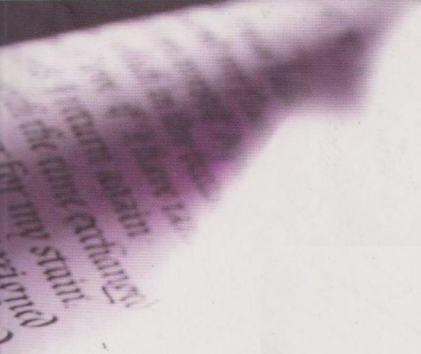

Öğretmenim,
Lütfen
Bu Kitabı
Oku-
musun!..

Hasan YILMAZ

cizgi
kitabevi

**ÖĞRETMENİM
LÜTFEN BU KİTABI OKUR MUSUN!...**

Hasan Yılmaz

Hasan YILMAZ

1960 yılında Safranbolu'da dünyaya geldi. İlköğrenimini Safranbolu'da, ortaöğrenimini Bolu Erkek Öğretmen Okulu'nda tamamladı. 1983 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinin Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümünden mezun oldu. Gazi Üniversitesinde Yüksek lisansını, Marmara Üniversitesinde Doktorasını yaptı. Dokuz Eylül ve Celal Bayar Üniversitelerinde çalıştı. Halen Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

**ÖĞRETMENİM
LÜTFEN BU KİTABI OKUR MUSUN!...**

Hasan Yılmaz

ÇİZGİ KİTABEVİ YAYINLARI

Çizgi Kitabevi Yayınları: 30

Eğitim

*

Genel Yayın Yönetmeni

Mahmut Arlı

*

Tasarım

Harun Yıldız

*

©Çizgi Kitabevi

1. Baskı Eylül 2001

41. Baskı Nisan 2012

*

ISBN: 975-8156-39-X

Yayıncı Sertifika No:17536

*

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

- Cataloging in Publication Data(CIP) -

YILMAZ, Hasan

Öğretmenim Lütfen Bu Kitabı Okur musun!...

*

ANAHTAR KAVRAMLAR

- Key Concepts -

Eğitim Bilimleri, Öğretim, Öğretmenlik, Okul

Education Science, Instruction, Teaching, School

*

Dizgi ve Baskıya Ön Hazırlık: Çizgi Kitabevi

Baskı ve Cilt: Dizgi Ofset

Matbaacılar Sitesi 10451 Sk. No: 4 / Konya

Tel: 0332 342 07 42

*

ÇİZGİ KİTABEVİ

Sahibiata Mah. Mimar Muzaffer Caddesi

Helvacıoğlu Apt. No:41/1 – Meram / Konya

Tel: 0332 353 62 65 – 353 62 66

Faks: 0332 353 10 22

www.cizgikitabevi.com

İÇİNDEKİLER

İLK SÖZ	IX
Öğret Ona	XI
Doğru Yerden Başlamak İçin.....	XIII
ÖNCE İnsan SONRA Öğretmen Olmak	XV

I. BÖLÜM ÖĞRETMEN GÜNAHLARI

1. Sıkıcı Olmak	3
2. Uyulacak Kural Yok !.....	5
3. Çok Fazla Konuşan Öğretmen Olmak	8
4. Yol Haritası Yok... ..	12
5. Oltaya Takmada Başarısız Olmak	16
6. Yaralayıcı Kelimeler Kullanmak	19
7. "Bütün İşleri Ben Yapmalıyım"	22
8. Kötü Yanınızı Göstermek	23
9. Tekrar Yok	27
10. Mizah Yok	30
11. Özetleme Yok	33
12. Beklentiler Oluşturulmuyor	34
13.Yeterince Düşündürücü Sorular Sormamak	41
14. Bir Linç Takımına Katılmak	42
15. Geribildirim Yok	48
16. Öğrencilere Saygı Göstermeme	51
17. İşiltiyi Kaybetmek	53
18. Tutarlı Olmada Başarısızlık	56
19. Ebeveynlerle Birlikte Çalışmada Başarısız Olma	58
20. Nitelik Değil De Nicelik Üzerine Yoğunlaşmak	65
21. Ahenk Oluşturmadaki Başarısızlık	66
22. Yeterince Dokunmadaki Başarısızlık	70
23. Sabırlı Olmayı Unutmak	72
24. İ.B.E. Yok	73
25. Hiçbir sorun yok... Her şey yolunda Efendim...!	74
26. Misyonu Kaçırmak	77

27. Bakmamak	79
28. Eleştirel Olmak	80
29. Dinlememek	82
30. Yeni ve Farklı Şeyleri Denememek	86

II. BÖLÜM

ÖĞRETMENLER İÇİN KİŞİSEL GELİŞİM YÖNTEMLERİ

Doğru Adımla Başlamak	93
1. Gülücükle Başlayın	94
2. Dersi Anlatmak, Ama Nasıl ?	97
3. Asla Sıkıcı Olmayın	100
4. 5N, 1K, 1H ve 1E'yi Kullanın	102
5. En Önemli İletişim Becerisi	106
6. Ana Güdüleyici	110
7. Öğrenciyi Kağıt Üzerinde Övün	111
8. İki Adım Atın	113
9. Dokunma Zamanı	114
10. Korkuyla Savaşın	115
11. Bir Mizah Panosu Yapın	116
12. Girişiminizi Canlı Tutun!	120
13. Beklentileri Genişletmek	123
14. Beklediğiniz Şeyleri Kontrol Edin	124
15. Beklemeyi Bilmek...!	127
16. Bir Yıldız Haline Gelin	127
17. 10/5 Gözden Geçirme (Tekrar)	129
18. Zamanın Sadece %30'u	130
19. Lütfen Bana Önemli Olduğumu Hissettirin... ..	131
20. Bir Dahaki Sefer	135
21. Beklemerin Gücü	136
22. Kanca Atmak	136
23. Topluluk İçerisinde Övmek	137
24. Not Tutmak	138
25. Örnek Alma	142
26. Hikaye Zamanı	145
27. Kavram-Örnek-Kavram	146

28. Yaptıklarından Emin Olun	146
29. Bir Dahaki Sefere... Daha İyi	147
30. Yeteri Kadar İlgilenin	149
31. Komik Kartlar	152
32. Aklınızda Uçuşup Duran Cevaplarla Dinlemek	153
33. S2G Formülünü Uygulayın	154
34. Bir İyiliği Paylaşın ve	155
35. Beş Harfli En Kötü Kelime	160
36. Kuralları Koyun... İlk Önce!	169
37. Kötü İnançları Yok Edin	170
38. Yaralayıcı Kelimeleri Ortadan Kaldırın	179
39. Bir Güdüleyiciye İhtiyaç Duyun	182
40. Rahatlayın !	184
41. Tekrar Dalgası	186
42. Çabalamayacaklar..... Niçin?	188
43. Kilitlenmeler	189
44. Alışkanlık Yardımcısı	197
45. Suçlamayı Bırakmak	200
46. Gecelik Tekrar	203
47. Sadece Sorun	204
48. Misyonunuz Önemlidir	205
49. En Önemli Özelliğiniz: Sakin Olmak	206
50. Lütfen Arayın	212
51. Müzik.... Bir Zorunluluk	214
52. $O + C = S$	217
53. Övmenin 60 Yolu	219
54. En İyisini Giyin.....	222
55. Sihirli Ayna	223
56. O işlemi Yarıda Kesin	224
57. ...Önemle Duyurulur !	225
58. Ne Yapıyorum?	226
59. İyi Dersler Sevgili Meslektaşım	227
60. En Yaygın Niteleyici Kelime	233
SON SÖZ	241
KAYNAKÇA	242

İLK SÖZ

Her şey Osman Beyle başladı. Yaşıyorsa uzun ömürler dilerim. Yüzüme tükürerek beni tekmelediği günü hiç unutmuyorum. İlkokula başladığım ilk günlerdi. Sınıf öğretmenimiz Fatma Yurt isimli bir bayandı. Okulun açıldığı ilk günler görevine gelememiş ve sınıfımıza birkaç haftalığına Osman Bey verilmişti. Ne yaptığımı hatırlamıyorum. Hatırladığım iki şey, yüzüme gelen tükürükler ve baldırlarıma inen tekmeler. Belki o gün karar verdim öğretmen olmaya. Sonra hep iyi örnekler çıktı karşıma. Belki o kahramanlar kurtardı beni. İnanın hepsinin isimlerini burada anmak istiyorum. Tek korkum sizi sıkmak. İsterseniz bundan sonraki 5-10 satırı okumayabilirsiniz. Ama ben iz bırakan ve şu an hatırlayabildiğim kahramanları yâdetmek istiyorum. Önce Fatma Hanım. Fatma Yurt. Osman Beyin açtığı yaraları ilk saran insandı. Sedat öğretmen, Hasan Hoca, Kerim Bey, Sevgili Yusuf Akbulut... hepsi çok özel öğretmenlerdi. Sevgili Gülseren Günce, Engin Gençtan, Yıldız Kuzgun, Üstün Dökmen, Niya-

zi Karasar; bu güzel insanları fakülte hayatımda tanıdım. Sevgili Ülker Akkutay benim öğretim elemanı olmamda ilk harcı koyan insandı. Muhsin Hesapcıoğlu ile doktora eğitimim sırasında tanıştım. Derinliği, titizliği, planlılığı, ilkeliliği ve objektifliliği öğrendiğim özel bir insandı. İçtenlik, samimiyet ve dostluk Sevgili Adnan Kulaksızoğlu hocamın bende bıraktığı izlerden birkaçı sadece. Norma Hanım önyargısızlığın, Fransızca hocam Hüseyin Bey yardımseverliğin bir örneğiydi. Sevgili İbrahim Taşel hocam çalışkanlığın ve bitmek tükenmek bilmeyen enerji, ısrar ve kararlılığın en güzel örneği. Şevket Ertem hocam harika bir yönetici ve dost. O gerçek bir lider. Dünya tatlısı Ayla Oktay için hissettiğim ilk şey sonsuza kadar hep aynı kalacak: O benim sevgi ve bilgi pınarım. Hiç kurumayan ve hiç kurumayacak bir pınar. Elbette daha pek çok kahramanım var. Hepsini sevgi ve saygı ile anıyorum. Okuyacağınız bu kitapta beğendiğiniz her düşünce gerçekte bana ait değil. Hepsinin ama hepsinin sahibi ve kaynağı, yukarıda isimlerini saydığım ve sayamadığım kahramanlara ait.

Ve kahraman olmayı sabırsızlıkla bekleyen özel bir insan. Ben ona KUZUM diye seslenirim. Sevgili kızım da artık bir öğretmen. Belki de bu kitabı benim için bu kadar anlamlı kılan da bu. Kitabın yayınlandığı tarihlerde Canım KUZUM mesleğe başlamış olacak. O'na ve O'nunla birlikte bana insan olmayı, baba olmayı öğreten Sabri ve Selçuk'a sonsuz teşekkür. Ve tabii bu üç harika insanı dünyaya getiren sevgili eşime. O asıl teşekkürü yirmi iki yıldır gösterdiği anlayış ve sabır için hak ediyor.

Hasan Yılmaz

ÖĞRET ONA*

*Zaman alacak biliyorum, fakat eğer öğretebilirsen ona,
kazanılan bir liranın, bulunan beş liradan daha değerli olduğunu öğret.
Kaybetmeyi öğrenmesini öğret ona ve hem de kazanmaktan neşe duymayı.
Kıskançlıktan uzaklara yönelt onu.*

*Eğer yapabilirsen,
sessiz kahkahaların gizemini öğret ona,
bırak erken öğrensın, zorbararın görünüşte galip olduklarını...*

*Eğer yapabilirsen,
ona kitapların mucizelerini öğret.
Fakat ona sessiz zamanlar da tanı,
gökyüzündeki kuşların,
güneşin altındaki arıların,
ve yemyeşil yamaçtaki çiçeklerin ebedi gizemini düşünebileceği...
Okulda hata yapmanın, hile yapmaktan çok daha onurlu olduğunu öğret ona.
Ona kendi fikirlerine inanmasını öğret,
herkes ona yanlış olduğunu söylediğinde dahi...*

*Tüm insanları dinlemesini öğret ona,
fakat tüm dinlediklerini gerçeğin eleğinden geçirmesini,
ve sadece iyi olanları almasını da öğret...
Eğer yapabilirsen, üzüldüğünde bile nasıl gülümseyeceğini öğret ona.
Gözyaşlarında hiçbir utanç olmadığını öğret.*

*Ona kuvvetini ve beynini en yüksek fiyatı verene satmasını,
fakat hiçbir zaman kalbi ve ruhuna fiyat etiketi koymamasını öğret.
Uğultulu bir insan kalabalığına kulaklarını tıkamasını öğret ona,
ve eğer kendisinin haklı olduğuna inanıyorsa, dimdik dikilip savaşmasını öğret.*

* Abraham Lincoln'un oğlunun öğretmesine yazdığı mektuptan alınmıştır.

• Doğru Yerden Başlamak İçin...

Lütfen, Önce Bunu Okuyunuz

Bu kitap öncelikle bilgi bankanıza ilave yapmak için değil, duygu ve düşünce bankanızı zenginleştirmeniz için yazılmıştır. En başta gelen amacım öğretmen olarak seçeneklerinizi artırmak, gelişmek ve değişmek için size fırsatlar sunmaktır. Her sayfayı okudukça, önünüzdeki iki okul günü içerisinde bu fikirleri ve bilgiyi nasıl uygulayabileceğinizi düşünün. İvedi bir uygulama olmadıkça, yerine getirmek istediğiniz değişikliklerin gerçekleşmeyeceğini araştırmacılar bize söylemektedirler. Bu kitapta aktarılanları önemseyin, daha da önemlisi kullanın onları. Bir eğitim kahramanı olmak için kullanın. Görevini sadece matematik, tarih, coğrafya, fizik... öğretmek zanneden ve insan yetiştirmeyi unutan meslektaşlarınızla olan farkınızı görmek için kullanın. Kendi hayatınıza yüklediğiniz anlamı zenginleştirmek ve daha coşkulu bir hayata sahip olmak için kullanın. İnsan yetiştirme sorumluluğunun gerektirdiği işleri daha eğlenceli ve verimli kılmak için kullanın.

Sevgili meslektaşım;

Önce sizinle eğitim kahramanlığı konusundaki genel düşüncelerimi paylaşmak istiyorum:

Üzerinde en çok konuşulan ve yazılan öğretmenlik mesleği dışında bir başka meslek tanıyor musunuz? Sanıyorum yok. Mesleği bu kadar önemli kılan özelliğin ne olduğunu hiç düşündünüz mü ? Sıradan sözler ile ifade edilirse şöyle söylenecektir: 'Hakimi de, mühendisi de, devlet adamını da öğretmenler yetiştirir.' Bu söylenen tabii ki doğru. Ancak öğretmenlik bu geleneksel değerlendirmenin dışında daha farklı ve fazla bir öneme sahip olmalı. Nedir onu bu derece önemli ve kutsal kılan özellikler ? Sizin için özel öneme sahip bir eşyanızı, sözgelişi kaiemini veya otomobilinizi bir başkasına ödünç verirken tedirginlik yaşar mısınız ? Sanıyorum az ya da çok bir tedirginlik duyarız.

Peki; çocuklarımız eşyalarımızdan daha mı az değerli? Asla ! Ama onları, belki isimlerini bile bilmediğimiz, sadece görevinin öğretmenlik olduğunu bildiğimiz insanların eline bırakmıyor muyuz? Onlara karşı bu güveni duymamızı sağlayan sebepler nelerdir ? Öğretmenler sadece matematiği, ana dili, tarih veya coğrafyayı iyi bilen ve bildiklerini aktaran insanlar mı ? Ya da öyle mi olmalı ? Sahi öğretmenlik ne demek, hiç düşündünüz mü ?

Sahip olduğumuz meslek ile ilgili belki pek çok kitap veya yazı okudunuz. Birçok ders de görmüş olabilirsiniz. Buradaki amacım sizlere öğretmenliği öğretmek değildir. Sizlerle bilgilerimi değil, özellikle duygularımı paylaşmak istiyorum. Çünkü bu mesleğin bilgi mesleği değil öncelikle duygu mesleği olduğuna inanıyorum.

İnsan yetiştirmenin unutulduğu, sınav kazanan, belleği bilgilerle dolu, dışı insan derisi ile kaplanmış 'robot' yetiştirme anlayışının hakim olduğu günümüz eğitime duyduğum öfkeyi paylaşmak istiyorum.

Dersinin öğretmeni olmayı öğrenmiş ve buna göre davranan, bu arada 'öğrencinin öğretmeni' olmayı unutmuş öğretmenlerime karşı olan sitemimi paylaşmak istiyorum.

Önce insan sonra öğretmen olmayı başaramayan; bunu başaramadığı için 'önce insan sonra doktoru', 'önce insan sonra mühendisi' yetiştiremeyen öğretmenlerime ilişkin duygularımı paylaşmak istiyorum.

Sevgisini çocuklarının okul başarılarına endekslemiş ve sınav kazanamadığının anlaşıldığı gün 'Bunu bana nasıl yaparsın, ben şimdi komşularımın yüzüne nasıl bakarım' diye ağlayan ebeveynlere karşı duyduğum kırılganlığımı paylaşmak istiyorum.

Çocuklarını 'iyi !' okullara göndermeyi, onların okula servisle gelip gitmelerini sağlamayı, onlara harçlık vermeyi, ders ki-

taplarını eksiksiz almayı, 'saçını süpürge etmeyi' çocuk yetiştirmek sanan; çocuklarına karşı görevlerini bu belirtilen çerçevede algılayan ana-babaların nerede hata yaptıklarını söylemek istiyorum.

Sevgili genç meslektaşım;

Yukarıda saydığım tüm yanlışları kendimde gördüğüm için kendimi paylaşmak istiyorum. Aslında örneklenen bütün yanlışların muhatabı da yazardan başkası değil. Ama o da bir öğretmen ve bir baba.

• ÖNCE İnsan SONRA Öğretmen Olmak:

Yurtdışında çalışan bir akrabamdan dinlediğim şu olayı hiç unutamıyorum. Onun anlattığı gibi aktarmak istiyorum:

-Eşimin hamile olduğunu öğrendiğim gün hayatımın en mutlu günüydü. Hemen onu doktora götürmüş, bebeğimizin sağlıklı olması için ne yapmamız gerektiğini sormuştum. Adının Pawel olduğunu hatırladığım doktor, sadece o kentte değil bütün ülkede tanınan bir hekimdi. Aynı zamanda cerrahî ve çok ünlüydü. Hamilelik süresince aşağı yukarı her ay bir defa gidiyorduk. Söylediklerini harfi harfine uyguluyor, doğum günü yaklaştıkça heyecanımız artıyordu. Bu heyecan içinde eşim doğumdan bir hafta önce doktorumuzun görev yaptığı hastahaneye yattı. Son günlerin bütünüyle doktor denetiminde geçmesini istiyorduk. Ve o gün geldi. Ben doğumhanenin alt katındaki bekleme salonunda mutlu haberi duymak için sabırsızlanıyordum. Bir süre sonra bir görevlinin bana doğru geldiğini gördüm. '-Doktor seni görmek istiyor' dedi. 10-15 merdiveni nasıl çıktığımı hatırlamıyorum. Doğum odasının önüne geldiğimde heyecandan ölecek gibiydim. Doktor sakın bir ifade ile '-Karının normal doğum yapması için çok çaba gösterdik. Ancak doğum normal olarak gerçekleşmeyecek. Cerrahi müdahale ile bebeği alacağız. Bu sana fazladan 750 marka malolacak. Bu paranın bir kısmını hemen ödemen gerekiyor' dedi. Bir an aklımı kaçıracığımı sandım. '-Ben size aylardır para ödüyorum. Söylediğiniz miktarın lafı mı olur? Lütfen ne gerekiyor-sa yapın' dediğimi hatırlıyorum. Bir süre sonra, oksijensizlikten kömür gibi olmuş, beyin fonksiyonlarının büyük bölümü-

nü yitirmiş bir erkek çocuğu kucağıımıza verdiler. Şimdi yedi yaşında. 2-3 yaşında bir çocuğun zekasına sahip. Yürüyemiyor, konuşamıyor. Hep böyle yaşayacak.

Bu anı beni çok etkilemişti. Her hatırladığımda da tekrar tekrar etkilenirim. Ve düşünürüm: Pawel'i anatomi, fizyoloji, cerrahi sınavlarına soksanız eminim çok yüksek notlar alacak. Belki birincilikler kazanacak. Ama o sadece bir doktor. Bu öyküdeki amaç bir mesleği eleştirmek değildir. Sanki diğer mesleklerin bazı elemanlarında benzer tutumlara rastlamıyor muyuz? Statik hesaplamaları son derece hatasız yapan, mesleğinin gerektirdiği bütün bilgi ve becerilere sahip mühendislerin inşâa ettikleri evlerin başına gelenlerle ilgili haberleri zaman zaman gazetelerde okumuyor muyuz? 'Önce mühendis' olan hattâ 'sadece mühendis olan' mühendislerin yaptıklarını...

Ya 'önce öğretmen' ya da 'sadece öğretmen' olan öğretmenlerimiz.

Biliyor musunuz; ben, bana şöyle seslenen öğretmenlerimden hiçbir şey öğrenmedim:

'-Hey sana söylüyorum lan, sana sana eşşek kafalı!'

Bu öğretmen, dünyanın en iyi biyoloji ya da tarih öğretmeni olsa bile... Belki sınıfımı geçecek kadar notu elde etmek için çalıştım. Ama sadece sınıfımı geçtim.

Bana yaşına ve duruma göre: 'Evlat', 'Genç', 'Delikanlı', 'Oğlum', 'Arkadaş' ifadelerinden birisi ile seslenen öğretmenlerimi ise hep sevdim. Onların anlattıkları daha anlamlıydı benim için. Hatta zorlandığım bazı derslerde bile 'o güzel insanın, o güzel hatırı için' daha çok çalıştım ve başardım.

Bana yakın yürüyen, '-İyi görünmüyorsun, bir sorunun mu var, paylaşabilir miyiz?' diyen; yeri geldiğinde bir bardak çayı benimle paylaşan öğretmenlerimin yanında 'insan olduğumu hissettim ve bu duygunun hazzını yaşadım'.

Bir yaşı öğretmenimi hatırlarım. Onunla yaşadığım bir anı-mı aktarmak istiyorum:

Bolu Erkek Öğretmen Okulu'nun son sınıfında öğrenciydik. Mezun olmamıza bir aydan daha az bir zaman kalmıştı. İlkokul öğretmeni olacaktık. Yaklaşan mezuniyetin ve 18 yaşın verdiği heyecan ile davranışlarımız oldukça farklılaşmıştı. Ama bunlar doğru davranışlar değildi. Ukalaca, saygısızca davranışlardı. O yaşı hocamızın dersinde bunlardan birini sergilemiştik. Dersi kesti.

'Sizler' dedi '-Kendinizi öğretmen olmuş mu kabul ediyorsunuz!'

Ukalalığımız devam etti. Şöyle cevap verdik:

'Şüpheniz mi var hocam'. Bir başka arkadaş,

'Beğenemediniz mi hocam'; bir diğeri,

'Yedi sene okuduk ya, daha ne olacak hocam?' gibi sözler sarfetti. Yaşlı hoca bunları dinledikten sonra konuşmasını sürdürdü:

'Bakın' dedi, 'Size bir ölçü vereyim. Bu ölçü ile kendinizi kıyaslayın. Öğretmen olmuş musunuz, olamamış mısınız; o zaman anlayacaksınız.' Konuşmasını şöyle sürdürdü:

'Bir gün sınıfınızda, okulun koridorunda veya bahçesinde bir öğrenci görürseniz; nasıl bir öğrenci biliyor musunuz; iki burnundan iki kalın sarı sümük hortumu uzamış, yarısı da ağzının içine girmiş bir öğrenci...' Sınıftan tikslenme ifade eden sesler çıkıyordu. O hiç tarzını değiştirmeden konuşmasına devam etti.

'Bırakın tiksinmeyi, yaptığınız işten zevk duyarak ve yaptığınız işten duyduğunuz hazzı beden dilinizle ifade ederek, cebinizden kendi bez mendilinizi çıkartıp o çocuğun burnunu temizlediğiniz zaman; işte o zaman siz öğretmen olmuşsunuzdur.'

Yaşlı öğretmeninim bu sözlerini duyduğumda, ona pek de fazla hak vermemiştim. Sadece kendimi, anlattığı gibi davranan

bir öğretmen yerine koymuş ve henüz böyle bir öğretmen olmadığımı hissetmiştim.

* * *

Gelin şimdi sizinle bu anlatılan olaya başka bir açıdan bakalım. Kendinizi hazırlayın ve olabildiğince kendinizi 8 yaşında bir ilkokul öğrencisi olarak hayal edin. O ilkokul öğrencisi ki; burnundaki sümüşü, gözlerinin içi gülen ve şefkati, sevgisi yüzünden okunan öğretmeni tarafından siliniyor. Burnunuzu incitmemek için itina gösterdiğini ellerinden anlıyorsunuz. Ne hissederdiniz ? Yaşadığınız duygu ne olurdu ?

Burnumu silen insanı biraz daha anlatayım mı size. Ben ilkokula gidinceye kadar en bilgili insanın babam olduğunu zannedirdim. Öğretmenimi tanıyınca öyle şaşırdım ki: O adam Türkiye'nin nüfusunu biliyor; Kızılırmak'ın boyunu, matematiği, her şeyi biliyor. O insanüstü biri adeta. Sınıfta benim oturduğum sıraya dayandığı zaman kendimi bir tuhaf hissedirdim. Onun kokusu bir başkaydı. Hele eli başıma değdiği zaman ayaklarım yerden kesilirdi. O mistik bir şahsiyetti.

Böyle bir insan kendi mendili ile ve şefkatle benim burnumdaki iğrenç sıvıyı temizliyor. Aman Allahım ! Ben İNSANIM demek ki. Ben ÖNEMLİYİM. Ben DEĞERLİYİM.

Sizlere eğitimin tanımını ezberlettiler eminim. Öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin ilkinde eğitimin tanımının ne olduğunu öğrendiniz. Şimdi o tanıma hatırlayıp, yukarıdaki olaya bir de o tanımın ana fikrinden bakalım:

Şöyle bir tanım öğrendiniz herhalde: *'İnsanın davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla, istendik yönde, kalıcı değişiklikler meydana getirme sürecidir'*. Bu meşhur tanımın veya bütün benzerlerinin ana teması 'davranış kazandırmak' ya da 'davranış değiştirmek'. Eğitimin yöneldiği hedef bu. Tanımda geçen diğer kelimeler bu değişikliğin nasıl olacağını ve ne yönde olacağını anlatıyor. Önemli olan 'davranış kazandırmak'.

Şimdi gelin bizim 'sümüklünün' durumunu, yukarıda hatırladığımız eğitim tanımı açısından değerlendirelim. Bir öğretmen olarak amacınızın 'öğrencilere burun temizleme davranışını kazandırmak' olduğunu varsayalım. Bu amaca ulaşmak için, sümüklü bir öğrenci ya da öğrenciler gördüğünüzde şöyle sesleniyorsunuz:

'-Kazık kadar adamlar oldunuz hala burnunuzu temizlemeyi bilmiyorsunuz, pis herifler, insanların sizin yüzünüze baktıkça midesi bulanıyor.' Bu cümleyi yarı öfke, yarı tikslenme ifade eden bir beden dili eşliğinde ve ses tonunda söylüyorsunuz.

Siz inanıyor musunuz, bu etkili söylevinizden sonra öğrencilerde burun silme davranışının gelişeceğini? Bir de bizim yukarıda bahsedilen 'sümüklü Hasan'ımızın durumunu düşünelim. Sizleri bilmem ama ben eminim; o çocuk burnundan en küçük sümük uyarıcısı hissettiğinde, o muhteşem anı hatırlayacak ve hemen temizleyecektir.

Amacınız 'burun temizleme' davranışını kazandırmak değil miydi? Üstelik bu davranış kazandırmakla kalmadınız. O çocuğa o kadar çok şey kazandırdınız ki. Bunlar temiz burunlu olmaktan çok daha önemli.

Şimdi bu örnek olaydan ne öğrendiğinizi değerlendirin. Eğer, 'öğretmenlik öğrencinin burnunu bile temizlemektir' ya da 'öğretmen olmak için öğrencilerin burunlarını temizlemeyi göze almak gerekir' sonucunu çıkarmışsanız bütün okuduklarınızı unutun. Ben de böyle bir hatıramı paylaşmadım sizinle zaten. Böyle anlamışsanız size tavsiyem, öğretmen olduğunuzda yanınızda birkaç tane temiz mendil taşımanızdır. Öğretmen olmak için de bu yeter zaten.

Ama önce insan olmak ve önce insanı yetiştirmeyi hedefleyen bir insan olmak için bu hikayeden çıkarılması gereken başka sonuçlar olmalı.

Dersinin Öğretmeni Ya Da Öğrencisinin Öğretmeni Olmak:

Bir resim öğretmenimi hatırlarım. Öyle gayretli, hırslı ve iddialı bir öğretmendi ki. Onun bu özelliğini bilenler 'Aysel Hanımın Picasso'lar yetiştireceğine' inanırlardı. Bizler de, bu dersten geçmek ve öğretmenin beğenilen öğrencisi olmak için ancak 'Picasso' olmamız gerektiğine inanırdık.

Fizik öğretmenimiz de pek farklı bir insan değildi. *'Türkiye'de gerçekten fiziği bilen 10 kişi olacak memleket kurtulur'* derdi. Bütün hayatımızın fizikte öğrendiklerimiz ile iç içe olduğunu söyler ve fizik bilmeyen bir insanı eksik kabul ederdi.

Matematik öğretmenimiz, *'dünyanın matematik denklemleri üzerine kurulu olduğunu'* söyler ve *'Matematik bilmeyen adama adam denmez'*, diyerek, okuldaki en önemli dersin kendi dersi olduğuna inanırdı.

'Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur' atasözünü her beden eğitimi dersinde birkaç kez işitirdik. Beden eğitimi öğretmenimiz, diğer bütün derslerdeki başarısızlığımızın sebebini yeterince spor yapmamıza bağlardı. Eğer beden eğitimi dersine daha fazla önem verirsek diğer derslerle ilgili sorunlarımız da çözülecekti.

Zorunlu müzik aletimiz mandolindi. Sevgili müzik hocam insanın mutlaka bir müzik aleti çalmayı bilmesi gerektiğine inanır; kendi dersinin daha az önemli görülmesine hiç katlanamazdı.

Şimdi düşünüyorum: Eğer öğretmenlerimin bu varsayımları doğrulansaydı ben fiziği çok iyi bilen, resim sanatından anlayan ve resim yapan, bir müzik aleti çalabilen, integral ve türev konularında çocuklarının ev ödevlerine yardım edebilen, sportif yapılı bir adam olurum.

Kendimi bu kriterler ile değerlendirdiğimde moralim bozuluyor ve bazen de kendimi değersiz hissediyorum. Fizikten aklımda kalan, anlamlarını tam olarak bilmediğim vektör, ivme gi-

bi birkaç kavram. Mandolinimin telleri 20 yıldır yok ve sadece hatıra olarak zaman zaman bakıyorum. Sportif biri sayılmam ve resim yapmaktan nefret ediyorum. Yani her şeyden anlayan karizmatik Hasan meydana gelmedi.

Nerede okuduğumu tam olarak hatırlayamadığım bir hikayeyi aktarmak istiyorum:

Ormanda birgün hayvanlar toplanmışlar. Çok cahil kaldıklarından yakınlardan bir okul açmayı ve o okulda, ormanda yaşayan hayvanları eğitmeyi kararlaştırmışlar. Bu fikir hepsinin çok hoşuna gitmiş ve okulun programını oluşturmak için, her hayvan temsilcisinin katılacağı bir toplantı düzenlemişler. Temsilciler sıra ile söz almış. Örneğin kuşların temsilcisi geçmiş kürsüye ve uçmanın erdemini anlatan etkili bir konuşma yapmış: “Siz hiç yeryüzüne, gökyüzünden baktınız mı? Havanın engin boşluğuna bedeninizi bıraktınız mı?” gibi. Oylama yapmışlar ve birinci dersin ne olacağını tespit etmişler; “Uçma dersi”. Tavşanların temsilcisi söz almış: “Koşmak bir hayvanın en temel becerisidir. Koşma seven hayvana hayvan denmez. Hayvanlık tarihinin en eski erdemi koşmaktır...” benzeri sözler söylemiş. Oylama sonrası ikinci ders ortaya çıkmış; “Koşma dersi”. Balıkların temsilcisi durur mu? Çıkmış kürsüye ve başlamış etkili konuşmasına. O da yüzmenin ne kadar önemli bir beceri olduğundan ve bütün hayvanların mutlaka yüzmeyi öğrenmeleri gerektiğinden söz etmiş. Kabul edilmiş. Ders üç; “yüzme dersi”. Diğer hayvan temsilcilerinin neler söyleyebileceğini siz tahmin edin.

Bir işi en iyi yapanı da o dersin öğretmeni yapmışlar. Bir süre sonra “ne kadar öğretebildik... başarımız ne düzeyde...” bunu merak edip ortaya çıkarmak amacıyla sınav yapmışlar. Ortaya

acı gerçek çıkmış: Hayvan yavruları; bırakın uçmayı, yüzmeyi, koşmayı öğrenmeyi; okula kayıt olmadan önce kendi türlerine uyan doğal becerilerinde bile gerilemeler göstermişler.

Bu konuda, ancak bu yaşımda anlayabildiğim ve yukarıda örneklerini verdiğim sevgili öğretmenlerimin düştükleri yanılgı ile ilgili başka tespitlerim de var:

Sanıyorum pek çok öğretmenim için benim en önemli organım beynim, en önemli özelliğim zekâmdı. Onları sadece bu yönüm ilgilendiriyordu. Zira öğretmenlerimin en çok sevdiği öğrenciler, onların anlattıklarını daha iyi aklında tutan ve sınavda yine onların cümleleriyle kağıda yazabilenlerdi. Bunu başara-bilenler iyi yetişiyor, başaramayanlar ise kötü.

İnsanın birbirinden ayrılamayan ve birbirini etkileyen birçok özelliğinin bulunduğunu öğrendiğim gün, öğretmenlerimin yanıldıklarını da anlamış oldum.

İnsanın santimetre ve gram cinsinden ifade edilebilen fizyolojik (bedensel) özellikleri; algılama, kavrama, hatırlama, değerlendirme ve yargılama gibi özelliklerinin oluşturduğu zihinsel özellikleri; diğer insanlarla iletişim kurma, işbirliğinde bulunabilme ve birlikte yaşayabilme gibi özellikleri ile ilgili olan sosyal nitelikleri; nasıl bir insanım, neler yapabilirim, hayattan neler bekliyorum gibi sorulara verdiği cevaplardan oluşan kişilik özellikleri; cinsel yönü ve cinsel kimliği ile ilgili gelişim özellikleri ve sorunları; doğruyu-yanlışı, iyiyi-kötüyü, olumluyu-olumsuzu ayırt etmede ihtiyacı olan törel (ahlaki) özelliklerinin de var olduğunu öğrendiğim gün; öğretmenlerimin beni topyekün geliştirmek için çaba göstermediklerini de anlamış oldum.

İnsan; bedeniyle, zihniyle, sosyal yönü ile, kişilik özellikleriyle, törel ve cinsel özellikleriyle bir bütündü. Sayılan bütün boyutları ile gelişmesi gerekiyordu. Ya da sayılan bütün boyutlarının gelişmesi için yardıma ihtiyacı vardı. Sayılan bütün boyutları ile ilgili gelişim sorunları bulunmakta idi. Öğretmenleri-

min dersin ilk dakikalarında yaptıkları yoklamaları hatırlıyorum. İsmimiz okunduğunda 'burada' diye seslendiğimiz yoklamaları. Şimdiki bilgim olsaydı ismim okunduğunda şöyle seslenirdim:

'-Bedenim burada'.

Eminim bu cevap öğretmenimi kızdırırdı. Öğretmenim kızdığı zaman, şimdiki aklımla ona şöyle açıklama yapardım:

'-Evet sadece bedenim burada. Ama kafamın içini açıp görebilseniz, belki benim pembe panjurlu beyaz bir evin, yeşil çimenleri üzerinde yalınayak yürüdüğümü göreceksiniz. Belki yağ bezlerimin fazla çalışmasından oluşan ama beni çok kaygılandıran sivilcelerim yüzümden hayatımın nasıl karardığını anlayacaksınız. Kot pantolon giydiğim için bana kızan babama duyduğum öfkemi; ev işlerine yardım etmediğim, odamı dağınık bıraktığım gerekçesiyle her gün başımın etini yiyen anneme sitemimi hissedeceksiniz. Hele o arkadaşşıma bir türlü açamadığım duygularım yok mu? Onlardan kurtulmadan bedenimin dışında, zihnimle, duygularımla, bütün boyutlarımla sınıfta nasıl olabilirim ki?'

Yeterince cesur olabilsem şöyle devam ederdim:

'Üstelik bana öğretmeye çalıştığınız konunun ne işime yarayacağını da bir türlü anlamıyorum. Benimle ne ilgisi var bu konunun? Kafamda ders boyunca 'Bu konu benim ne işime yarayacak?' sorusu varken nasıl gerçek öğrenmeyi oluşturabilirim ki? Siz çok şey anlattığınızı ve anlattıklarınızın çok önemli olduğunu düşünüyor olabilirsiniz. Ama ben aynı düşüncede değilim. Önce şu konunun amacını bana benimsetseniz. Sonra bu konu ile ilgili önceki öğrendiklerimi hatırlamamı sağlarsanız ve önce öğrendiklerimle ilişkisini görmeme yardımcı olsanız ve sizin ne bildiğinizden değil de benim ne bildiğimi anlayarak derisi aktarsanız; derse aktif olarak katılabilmem için beni cesaretlendirseniz ve gerekli fırsatları tanısanız; hele bir de bana is-

mimle hitap etseniz; işte o zaman hem gerçekten 'burada' olurum, hem de gerçekten öğrenirim.'

Ne dersiniz? Öğretmenime böyle cevap verseydim nasıl karşılık verirdi? Siz ne karşılık vereceğini tahmin ediyorsunuz, bilmiyorum. Ama buna benzer bir denemem oldu ve aldığım karşılık şöyleydi:

'-Ben sınavda bunlardan size öyle bir soru sorarım ki şaşırır kalırsınız. Sen bu kafayla gidersen üniversiteyi falan aklından çıkar. Git babana sana üç-beş tane koyun alsın onları otlat. Hoş onu da başarabilir misin, emin değilim ya...' Evet, aldığım cevap böyleydi. Aslına bakarsanız yumuşak bir karşılık bile sayılabilir. Daha kötüsü de olabilirdi.

Buna benzer tavırlara sıklıkla rastlayınca, 'Okullarda not esas olduğundan gerçek öğrenmelerden söz edilemez' diyen 'okulsuz toplum' modelcilerine inanası geliyor insanın. Ama galiba 'okulsuz toplum modelinin' bir alternatifi olmalı: İçinde öğrencilerinin öğretmeni olan öğretmenlerin görev yaptığı bir okul modeli.

Bu kitabı "öğrencisinin öğretmeni" olmuş ya da bunu arzulayan insanlar için yazıyorum. Beğenilir ya da beğenilmez. Bunu çok umursamıyorum. Benimle aynı ideali paylaşan insanlara ulaşmak istiyorum. Bu ülkenin insanların artık kendini seven, kendine güvenen, kendini anlatabilen, başkalarını anlayabilen, amaçlı yaşayan, hayatına anlam katabilen, girişken, sorumluluk ve risk alabilen, nasıl öğrenileceğini bilen, yeni yaşantılara açık, yaratıcı... kişiler olarak yetiştirilmesini istiyorum. "Yarın"larda kalmış öğretmenlerle bunun başarılabilmesine inanmıyorum. Bizim "eğitim kahramanlarına" ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. Bir insanı da, bir mesleği de geliştiren gücün, dürüst ve tarafsız yapılabilen "özeleştirisi" olduğuna inanıyorum. Öğretmenlerimizin birer eğitim kahramanları olmaları için atmaları gereken ilk adımın da bu özeleştirisi olması gerektiğine inanıyorum.

Bugün birçok olumlu özelliğine hayranlıkla bazen kıskançlıkla baktığımız gelişmiş ülkelerin bizden tek farkının, insan yetiştirme sistemlerinde yattığını düşünüyorum. Oturup kısa bir karşılaştırma yaptığınızda, hem ana-baba olarak hem de öğretmen olarak tespit ettiğimiz insan yetiştirme anlayışımıza ilişkin yaklaşım farklarının, bugün birçok yönden yakındığımız insan modelini karşımıza çıkardığını düşünüyorum:

- Biz, çocuklarımızı söz dinleyen, itiraz etmeyen, yaramazlık yapmayan, kurallara uyan, izin verilmeden konuşmayan, büyüklerine saygılı, oyun oynamayan, çok çalışan biri olarak yetiştiriyoruz.
- Onlar ise çocuklarını kendi kendine yeten, atak, girişken, sorumluluk alan, soru soran, araştıran, karıştıran, kurallara niçin uyması ya da uymaması gerektiğini bilen, hakkını arayan, itiraz eden, araştıran biri olarak yetiştiriyorlar.
- Biz, çocuğumuz ya da öğrencimiz için en uygun mesleği biliriz, onların hangi alanda başarılı olacaklarına anne-babalar ve öğretmenler olarak biz karar veririz. Çünkü çocuğumuzu-öğrencimizi iyi tanıyoruz.
- Onlar, çocuğun hangi alanda çalışmak ya da okumak istediğini öğrenip o alanda çocuğun gelişimini engelleyecek şartları yani engelleri ortadan kaldırıyorlar. Çocuğun hangi alanda başarılı olacağına yine çocuk kendisi karar veriyor. Ebeveyn ve okul çocuğun kendi yetenek ve ilgilerini öğrenmesine yardım ediyorlar.
- Biz, hem evde hem de okulda çocuğu ileride kolayca yönetilebilecek, edilgen, uyumlu biri olarak yetiştiriyoruz. Çocuklarımız çevreyle problem çıkarmadan ortama kolayca uysun istiyoruz.
- Onlar, çocuklarını atak, girişken ve başkalarını yönetebilecek şekilde, liderlik vasıflarını destekleyecek şekilde yetiştiriyorlar. Onlar çocuklarının hemen çevreye uymasını değil çevreyi kendine göre değiştirmesini, 'manipule' etmesini istiyorlar.
- Bizim inançlarımıza göre çocuk doğuştan iyidir ve gelişimi iyiye güzele doğrudur. Ancak biz çocuklarımıza karşı her an kontrol altında tutulması gereken zararlı bir varlıkmiş gibi davranıyoruz. Ya-

ni çocuklarımızı şaşırtıyoruz, korkutuyoruz, bağımlı hale getiriyoruz.

- Onlar, insanın günahkâr olarak dünyaya geldiği inancını bıraktılar. Çocuğun gelişiminin iyiye doğru olduğuna, bu gelişim engellenirse çocuğun yanlış yapmaya başladığına inanıyorlar. Çocukların tabiatını değiştirmeden; korkmayan, şaşırmayan, kendine güvenen, çalışkan insan yetiştiriyorlar.
- Biz, çocuklarımızı çok sevdiğimiz için; ilerde sıkıntıya düştüğünde işine yarasın, zorluk çekmesin diye, evler, arsalar, mülkler, miraslar bırakıyoruz. Çocuklarımız bu mirası korumakta zorluk çekiyorlar.
- Onlar, en önemli miras olarak çocuklarına sağladıkları eğitimi görüyorlar. Kendine güvenen çocuklarının istediğini elde edebileceğine inanıyorlar.
- Biz, okulda her şeyi öğretmenden bekliyoruz. Öğretmenlerin çocuklarımızı hem akademik, hem kültürel, hem psikolojik, hem sosyal, hem mesleki hem de törel yönden geliştirmesini istiyoruz. Bize göre öğretmen her şeyi iyi bilen ilim sahibi (muallim) biridir. Çoğu zaman ne velilerin ne çevrenin ne de öğrencinin istek ve uyarılarını dikkate alırlar. Çünkü biz problemleri ve çözüm yollarını onlardan daha iyi biliriz.
- Onlar ise eğitimin tam bir ekip işi olduğuna inanıyorlar. Öğretmen saygı, sevgi ve güven içinde eğitim ortamlarını geliştirmekte, eğitime ilişkin problemleri çözmesinde çocuğa yardım etmektedir.

Bu kitabın yazılmasına bu düşüncelerle başlandı. Nereye ulaşılır, ne fayda sağlanır doğrusu bunu şimdiden tahmin etmek zor. Sizlerden bana ulaşacak her türde geribildirim çok değerli. Eğer kitabı okumuş ve incelemiş bir meslektaşımınız lütfen düşüncelerinizi benimle paylaşın. Düşüncelerinizin, ister olumlu ister olumsuz olsun, benim için çok değerli olduğunu bilmenizi istiyorum. Çünkü bu kitap 17 yılın ürünü. Çünkü bu kitapta benimle hatıralarını, yaptıklarını ve yaşadıklarını paylaşmış 2500 öğretmenin payı var. Çünkü bu kitapta benimle

üzüntülerini, mutluluklarını, dileklerini ve beklentilerini paylaşmış binlerce öğrencimin de hakkı var.

Sevgili öğretmenim,

Kitap iki ana bölümden meydana gelmektedir. Birinci ana bölümde, çok sık rastlanan ve benim "*öğretmenlerin cehennemlik günahları*" olarak isimlendirdiğim "*öğretmen hataları*" aktarıldı. İkinci ana bölümde ise "*öğretmeni*" "*eğitim kahramanı*" yapmaya yarayan yöntemlere yer verildi. Bu konuda daha fazla ya da daha farklı bilgi ya da dokümana ihtiyacınız olduğunda da beni aramakta tereddüt etmeyin. Adınızı ve nerede olduğunuzu bilmesem de sizinle olan gönül beraberliğini inanın hissedebiliyorum.

Bütün eğitim kahramanlarına sevgilerimle...

Dr. Hasan Yılmaz

I. BÖLÜM

ÖĞRETMEN GÜNAHLARI

▼ 1. Sıkıcı Olmak

Eğitim kaliteniz öğrencilerinizle kurduğunuz iletişimin kalitesiyle belirlenir. Öğretmenlerin bir numaralı iletişim yanıışı sıkıcı olmak ve bunun farkında olmamaktır. Sıkıcı olduğunuzu bilmemek, hem siz hem öğrencileriniz için tedirgin edici ve zararlıdır. Kendiniz için öğrencilere bakın. Davranışlarına, gözlemindeki bakışa, sınıftaki katılım ve heyecan seviyesine dikkat edin. Sınıftan uğultu yükselmeye başlarsa, dikkatli olun. Sıkıcı olma tuzağına düşmüş olabilirsiniz. Sorun bu tuzaktan nasıl kurtulacağınızdır. Ancak bu tuzaktan kurtulduğunuz zaman öğrenme ve öğretme sürecinden zevk alabilirsiniz.

Kendi hayatınıza ve başkalarının hayatlarına dikkatlice bakın. Özellikle sıkıldığınız, bunaldığınız anları düşünün. Hayatımızın hangi boyutu ile ilgili olursa olsun, eğer bir tekdüzelik, rutinlik oluşmuşsa sıkıntılar, mutsuzluk ve hoşnutsuzluklar başlamış demektir. Aynı durum sınıf içinde de geçerlidir. Bir ders “ninni” nağmelerine benzemeye başlamışsa, ne size, ne de öğrencilerinize haz verebilir. Haz vermek bir tarafa ızdırap vermeye başlar. Bebeklere söylenen ninnileri bir düşünün. Bebeği uyutan ninninin içinde geçen kelimeler değildir. Bu kelimelerin söylenişindeki tekdüzeliştir. Bütün tekdüze uyarıcılar insanlar üzerinde ‘hipnotik’ bir etki yaratır. Sadece sesinizi kullanma biçiminizle değil, ders işlemedeki yönteminizle, kullandığınız

ders araçlarının sıradanlığı ve alışılmışlığıyla da dersi, öğrenciler ve kendiniz için sıkıcı hale getirmiş olabilirsiniz. Bir öğretmen düşünün. Onun sınıfa girişinden çıkışına kadar geçen sürede bütün yaptıkları öğrenciler tarafından ezbere biliniyor olsun. Dersin her dakikasında ne yapacağı öğrenciler tarafından bilinen bir öğretmenin öğrencilerine verebileceği öğrenme zevki, aynı şarkıyı yüzlerce defa dinlediğimizde alacağımız zevk kadar olacaktır. İsterseniz ve cesaretiniz varsa dersinizi bir kasete kaydedin. Belki bir video kasete kaydetme imkânınız olmayabilir. Ama bir teyp kasetine kayıt yapabilirsiniz. Dersten sonra oturun ve hiç yerinizden kalkmadan kendi dersinizi kasetten dinleyin. Eğer siz kendi anlatımlarınıza bir ders saati süresince katlanabiliyorsanız, sorun yok, öğrencilerden de katlanmalarını bekleyin.

Ne Yapmalıyım ?

Tekrar kendinize ve sınıfa kıvılcım, heyecan ve coşku katmanın yolu konuşma tarzınızda basit değişiklikler yapmaktan geçer. Her şeyden önce şu masanın arkasına saklanma huyunuzu değiştirin. Belki sürekli olarak değil, ancak sık sık sınıfa doğru yürüyün. İki adım ileri, iki adım geri, iki adım sağa ve iki adım da sola atın. Zaman zaman beklenmedik şeyler yapmaktan çekinmeyin. Sıkıcılığı yenmenin diğer bir yolu da yüzünüzdeki ifadeyi değiştirmektir. Bunu deneyin ve öğrencilerin nasıl cevap verdiğine bakın. Yüz ifadenizdeki basit bir değişiklik sınıfta yeni bir dinamizm yaratır. Yüzünüzden ne okunduğunu görmeniz için, arada sırada sınıf kapısının yanında asılı duran aynaya bakın ve öğrencilerin gördükleri yüzü görün. Yüzünüzün öğrencilerinize ne söylediğini okumaya çalışın. Özellikle gözleriniz öğrencilere ne söylüyor?. Gülüyorlar mı? Yoksa “Nerede kaldı bu zil... Daha ne kadar katlanacağım bu duruma!” mı diyorlar? Bazen kendimizin bile katlanmakta zorlandığımız bir duruma

öğrencilerimizin katlanmasını bekliyoruz. Sıkıcı olmaya başladıığınızı hissettiğiniz anda ilk yapılabilecek değişiklik, sesinizi farklı tonlarda kullanmak olabilir. Mesela, konuşma hızınızı değiştirin. Doğal olarak yavaş konuşuyorsanız, dikkati çekecek biçimde hızlandırmak için kendinizi zorlayın. Konuşma hızınızı çeşitlendirin. Sesinizdeki değişiklikleri hoş hale getirin. Konuşma şeklinize iyi zamanlanmış bir bekleme süresi ekleyin. Bu süre beş saniye olsun. Daha sonra kafaların döndüğünü göreceksiniz. Beklemenin gücü insanı derinden etkiler, çünkü sıkıcılığı paramparça eder. Sesinize vurgu ekleyin. Sıkıcılığın karşıtı eşsiz bir heyecanla dersiniz konusunda canlı olmaktır. Tekdüzelik sıkıcılığı getirir. Sıkıcılık ise, hem ders ortamı için hem de hayatımızın bütün diğer boyutları için kötüdür. Sıkıcılığın ilacı değişikliklidir. İlk başta rahatsız edici gibi görünse de değişiklik iyidir. Hayatımıza dinamizm katar. Şu üç harfi aklınızda tutun ve ders ortamında zaman zaman hatırlayın. Hatta sınıfa getirdiğiniz klasör ya da çantanızın görünen bir yüzüne bu üç harfi yazın. Bu üç harfe gözünüz takıldıkça ifade ettiği anlamı düşünün ve gerekli değişiklikleri başlatın: **A.S.O....** (Asla Sıkıcı Olmayın!)

▼ 2. Uyulacak Kural Yok !

Disiplinle ilgili sorunların başlıca sebeplerinden biri mevcut olmayan ya da muğlak olan sınıf kurallarıdır. Öğrencilerin davranışları büyük oranda onlar için oluşturulan beklentilerle belirlenir. Başka bir ifade ile öğrenciler kendilerinden beklendiği gibi davranırlar. Bir öğrencinin kurallara neden ve niçin uyulması gerektiğini sorgulaması takdir edilecek bir davranıştır. Ancak kuralsızlık, toplumsal yaşamın her kesimi için olduğu gibi sınıf ortamı için de geçerlidir. Öğretmenin öğrencilerden beklentileri, belirli davranış kuralları şeklinde tespit edilmek zorundadır. Bu kuralların sınırları, nasıl tespit edildiği, öğrencilerin gelişim dü-

zeylerine uygunluğu, doğru davranışı yerleştirmedeki etkililiği üzerinde düşünülmesi gerekir. Ancak bir sınıf için, öğrenci katılımı ile belirlenmiş, öğrencilerin gelişimlerini destekleyen ve onların seviyelerine uygun standartlar içeren, yazılı kuralların tespit edilmiş olması, sağlıklı bir sınıf atmosferi yaratmak ve sürdürmek için ön koşuldur. Sınıfta makul ve gerçekçi bir davranış düzeni oluşturmak, öğrencilerinizde bir kontrol duygusu yaratır. Sınıfta beklenen ve kabul gören davranışlar tanımlandığında öğrencilerin kendi kendilerini kontrol edebilme özellikleri de desteklenmiş olur.

Bu konu ile ilgili, sevgili Veysel Sönmez hocamın aktardığı bir hatırayı sizlerle paylaşmak istiyorum*:

İlkokul beşinci sınıftayım. Yeni bir öğretmenim oldu. Deneyimli bir öğretmen olduğunu ilk derslerde anladım. Yazılı, ödev, gezi ve gözlem günlerini, dersin nasıl işleneceğini, sınıfın temizlenmesini, nöbet işlerini, devam ve devamsızlık durumlarını, kol başkanlarını vb. baştan birlikte belirledik. Kurallar koyduk. Bu kurallardan biri de; derse geç kalan sınıfa girecek, özür dileyip yerine oturacak, ders bittikten sonra birkaç dakika içinde neden geç kaldığını açıklayacaktı. İki hafta içinde derse geç gelen kimse kalmadı. Karda-kışta, boranda-fırtınada eğer okul tatil değilse zamanında derse girer çıkar olduk. Bir gün öğretmenimiz gelmedi. On dakika geçti hâlâ yoktu. Nöbetçi arkadaşı ve iki kişiyi başöğretmene gönderdik. Biraz sonra başöğretmen, öğretmenimiz ve arkadaşlarımız, sınıfın kapısını çalıp, içeri girdiler. Başöğretmen:
"- Öğretmeniniz bugün derse üç dakika geç kaldığı için

bana geldi. Eşini doktora götürdüğünden dolayı zamanında gelememiş. Bana, 'Eğer siz ve öğrencilerim izin verirse derse girebilir miyim?' diye başvurdu. Ben kendisine izin veriyorum. Sizler izin veriyor musunuz?" dedi.

Tüm sınıf susmuştu. İlk kez böyle bir durumla karşılaşmıştık. Geçmiş öğretmenlerimi düşündüm. Çoğu zaman sınıfa gelmezler, gelseler bile tutarlı davranmazlardı. Şaşırmıştık. Hepimiz birden ayağa kalktık. 'Kabul ediyoruz' diye yürekten bağırdık. Başöğretmenin, öğretmeni-mizin ve bizim gözlerimiz dolmuştu. O an 'Ben de Emrullah öğretmen gibi olacağım.' dedim. Ayrıca ilk kez 'Ben de insanım, benim de bir değerim var, ben de söz sahibiyim bu okulda' demeye ve sorumluluklarımı duymaya başladım.

Ne yapmalıyım... ?

Öğrencilerin sınıf kurallarını sahiplenmesi, uygulamaları için çok önemlidir. Çok etkili soruların sorulacağı bir öğrenci anketi geliştirerek bu katılım duygusu sağlanabilir. Öğrencilerin sınıf içinde daha etkili öğrenmeyi sağlamak için uyulmasını istedikleri on kural nedir? Mevcut kurallardan hangileri makul değildir ve neden? Sınıfta öğrencilere uygulanan kurallar hangileridir? Önem sırasına göre en önemli beş kural hangileridir? Konuyla doğrudan ilgili sorulardan oluşan listede soru sayısını ve tipini kendiniz düzenleyebilirsiniz. Kuralları uygulayacak kişilerin başında gelen öğrencilerinizin bu konuda görüşlerini almak ve katılımını sağlamak çok önemlidir. Bu konuda doğru ve uygulanabilir görüşler elde etmek için doğru soruyu sormak işin püf noktasıdır. Anketleri inceledikten sonra, sınıftaki davranış şeklini yönlendirecek belirli bir kurallar bütününe ortaklaşa hazırlayın. Öğrencileriniz tarafından oluşturulan kurallar, sizin oluşturacaklarınızdan daha gerçekçi ve işe yarayan kurallar

olur. Üstelik kendileri tarafından belirlenen kurallara uygun davranma oranı da yüksek olacaktır. Kuralların işe yaramasını sağlamak için, sınıfta beklenen davranışları hatırlatacak bir uyarıcı olarak, düzgün bir biçimde yazın ve göze çarpan bir yere koyun. Defterlerinin ön yüzüne yapıştırmaları için her öğrenciye bunun kopyasını verin. Basit, açık ve özlü bir şekilde yazılmış ve ihtiyaç olduğunda rahatlıkla görülebilecek bu kurallar, sınıf ortamını güzelleştirmenin yanında, öğrencilerinizin kendi davranışları üzerinde kendi kendini kontrol edebilme özelliklerinin gelişmesini ve bütün hayatlarına genelleyebilmelerini de destekleyecektir. Kuralların uygulanabilirliğinden, eğitsel bir niteliğe sahip olup olmadığından, anlaşılabilirliğinden emin olmak için bu kuralları meslektaşlarınıza okuyun. Unutmayınız; öğrenciler kendilerinden bekleneni bildikleri zaman, büyük olasılıkla, beklenen şeyi yaparlar.

▼ 3. Çok Fazla Konuşan Öğretmen Olmak

Bundan 17 yıl önce, ilk öğretmenliğe başladığım gün çok heyecanlıydım. Demirci Eğitim Yüksekokulu'nda göreve başlamıştım ve okuldaki tek pedagoji öğretmeniydim. Psikoloji öğrenimi görmüştüm, ancak göreve başladığım okulda ne kadar öğretmenlik meslek bilgisi dersi varsa hepsini bana yüklemişlerdi. İlk girmem gereken ders "Eğitim Yönetimi" idi ki lisans öğrenimim boyunca en başarısız olduğum ve birkaç kez tekrar almak zorunda kaldığım bir ders idi. Çok iyi hazırlandım. Plan yaptım, özetler çıkardım ve bunları defalarca okudum. Aynanın karşısında ders anlatma egzersizleri yaptım. Korkuyordum. Ve heyecan içinde sınıfa girdim. Kısa bir tanışma süresinden sonra anlatmaya bir başladım, sanki nefes bile almıyordum. Herkes dinliyordu. Öğrencilerimin şaşkın, masum ve boş bakışları altında konuştum da konuştum. Çok iyi hazırlanmıştım; çünkü

dersin ortasında anlatacaklarımın bitivereceğinden ve cephede mermisiz kalmış bir asker durumuna düşüvermekten korkuyordum. Anlattım ve anlattım. Ders bitmişti. Sınıfın kapısından çıkarken, içimden kendi kendime şöyle diyordum: “-Hasancığım sen doğuştan öğretmenmişsin. Harika bir ders yaptın...” Öğrencilerimin hiçbir şey anlamadıklarını, sadece karşılılarına yeni gelmiş bir öğretmenin verdiği çekingenlik ve endişe içinde sessizce oturup dinliyor göründüklerini, benim belki de 3-4 haftalık konuyu bir derste işleyiverdiğimi anlamam çok zaman almadı. Son derece berbat bir ders olmuştu. Ne amaçtan haberdar etme, ne konunun ana hatlarını sunma, ne öğrenci katılımı, ne motivasyon, ne özetleme... hiçbir şey yoktu.

Arkadaşlar, pasif dinlemenin öğrenmek olmadığı gibi, konuşmak da öğretmek değildir. Ders anlatırken, öğrencilerinizin dikkatini yaklaşık 10 saniyenin 3 saniyesinde tutabildiğinizi araştırmalar göstermektedir. Geriye kalan 7 saniyeyi öğrenciler farklı düşünce ve laf yağmuruyla geçirmektedirler. Öğrencilerin zihinleri kendi haline bırakıldığında, dinleme ve öğrenme risk altındadır. Hem dikkat, hem de bilgiyi saklamada önemli bir artış elde etmek için “aralıksız konuşma” sürenizi maksimum iki dakikaya indirin ve öğrencilerin aktif katılımını artırın! “İki dakika”ların aralarını hem zihinsel hem de fiziksel öğrenci katılımıyla doldurun. Kesintiye uğramayan kelime akışını azalttığınız zaman bilgiyi saklamada orantılı bir artış gerçekleşecektir. Öğrenme sürecinde öğrencilerin aktif katılımcılar haline gelmesi konusunda ısrarcı olun. Öğrenmenin, öğrencinin sorumluluğu olduğunu bilerek asıl işi, öğrencilerinizin yapmalarını istediğiniz zaman bu işinizi daha da kolaylaştırır. Unutmayın: “İşi yapan kişi öğrenmeyi de başarır ve öğrenmek için aktif olmak, sorumluluk üstlenmek, kısaca öğrenme sürecine etkin katılım gereklidir”. Lütfen bütün işi kendiniz yapmayı bırakın ve izin verin öğrenciler yapsın.

Ne yapmalıyım... ?

Konuşmanızı azaltma konusundaki ilk tavsiyem, sürenin farkında olmaktır. Bunu yapmanın birkaç tekniği vardır. Bunlardan biri zamanın geçtiğini gösterecek bir dijital saattir. Saat iki dakikayı geçtiğinde, konuşmanızı kesin ve açık uçlu sorularla öğrencileri derse dahil edin veya katılımı artırmak için farklı öğrenci katılım teknikleri kullanın. Öncelikle öğrenci katılımını belirleyen faktörleri bilmemiz gerekiyor.

Katılmayı, öğrenmenin iç ve dış şartları belirler. İç şartlar, öğrencinin öğrenme sürecinin başında sahip olduğu yeterliliklerle ilgilidir. Dikkat, güdülenme, bedensel ve zihinsel hazırlaş, katılmayı belirleyen ve yönlendiren iç değişkenlerdendir. Öğretme ortamında bulunan öğeler ve öğrencinin dışında ona yapılan etkilerin niteliği ve niceliği ise dış şartları oluşturur. Öğretmenler, öğrencilerin öğrenme sürecine katılmalarını sağlamak ve sürdürmek konusunda şu hususlara dikkat etmelidirler:

- a. Öğretilenler, öğrenci için anlamlı ve ihtiyaçlarına uygun hale getirilmelidir;*
- b. Öğrencinin önüne konacak hedef davranışlar ve bu davranışları kazanmada araç olarak yararlanılan öğrenme konularının seçiminde öğrenciye söz hakkı tanınmalıdır;*
- c. Öğrenme durumlarının öğrenciye zevk vermesi gerekir. Bunun yanında, başardığını duyması, görmesi veya hissetmesi sağlandığında katılım artacaktır. Aksi halde öğrenciler heyecan getirecek durumları kendileri oluştururlar;*
- d. Öğrencilerin merak duyguları teşvik edilmeli, meraklarını giderebilecekleri bir öğrenme ortamı yaratılmalıdır. Bu konuda düşündüğünü rahatça söyleyebilme imkânının bulunması önem taşır;*

e. Sınıfta aynı şeyleri tekrar tekrar yapmak, dersi hep aynı şekilde işlemek dikkati azaltır, öğrenme işine monotonluk getirir. Örneğin, tekdüze, vurgusuz bir ses tonu ile anlatım, bir ders için en tehlikeli durumlardan birisidir;

f. Öğrenci başardığını hissetmeli, başarı umudu taşımalıdır. Bunun için öğrenci yeterli sayıda başarı ile karşı karşıya getirilmelidir. Katılmayı önleyen önemli faktörlerden biri, öğrencinin sürekli başarısızlık tecrübesi geçirmesidir;

g. Öğrencinin öğrenme işine açık ya da kapalı olarak katılabilmesi, derste elde edeceklerini önceden görebilmesine ve elde edeceklerinin kendi özel amaçları yönünden anlamlı olmasına bağlıdır;

h. Öğrencilerin öğrenme hızları ve stilleri birbirinden farklıdır. Bu nedenle bireysel öğretime yer verilmesi katılımı artıracaktır.

Çok konuştuğunuzun farkına varmanın diğer bir yolu da öğrencinin birinden “çok fazla konuşma monitörü” olmasını istemektir. Yine tercihan iki dakikalık bir süre belirleyin ve bu süreyi doldurduğunuzda monitörünüzden size sinyal vermesini isteyin. Üçüncü yol ise öğrencilerin sözsüz sinyallerini gözlemektir. Gözleri kapanmaya ve yüzleri de sıkılmışlığı yansıtmaya başladığında, dinleme ve öğrenmenin neredeyse hiç bulunmadığı ölü bölgeye girmişsiniz demektir. Konuşmanızı kesmeye zorlayın kendinizi; çünkü konuşmak öğretmek değildir.

▼ 4. Yol Haritası Yok...

Öğrencilerin sınıftaki başarılarına katkıda bulunan başlıca unsurlardan biri, onlara -öğrenirken- izleyecekleri açık bir yol haritası sunmaktır. Derslerin büyük çoğunluğu izlenecek bir yol haritası verilmeden öğretilmektedir ve yanlış da buradadır.

Size yol boyunca yardımcı olacak bir harita olmadan uzun, riskli bir yolculuk düşünebilir misiniz? Çoğu öğretmen anlaşılır, eğitimsel bir harita olmadan öğrencilerinin ders boyunca riskli bir yolculuğu göze almalarını beklerler ve bu bir hatadır. Farklı sınıflarda harcadığınız yıllarınızı tekrar bir düşünün. Dersin nereye doğru gittiğini kaç defa bilebildiniz? Dahası, öğretmen dersin nereye gittiğini ve eğitimsel hedefin ne olduğunu biliyor muydu? Bahse girerim cevabınız benimkine benziyor: “çok fazla değil”. Nereye gidileceğini veya neyin beklediğini bilmemek kafa karışıklığı ve başarısızlığa yol açar. Nereye gittiğinizi bilmediğiniz zaman, kendinizi neresi olduğunu bile bilmediğiniz bir yerde bulabilirsiniz. Öğrencilerinizi doğru yere yönlendirmek için onlara her dersin başında izlenebilir ve anlaşılır bir yol haritası verin.

Konfüçyus demiş ki:

“Eğitimli insanların dokuz düşüncesi vardır.

- 1. Baktıklarında, berrak görmeyi düşünürler.*
- 2. Dinlediklerinde, iyi duymayı düşünürler.*
- 3. Görünüşleri bakımından, sıcak olmayı düşünürler.*
- 4. Davranışlarında, saygılı olmayı düşünürler.*
- 5. Konuşmalarında, doğru olmayı düşünürler.*
- 6. İşlerinde, ciddi olmayı düşünürler.*
- 7. Kuşkuya düştüklerinde, soruları nasıl soracaklarını düşünürler.*
- 8. Öfkelendiklerinde, sorunları düşünürler.*
- 9. Kazancı gördüklerinde, adaleti düşünürler.”*

Büyükannemin bahçede fasulye yetiştirdiği günleri hatırlarım. Yaşlı kadın önce toprağı öbek öbek kabartır, benim yetiştirdiğim yörede “karık” adı verilen bir biçimde önce toprağı hazırlardı. Büyükannemin fasulye ekmek için hazırladığı toprağı baktığımızda her fasulye tanesinin nereye ve ne kadar konulacağını, aralarındaki mesafenin ne olacağını hemen anlardık. Ve daha sonra fasulyeleri yerli yerine dikerdi. Bir an düşünün; boş bir tarla ve üzerinde hiçbir işlem yapılmamış. Tarla çok verimli. Toprağı çok elverişli. Fasulye taneleriniz de çok nitelikli. Ve siz rastgele toprağı bu taneleri saçıyorsunuz. Ne kadarı tutar? Ne kadarı kök salar ve gelişir?

İlk görev yaptığım o şirin kasabada el halıcılığı bir hayli yaygın bir uğraştı. Özellikle adına “yağcı bedir” denilen halılar evlerde dokunurdu. Boş bir halı tezgahına önce, adına “atkı” ve “çözü” denilen ipler dikey ve yatay olarak gerilirdi. Sonra renkli yün ipler bu atkı ve çözgüleri düğümlenir ve sıkıştırılırdı. Düşünüyorum da, halı tezgahı ağaçtan değil de altından da yapılmış olsa, halıyı dokuyan kişi çok becerikli de olsa, elindeki yün ipler çok nitelikli de olsa, önceden tezgaha “atkı ve çözgü” denilen ipler gerilmemişse ortaya hiçbir desen, hiçbir ürün çıkmayacaktı.

Bundan 14 yıl önce 386 tabanlı ilk bilgisayarına sahip olduğum günlerde, bilgi taşımaya yarayan disketlerin, üzerine bilgi kopyalamadan önce “formatlanması”, biçimlendirilmesi gerekirdi. Boş bir disket satın aldığınızda, disket ne kadar kaliteli olursa olsun, sizin diskete aktaracağınız bilgiler ne kadar değerli olursa olsun, biçimlendirme işlemini yapmadan hiçbir bilgi kayıt edemiyordunuz.

Arkadaşlar, dersin başında, o dersin konusu ile ilgili ana çizgileri öğrenciye sunmak, tıpkı yukarıdaki üç örnekte açıklanmaya çalışılan duruma benzer. Bunu yaptığınızda aktardığınız bilgiler yerli yerine oturur. Öğrenilen kavramlar arasındaki ben-

zerlik ve farklılıklar kolayca kavranır. Öğrenci, bir basamak sonra karşılaşacağı öğrenme yaşantısının ne olacağını bilir ve kendisini buna hazırlar. Böylece öğrenme-öğretme etkinliği bir “körebe” oyununa dönmaz.

Öğrencilerinize izleyecekleri bir reçete sunmak için, önce yapılacak işleri planlamak ve dersin temel malzemelerini belirlemek zorundasınız. Öğrenilecek şeyin, hangi sırayla ve nasıl öğrenilmesi gerektiğini, öğrencilerin anlayıp uygulayabileceği terimlerle açıkça anlatmak çok önemlidir. Tıpkı bir reçete gibi, bir ders de en azından şunları içermelidir: Niçin bu konuyu öğreniyoruz ? Neler öğreneceğiz? Nasıl öğreneceğiz? Ne kadar öğrendiğimizi nasıl anlayacağız? Öğrendiklerimizi nerelerde kullanabiliriz? Reçeteyi anlaşılır hale getirin ve dersin başında öğrencilere sunun. Böylece verimli ve etkili bir ders için onlardan ne beklediğinizi bildikleri zaman, öğrencileriniz kendilerini konuya hakim hissedecekler, risk almak ve öğrenmek için cesaret bulacaklardır.

Ne yapmalıyım...?

Bir ders için açık bir yol haritası geliştirmek, ders öncesi ciddi ve samimi bir hazırlığı gerektirir. Kendinize dersinizin konusu, içeriği ve geliştirmek istediğiniz hedef davranışlar ile ilgili doğru ve çok etkili sorular sorarak bu işi yapabilirsiniz.

Kendi kendinize sormanız gereken etkin sorulara birkaç örnek şunlar olabilir:

- *Bu derste öğrenciler hangi davranışları geliştirecekler?*
- *Kazandırılması düşünülen bu davranışlar öğrencilerin günlük hayatlarındaki hangi sorunun çözümüne katkı sağlayacak?*
- *Bu konunun öğrencilerin gelişim ihtiyaçları ve gelişim sorunları ile bağlantısı nedir?*

- Bu ders öğrencilere gerçek hayatlarında nasıl yardımcı olabilir?
- Konunun temel kavramları, ana ve alt başlıkları nelerdir?
- Bu ana ve alt başlıklar hangi sıra ile aktarılacaktır?
- Bu dersin amaçlarına ulaşmak için hangi yöntemler en uygundur ve bu yöntemler nasıl bir arada kullanılacaktır?
- Konunun kavranmasına hangi araçlar yardımcı olabilir ve bu araçlardan hangilerini öğrencilerimle birlikte geliştirebilirim?
- Konuya karşı öğrencinin merakını ortaya çıkaracak sorular neler olabilir?
- Konuyu açıklamada öğrenciye çarpıcı gelecek hangi örnekler verilebilir?
- Dersi benimsetmek ve yaşanan gerçeklerle bağını göstermek için ne tür hikayeler anlatabilirim?
- Bu dersi nasıl eğlenceli hale getirebilirim?
- Öğrenmenin gerçekleştiğini garanti altına almak için bütün öğrencilerimi derse nasıl dahil edebilirim?
- Öğrencileri derse dahil etmek için hangi aktivite ve alıştırmaları kullanabilirim?
- Bu dersteği öğrenmelerin niteliğini, ne kadar öğrenildiğini, nerelerin yanlış ya da eksik öğrenildiğini nasıl ortaya çıkaracağım? Bunu için hazırlanmam gereken sorular neler olmalı?
- Öğrenilenlerin geçişini (transferini) sağlamak için öğrencilere hangi sorumlulukları yükleyeceğim?
- Bu ders ne kadar sürmeli?
- Bu dersle ilgili olarak öğrenciler ne tür zorluklarla karşılaşabilir ve bunun üstesinden gelmeleri için onlara nasıl yardımcı olabilirim?
- Bu dersi etkili hale getirmeme yardımcı olabilecek kimle konuşabilirim?

Bu soruların listesi neredeyse sonsuzdur. Bu sorulara bulduğunuz cevapları bir kağıt üzerine aktardığınızda yol haritanız ortaya çıkmış demektir ve bu harita dersinizin netliğini garanti altına alacaktır.

Kendiniz ve öğrencilerinizin bir dersi öğrenmelerini ve zevk almalarını sağlamak için zaman ayırmak, düşünmek ve sorular geliştirmek, işin püf noktasıdır. Siz ve öğrencileriniz izleyebileceğiniz bir yol haritasına sahip olduğunuzda öğrenme daha etkili ve eğlenceli hale gelecektir.

▼ 5. Oltaya Takmada Başarısız Olmak

Derste anlatılan konuyu öğrenmek için zaman ve çaba harcamak konusunda öğrencilerinizin bir sebebe, bir NİÇİN'e ihtiyaçları vardır. Genellikle öğretmenlerin yaptığı bir yanlış, öğrencilerin zihinlerinde bir kanca oluşturmayı ve dersi öğrenmek için gerekli BÜYÜK bir gerekçe (NEDEN) sunmayı unutmaktır. Dersin ilk dakikalarından itibaren öğrencilerin kafasında “-Ben bu konuyu neden öğreniyorum ? Bu aktarılanlar benim ne işime yarayacak?” gibi sorular olduğu sürece, öğretim sürecini oluşturan diğer faktörler ne kadar olumlu olursa olsun, o dersten istenen verim ve kalite elde edilemeyecektir. Doğru kanca olmadan, öğrencileriniz ve onların zihinleri dağılır gider. Çoğu öğretmen, derste anlatılan konuyu öğrenmenin önemini ve gereğini öğrencilerin bildiğini varsaymaktadır. Bu varsayım yanlıştır. Her dersin başında o konuyu öğrenmeleri için haklı ve inandırıcı bir sebep söyleyin.

Ne yapmalıyım...?

Öğrencilerin kafalarında bir kanca (soru işareti) oluşturmak, dersi öğrenmek ve derse katılmak gereğini hissetmelerini sağlamak için, dersin ilk birkaç dakikasında öğrencileri kancaya tak-

manız gerekmektedir. Düşüncelerinizi aydınlatmanın anahtarı iki basit soruyu sormaktır: Bu ders öğrencilerim için neden önemlidir? Öğrencilerime bu dersin önemini göstermek için hangi hikaye, alıştırma ve aktiviteyi verebilirim? Durun! Ve düşünün! Çoğu ders için bu sorulara verilecek cevap basit veya kolay değildir. Öğrencilere dersi öğrenmek için gerekli olan gerçekçi ve sezgisel seviyede gerekçeler (nedenler) sunmak, sizin açınızdan düşünme ve çaba gerektirir. Aşağıdaki örneği inceleyin:

İlköğretim 8. sınıf fen bilgisi dersi öğretmenisiniz. Öğrencileriniz genellikle 13-14 yaşlarında. Sağlığınıza Koruyalım Ünitesinde, diş sağlığı ile ilgili bir konuyu işleyeceksiniz. Sınıfa girdikten itibaren düşünceli, biraz üzgün bir tavırla sınıfta bir tur atıyorsunuz. Öğrenciler her zaman öğretmenlerinin ne durumda olduğunu ve ne düşündüğünü merak ederler. İçten bir "Ahhlıh !" çekiyorsunuz ve konuşmaya başlıyorsunuz.

"Çocuklar biliyor musunuz, sınıfa gelirken sizin yaşlarınızda iken yaşadığım bir olayı hatırlatacak birşey oldu. 14-15 yaşlarındaydım. Aynı sınıfta öğrenci olan bir arkadaşına yakın olmayı, onunla konuşmayı, gezmeyi çok ama çok istiyordum. Uzun süre bunun için çaba harcadım. O arkadaş beni hiç dikkate almadı. Ne zaman konuşmak istesem ilk birkaç kelimedenden sonra arkasını döner ve giderdi. Büyük sıkıntılar içinde bu böylece birkaç ay sürdü. Bir gün tavır ve davranışlarına değer verdiğim, benden 2-3 yaş büyük bir ağabeyime derdimi açtım. Önce gülümsedi, sonra bana; '-Bak Hasan' dedi. '-Bir insan, karşısına geçen ve onunla konuşmak isteyen başka bir insanın ilk önce hangi özelliğine dikkat eder, biliyor musun?' dedi. '-Hayır, bilmiyorum' cevabını ver-

*dim. ‘-Dişlerine, Hasancığım dişlerine’ dedi. ‘-Düşünse-
ne, ağzından bal aksa, çok güzel şeyler de söylesen, sap-
sarı sararmış, kirli, bakımsız dişlerin bulunduğu bir
ağızla kimseye kendini anlatamazsın’.*

*Çocuklar ben işin püf noktasını anlamıştım. Ondan son-
raki hayatımda bu bilginin çok faydasını gördüm.*

Sanıyorum yoruma gerek yok! Böyle bir hikayeden sonra ko-
nuya başlamanın ne kadar etkili olacağını düşünün. Bu hikaye-
leri düşünürken ve düzenlerken öğrencilerinizin yaşlarını, geli-
şim ihtiyaçlarını ve sorunlarını hep göz önünde tutmak zorun-
dasınız.

Öğrencilerin dikkatini yakalamak için bulduğum en iyi me-
tot, canlı kelimelerden oluşan hikayelerin kullanımıdır. Kancayı
suya daldırırken, öğrencilerin ölçü, şekil, hareket ve rengi gör-
melerine imkân veren kelimeler kullanın. Heyecan verici ve
spesifik hale getirerek hikayeyi daha canlı kılın. Bir hikaye yar-
dımıyla dikkatlerini çekmek eğlenceli ve etkilidir. Öğrencilerin
dağılan dikkatlerini toplayıp elde tutmak için yeryüzündeki en
iyi yol da hikaye anlatmaktır. Hikaye anlatırken öğretmenlerin
yaptığı başlıca yanlışlardan biri konuşurken acele etmeleridir.
Yavaşlayın ve seyahatin tadını çıkarın. Kancayı taktıktan sonra
dersin özünü vermeyi unutmayın.

Ünlü bir kişi olan Helen Keller’e

- “Kör olmaktan daha kötüsü nedir? diye sormuşlar.

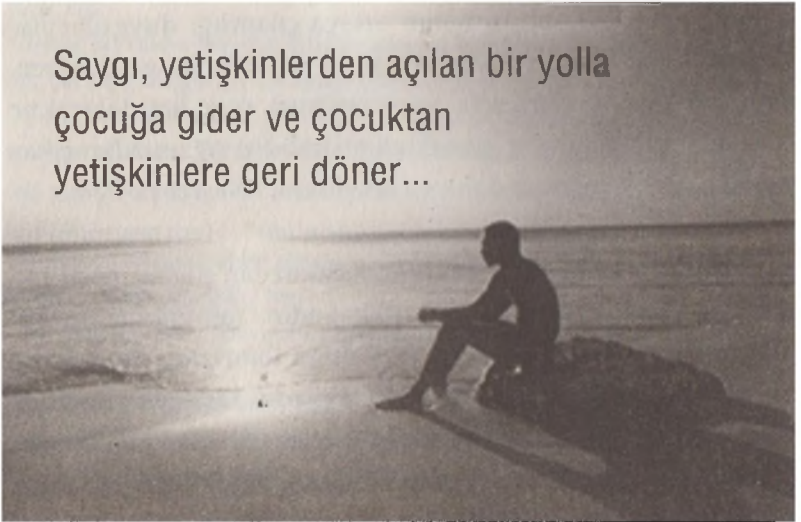
Cevap olarak,

- “Kör olmamak, ama yine de hiçbir şey görmemek olmuş”

▼ 6. Yaralayıcı Kelimeler Kullanmak

Bir öğretmenin bilerek ya da bilmeyerek öğrencilerini yaralayıcı kelimeler kullanması belki de en büyük öğretmen günahlarından birisidir. Bir öğretmenin öğrencilerin duyuş, düşünüş ve yaşantıları üzerinde inanılmaz etkileri olduğu unutulmamalıdır. Ne kadar umurlarında değilmiş gibi görünse de öğrenciler öğretmenlerinin kendileri hakkındaki ifadeleri önemserler. Daha da önemlisi öğretmenlerin kendileri için kullandığı ifadeleri içselleştirirler. Bunu anlamı şudur: Bir öğrenci öğretmenin kendisi için kullandığı “aptal” ifadesini bir süre sonra “Ben aptalım” şekline dönüştürür. Bazı kaynaklarda bu duruma “etiketleme” adı verilir. Bu anne-babaların da çok dikkat etmeleri gereken bir durumdur. “*Aptal, geri zekalı, beceriksiz, tembel, pis, pasaklı, uyumsuz, kafasız...*” gibi kelimeler, öğrenci ile öğretmen arasındaki olması gereken sıcak ve samimi ilişkiye zarar verdiği gibi öğrencileri incitir ve kendilerine verdikleri değer duygusunu da azaltır. Meslek hayatım boyunca bazı öğrencilerin başarısızlık

Saygı, yetişkinlerden açılan bir yolla
çocuğa gider ve çocuktan
yetişkinlere geri döner...

sebepleri arasında bu tür nitelemelerin bulunduğunu gördüm. Bazı durumlarda öğretmenlerin kasıtlı ve kötü niyetli olmadıklarını biliyorum. Fakat kasıtlı olunmasa bile zarar aynı oluyor. Öğrencileri yaralayacak, öz güvenlerini ve kendilerine verdikleri değeri azaltacak kelimelere dikkat edin. Değer duygumuza birilerinin zarar verdiği veya en azından çöküntü yarattığı gerçekten kötü günlerimiz olmuştur. Böyle günler ortaya çıktığında, yaralayıcı kelime dedektörlerinizi çalıştırın. Başkalarını üzecek kelimeler konusunda alarmda olun. Saygı duyduğunuz makamdaki birinin sizi üzecek kelimeler kullandığı zaman neler hissedeceğinizi bir an durun ve düşünün. Başınızdaki böyle bir durum geçmişse, muhtemelen bu durumu bütün canlılığıyla hatırlayacaksınız. Bu durum sizi incitmiştir, negatif duyguları en yoğun şekilde yaşatmıştır ve belki de hala sizi üzüyor olabilir.

Ne yapmalıyım...?

Ne söylediğinizi ve bunu nasıl söylediğinizi gözlemek sınıfta kullanılan yaralayıcı kelimeleri ortadan kaldırmanın anahtarıdır. Geçmişte sizi üzen kelimeleri yazıya dökmek için beş dakikanızı ayırın. Bu alıştırmayı ortaya çıkardığı duygular hoş değildir, fakat bu durumları hatırlayıp yeniden yaşamak öğrencilerinize aynı şeyleri asla yapmamanızı size hatırlatacaktır. Kullandığınız kelimeler gerçekten önemlidir! Ağzınızdan çıkan şeyleri söyleyiş tarzınız daha da önemlidir. “*Neyi söylediğiniz değil, incitici olan şeyi nasıl söylediğiniz önemlidir*”. Hem sesinizin tonu hem de yüz ifadeniz önemlidir. Ağzınızdan çıkana, nasıl çıktığına ve yüzünüzdeki ifadeye dikkat edin. Yarattığınız negatif duygularla mı yoksa neşe ve mutluluğu hatırlatan duygularla mı hatırlanmak istersiniz? Bu sizin elinizde. Yaralayan değil de “*Vav...*” dedirten, onurlandıran ve cesaretlendiren kelimeler kullanın. Bir öğrenciye seslenirken ona ismiyle hitap etmenin

yarattığı güzelliğe çok defa tanık olmuşsunuzdur. Öğrencilerinizi ismiyle çağırın ve bu kuralı küçümsemeyin. Birçok başarısız, risk alamayan, sorumluluk üstlenemeyen, kendilerine güvenmeyen öğrencinin bu durumunun altında olumsuz niteleyici ifadelerle maruz kalmalarının yattığını unutmayın.

BİR ÖYKÜ

Ölmek üzere olan yaşlı bir baba, yatağının başına üç oğlunu çağırarak onlara vasiyette bulunur:

-“Oğullarım, ben ölünce, birbirinize düşmemeniz için, size sahibi olduğum 17 deveyi paylaştırmak istiyorum. Miras olarak develerin yarısını büyük oğluma, üçte birini ortancaya, dokuzda birini ise küçük oğluma bırakıyorum.”

Babalarının ölümünden sonra, mirası babalarının vasiyeti uyarınca paylaşmak üzere kardeşler bir araya gelirler. Fakat bir türlü işin içinden çıkamazlar. Mirası babalarının istediği gibi pay edemezler. Çünkü 17 sayısı ne 2’ye, ne 3’e, ne de 9’a bölünebilir.

-“Bu işin üstesinden ancak köyün tecrübe ehli, yaşlı bilgesi gelir” diye düşünüp, ona giderek danışırlar.

Bilge kişi;

“Benim bir devem var, onu da alıp, yeniden hesap yapın” der. Bu cömertliğe çok şaşırان oğullar, 18 deveyi pay etmeye girerler. Önce 2’ye bölerler, büyük oğul 9 develik payını alır. Sonra 3’e bölerler, çıkan 6 deveyi de ortanca oğul alır. Daha sonra 9’a böldüklerinde 2 deveyi de küçük oğul alır. Ama, bütün develeri paylaştıktan sonra ortada fazladan bir deve kalır yine...

Oğullar bu duruma da bir çözüm getirmesi için yeniden yaşlı bilgeye başvururlar. Bilge kişi güler ve:

-“İyi öyleyse” der. “Sorununuz çözümlendiğine göre, ben de devemi geri alabilirim artık.”

Bilge kişi bu hikâyede tıpkı “bilgi” gibi katalizör olarak olaya girer, çözümü sağladıktan sonra olaydan çıkar. Sorunu çözmede insanlara yardımcı olur, ama kendinden de bir şey eksilmez.

▼ 7. “Bütün İşleri Ben Yapmalıyım”

Bazen okuldan sonra eve gelip, kendinizi birkaç maraton koşmuş gibi hissettiğiniz olmuştur. Bu durum öğretmenlerde ertesi gün okula gitme ve derse girme heyecan ve isteklerini önemli ölçüde azaltır. Bu yoğun yorgunluk duygusunun oluşmasının başlıca nedeni öğretmenlerin sınıfta ve okulda bütün işi kendi başlarına yapma yanlışına düşmeleridir. Sizinle birlikte okulunuzun koridorlarında öylesine bir yürüyüşe çıkalım ve sınıflara bir bakalım. Öğretmenlerin ders süresinin %85’ini bir iş yaparak geçirdiklerini görürüz. Bu durumda şüphesiz, günün sonunda bitkin bir hale gelirler. Üstelik sınıf içinde bütün işlerin büyük bir bölümünü öğretmenlerin yapması, öğretimin kalitesi açısından da sakıncalıdır. Öğrenme işinin yaşantılar sonucu oluşabileceğini, öğrenme sürecinde öğrenenin katılım ve sorumluluk üstlenmesi sağlanmadan etkili ve kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmeyeceğini bilen bir öğretmen bu yanlışla düşmeyecektir. Bir ailedeki “aşırı koruyucu” bir annenin durumunu düşünün. Çocuğu ile ilgili bütün işleri kendisi yapıyor ve çocuğuna herhangi bir sorumluluk yüklemiyor. Üstelik bunu çocuğunun iyiliği için yaptığını düşünüyor. Bu annenin kendisini bitkin bırakmanın ötesinde çocuğuna verdiği zararı düşünün. Tıpkı bunun gibi, sınıfta da bütün işi siz yapmaya çalışmayın ve bırakın öğrenciler de çalışsın. Sorumlulukları paylaştıran, sorumluluklarını yerine getirmeleri konusunda etkin rehberlik yapan bir öğretmen, mesleğinden daha fazla tatmin elde edecektir. Öğrenciler de, böyle bir ortamda, daha fazla “aidiyet” duygusu yaşayacaklardır. Öğrenciler öğrenme sürecinde aktif katılımcı olduklarında, bundan daha fazla zevk alacaklar ve daha fazlasını öğreneceklerdir. Siz de zihinsel ve fiziksel açıdan kendinizi daha iyi hissedeceksiniz.

Ne Yapmalıyım...?

Öğrenciler tarafından yapılması gereken işleri yaparken zamanınızın ne kadarını harcadığınızı görmek için, okulda geçirdiğiniz günü yakından inceleyin. Bu incelemenin sonunda, öğretmen merkezli den ziyade, öğrenci merkezli olması gereken belirli aktivite ve alıştırmaların listesini yapın. Bir sonraki dersi düşünün. Dersin ve dershanede yapılması gereken işlerin en az %60'ının öğrenciler tarafından yapılabilmesini sağlayacak bir ders planı geliştirin. Planınızın içinde öğrencilerin serbest çalışmalarına, grup etkinliklerine ve kendi kendilerine öğrenme becerilerine dayalı aktiviteler olmalıdır. Böyle bir yaklaşımla yaptığınız planı sınıfta uygulayın. Böyle bir yaklaşımı, öğrencileri başboş bırakmak ve sadece gürültü çıkarmamalarını sağlamak şeklinde uygulanan yanlış anlayış ile karıştırmayın. Sınıfınızı çok fazla kontrol etmekten vazgeçince kendinizi tuhaf hissedeceğinizi biliyorum. Fakat insan yetiştirme ile ilgili amaçlarımızdan birisi "kendi davranışları üzerinde söz sahibi olan, davranışlarını kontrol edebilen ve çevresindeki insanların davranışlarını kontrol etmeleri konusunda da model olabilen kişilikler geliştirmek" değil midir? Üstelik siz lider, yönlendirici ve rehber kişiliğinizle sınıfta olduğunuz sürece hiç endişelenmeyin, sınıf daha etkin ve kolay bir şekilde çalışacaktır. Öğretmen merkezli den öğrenci merkezliye yapılacak bu dönüşüm zaman alacaktır. Başlangıçta bazı sorunlar da yaşanabilir. Sakın vazgeçmeyin ve yarıdan itibaren başlayın. Çalışma ve öğrenme işini öğrencilere bırakma konusunda kendinize ve öğrencilerinize güvenin.

▼ 8. Kötü Yanınızı Göstermek

Bazı öğretmenler sert ve asık suratlı görünmeyi marifet zanneder. Bazıları ise daha ilk gün ne kadar sıkı ve katı bir öğretmen olduğundan uzun uzun söz eder. Benim de bu anlayışta

birkaç öğretmenim oldu. O yaşlarda bir türlü anlam veremediğim bu öğretmen davranışlarını bugün anlayabiliyorum. Bir öğretmenın suratı sirke satıyorsa, özellikle sert bir öğretmen olduğunu ifade ediyorsa, öğrencilerine sınavları veya geçmişte sınıfta bıraktığı öğrencileri örnek vererek tehditler gönderiyorsa, kısacası özellikle kötü yanını göstermek için çaba harcıyorsa, bunu bir tek anlamı var: Bu öğretmen kendine güvenmiyordur. Dayak atmanın ya da şiddete başvurmanın da anlamı bu değil midir? Bir büyüğüm yıllar önce şöyle demişti: *“Bir yerde dayak atan ve dayak yiyen birini görürsen, dayak yiyene değil dayak atana acımalısın. Çünkü asıl zavallı ve çaresiz olan odur. Dayak atan bu davranışı ile şunu söylüyor: Sana ulaşmanın, seni ikna etmenin, sana bir şeyler öğretmenin bir yolu, bir yöntemi var. Ancak ben bu yöntemi bilmiyorum. Bu bilgi ve beceriksizliğimden dolayı da seni döveceğim.”* Gerçekten de öğrencilerimize özellikle kötü yanımızı göstermenin altında çaresizliğimiz ve kendimize güvensizliğimiz yatmaktadır. Yine sevgili Veysel Sönmez Hocamın aktardığı bir öğretmen hatırası bunu çok güzel örneklemektedir:

İlk kez Anadolu’nun bir lisesine öğretmen olarak atanmıştım. Eğitimin hemen hemen hiçbir kuralını bilmiyordum. Çiçeği burnunda bir öğretmendim. Liseye gelince ilk iki üç hafta diğer öğretmen ve yöneticileri gözledim. Ne yaptıklarını, sınıfta otoriteyi nasıl sağladıklarını, dersi nasıl işlediklerini öğrenmeye çalıştım. Bana göre en başarılı öğretmen okul müdürüydü. Öğrenciler onu görünce el pençe divan duruyorlar, sesini duyunca dut yemiş bülbiül kesiliyorlardı. Okul tiril tiril titriyordu. Bir gün yanına gittim. “-Ağabey, bu saygı ve otoriteyi nasıl sağladın? Bana anlatır mısın? dedim. Güldü; sonra:

“-Ben bir sınıfa ilk kez giriyorsam, o sınıfın en iri yarı

olan, kabadayı kesilen öğrencisini bir punduna getirir, onu bir güzel döverim. Bu öğrencilerin gözünü korkutur. Bir daha kolay kolay dayak atmam; ama ara sıra yaramazlık yapanlara meydan dayağı çekerim. Öğrencinin karşısında kesinlikle gülmem; onları içimden severim ve bunu hiç belli etmem” dedi. Aynısını ben de uyguladım. Kısa zamanda acımasız, otoriter bir öğretmen olarak tanındım. Değil benim öğrencilerim, diğer okulların, hatta ilkokul öğrencileri bile beni göriince oyununu bırakıp kaçmaya, yollarını değiştirmeye, önlerini ilikleyip selam vermeye başladılar. Öğrencilerimi çok seviyordum ama bunu hiç belli etmiyordum. Çünkü bana “sevgi zayıflıktır, belli etmeyeceksin” diye öğretilmişlerdi. “Eğer anlarsa bir daha otorite kuramazsın, onları içinden sev” demişlerdi. Öğrencilerimin de beni sevdiklerini sanıyordum. Çünkü her zaman selam veriyorlar, önümde eğiliyorlar, önlerini ilikliyorlar, yol değiştiriyorlar, karşı gelmiyorlardı. O yıl lise bitirme sınavlarını yaptık. Öğrencilerimden üç kişi mezun oldu. Bu üç öğrencimin beni çok sevdiğini sanıyordum; fakat yanlışmışım. Onları bir gün caddede gördüm. Önleri açtı. Elleri ceplerindeydi. İkisnin ağzında da sigara vardı. Bana baktılar, ben de onlara... Ne önlerini iliklediler, ne de sigaralarını attılar. Gözümiün içine baka baka yanımdan çekip gittiler.

Öğrencileriniz için, vücut dilinizle onlara ne söylediğiniz çok önemlidir. Dünya tatlısı, sevgili Doğan Cüceloğlu’nun aktardığı şu hatırayı hiç unutmam:

Bir okulda öğretmenlere seminer veriyordum. 25-30 öğretmen “U” düzeninde oturmuşlar beni dinliyorlardı. En önde oturan öğretmen seminer boyunca koltuğuna yaslandı, ayaklarını öne doğru uzatarak bacak bacak üst-

*tüne attı, suratını astı, gerdanını kırdı, kollarını kavuşturdu... Ve iki saat boyunca bu beden duruşunu hiç de-
ğiştirmeden bana baktı. Seminer bitti ve yanına yaklaş-
tım:*

*"- Beyefendi lütfen bana küfür eder misiniz?" dedim.
Şaşırdı !*

"-Rica ederim beyefendi !" dedi.

*"-Rica istemiyorum, sesli bir biçimde bana küfür etme-
nizi istiyorum" dedim. Adamın şaşkınlığı daha da attı.
Ben konuşmamı sürdürdüm.*

*"Yahu" dedim, "Zaten iki saat boyunca bana küfür edi-
yorsunuz, bunu bir de sesli olarak yapın..." "Bana böy-
le küfür etmeniz umurumda değil. Ancak ben sizin evde
karınıza ve çocuklarınıza da, sınıf içinde öğrencilerinize
de bu şekilde küfür ediyorsanız ona üzülürüm..."*

Evet, gerçekten bazen küfür ediyoruz. Kimi zaman bunun farkında olmadan, bazen de bilerek ve isteyerek bunu yapıyo-
ruz. Her iki şekilde de bu bizim zayıflığımızdır.

Çoğu öğretmen negatif duyguları ve beklentileri aktarmak için vücut dilini kullanır. Kurduğunuz toplam iletişim içerisinde vücut dilinin %55 gibi bir oran tuttuğunu araştırmalar göstermektedir. Söylediğiniz şeyi vücut dilinizle nasıl söylediğinizi bir düşünün; yüzünüzdeki ifade, duruşunuz ve davranışınız ne söylüyor. Sınıfla sürekli iletişim halindesiniz ve aktardığınız şeylerin büyük çoğunluğu vücut diliyle olmaktadır. Vücudunuzun ne söylediğine bakın ve onu kontrol altına alın. Çünkü önce insan sonra öğretmen olmayı benimsemiş olanlar böyle yapıyor!

Nasıl Olacak...

Sözsüz iletişiminizin öğrencilerinizin performansı üzerindeki derin etkisinin farkında olmak, vücut dilinizin kalitesini artır-

mak için çok önemlidir. Cesur olun! Gerçekten aynada kendinize bir bakın. Duruşunuz ne söylüyor? Coşku ve heyecan var mı? Şimdi yüzünüzün envanterini çıkarın. Bunu nasıl tanımlayacaksınız? Yüzünüz öğrencilere ne söylüyor? Güldüğünüzü düşündüğünüz sürenin % 40'ında aslında gülmüyorsunuz. Kendinize sürekli şu soruyu sorun: Vücudum ne söylüyor? Vücut dilinizi formda tutmanın anahtarı sürekli geribildirim almaktır. Aynayı kullanın. Video'yu kullanın. Bir arkadaşınızdan vücudunuzun ne söylediğini size dürüst bir şekilde anlatmasını ve eleştirmesini isteyin. Kötü bir vücut dili gösteriyor gibi görünürseniz, bunu değiştirmek için çaba harcayın. Bu çaba sonunda elde edeceğiniz başarı sizin kendinizi daha mutlu ve coşku-hu hissetmenize de katkı sağlayacaktır. Etrafınızdaki insanlar arasındaki beğenilirliğinizi de artıracaktır.

▼ 9. Tekrar Yok

Dersinizi çok akıcı bir biçimde işliyor olabilirsiniz. Siz çok önemli bilgileri çok güzel bir tarz ile aktarıyor olabilirsiniz. Ancak sizin ne anlattığınız ve nasıl anlattığınız önemli değildir. Öğrencinin ne anladığı ve ne kadar anladığı önemlidir. Öğrenmenin kalıcılığının sağlanmasının yolu tekrar yapmaktır. Zamanında yapılan bir tekrarla öğrenciler aktif duruma sokulmadıkça öğrenme süreci eksik kalır. Öğretmenlerin bu konuda yaptığı başlıca yanlış öğrenci -merkezli tekrarlar yapmada ihmalkâr davranmalarıdır. Çoğu öğretmen tekrara önem verir, ancak tekrar yapmanın ilkelerini bilmeden ya da uygulamadan. Bu şekilde yapılan bir tekrar en azından sıkıcı ve etkisizdir.

Ne yapmalıyım...?

Öğrenme - öğretme sürecinde yapılacak tekrarı iki açıdan ele almak gereklidir: Birincisi, öğretmenin ders anlatırken ve ders

süreci içinde kendi kontrolü altında yapacağı ve yaptıracığı tekrardır.

Burada unutulmaması gereken noktalar şunlardır:

Söylediğiniz bir şeyi aynı şekilde tekrarlamayın. Dersin en az 3-4 yerinde öğretilen şeylerle ilgili sorular sorarak öğrencilerden tekrar yapmalarını isteyin. Bu konuda kabul edilmiş ölçü, her on dakikada bir öğrenci - merkezli tekrar yapmaktır. Benim en sevdiğim cümle şudur: “Biraz önce söylediklerimi lütfen kendi kelimelerinizle yazın.” Bu cümle, öğrencide düşünme ve uygulama becerilerini geliştirir. Sürekli olarak yapılan öğrenci - merkezli bir tekrarın yararları sayısızdır. Tekrar yaptıkları zaman, öğrenciler kendilerini dersin bir parçası sayarlar. Dikkatleri dersin üzerine yoğunlaşır. Çünkü herhangi bir anda tekrar yapmalarının isteneceğini bilirler. Öğrenci merkezli sınıf içi tekrarlarda övgüyü bol miktarda kullanın ve öğrencilerinizin dersi kavrama seviyelerini sürekli olarak izleyin. Tekrar yapmak yeniden incelemek anlamına geldiği için, sizin ve öğrencilerinizin aynı şeyleri görüp görmediğini ve duyup duymadığını belirleyebilirsiniz.

Tekrarın ikinci şekli öğrencinin sınıf dışında yapacağı tekrardır. Sınıf dışı tekrar konusunda öğrencilerinizi bilgilendirin ve bilinçlendirin. Onlara uygun bir yöntemle aşağıdaki bilgileri verin ve bunları sindirmelerini sağlayın. Aşağıdaki bilgileri davranışa dönüştürüp dönüştürmediklerini kontrol edin:

- *Konunun niteliğine ve öğrenen kimselerin yeteneklerinin özelliklerine bağlı olmakla birlikte; sık yapılan tekrarlar ara sıra yapılanlara oranla daha az etkilidir.*
- *Tekrar, öğrenmede gelişmeyi sağladığı sürece yararlıdır. Ne pahasına olursa olsun bir konuyu ya da beceriyi devamlı olarak tekrar etmek bazen öğrenmeyi olumsuz*

yönde etkileyecektir.

- Tekrarlar daha çok öğrenmenin başlangıcında etkilidir.
- Kavram öğretilirken, vurgulanan özelliklerin kısa süreli bellekten, uzun süreli belleğe geçirilmesi için gecikmeksizin tekrar gerekir. Bu nedenle;

- a. Değişik örnekler verilmesi,
- b. Öğrenciden örnekler bulması istenmesi,
- c. Öğrencinin kavramın tanımını kendi cümleleri ile tekrar etmesi,
- d. Kavramı yeni cümleler içinde kullanması, başvurulabilecek yollardan bazılarıdır.

Kavram öğretiminde bir anda birkaç kavramın birden öğretilmesinden sakınılmalıdır. Kavramların tekrar edilmesi ödev verilerek öğrenciye bırakılmalıdır.

- Becerilerin kazanılmasında tekrar, vazgeçilmez temel bir ilkedir. Tekrar; hareketlerde doğruluğu, keskinliği, inceliği ve hızı artırır.

Bir beceri öğrenilirken;

- a. Hataların artması becerinin iyi öğrenilmediğini gösterir. Bu nedenle öğrenmeye ara verilmesi yerinde olur;
- b. Becerinin basitliği ya da karmaşıklığı tekrarların ne kadar sık yapılacağını bildiren önemli bir etmendir;
- c. İnsanın sürekli çalışma kapasitesinin niteliği de tekrara ara vermeyi gerektirebilir;
- d. Tekrar yapılırken önemli olan doğru yapılan hareketlerin yinelenmesidir. Bu nedenle, kişiye doğru yapıp yapmadığının bilgisini vermek, yanlışların düzeltilmesi bakımından önem taşır.

Birey, işi veya konuyu tekrarladıkça öğrenir. Tekrar ve alıştırma, bireyde öğrenilecek konuya yatkınlık sağlar. Öğrenmenin iyi ve kalıcı olması ancak alıştırma veya tekrar ile mümkün olur. Tekrar sayısı arttıkça öğrenmede ilerleme görülür. Yalnız tekrarın sıkıcı olmamasına özen gösterilmelidir. Herhangi bir öğren-

me için gerekli tekrar sayısı, bu tekrarların türü, tekrarların süresi ve tekrarlar arasındaki zaman çok iyi ayarlanmalıdır. Öğrenmede tekrar kadar, dinlenmeye de yer verilmelidir.

▼ 10. Mizah Yok

Hayatından mizahı söküp atmış insanları hiç anlamam. “Her zaman, her yerde ve her durumda ciddi olunmalıdır ve ciddi görüntü muhafaza edilmelidir” diye düşünen insanlara da bir parça acırım. Bu tür insanların hayatlarının çok kurak ve monoton olduğunu düşünürüm. Ne var ki geçmişte pek çok öğretmenimde aynı yaklaşımı gördüm. Bu öğretmenlerim, her şeyden önce, mizah içinde verilen bilginin daha kolay hatırlanacağını bilmiyordu. İkinci olarak, eğlenenin ardından derse yoğunlaş-

BİR ÖYKÜ

Bir kaç yıl önce, Seattle Özel Olimpiyatlarında, tümü fiziksel ve zihinsel özürlü olan dokuz yarışmacı, 100 metre koşusu için başlama çizgisinde toplandılar. Başlama işareti verilince, hepsi birlikte başladılar, bir hamlede başlamadılar belki ama yarışı bitirmek ve kazanmak için istekliydiler. Yarışa başlar başlamaz içlerinden genç bir delikanlı tökezleyip yere düştü ve ağlamaya başladı. Diğer sekiz kişi oğlanın ağlamasını duydular. Yavaşladılar ve geriye baktılar. Sonra hepsi yönlerini değiştirdiler ve geriye döndüler, oğlanın yanına geldiler. İçlerinden Down Sendrom’lu bir kız eğilip oğlanı öptü ve:

-Bu onun daha iyi olmasını sağlar, dedi.

Sonra dokuzu birden kol kola girdiler ve bitiş çizgisine doğru hep birlikte yürüdüler. Stadyumdaki herkes ayağa kalkıp dakikalarca onları alkışladı. Orada bulunan insanlar hâlâ bu öyküyü anlatırlar. Neden? Çünkü şu tek gerçeği derinden bilmekteyiz: Bu hayatta önemli olan şey, kendimiz için kazanmaktan çok daha ötede olan bir şeydir. Bu hayatta önemli olan, yavaşlamak ve rotanızı değiştirmek anlamına gelse bile diğerlerinin de kazanması için yardım etmektir.

manın daha kolay olacağını gözden geçiriyorlardı. Öğrenciler derse stresli bir şekilde geldiklerinde, potansiyel öğrenme güçleri belirgin bir şekilde düşer. Huzursuzluk ve endişe arttığı zaman, öğrencilerin dikkatlerini yoğunlaştırmaları zorlaşır. Derse biraz mizah ve eğlence katmak için ne yapabilirsiniz? KOMİK ŞEYLER DÜŞÜNÜN! Gülücüklerle ve mizahla dolu bir düşünce geliştirmeye yoğunlaşın. Vermek istediği ders ya da mesaj konusunda her zaman anlatacağı uygun bir fıkrası olan insanla hiç karşılaşmadınız mı? O insanın etki gücünü ve anlattıklarının hafızamızda bıraktığı izi düşünün. Aynı zamanda o insanın sevimliliğini düşünün. Gülmenin kontrol kaybına yol açacağını düşünüyorsanız yanılıyorsunuz. Sınıftaki mizah, öğrencilerdeki stresi azaltacaktır. Üstelik birçok ciddi mesajın uygun bir mizah içinde sunulması, mesajın içeriğinin gücünü ve etkisini artırır. Eğer gülmek gerekiyorsa, öğrencilerle birlikte gülmekten kesinlikle çekinmeyin. Endişelenmeyin, mizahın bir zararı olmaz. Tam aksine size ve öğrencilerinize yararı olur.

Ne yapmalıyım...?

Daha önceki paragrafta bahsedildiği gibi, komik şeyler düşünün. Bir eğlence anlayışı geliştirin. Yaşantınıza ve dersinize bir eğlendiricilik katmak için bu anlayış size bir fırsatlar dünyası yaratacaktır. Bir mizah pastası yaparsanız, malzemeler şunlar olacaktır: BÜYÜK bir gülümseme, eğlenceli bir yoğunlaşma, canlı bir kahkaha, yaşanan durumlarda ve insanlardaki iyi şeyleri arayıp bulma yeteneği ve hayatı neşe dolu bir seyahate çevirmeye çalışmak. Sınıfı canlı hale getirmek herhangi başka bir şey yapmaktan daha önemli bir iştir. Öğretmenin asık suratlı olması, ciddiyetini hep koruması ve öğrenme-öğretme sürecinin de mizahtan arındırılması ve ciddiyetinin korunması şeklindeki eski inanış doğru değildir. Bugün bu eski inanışı çöpe atın ve yerine daha az stresli ve daha eğlenceli bir anlayışı koyun. Sınıf-

ta eğlendirici bir hamle yapın ve öğrencilerinizin kaydettiği gelişmeyi izleyin. Bir şaka yapın, işler yoluna girsin! Denediğiniz zaman göreceksiniz: sınıfta bazen istenmeyen bir davranış ortaya çıktığında bunu şakaya dönüştürmek sorunu daha kolay ve kalıcı çözecektir.

BİR ÖYKÜ

İskoçya'da yoksul mu yoksul Fleming adında bir çiftçi yaşırdı. Bir gün tarlada çalışırken bir çığlık duydu. Sesin geldiği yere koştuğunda, bataklığa beline kadar batmış bir çocuğun, kurtulmak için çırpındığını gördü. Çocuk, bir yandan da avazı çıktığı kadar bağıırıyordu. Çiftçi çocuğu bataklıktan çıkararak ölümden kurtardı. Ertesi gün Fleming'in evinin önüne gelen gösterişli arabadan şık giyimli bir aristokrat indi. Çiftçinin kurtardığı çocuğun babası olarak tanıttı kendini.

-“Oğlumu kurtardınız, size bunun karşılığını vermek istiyorum” dedi.

Yoksul ve onurlu Fleming;

-“Kabul edemem!” diyerek ödülü geri çevirdi.

Tam bu sırada kapıdan çiftçinin küçük oğlu göründü.

-“Bu senin oğlun mu?” diye sordu aristokrat.

Çiftçi gururla. - “Evet!” dedi.

Aristokrat devam etti;

-“Gel seninle bir anlaşma yapalım. Oğlunu bana ver iyi bir eğitim almasını sağlayayım. Eğer karakteri babasına benziyorsa ilerde gurur duyacağın bir kişi olur.”

Bu konuşmalar sonunda Fleming'in oğlu aristokratın desteğinde eğitim gördü. Aradan yıllar geçti. Çiftçi Fleming'in oğlu Londra'daki St. Mary's Hospital Tıp Fakültesi'nden mezun oldu ve tüm dünyaya adını “Penisilin”i bulan Sir Alexander Fleming olarak duyurdu. Bir süre sonra aristokratın oğlu zatürreeye yakalandı. Onu Penisilin kurtardı!

Aristokratın adı: Lord Randolp Churchill'di... Oğlunun adı ise: Sir Winston Churchill. Kurtaran doktor: Çiftçinin oğlu Sir Alexander Fleming'di.

▼ 11. Özetleme Yok

Küçük bir çocukken aile büyüklerimin buğday tarlasındaki çalışmalarını seyrederdim. Babam ve dedem olgunlaşmış buğdayları tırpanla biçerler, büyükannem ve annem biçilmiş buğdayları toplarlardı. Kucaklarında bir miktar topladıktan sonra, toplamaya devam etmezler, bunları bir yere öbek yaparlardı. Bir süre sonra tarla onlarca buğday öbeği ile dolar, sonra küçük öbeklerden üçü beşi bir araya toplanır daha büyük öbekler yapılırdı. Bu iş kocaman bir yığın meydana gelinceye kadar sürerdi. Benim tarlada çalışan büyüklerimin uyguladığı bu yaklaşımı birçok öğretmen uygulamıyor. Bunu için de derslerinin niteliği düşüyor.

Dersi özetlemekten bahsediyorum. Ders içinde zaman zaman yapılan özetlemeler dersi toparlar. Bu durum ortaya koyduğunuz bilgilerin öğrencilerin kafalarında toparlanmasına, bir bütünlük oluşturmaya yardım eder. Öğrenci aktarılan bilgileri daha kolay ve kalıcı biçimde anlamlandırabilir. Birçok öğretmen ders süresince öğrenci merkezli özetleme yapmaktan kaçınmaktadır. Özetleme yapmamak bir hatadır. Bir özetleme size ve öğrencilerinize iki kritik soruyu cevaplama imkânı sağlar: Ne öğretildi ve ne öğrenildi? Bu iki soruyu cevaplamak, öğrencinin, daha sonra öğrenilecek olanlar ile önceki öğrenilenler arasında bağ kurmasını da kolaylaştırır.

Ne yapmalıyım...?

Özetleme, bir ders içinde 2 ya da 3 defa yapılabilir. Ancak son özetlemenin mutlaka dersin sonunda yapılması gerekir. Özetleme bazen öğretmenin kendisi tarafından yapılabileceği gibi bazen de bir ya da iki öğrenci tarafından gerçekleştirilir. Ders süresinin uzunluğuna göre özetleme süresi yaklaşık 5 dakika sürmelidir. Özetleme yapmadan iki üç dakika önce bunu

yapacak öğrencileri seçin. Hangi öğrencilerin özetlemeyi yapacağını sınıf bilmediği için, ders boyunca katılım ve dikkatleri yüksek olacaktır. Ayrılan zamanı akıllıca kullanmak için özetlemenin yapısı açık (net) olmalıdır. Mesela, tekrarı yapacak öğrencilere diğerlerinin de katılımını sağlayacak sorular sormaları öğretilmelidir. Öğrenciler yanlış cevaptan dolayı diğer öğrenciyi kınamamalıdır. Tekrarı yapacak öğrencinin sınıfın önünde durmaması ve uzun uzadıya konuşmaması zorunludur. Başarılı bir özetlemenin anahtarı, öğrencinin yönlendirdiği ve her öğrencinin katılımıyla gerçekleşen öğrenci - merkezli bir çalışma olmasıdır. Kazanımları çok fazladır; not tutmayı ve daha sonra tekrar yapmak için bunları kullanmayı öğrenirler; ve hızlı bir geribildirim elde ederler. Ne öğrenildiği, neyin vurgulanması gerektiği ve neyin tekrar öğretilmesine gerek duyulduğu geribildirim sayesinde hızlı ve net bir şekilde öğretilir.

▼ 12. Beklentiler Oluşturulmuyor

Emin olun, beklediğiniz şeyi elde edersiniz. Bu basit cümle- nin müthiş bir gerçekliği ve içinde saklı büyük bir gücü vardır. Beklentileri ifade etmek hepimizin sahip olduğu bir beceridir. Maalesef farkında olmadan, öğretmen olarak bizler olabilecek- lerinin en iyisi olmaları için öğrencilerimizi zorlamaktan ziyade onları sınırlayacak beklentiler oluşturuyoruz. Bu büyük bir ha- ta! Öğrenciler çoğu zaman suya benzer. Daha doğrusu suyun iki özelliğini öğrencilerinizde görebilirsiniz. Bilirsiniz, su bulundu- ğu kabın şeklini alır. Bir kavanoza koyarsanız, kavanozun, bir şişeye koyarsanız şişenin şeklini alır. Suyun ikinci özelliği, uy- gun yolu bulduğu yöne doğru akar. Suyun bu özelliklerini dü- şününüz. Potansiyelleri harekete geçirmek için doğru öğretim tekniği ve yaklaşım kullanıldığı zaman bütün öğrenciler başarı- lı olabilir ve öğrenebilir. Ortalama insanın zihinsel kapasitesinin

sadece yüzde onluk kısmını kullandığını uzmanlar söylemektedir. Bazı insanlarda bu oran daha da azdır. Öğrencilerinizin sınırsız gizli potansiyellerini harekete geçirmek için, beklentiler oluşturmak ve bu beklentileri onlara benimsetmek gerekmektedir. Bunu yaptığınız zaman bir süre sonra kendileri için beklentiler oluşturmaya başlayacaklardır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu gerçek potansiyellerine asla ulaşamamakta ya da bu potansiyeli harekete geçirememektedirler. Çünkü onlara yanlış mesaj gönderilmektedir. Doğru mesaj ise *“risk almak ve olabileceğin kadar olmak”*tır. Unutmayın: *“Başarısız olursanız bu size zarar verir, fakat hiç denemezseniz baştan başarısızlığa mahkum olursunuz.”* Ve şunu da kendi hayatınız için unutmayın: *“Kendinize hedefler belirleyip beklentiler oluşturabildiğiniz ve bunları gerçekleştirmek için çaba harcadığınız sürece GENÇSİNİZ; takvim yaşıңыз ne olursa olsun, beklentileriniz tükendiği ya da hedef ve beklentimizi belirleyemediğiniz gün YAŞLANMIŞSINIZ demektir”*.

Ne yapmalıyım...?

Öğretmenlik öğrenciyi tanımakla başlar. Bir öğretmenin ilk önce ve sürekli olarak öğrencilerini tanıma çabası içinde olması beklenir. Her öğrencinizi birçok özelliği yönünden tanımaya çalışın. Kasedtiğim iş, onları sadece boyları, ağırlıkları, ebeveylelerinin meslekleri ve eğitim durumları gibi daha somut ve daha kolay gözlenebilir özellikleri yönünden tanımak değildir. Daha derin ve bireysel özellikleri açısından tanımaya çalışınız. Örneğin bir öğrencinin ilgileri, öğrenme stilleri, kaygıları, önem verdiği değerlerin neler olduğu gibi özelliklerini bilmeye çalışınız. Bunun için dikkatli bir gözlemci olmanız ve her gözleminizi her öğrenci için düzenli olarak kaydetmeniz çoğu zaman yeterlidir. Son yıllarda yapılan araştırmalar her öğrencinin ayrı bir öğrenme biçimi olduğunu söylemektedir.

Bazı öğrencilerin “sözel-dil” zekâları güçlüdür. Bunlar kavramlarla ve kelimelerle düşünmeyi kullanırlar ve okumayı, yazmayı, hikâyeye anlatmayı, kelime oyunlarını severler. Dolayısıyla kitaplara, konuşmaya, yazmaya, tartışmaya, hikâyelere ve müzakerelere ihtiyaçları vardır.

Bazı öğrencilerin “mantıksal-matematiksel” zekâları güçlüdür. Bu öğrenciler sebep-sonuç ilişkisi kurarak düşünürler. Soru sormayı, tecrübe edinmeyi, hesaplamayı, mantıksal bilmece-leri çözmeyi severler. Dolayısıyla, üzerinde düşünecekleri veya bir deneyi gerçekleştirmek için kullanabilecekleri fen bilgisi materyallerine, bilimsel müze gezilerine, deneylere ihtiyaçları var-

BİR ÖYKÜ

Fransa’da, ağır işçilerin işleri hakkında ne düşündüklerini incelemek üzere araştırmayı yürüten bir görevli, bir inşaat alanına gönderilir. Görevli, ilk işçiye yaklaşır ve sorar:

-“Ne yapıyorsun?”

-“Nesin sen, kör mü?” diye öfkeyle bağırır işçi.

-“Bu parçalanması imkânsız kayaları ilkel aletlerle kırıyor ve patronun emrettiği gibi biraraya yığıyorum. Cehennem sıcaklığında kan ter içinde kalıyorum. Bu çok ağır bir iş, ölümden beter.”

Görevli hızla oradan uzaklaşır ve çekinerek ikinci işçiye yaklaşır. Aynı soruyu sorar:

-“Ne yapıyorsun?”

İşçi cevap verir:

-“Kayaları mimari plana uygun şekilde yerleştirilebilmeleri için, kullanılabilir şekle getirmeye çalışıyorum. Bu ağır ve bazen de monoton bir iş, ama karım ve çocuklarım için para gerekli. Sonuçta bir işim var. Daha kötü de olabilirdi.”

Biraz cesaretlenen görevli üçüncü işçiye doğru ilerler.

-“Ya sen ne yapıyorsun?” diye sorar.

-“Görmüyor musun?” der işçi kollarını gökyüzüne kaldırarak.

-“Bir katedral yapıyorum.”

Bu hikâyenin enterasan tarafı ise, her üç işçinin de aynı işi yapıyor olmaları....

Allen Klein

dır.

Bazı öğrenciler “görsel-uzaysal” zekâsı güçlü olan bireylerdir. Bunlar imgelerle ve resimlerle düşünürler. Resim çizmeyi, harita veya grafik oluşturmayı, tasarımılamayı, tasavvur etmeyi, desenlemeyi severler. Bu öğrencilerin videolara, slaytlara, film- lere, sanat eserlerine, bulmacalara, resimli kitaplara, zihinsel oyunlara, sanatsal müze gezilerine ihtiyaçları vardır.

Bazı öğrencilerin “bedensel-kinestik” zekâsı güçlüdür. Bu gi- bi öğrenciler dokunarak ve duyularla düşünürler. Dans etmeyi, koşmayı, zıplamayı, dokunmayı, jest ve mimikleri kullanmayı severler. Rol oynamalara, dramalara, hareket etmeye, sportif ak- tivitelere, fiziksel oyunlara, yaparak ve yaşayarak öğrenmeye ihtiyaçları vardır.

Bazı öğrencilerin “müziksel-ritmik” zekâları güçlüdür. Ri- timlerle ve melodilerle düşünürler. Şarkı söylemeyi, ıslık çalma- yı, dinlemeyi, ayak ve elleri ile tempo tutmayı, mırıldanmayı se- verler. Şarkı söylemeye, konserlere gitmeye, müzikal enstrü- manlara, müzik yapmaya ihtiyaçları vardır.

Bazı öğrencilerin “sosyal” zekâları güçlüdür. Bu gibi öğren- ciler başkalarının düşünce ve duygularını bağdaştırarak düşü- nürler. Liderlik etmeyi, organize etmeyi, ilişkilendirmeyi, uzlaş- tırmayı severler. Arkadaşlara, grup oyunlarına, sosyal ve kültü- rel etkinliklere, klüplere ihtiyaç duyarlar. Bazı öğrencilerin “ki- şiye dönük” zekâları güçlüdür. Bu gibi öğrenciler kendileri ile yoğunlaşarak düşünürler. Amaç belirlemeyi, hayal kurmayı, plan yapmayı, sessiz olmayı, enine boyuna düşünüp tartmayı severler. Kendilerine ait özel ve gizli yerlere, yalnız kalmaya, bi- reysel projeler ve seçeneklere ihtiyaç duyarlar.

Öğrencilerle ilgili beklentilerinizi onların tanıdığınız özel- liklerini dikkate alarak oluşturunuz. Beklentiler söyledikleriniz- le değil yaptıklarınızla oluşur. Mesela, daha yavaş olan öğrenci- lerinize bir soruyu cevaplamaları için ne kadar süre veriyorsu-

nuz? Uzmanlar, daha yavaş olan bir öğrenciye zeki olandan daha az zaman verdiğimizizi söylemektedir. Bu, öğrenciler tarafından bilinç altına fark edilmeyecek şekilde kaydedilir ve bu beklentileri ortaya çıkarır. Daha yavaş olan öğrencilere karmaşık sorulardan ziyade daha basit hatırlatma soruları sorulur. Bazı durumlarda, daha yavaş bir öğrenciyle konuşurken daha yüksek sesle ve daha yavaş konuşuyorsunuz. Ayrıca, farklılıklar neredeyse fark edilmez, fakat yaptığınız şey bir beklenti anlamına gelir. Beklediğiniz şeyi nasıl fark edeceğinizi konusunda sürekli tetikte olun. Her öğrenciden kendi zihinsel yetenekleriyle ilgili yazılı bir kayıt vermelerini isteyin. Şaşırabilirsiniz. Öğrenciler kendilerini sizin gözlerinizle görürler. Daha fazlasını gördüğünüz zaman, daha fazlasını istersiniz ve daha fazlasını da elde edersiniz!

Lütfen, Yunan mitolojisinde adı geçen "misafir tanrısı" gibi davranmayız.

BİR ÖYKÜ

4 Temmuz 1952 günü 34 yaşında bir kadın, Pasifik Okyanusu'na dalarak, Catalina adasından, 21 mil batıda kalan Kaliforniya'ya doğru yüzmeye başladı. Eğer başarılı olursa, bunu yapan ilk kadın olacaktı. Adı Florence Chadwick olan bu yüzücü, Manş Denizi'ni her iki yönde geçen ilk kadındı. O sabah su, vücudu uyuşturacak kadar soğuktu ve sis o kadar yoğundu ki, beraberindeki tekneleri güçlükle seçebiliyordu. Milyonlarca insan televizyonlarından onu izliyordu, köpekbalıkları ve dondurucu soğğun etkisini hiçe sayarak 15 saat yüzdü. Yakındaki bir teknede bulunan annesi ve antrenörü, karaya çok yaklaştığını ve derin etmesini söyledilerse de o, kendisini sudan çıkarmalarını istedi. Azimli yüzücü, Kaliforniya kıyısına yarım mil kala sudan çıkışının nedenini şöyle açıkladı: "Karayı görebilseydim, başarabilirdim!" Vazgeçmesinin nedeni ne yorgunluk, ne de soğuktu... Tek neden, sis yüzünden karayı görmemektir.

Yunan mitolojisinde adı ve öyküsü aktarılan pek çok tanrı vardır. Bunlardan biri “misafir tanrısı” olarak bilinir. Söz konusu mitolojide geçen her tanrının bir görevi mevcuttur. Bereket tanrısı mahsule bolluk verir, savaş tanrısı savaşları yönetir, aşk tanrısı insanları birleştirir...vb. Misafir tanrısının da görevi misafir ağırlamakmış. Tabi ki kendine yakışan bir tarzda. Dünyada bulunan ve bulunmayan bütün yiyecekleri sunar, izzeti-ikramda ve iltifatta hiç kusur etmezmiş. Kendisine gelen her misafirin mutlaka yatıya kalmasını sağlar, ipek, sedef ve kuş tüyü bir yatakta uymasını temin edermiş. Uyku saati geldiğinde misafiri yatak odasına davet eder ve bütün misafirlerini yatırdığı o meşhur yatağı göstererek, “Boylu boyunca uzanın...” dermiş. Misafir yatağa boylu boyunca uzandığında karşısına geçer ve bakarmış. Eğer misafirin boyu yatağı geçerse, yani misafir yataktan daha uzun ise, eline testereyi alır, misafirin yatağı geçen kısmını ayaklarından kesermiş. Eğer misafirin boyu yatağı doldurmazsa, yani misafir yataktan daha kısa ise, o zamanda misafiri başından ve ayaklarından, bir gergi yardımıyla, sündürerek uzatırmış. Eğer misafirin boyu ile yatağın boyu aynı uzunlukta ise, iyi geceler dileyip çıkar gidermiş.

Bu mitolojik hikâyeyi ne zaman hatırlasam, bazı öğretmenlerin yaptıkları ya da öğrenciye ilişkin beklentileri aklıma gelir. Kalıplarımız var... Öğrenciyi çağırıyoruz... Gir bakalım evlat şu kalıba diyoruz... Çocuk kalıba büyük geldi... Sıra dışı... Farklı algılıyor, farklı düşünüyor, farklı yorumluyor... farklı öğreniyor... HAYIR diyoruz. Olmaz. Ve tıpkı hikâyedeki gibi çocuğun kalıp dışına çıkan fazlalıklarını kesiyoruz. Belki fiziki bir testere kul-

lanmıyoruz. Ama bunu adına disiplin dediğimiz yöntemlerle yapıyoruz. Çocuk kalıba küçük geldi, kalıbı doldurmadı... Canına okuruz... Bazen ana-babaya bazen diğer meslektaşlarımıza, "Tutun şu çocuğun başından!" diyoruz. Biz de ayaklarından tutuyoruz ve "Uzatın" diyoruz. Tam kalıba sığacak kadar uzatmak için çabalıyoruz. YAPMAYIN...! Önce tek tek her öğrencini tanıyınız. Sonra her öğrencinin bireysel özelliklerine uygun beklentiler geliştiriniz ve bunu öğrenciden isteyiniz. Bunu isterken cesaretlendirici olmayı da unutmayınız. Öğrenci beklentilere ulaşma yolunda çaba harcadıkça ya da küçücük de olsa somut sonuçlara ulaştıkça, bu başarısını göklere çıkarınız. Övünüz, teşekkür ediniz.

BİR ÖYKÜ

İtalya'da Napoli'nin kenar mahallelerinden birinde, bir Cafe-Bar da, espressolarımızı içiyorduk. İçeri giren müşterilerden biri, barmene "due caffè, uno sospeso" (iki kahve, biri askıda) dedi, iki kahve parası verdi, bir kahve içip gitti, barmen de tezgahın üzerinde asılı duran çiviye bir küçük kağıt astı. Biraz sonra içeri iki kişi girdi. Onlar da "due caffè, uno sospeso" (iki kahve, biri askıda) dediler, üç kahve parası verdiler ve iki kahve içtikten sonra gittiler. Barmen "askı"ya yine bir küçük kağıt astı. Bunun gün boyu böyle sürdüğü anlaşılıyordu. Bir süre sonra kahveye, üstü başı biraz eski, püskü, belli ki yoksul bir kişi girdi ve barmene "un caffè sospeso" (askıdan bir kahve) dedi. Barmen hemen bir kahve hazırladı ve yeni müşterinin önüne koydu. Yoksul kişi kahvesini içtikten sonra para ödmeden çıktı, gitti. Barmen ise tezgahın üzerindeki askıya taktığı kağıtlardan birini kopardı, parçalayıp çöp kutusuna attı. Bu gözlem, "İtalyan toplumsal terbiyesi"nden birini öğrenmemizi sağladı. İçeri giren yoksul bir kişinin "Bana askıda kahve var mı?" diye sormasına gerek bırakmamak için "askıda kahve olduğunu" belirten kağıt parçalarını kolaylıkla görünebilen bir yere asmak ise bu olgunun çok zarif bir bölümünü oluşturmaktadır.

Bilgin Eryüksel

▼ 13.Yeterince Düşündürücü Sorular Sormamak

Hayat bir dizi soru sorma ve cevaplama işidir. Öyle değil mi? Soru sormak ve cevap almak öğrenmek için çok önemlidir. Düşünme ve problem çözme sanatını öğretmek uzun süren ve zor bir iştir. Ancak bu zor iş başarılıldığında öğrencilerimize hayatları boyunca yardımcı olacak güzel bir hediye verilmiş olur. İyi düzenlenmiş düşündürücü sorular, öğrencinin öğrenmesine yardımcı olduğu gibi, onlardaki yaratıcı düşünme becerisini de geliştirir. Ayrıca zihinsel enerjilerini harekete geçirir, motive eder ve öğrenme sürecine katılımlarını artırır. Birçok öğretmenin öğrencilere hazır bilgiler sunma ve karşılaştıkları soruların cevaplarını verme eğilimleri vardır. Bu bir hatadır. Uzun vadede amacımız, “ne düşüneceğini” değil “nasıl düşüneceğini”; “ne bilmesi gerektiğini” değil, “bilgiye nasıl ulaşması gerektiğini” kazanmış insanlar yetiştirmektir. Bireysel mutluluğun ve üretkenliğin yanında ülkemizin her alanda gelişmesi ve kalkınması da düşünen, yaratan, uygulayan, ihtiyacı olduğunda bilgiye ulaşma süreçlerini kullanabilen insan tipi ile mümkündür. Düşünmeyi harekete geçirecek sorular sormak sürekli pratik, ısrar ve geribildirim ile geliştireceğiniz bir sanattır. Cevaplardan ziyade sorulardan meydana gelen bir öğretme alışkanlığı oluşturun. Öğrencileri düşünmeye sevk edecek soru repertuarınızı genişletin.

Ne yapmalıyım...?

Dersin önemini, derste kazanılacak bilgi ve becerilerin gerçek hayatta ne işe yarayacağı ve nasıl uygulanabileceği konusunda öğrencileri düşünmeye sevk edecek bir soruyla derse başlayın. Ağzınızdan çıkacak ilk kelimeler öğrencilerinizi harekete geçirecek bir soru olmalıdır. Cesur olun ve sorun: Derste öğreneceklerimizi yaşantınızda nerede kullanabilirsiniz? Ders

boyunca “niçin”, “nasıl” ve “eğer” ifadeleri ile başlayan soruları aralara serpiştirin. Bu sorular öğrencilerinizin bilişsel yapısını uyanık ve faal tutacaktır. Geleneksel bir soru kelimesi olan “ne” ile başlayan basit hatırlama sorularından başka sorular da sorun. Sorularınız;

- Tasnif etmeyi,
- Sınıflandırmayı,
- Farklılıkları bulmayı,
- Benzerlikleri bulmayı,
- Varsayımları sorgulamayı,
- Tahmin etmeyi,
- Yüksek sesle düşünmeyi,
- Seçenekler hazırlamayı ve
- Özetlemeyi içeren eylemlere öğrencileri götürecek nitelikte olmalıdır.

Herhangi birinden yapmasını isteyeceğiniz en zor şey düşündürmektir. Bu yüzden bir soruyla öğrencilerinizden düşünmelerini isteyin. Unutmayın, sorular işin püf noktasıdır. İyi hazırlanmış ve yukarıdaki etkinliklere sevk edici soruları sıklıkla sorun!

▼ 14. Bir Linç Takımına Katılmak

Öğretmenlerin odası birçok öğrencinin yargılanmadan asıldığı bir yer haline gelebilir. Öğretmenler odası ya da öğretmen evi “linç mekanı” haline gelmişse, bu durum birçok öğrencinin potansiyellerinin öldürülmesi veya sonsuza dek sakat bırakılması ile sonuçlanabilir. Öğretmenlerin öğrencilerini “linç” etmede kullandıkları bazı yöntemler vardır. Bunların başında bir öğretmenin, diğer meslektaşlarının kafalarında, bir öğrenci ile ilgili bir etiketin ya da kalıp yargının oluşmasını sağlayacak ifadeler kullanmasıdır. “-Bunca yıllık öğretmenim Hasan kadar tembel, tembel olduğu kadar ukala bir öğrenci ile karşılaşmadım...” şeklinde

başlayan bir cümle “linç” ve “yargısız infazı” başlatır. Diğer öğretmenlerin bir kaçının, jest ya da mimikleri ile de olsa desteği alındığında linç eyleminin boyutları genişler. Eylemi başlatan öğretmen, inandırıcılığını ve haklılığını artırmak için, çoğu zaman kendisinin de farkında olmadığı ilave yakınmalar ile diğer öğretmenlerin kafalarında Hasan ile ilgili etiketin oluşmasını sağlar. İşte bu aşamada linç etme gerçekleşir. Birçok defa, öğrenci kendindeki özellikleri kanıtlama şansı bulamadan, öğretmenler o öğrencinin yetenekleri hakkında konuşurlar ve çoktan oldukça kesin ve değişmez bir yargıya ulaşılmıştır. Bu büyük bir hatadır. Hata olmanın ötesinde ciddi bir öğretmen günahıdır.

Bu konuda sizlerle paylaşmak istediğim düşüncelerim var. Yaşı ne olursa olsun bir insana suç işletmek istiyorsanız, o insanı potansiyel suçlu olarak görün yeter. Sizi yanıltmayacak ve suç işleyecektir. Şunu anlatmaya çalışıyorum: Bir oğlunuz var ve kesinlikle sigara içmiyor. Ama siz her akşam eve geldiğinde üzerini arayın; sigara bulamadığınız zaman, bunu bir yerlere saklamış olabileceğini, suçlayıcı bir tavırla ifade edin. Daha sonra da ağzını koklayın. Sigara kokusu algılayamadığınız zaman da ağzını yıkamış ya da koku giderici sakız çiğnemiş olabileceğini söyleyin. Hiç şüpheniz olmasın, oğlunuz kısa bir süre içinde sigara içmeye başlayacaktır. Bir çok durumda gerek anne babalar, gerekse öğretmenler, çocuklardaki istenmeyen davranışların sebeplerinin kendileri olduğu gerçeğini görmezler. Ve aşağıdaki basit hikâyenin anlatmaya çalıştığı büyük gerçeği gözardı ederler:

“Bir adam ve oğlu ormanda yürüyorlardı. Aniden çocuk düştü ve şiddetli bir acı içinde bağırdı: “Ahlhlhlh!” Hemen sonra dağdan gelen “Ahlhlh” sesi onu şaşırttı. Merak içinde “Kimsiniz?” diye haykırdı. Fakat sadece

“Kimsiniz?” cevabını aldı.

Bu cevap onu kızdırmıştı. Bu kızgınlık içinde tekrar bağırdı: “Siz bir korkaksınız!”, ve ses cevap verdi: “Siz bir korkaksınız !”

Babasına baktı ve sordu: “Bu olanlar nedir ?” “Oğlum” dedi adam, “Kulak ver, dikkat et şimdi !” Sonra baba bağırdı: “Ben sana hayranım!” Baba bağtırmaya devam etti: Sen harikasin !”, ve ses cevap verdi: “Ben sana hayranım”, “Sen harikasin!”.

Çocuk şaşkındı fakat halen ne olup bittiğini anlamamıştı.

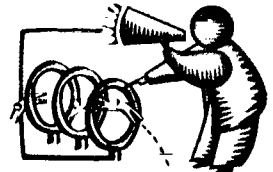
Baba durumu açıkladı: “İnsanlar bu durumu ‘yankı’ diye isimlendirirler, fakat bu durum tam anlamıyla HAYATIN kendisidir. Hayat daima senin ona verdiğini sana geri verir! Hayat senin eylemlerinin bir aynasıdır.

Eğer sen daha fazla sevgi istersen, daha fazla sevgi ver! Eğer daha fazla nezaket istersen, daha fazla nezaket ver! Eğer daha fazla anlayış ve saygı istiyorsan, daha fazla anlayış ve saygı ver! Eğer sen insanların sana karşı daha saygılı ve sabırlı olmasını istiyorsan, daha fazla sabır ve saygı göster! Doğanın bu kuralı bizim hayatımızın her cephesinde söz konusudur.”

Yaşam, daima bizim ona verdiğimizizi bize geri verir. Sizin hayatınız bir tesadüfler yumağı değildir; yaptıklarınızın bir aynasıdır.

Hiç “kendini doğrulayan kehanet” ifadesini duydunuz mu? Bakın size anlatayım: Babalarımızın söylediği bir söz vardır:

İletişimin anlamı,
karşımızdakinden aldığımız
sonuçlardır..!

“Bir insana kırk defa deli dersin deli olur.” Rakam kırk mıdır, değil midir bilmiyorum. Ama bu söz psikolojide “kendini doğrulayan kehanet” olarak bilinen gerçeği açıklamaya yeter. Bir öğrencini-ze ilişkin özellikle sesli ifade ettiğiniz beklentileriniz mutlaka gerçekleşir. Özellikle bu beklentilerinizi meslektaşlarınızla paylaşıyorsanız ve böylece onların da aynı öğrenci hakkında aynı beklentilere sahip olmasını sağlamışsanız mutlaka gerçekleşir. Örnek “kehanetler” mi istiyorsunuz: *“Bu çocuk benim dersimden ASLA geçemez. Zaten kız kardeşi de kötüydü” veya “Hasan’ın her zaman okul içerisinde davranış problemleri vardır. Sömestr gelmeden önce dönemi başka bir okulda bitirecek”*. Dikkatli bir gözlemciyseniz bu basit kehanetlerin öğrencilerin davranış tarzı ve motivasyonları ve başarıları üzerine çok önemli bir etkisi olduğunu gözlemişsinizdir. İnanın *“Beklediğiniz şeyi elde edersiniz”*. Bu cümleyi hiç unutmayın: *“Beklediğiniz şeyi elde edersiniz”*.

Bir öğrenci hakkındaki değerlendirmelerinizin, kişisel düşüncelerinizin diğer meslektaşlarınızla paylaşmanızın yanlışlığından söz etmiyorum. Yeterince emin olmadan yapılan negatif içerikli etiketlemeden bahsediyorum. Öğrencinin istenmeyen davranışa nasıl sahip olduğunun sebeplerini ve yapıcı davranışlara nasıl sahip olabileceğinin yollarını içermeyen, sadece “dayanaksız varsayımlar” ve “yargısız infaz” içeren konuşmalardan söz ediyorum.

Öğrencinin ya da öğrencilerin “linç” edilmesinin başka bir şeklini duymak ister misiniz ? Bu tür “linç” eyleminden hoşlanan öğretmenler benim meslek hayatım boyunca en fazla tiksindiğim öğretmen olmuştur. Bunların kimler olduğunu anlatmaya, hatırladıkça üzüldüğüm aşağıdaki örnek olay yeter:

Bir gün öğretmen evinde oturuyorum. Saat 15.00. Ortam تنها ve sessiz. Sadece gazete okuyan bir öğretmen var. Daha sonra X lisesinde Y derslerini okutan bir öğretmen olduğunu öğrendiğim meslektaşımın yanına, aynı okulda görev yapan bir başka öğretmen geldi. Gazete bırakıldı ve sohbet başladı. Yeni gelen öğretmen söze başladı: “-Üstat, dün senin 3-A’ları bir sınav yaptım, Allah seni inandırsın 45 kişilik sınıftan sadece 4 kişi iki alabildi, geri kalanların hepsi bir...” dedi ve bastı kahkahayı. Bunu anlatırken yüzünde hatta bedeninin tümünde, yaptığı işten haz duyduğunu gösteren belirtiler vardı. Diğer öğretmen sabırsızlıkla söze girdi: “-O da bir şey mi? Sen benim geçen hafta yaptığım sınavın sonuçlarını görersen ! İki yok iki...” O da bastı kahkahayı. O sırada kapıdan içeri giren bir başka öğretmen de katıldı sohbe- te. Onun anlattıklarının da benzer şeyler olduğunu duyunca dayanamadım: “-Beyler sizin mesleğiniz nedir ?” diye sordum. Şaşkın şaşkın baktılar.

“Sizinle bir oyun oynayalım” dedim. “Varsayalım ki sizler cerrahsınız ve burası da tabipler odası. O zaman bu anlattıklarınız şu şekilde olacaktı: Üstat, Allah seni inandırsın ameliyat masama yatan her 5 hastadan 4’ünü öbür dünyaya gönderiyorum. Sonra kalıkala atmanız gerekiyordu. Varsayalım ki siz avukatsınız, burası da baro; o zaman; “-Aldığım 6 davadan 5’ini kaybetmezsem içim rahat etmez” deyip gülmeniz gerekiyordu. Varsayalım ki siz bakkalsınız, bu durumda da “-Dükkana gelen 4 müşteriden 3’ünü kazıklayamazsan ne olayım...” Keşke bu mesleklerden birine sahip olsaydınız. Kısa bir süre içinde ne hasta, ne müvekkil ne de müşteri bulabilirdiniz. İflas ederdiniz. Ne yazık ki öğretmensiniz. Her zaman ve her şart altında müşteri bulabiliyorsunuz. Ve istediğiniz gibi de katledebiliyorsunuz. Hal-

buki bizim mesleğimizin bu özelliği bizim daha fazla sorumluluk hissetmemizi gerektirmeli, öyle değil mi?"
Sonra ne mi oldu? "Hadi biz ihale oynayalım!" dediler ve diğer masaya geçtiler.

Yoruma gerek var mı? Bence yok.

Ne Yapmalıyım...?

"Öğrencinin öğretmeni" olabilmeyi başarabilmiş bir öğretmenseniz zaten siz "linç takımı"nın bir üyesi değilsinizdir. Eğer o takımın bir üyesi iseniz bunu yapmayı bırakın! Değilseniz, bu takımın üyesi olan arkadaşlarınıza engel olun. Aynı mesleğin üyesi olmak, onlara "Durun!" deme hakkını size veriyor. Cesur olun ve kararlı bir ses tonu ile "Bu yaptığınız doğru değil!" deyin.

Meslektaşlarınızdan, öğrencilerinin yetenekleri ve davranışıyla ilgili söyledikleri şeyleri düşünmelerini isteyin. Bir öğretmenin ağzınızdan çıkan şeyleri kontrol etmesi, öğrencinin başarısına katkıda bulunabilir. Diğer öğretmenlerin zihninde sınırlayıcı beklentiler oluşturmak veya kendi kafanızdaki bu sınırlamaları güçlendirmek öğrencinin başarısına yardımcı olmayacağı gibi onun istenmeyen davranışlarını yerleşik hale de getirebilir. Öğretmenler odasında yapılan konuşmaları dinleyin. Bunlar öğrenciyi başarıya sevk eden konuşmalar mı, yoksa öğrencinin geleceğini mahveden konuşmalar mı? Aslına bakarsanız, bu konuşmaların büyük çoğunluğu düş kırıklığı ve çaresizlik duygularının dışı vurumudur. Negatif duyguları sürdüren ve "suçlu arama alışkanlığına sahip" bir öğretmen olmaktan ziyade "sorunun çözümüne katkı sağlayan" bir öğretmen olun. Diğer öğretmenlere, yaptıkları bu rastgele konuşmaların ve bu konuşmaların meydana getireceği beklentilerin müthiş gücünün farkında olmaları konusunda yardımcı olun. Üzerinde "Söylediği-

niz şeylere dikkat edin. Bir öğrencinin geleceğini belirliyorsunuz” yazan bir poster hazırlayın. Veya “Sorumsuzca konuşmak, daha az başarılı bir hayata neden olur”. Bu ya da bunlara benzer bir poster hazırlayıp öğretmenler odasına astığınızda belki yadırganacaksınız. Siz farklı olun. Bırakın sıradan ve statükocu olanların garibine gitsin. Farklı olmak ve bunu hissetmek, size ayrı bir mutluluk verecektir. Karanlığa sürekli sitem eden birisi olmaktansa, bir mum yakmayı tercih etmek daha insanca değil mi? Unutmayın, binlerce kilometrelik bir yol bile bir adımla başlar. Bu adımı atan siz olun. Yaptıklarınız sadece bir tek öğrencinin başarı şansını artırıyorsa dahi denemeye değer.

▼ 15. Geribildirim Yok

Öğretmenlerin yaptığı başlıca yanlışlardan biri kendilerini başkalarının onları gördüğü gibi görememeleridir. Kendi davranışları hakkında sağlıklı bir geribildirim olmadan, öğretmenlik becerilerini geliştirmek neredeyse imkânsızdır. Geribildirim elde etmenin ve öğrencilerinizin sizi görüş şekliyle kendinizi görmenin en iyi yollarından biri dersinizi video’ya kaydetmektir. Birgün seçin, tercihen çarşamba olsun, ve aynı dersi her anlatışınızda kaydedin. Kendinizi video’ya kaydetmek cesaret ister çünkü kendinize baktığınızda, doğal olarak en kötüsünü görürsünüz. Bu tip bir geribildirim ego’nuz için zordur. İncitir. Fakat sonunda öğretmenlik becerilerinizin kalitesi çarpıcı bir şekilde artar ve bu duygu başlangıçtaki incinme duygusundan daha iyidir.

Nasıl Olacak...

Bir tarih belirleyin. Ödünç bir kamera bulmak günümüzde çok zor değil. Belki bazı meslektaşlarınızda bile bulunabilir. Sınır haplarınızı alın ve bu muhteşem deneyimi yaşamaya hazır

olun. Bu kayıt işini gerçek bir öğrenme deneyimi haline getirmenin anahtarı, kendiniz olmak ve normalde nasıl ders anlatıyorsanız aynı şekilde anlatmaktır. Bu yolla sahip olduğunuz gücünüzün ve geliştirilmeye ihtiyacı olan yanlarınızın gerçek bir fotoğrafını elde edeceksiniz. Kaseti eve götürün, bütün kapıları kilitleyin ve istekli bir şekilde izleyin. Ders anlatışınızla ilgili olarak sadece sevmediğiniz şeyleri aramamaya dikkat edin. Kendi kendinize yaptığınız değerlendirmenin objektif olduğundan emin olmak için bir kağıt alın ve bunu üç eşit sütuna ayırın. İlk sütuna NE YAPILDI başlığını koyun. Bu sütuna, kendiniz ve ders anlatışınızla ilgili sevdiğiniz şeyleri yazın. Açık olun! İkinci sütuna, NE YAPILMADI yazın. Tanımlarınız açık olsun; bununla birlikte, kendinize karşı nazik olun. Bu aktivitenin amacı, acımasız bir şekilde kendinizi incitmek değil, ilerleme sağlamaya yarayacak bir geribildirim sağlamaktır. Son sütuna, BİR DAHAKİ SEFER yazın. Bu sütun ders anlatımınızla ilgili sevmediğiniz şeyleri değiştirmek için yazılı yorumları yaptığınız yerdir. Lütfen, başkalarının sizi gördüğü şekilde kendinizi görmek için bu aşamaları gerçekleştirin. Bir sonraki aşama ise gösterdiğiniz çabaları değerlendirmesi için başka bir öğretmeni davet etmektir. Öğretmene de sizin kullandığınız formun aynısını kullandırtın. Değişimi aklınızdan hiç çıkarmayın böylece öğrencileriniz de çıkarmayacaktır.

Öğretmenlik becerileriniz hakkında geribildirim sağlamak amacıyla öğrencilerinizden de yararlanabilirsiniz. Bunun en basit şekli, “sınırlandırılmış kompozisyon” yazdırmaktır. Öncelikle öğrencilerinizin rahat olmalarını ve dürüst davranmalarını isteyin. Sonra onlara üç-dört sorunun cevabını içeren bir kompozisyon yazdırın. Sorular şunlar gibi olabilir: “Öğretmeniniz olarak bende gördüğünüz ve beğendiğiniz özellikler nelerdir?”; “Öğretmeniniz olarak bende gördüğünüz ve beğenmediğiniz özellikler nelerdir?”; “Öğretmeniniz olarak benden yaptıklarımın dışında ne tür davranış-

lar bekliyorsunuz?"... Bunu yapma cesaretini gösterebilerseniz, kendinize geribildirim sağlamaktan daha fazlasını elde edersiniz. Öğrencileriniz için öyle güzel bir model davranış sergilemiş olursunuz ki, bu onların hafızalarından belki ölünceye kadar silinmeyecektir. Onlar önemsendiklerinin ve değer verdiklerinin hazzını yaşarken, bir insanın kendi davranışları hakkında bilgi toplama ve eleştiri alma gibi az rastlanan insan özelliğini de benimseyeceklerdir.

İYİ BİR ÖĞRETMEN OLMAYI SEÇİN

- Daima öğrencilerinde iyi şeyleri görür.
- Öğrencilerini asla eleştirmez ve kınamaz.
- Sorumluluk ve dürüstlikle çalışır.
- Öğrencilerin ihtiyaç ve isteklerini anlar
- Her dersini eğlenceli hale getirmeye çalışır.
- Dinlemek ve duymak için zaman ayırır.
- Her zaman geribildirim verir.
- Öğrencilerin kişilik gelişimini besler.
- Yeni ve heyecan verici aktiviteler geliştirir.
- Her öğrenciyi öğrenme sürecine dahil eder.
- Küçük başarıları fark eder ve yüceltir.
- Öğrenme için öğrenciyle ilgili amaçlar sunar.
- Öğrencilere doğru yaptıkları şeyleri söyler.
- Öğrencilerini tanır, onlardan yetenekleri ölçüsünde şeyler bekler ve bunları alır.
- Her öğrencinin önemli olduğunu kabul eder ve hissettirir.
- Dersini planlamak ve hazırlanmak için zaman ayırır.
- Öğrencilerinin seviyelerine iner.
- En değerli öğrenmenin, "öğrenmeyi öğrenmek" olduğunu bilir ve bunu geliştirmeye çalışır.
- Öğrenmeyi güçlendirmek için ders araçları geliştirir.
- Alışageldiği yöntemin dışında, dersini yöntem zenginliği içinde işler.

▼ 16. Öğrencilere Saygı Göstermeme

Birçok okulda saygısızlık salgın bir hastalık haline gelmiştir ve bu büyük bir hatadır. Aslında toplumsal hayat içinde nezaketsizlik ve saygısızlık son yıllarda yükselen bir negatif değer özelliği kazanmaktadır. Çevrenize şöyle bir bakın: Trafikte, sanki bütün yol kendisi için yapılmış gibi davranan sürücüler, bir para çekme makinasının kuyruğunda sonradan gelmesine rağmen ön sıralarda yer almak için diğer insanları yok sayan kişiler, birbirini tanıdığı halde bir selam kelimesini esirgeyen insanlar, kabalaşmayı “adamlık” sanan zavallılar... Örnekler o kadar çok ki. Ve toplumun aynası olarak kabul edilebilecek yerler olarak okullarımız, bu genel manzaradan çok farklı bir görüntüye sahip değiller. Elbette bu durumun sorumluları öğretmenlerdir ya da öğrencilerdir denemez. Ancak bu zarar verici durumu çözüme kavuşturmak için iletişimin köşe taşları olan saygı ve güveni onarmada adımı atacak ilk kişi, öğretmen olmalıdır. Öğretmenler öncelikle saygısızlığın ve nezaketsizliğin zayıf moral ve düşük performansı ortaya çıkardığını ve bunun da eğitim-öğretim sürecine ciddi zararlar verdiğini fark etmeleri gerekir. Bundan sonra atılacak adım kötü ilişkileri iyileştirecek ve karşılıklı saygı ve güveni artıracak etkinliklere yönelmektir.

Ne Yapmalıyım...?

Okulda ve dışarıdaki hayatta karşılıklı saygının önemini her sınıfta tartışın. Kendi sınıfınızda saygı seviyesini daha yükseğe çıkarmak istediğinizi onlara söyleyin. Kendilerine saygısız davranıldığını hissettikleri durumları anlattırarak bu tür yaşantılar ile ilgili yorum ve değerlendirmeler yapmalarını teşvik edin. Önceki sayfalarda anlatılan “yankı” ile ilgili hikâyeyi hatırlayın... “...İnsanlar bu durumu ‘yankı’ diye isimlendirirler, fakat bu durum tam anlamıyla HAYATIN kendisidir. Hayat daima senin ona

verdiğini sana geri verir! Hayat senin eylemlerinin bir aynasıdır ... Eğer sen daha fazla sevgi istersen, daha fazla sevgi ver! Eğer daha fazla nezaket istersen, daha fazla nezaket ver! Eğer daha fazla anlayış ve saygı istiyorsan, daha fazla anlayış ve saygı ver! Eğer sen insanların sana karşı daha saygılı ve sabırlı olmasını istiyorsan, daha fazla sabır ve saygı göster! Doğanın bu kuralı bizim hayatımızın her cephesinde söz konusudur.” Bu konuda bir öğretmenin yapabileceği en etkili şey, nezaket ve saygı içeren davranışlarla öğrencilerine model olmaktır. Unutmayınız, öğrenciler bizim ne söylediğimizden çok, ne yaptığımıza dikkat eder. Nezaket ve saygı konusunda uzun nutuklar atmak yerine nezaket ve saygı içeren davranışları onların gözü önünde sergilemek en etkili yoldur. Bugün içinde yaşadığımız ve değerleri ters yüz olmuş bir toplumda pek çok insan aksini düşünse ve yapsa dahi “nezaket” ve “saygı” insan organizmasını gerçek insan yapan temel değerlerin başında gelir. Bu değerlere sahip bir insanın çevresinde meydana getireceği farkı hissetmek ve hissettirmek bize de çok farklı mutluluk içeren duygular yaşatır. *“...Ben farklıyım ve üstün özelliklere sahibim çünkü nezaket benim sahip olduğum temel değerlerden birisi...”* diyebilmek.

Suçlama üzerinde değil, de çözüm üzerine yoğunlaşın. İnsanları saygısızlıkla ya da nezaketsizlikle suçlamanın sorunu çözmeyeceğini unutmayın. Bunun yerine sınıfta saygı ve nezaketi artırmanın yollarını bulmaya çalışın. Sınıftan, bütün okulda saygı seviyesini artırmanın yollarını yazmalarını isteyin. Öğrencilerinize nasıl davrandığınız konusunda uyanık olun. Aktarılan saygısız mesajların çoğu kullanılan kelimelerle değil sözsüz

Değişiklik ve Rahat

Eğer alışkanlıklarınızı sürdürür ve değiştirmekten korkarsanız, bugün sahip olduğunuz şeylere sahip olmaya devam edersiniz.

iletişimle oluşur. Öğrencilerden kendilerine saygısızlık yapıldığını düşündükleri zamanları anlatmalarını isteyin. Saygısızlığın ortaya çıktığı durumlarda sizi ve başkalarını uyaracak bir kelime bulun. UNUTMAYALIM: Öğrencilerimizden, bizim onlara davranış biçimimizden farklı bir biçimde bize davranmalarını bekleyemeyiz. Ve bu konuda son söz; kitabın giriş bölümündeki “sümüklü Hasan” örneğini tekrar okuyun...

▼ 17. *İşıltıyı Kaybetmek*

Bir öğretmenin başlıca özelliklerinden ve gelişim araçlarından biri hayat boyu öğrenci olmasıdır. Yeni bulunmuş bilginin cazibesi, siz ve öğrencileriniz için öğretmeyi eğlenceli bir iş haline getirir. Öğrenme ışıltınızı kaybetmek büyük bir hatadır ve bu öğretmeyle ilgili etkinliğinize ve neşenize engel olabilir. Ders anlatma, eğlenceden ziyade bir iş halini aldığı anda ışıltının kaybolduğunu bilirsiniz. Öğretme süreci sizin için eğlenceli olmaktan çıkmış ve sadece bir “iş” haline gelmişse, gününüz saatlerin gösterdiğinden iki kat daha uzundur ve öğrencilerde disiplin sorunları baş gösterir. Yeni şeyler öğrenmenin yollarını arayarak ve öğrendiklerinizi öğrencilerinize aktararak işinize neşe katabilirsiniz.

Bir insanın hayatını mahveden pek çok şey vardır. Benim düşünceme göre bunlar arasında en önemlilerinden biri “hayatın tekdüze hâle gelmesidir”. Rutinlik hayatımızın her kesiti için ciddi bir tehlike olduğu kadar, ruh sağlığımızı kaybetmemizin de önemli bir sebebidir. Aile danışmanlığı yaptığım günlerde, ev hanımlarında gördüğüm genel mutsuzluk halinin en önemli sebebi hayatlarındaki tekdüzelikti. Bu kadınlar şöyle düşünüyorlardı: “Bugün ne yaptım ve nasıl yaptım ?, yarın aynısını, aynı biçimde yapacağım... 378 gün ya da, yaşarsam eğer, 3789 gün sonra da aynı işleri yapacağımı düşünmek beni mahvedi-

yor...” Bir öğretmen için de durum farklı değil sanırım. Meslek hayatınız boyunca tanıdığınız öğretmenler arasında, öğretmen yetiştiren kurumdan mezun olduğunda sahip olduğu bilgi, beceri ve tutumların üzerine hiçbir şey eklememiş ve halen yıllar önceki bilgileriyle mesleğini yürütmeye çalışanlarla karşılaşmışsınızdır. Bu insanların “mesleki doyumları” nasıl yüksek olabilir ki ? Yaptıkları işten sıkıntı duymamaları mümkün mü? Duydukları bu sıkıntıyı öğrencilerine yansıtmamaları ise imkânsız. Üstelik bu tip öğretmenlere bu özelliklerinin sebeplerini sorsanız, çoğu kendi dışındaki faktörleri dile getirecektir. Kimi sistemden, kimi ekonomik şartlarından kimi ise uğradıkları haksız muamelelerden kaynaklandığını söyleyecektir. Bir duruma sebep aramaya kendimiz dışındaki faktörlerden başladığımızda, hiçbir çözüme ulaşamayacağımızı unutmamamız gerekir.

Son 15-20 yıl içinde yeni keşfedilen veya değişen bilgilerin ve yöntemlerin son 200 yılda insanoğlunun ulaştığı bilginin 20-30 katı daha fazla olduğu düşünüldüğünde, kendini yenilemeden mesleğini yürütmeye çabalayan bir öğretmenin zavallılığı daha net bir biçimde anlaşılabilir. Acı bir gerçek, ama pek çok öğretmen bugün, eğitiminden sorumlu olduğu öğrencilerden daha geri durumdadır. Öğretmeninden daha iyi bilgisayar kullanabilen, daha çok belgesel izleyen ve belki daha fazla dergi ya da gazete okuyabilen öğrencilerimiz var. Bu gibi öğrenciler karşısında acizliğini hisseden öğretmenler ise, genellikle, daha otoriter bir tutum içine girerek ve öğrencilerin kendilerine yaklaşmasını önleyerek kendilerini güven içine almaya çalışıyorlar. Amacım, kendimin de dahil olduğu bir meslek grubunu yermek değil. Ancak şuna inanıyorum; bir insanı da, bir mesleği de, bir kurumu da, hatta bir toplumu da kalkanı ve gelişmesini sağlayan önemli bir güç, olumlu, yapıcı ve objektif ÖZELEŞTİRİDİR. Yukarıdaki cümlelerde paylaştığım düşüncelerim

Çocuklar, kendilerini sevenleri değil,
kendilerine saygı duyanlara
saygı duyarlar...

sizleri kızdırmışsa, bir an durun ve bütün samimiyetinizi ve tarafsızlığınızı kullanarak bu görüşlerde mantık ve haklılık arayın. Bulamazsanız bana kızmaya devam edin ve benim haksız olduğumu düşünün. Ancak ben 2001 yılında, üniversitede öğretmenlik yapan insanların elinde, 20-25 yıl önceye ait ders notları görüyorum. Bu notların yazılı olduğu kağıtlar bile zamana karşı dayanamamış ve sararmış. Sökülen sayfalar iplikle dikilmiş. Keşke diyorum, bu meslektaşım bu sayfaları dikmek için harcayacağı zamanını, bilgilerini güncellemek için harcasaydı.

Ne yapmalıyım...?

Öğrenme aşkınızı yeniden alevlendirmek için, kütüphanenize bir göz atın ve ders anlatma, öğrenme ve paylaşma konusunda sizi heyecanlandıran kitapları bulun. Ders anlatma konusunda sizi heyecanlandıran ve ateşleyen ilginç noktaları not almak için elinize bir kalem alın ve bu kitapları yeniden okuyun. Kendini geliştirmenin diğer bir yöntemi de kendi alanınızla ilgili sempozyumlara katılmaktır. Özellikle karşılıklı etkileşim içeren, çağ-

daş teknolojilerle desteklenmiş seminerler kişisel gelişim için yararlıdır. Bunun gibi fırsatlar, gerek parasal gerekse zaman yönünden bir miktar yük getirse bile kazançlı çıkacak kişi yine siz olacaksınız. Yerel kütüphaneye gidin ve kendi alanınızla ilgili dergileri bulun. En azından üç yeni yayına abone olun. İnanın pek çok yayın belli şartlar altında öğretmenlere ücretsiz ulaştırılabilir. Yeter ki arayın ve kendinizi anlatın. Bu yayınlarda bulunan yeni bilgi ve fikirler uzmanlık alanınızla ilgili değişiklikleri günü gününe izlemenize yardımcı olur. İşe yeni başlayan öğretmenlerle konuşun. Onların istekli hali, bilme ve öğrenme ihtiyacınıza bir kıvılcım olacaktır. Yeni öğretmenlerin heyecanı bulaşıcıdır. Öğrenme aşkını salgın bir hastalık haline getirin ve bu hastalığın taşıyıcısı olun. Kendi dünyanıza farklı bir açıdan bakmak, değişimi başlatmak ve değişimi yaşamak, sizin yaşam doyumunuzu artıracak, sizi daha güçlü kılacak ve bugün gördüğünüz saygıdan daha fazlasını bulmanızı sağlayacaktır. Risk almak güven ister. Güven ise bilgi ve öğrenmeyle olur. Öğrenme, gelişme ve paylaşma ışıltınızı kaybettiğinizde, siz de kaybolursunuz. Yolunuzu her zaman bilgiyle bulabilirsiniz. Öğrenme aşkıyla yolunuzu canlı tutun ve yaşam ışıltınızı asla kaybetmeyin.

▼ 18. Tutarlı Olmada Başarısızlık

Öğrencilerin kendi davranışlarını kontrol edebilen bireyler olmalarında tutarlı öğretmen davranışları önemlidir. Gerek okulda, gerek ailede bir çocuğun istenmeyen davranışlar içine girmesinin en başta gelen sebepleri arasında, çocuğun eğitimin-den sorumlu olanların davranış ve beklentilerinde tutarsızlığa düşmeleri gelir. Sınıf içi için düşündüğümüzde, öğretmenin bir gün ödüllendirdiği ya da kayıtsız kaldığı bir davranışı bir başka gün cezalandırması ya da bir öğrencide ortaya çıktığında tak-

dirle karşılanan bir davranışın bir başka öğrencide gözlemlendiğinde cezalandırılması bu tutarsızlığın en bilinen örnekleridir. Tutarsızlığa düştüyseniz, durumunuzu değerlendirip davranışınızı değiştirmeye ihtiyacınız var demektir. Kendinize şunu sorun, bir an için kızgın olup hemen ardından sevimli olabiliyor muyum? Ruh halim ve kararlarım aniden değişiyor mu? Tutarsız olmanın siz, öğrencileriniz ve öğretmen arkadaşlarınız üzerinde negatif bir etkisi vardır ve bu bir hatadır. Ruh halinde değişiklik olması kafa karıştırıcıdır ve sizin önceden tahmin edilemeyen davranışlarınızla uğraşmak öğrenciler için son derece zordur. Davranıştaki tutarsızlık, öğrencinin davranışı ve performansı üzerine olumsuz etki yapar. Unutmayınız, siz öğrencilerinizin hayatlarında çok önemli bir şahsiyetsiniz ve onlara nasıl davrandığınız çok önemlidir. 17 yıl içinde öğrencilerimden öğrendiğim önemli bir ders de şuydu; onlar, samimi davranışlar kadar tutarlı davranışı önemsiyor ve tercih ediyorlardı. Onları çılgına çeviren şey, onlara bir dakika önce samimi yaklaşıp hemen ardından dünyadaki en berbat insan olan gardiyan öğretmenlerdi. Öğrencilerinizin hasretini çektiği şey onlara davranış şeklinizdeki tutarlılıktır. Davranışlarınız kötü bile olsa, kötü davranışlardaki tutarlılık bile tutarsız davranışlardan daha az yıkıcıdır.

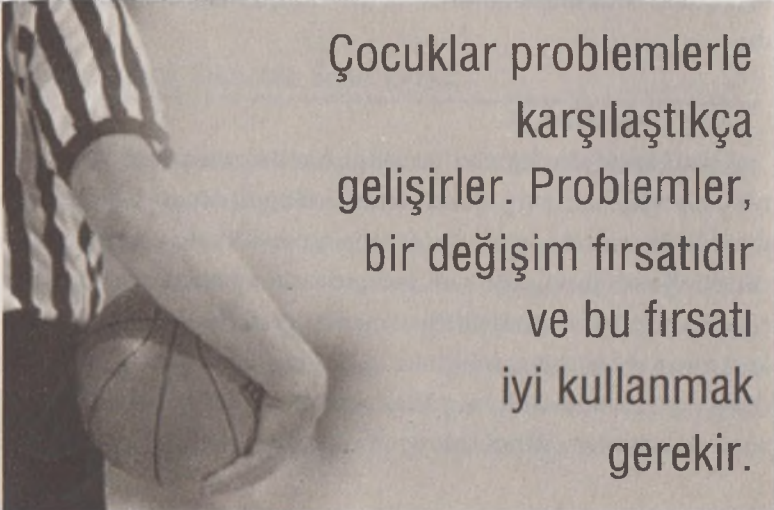
Ne yapmalıyım...?

Düzeltmek istediğiniz herhangi bir davranış için, önce bunun varlığından emin olmalısınız. Farkında olma değişime giden ilk adımdır ve farkında olmaya giden ilk adım da geribildirimdir. Kendi davranışınızın farkında olmayı sağlamak için öğrencilerinizden ve meslektaşlarınızdan geribildirim isteyin. Başkalarına yaklaşımınızdaki tutarlılığı geliştirme ihtiyacını hissediyorsanız, işe sevimli mi yoksa seimsiz mi olmak istediğinizi sorarak başlayın. Tutarlı olmanın diğer ipucu da öğrencilere şu

soruyu sormanızdır: “Bugün hangi ruh halindeyim? Benim içinde bulunduğum ruh halimi bana ifade edin”. Unutmayın, işin püf noktası sevimli olsun veya olmasın davranışlarınızın tutarlılığıdır. Öğrencileriniz ve meslektaşlarınız sizinle nasıl çalışacaklarını bilecekler ve herkes daha rahat olacaktır.

▼ 19. Ebeveynlerle Birlikte Çalışmada Başarısız Olma

Okulda geçirdiğiniz uzun bir günden sonra yapmak isteyeceğiniz en son şey telefonu kaldırıp bir veliyi aramaktır. Doğru mu? Gün boyunca yaptığınız bütün işlerden sonra, bir veliye kısa bir not yazmak veya okula gelen bir veliyi dinlemek çok şey istemektir. Doğru mu? Ancak unutmayınız eğitim bir ekip işidir ve anne babalar bu ekipte çok önemli bir konuma ve role sahiptir. Her şeyden önce veliler ile kurulacak sıkı, samimi ve etkin bir işbirliğinin sınıftaki kontrolünüze ve öğrencilerin özdeğer duygularına katkıda bulunacağını biliniz. Ayrılan zamanın tamamı normalde on dakikadan fazla değildir ve bu süre günün en önemli kısmını oluşturacaktır. Velilerle iletişimi onlara sadece bazı raporlar ya da küçük notlar göndermek olarak düşündü-

Çocuklar problemlerle
karşılaştıkça
gelişirler. Problemler,
bir değişim fırsattır
ve bu fırsatı
iyi kullanmak
gerekir.

günüzde, iletişimi sınırlandırmış olursunuz. Birkaç dakika süren bir yüz yüze iletişim bile bundan daha değerlidir.

Sizi rahatlatmak için söylemiyorum; ancak öğrencilerde gözlenen başarısızlığın ve davranış bozukluklarının sebeplerinden yüzde 45'i aile içi faktörlere dayanmaktadır. Sizin ve okulunuzun öğrenciye kazandırmak istediği olumlu davranışlar aile üyeleri tarafından desteklenmedikçe istenilen sonucu alamayacaksınız.

Ne yapmalıyım...?

Önce veliler ile iletişimin işinizin ayrılmaz bir parçası olduğunu kabul edin. Velilerle etkin ve sağlıklı bir iletişim ve işbirliği içine girdiğinizde işlerinizin çok kolaylaşacağını unutmayın. Bu kaçınılmaz gerçeği kabul etmiş bir öğretmenseniz o zaman ikinci olarak “velilerle iletişimde başlatıcılık görevinin” de öğretmene ait olduğunu bilin. Bir çok öğretmen velilerin çocuklarının eğitime ve okula ilgisiz olduklarından yakındır. Belki bu yakınma doğrudur. Ancak bu ilginin yaratılması ve sürdürülmesi görevinin öğretmene ait olduğu unutulmamalıdır. Velinin öğretmenlerle iletişimini ve işbirliğini başlatmakta atılacak ilk adım nedir? Çok basit ve küçük bir ince davranış. Öğrenciden anne-babaya gönderilen bir selam. İçinde gülümseme ve sıcaklık bulunan bir telefon: “-Sizi okulumızda görmek bizi çok mutlu edecektir...” Daha ileri bir adım: ev ziyaretleri. Çok lüks düşündüğümü söyleyebilirsiniz. Hiç değil. Kurallarına uygun düzenlenen ev ziyaretlerinin hem anne-babaya, hem öğrencinizin gelişimine hem de sizin mesleki doyum ve ruh sağlığınıza çok önemli katkılar yaptığını göreceksiniz. Hangi ortamda olursa olsun bir veli ile kurulacak iletişimde dikkat edilmesi gereken noktalar vardır. Burada bunlardan önemli gördüğüm bazı ilkelere işaret etmek istiyorum.

1- Uygun bir kıyafet: Yalnız kendiniz için değil, görüşme yapacağınız insanın da kendisini rahat hissetmesini sağlayacak biçimde, kişiliğinizi de yansıtan bir giyim tarzına sahip olmak yüz yüze insan ilişkilerinde ilk olumlu basamaktır.

2- Selamlaşma: Görüşeceğiniz kişi bay da olsa bayan da olsa onu ayağa kalkarak karşılayın. Selamlaşmanın en evrensel biçimi "tokalaşma"dır. Bir gülümseme ve tam bir göz teması ile güçlü ama incitmeyen bir tokalaşma mükemmel bir başlangıçtır.

3-Yer gösterme: Karşınızdaki kişiye oturacağı yeri elinizle nazikçe işaret edin ve o oturma eylemini başlatmadan siz oturmayın. Görüştüğünüz kişi ile aynı seviyede olacak bir konumda oturun. Asla ondan daha yüksek bir konumda oturmayın. İkiniz arasında çanta, klasör gibi malzemeler de bulunmamalıdır.

4- İkram teklifi: Karşınızdaki kişiye, nazik bir ifade ile bir içecek isteyip istemediğini sorun. Ama asla ısrarcı olmayın.

5-Hitap: Karşınızdaki kişinin soyadına "bey" ya da "hanımefendi" ilavesini koyarak hitap etmek temel kuraldır. Eğer karşınızda birden çok kişi varsa, içlerinden yalnız birine hitap etmemelisiniz; her biriyle zaman zaman göz teması kırmaya da özen göstermelisiniz. **UNUTMAYINIZ:** İnsanlar gözlerinin içine bakarak konuşulmasını, söylenenlerin doğru ve tutarlı olduğunu bir kanıt olarak değerlendirirler.

6-Rahatlatma ve Güven: Konuşma kolaylığı karşılıklı güvenden doğar. Karşılıklı güven **AÇIK DÜŞÜNME, AÇIK İFADE ve DİKKATLİ DİNLEMENİN** bir sonucudur. Karşınızdaki kişinin söylediklerini dikkatle ve ilgiyle dinlediğinizi göstermeli; değer verdiği şeylerin ip uçlarını bulmaya çalışmalı; gerektiğinde kısa ve akıllıca

cevaplar vermelisiniz. Onun ilgi alanlarını ve bakış açısını kavradığınız zaman, aranızda hızla rahatlık sağlanacak; bir tanışıklık, bir yakınlık kurulduğunu fark edeceksiniz.

7-Konuya Girmek: İlk görüşmelerin çoğunda, her iki taraf da, iş konularını konuşmaya başlamadan önce karşıdakini tanıyıp değerlendirmek ister. Bunun için en iyi yol, ilk karşılaşmanızda sizin ya da karşınızdakinin ortaya atacağı iş dışı bir konuda kısa bir söyleşidir. Örneğin, “-Yorulmuş olmalısınız”, “-Evden okula ulaşmanız zor oldu mu?” ... gibi. Bunu yaparken, yorumlarınızın ilginç, kısa, aykırılıktan uzak ve karşınızdakine görüş belirtme fırsatı verecek biçimde olmasına dikkat edin.

8-Not Almak: Görüşme sırasında not almaya başlamadan önce, mutlaka karşınızdaki kişinin izinini almalısınız. Görüşme başlamadan önce not almada işe yarayacak malzemelerin masanızın üstünde hazır bulunması da önemlidir. Not alırken konuşulan her şeyi yazmaktan kaçınmak ve göz temasını sürdürmek gereklidir.

9-Soruları Yanıtlama: Sizinle görüşen kişi hem size sorular soracak, hem de sizin ona sorular sormanızı bekleyecektir. Çoğu kez ilk sorular ondan gelir. Bu soruları nasıl cevaplandırdığınız, genellikle cevaplarınızın kendileri kadar önem taşır.

Soruları cevaplamanın altın kuralları şunlardır:

- Ne dalkavukluk ölçüsünde çitkırıldım olun, ne de diline geleni söyleyen bir münasebetsiz. **TEPKİLERİNİZ AĞIR BAŞLI, ÖLÇÜLÜ ve DOĞAL OLSUN.**
- Size sorulmuş olmasını istediğiniz soruya değil, size sorulmuş olan soruya cevap verin.
- Cevabınız kısa ve tutarlı olsun. Uzun ve gereksiz bir açıklama yapmak yerine kısa ve tutarlı bir açıklama yapın ve daha fazla bir ayrıntı isteyip istemediğini sorun.

- Cevabı bilmiyorsanız, bunu hemen belirtin. Blöf yapmaya, bilirmiş gibi görünmeye çalışmayın.

- Mizahtan korkmayın, ama fıkra anlatmaktan kaçının. Siz soru sorarken:

- Sorgulama tuzağına düşmekten sakının.

- Daha önce size söylenmiş olan konuları aynen veya başka biçimlerde sormak:

- Karşımızdaki kişiyi etkin dinlemediğimiz,

- Karşımızdaki kişiye güvenmediğimiz,

- Onun açığını bulmaya çalıştığımız izlenimini UYAN-DIR.

Öğrenmek istediğimiz bilgiyi, karşımızdaki kişiyi tedirgin etmeden, en etkili ve zarif biçimde sormayı amaçlamalıyız.

10-İnisiyatifi Elinde Tutmak: Sizinle görüşen kişi bilgi mi almak istiyor, kayıt mı yaptırmak istiyor ya da bir şikayette mi bulunmak istiyor? Başlangıçta bunu anlayın ve iletişimi o yönde geliştirin. İnisiyatifi elinize alıp yardıma hazır olduğunuzu belirtin ve konuşmanızı kesip dinlemeye başlayın.

Karşımızdaki kişinin ihtiyaçları ve anlatacakları konusunda varsayımlarda bulunarak ve varsayımlardan yola çıkmak ve konuşmaya başlamak son derece yanlıştır. “- ... Ben sizin ne söyleyeceğinizi biliyorum. Bakın şimdi....” gibi bir yöntem hem etkisiz hem de rahatsız edicidir.

11-Görüşmenin Bitişi: Görüşmenin bitiminde de başlangıçtaki nezaketi tekrarlamak gerekir. Tokalaşma, gülümseme ve göz teması görüşme boyunca gelişen ilişkinin pekişmesini sağlayacaktır.

Görüşmeyi, daha sonra ne olacağına ilişkin açık ve net bir cümle ile bitirmelisiniz. Örneğin: “- Kaydınızı hemen bugün işleme koyacağım... Programı Cuma günü size ulaştıracam... Pazartesi günü derslere başlayabi-

leceksiniz.... Çok teşekkür ederim..." gibi.

EĞER GÖRÜŞTÜĞÜNÜZ KİŞİ, SİZİ, ONA VE İHTİYAÇLARINA GÖSTERDİĞİNİZ İLGİ, RAHAT VE SAYGILI DAVRANIŞLARINIZLA HATIRLAYACAKSA, KENDİNİZ VE KURUMUNUZ İÇİN BİR ARTI DEĞER YARATABİLMİŞSİNİZ DEMEKTİR.

Sınıfınızda, moral desteğe ihtiyacı olan on öğrencinin listesini yapın. Ailelerine anlatacağınız "harika" veya sadece "iyi şeyler" düşünün. Unutmayınız; bir anne baba ile çocuğu hakkında görüşüyorken söze mutlaka çocuğun olumlu ve üstün özelliklerini dile getirerek başlamalısınız. Yapacağınız övgüye açıklık katmak için her öğrencinin ismiyle birlikte birkaç not tutmanızı tavsiye edeceğim. Övgüye başlamak için belirli bir tarih belirleyin. Çoğu durumda, telefon açmamanız için kafanızın içinde dolanıp duran tiz bir ses vardır. Bu sesi dinlemeyin. İlk görüşmeyi yapmak için kendinizi zorlayın. Yaratacağınız neşe, görüşmelerin desteğini çok çekici kılacaktır. Veliye gönderilecek kişiselleştirilmiş bir not, veli ile öğrenci arasında haftalar sürecektir bir pozitif atmosfer yaratır. İyi şeyler yapmak için bu çok fazla zaman almaz. Bütün iş bunu yapmaktır. Rahatınızı bozmama konusundaki dürtünün üstesinden gelin ve telefonu elinize alın. Numaraya bakın ve arayın. Düşünmeyin ve yapın. Kesinlikle emin olun bu yaptığınızdan dolayı takdir edilecek ve seviyeleceksiniz. Öğrenciyi ailesine övdükten sonra, o öğrenci dersinize gelene kadar bekleyin. Bir gülümseme her şeyi anlatacaktır!

BİR ÖYKÜ

Sultan Alparslan 27 bin askeriyle bizans topraklarında ilerlerken, keşfe gönderdiği askerlerden biri huzuruna gelip telaşla, -"300 bin kişilik düşman ordusu bize doğru yaklaşıyor" der. Alparslan hiç önemsemeyerek şöyle der, -"Bizde onlara yaklaşıyoruz

Bir insan bir işi başarabiliyorsa,
bunu herkes öğrenebilir...

O “herkes” sizsiniz...

▼ 20. Nitelik Değil De Nicelik Üzerine Yoğunlaşmak

Bir öğretmenin dersinin amaçlarının ya da hedef davranışlarının ne kadar gerçekleştiğine odaklanmaması ya da konusunun gerçek hayatın ihtiyaçlarına uygunluğuna bakmadan ders kitaplarında okunan sayfa sayısını önemsemesi ve örneğin 73. sayfaya kadar ilerlemiş olması ile övünmesi ciddi bir yanıltır. Bu örneklerde öğretmen tarafından önemsenen nitelik değil niceliktir. Günümüzde, iş ve endüstri dünyası toplam kalite mekanizmasıyla yürütülmektedir. Bu mekanizma “Kalite önce gelmelidir” anlayışına dayanmaktadır. Toplam kalite anlayışının diğer prensipleri, müşterinin ihtiyaçlarının öncelikli olması ve bu ihtiyaçları karşılamak için müşterilerin tavsiyelerinin hayati önemde olmasıdır. İhtiyaç, ilgi ve istekleri konusunda öğrencilere en son ne zaman başvuruldu? Asla! Doğru mu? Öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak için doğru sorular sormanın yollarını düşünün. Daha sonra sadece kalite için ders anlatın ve rakamların tuzağından kendinizi kurtarın.

Ne yapmalıyım...?

Bu başarılı reçeteyi gerçekleştirmek için gerekli ilk malzeme cesarettir. Ders anlatırken öğrencilerin günlük ihtiyaçlarını nasıl karşılayacağınızı onlara sormak büyük bir cesaret ister. Başlangıçta, öğrencilerinizin cevaplarının bir çoğu saçma olacaktır. Samimiyetinizin gerçek olduğunu gördükleri zaman, cevaplar daha anlamlı ve yararlı hale gelir. Öğrencilerin sorunlarıyla uzaktan yakından ilgisi olmayan bir kitaptan ders anlatmayı bırakmak anlamlıdır. Öğrencilerinizin hayatlarını daha başarılı hale getirmelerine yardımcı olmak için öğretilen doğru bilgi, fikir ve becerilerle sınıfınızı nasıl kaliteli bir sınıf yapacağınızı kendinize sorarak işe başlayın. Takip etmeniz gereken bir müfredat ve ortaya koymanız gereken sonuçlar olduğunu biliyorum Fakat

yine de okulunuzun “*Nicelik*”le ilgili beklentilerini ve aynı zamanda öğrencilerinizin kalite ihtiyaçlarını birlikte karşılayabilirsiniz. Niteliği ön plana çıkarmak, bununla birlikte niceliğe ilişkin koşulları da karşılamak isteyen bir öğretmenin ihtiyacı olan şey, farklı bir cesaret ve değişime istekli olmaktır. Ek olarak yaratıcılık ve açık bir zihin bunu başarmak için yeter. Anlattığınız konuyu öğrencileriniz için amaca daha uygun hale getirmenin yeni yollarını arayıp bulmak ve bunları müfredata dahil etmek bir çok insanın hayat kalitesinde farklılık yaratır. Kalite sizin TEK işinizdir! Gerçek kaliteyi ortaya koymak için öğretilmesi gerekenleri doğru sayıda öğretin.

▼ 21. Ahenk Oluşturmadaki Başarısızlık

Sizi seviyorum, çünkü siz de beni seviyorsunuz. Öğretmen olarak sevimliliğiniz, sizi memnun etmek için ellerinden geleni yapmaları için öğrencileri cesaretlendiren önemli bir faktördür. Onları sevdiğinizi bildikleri zaman, öğrencileriniz ellerinden geleni yaparak ilgilendiklerini size göstermek isterler. Mesleğe yeni giren öğretmenlere, genellikle, yeni girdikleri bir dersin ilk birkaç gününde öğrencilere karşı katı olmaları öğretilmiştir. Bu bir hatadır. Öğrencilerle bir ahenk ve iyi niyet oluşturmaya istekli bir öğretmenin öğrenmeye istekli bir sınıfı olacaktır. Bizimle ilgilenen ve mutlu olmamızı isteyen insanları mutlu etmeyi severiz. Bu ilke hayatın basit ama önemli bir kuralıdır. Öğrenci-

lerle ahenkli bir ilişki kurmak öğrenmeyi ve öğretmeyi daha eğlenceli ve hepsinden öte daha etkin bir hale getirir. Öğrenciler kendilerine özel ihtiyaç ve istekleri olan bireyler olarak yaklaştığınızı hissettiklerinde ahenk kurulmuş olur. Ahenk'in inceliklerinin çoğu sözsüz iletişimlerle oluşturulur. Sevilmediğinizi ve takdir edilmediğinizi öğrendiğiniz zaman ahenk ve etkili iletişim bozulur. Öğrencilerle aranızda sevimliliği oluşturmanın önemini fark etmenize yardımcı olacak olan şey bu duyguları hatırlamanızdır.

Ne yapmalıyım...?

Öğrencilerinizin dersteki başarılarını ve ders anlatmaktan aldığınız zevki artırmak için öğrencilerinizle uyumlu ilişkiler kurmak zorunludur. Pozitif bir ilişki kurmanın ilk adımı ağzınızdan çıkan kelimelerle ve vücudunuzla söylediğiniz şeylere dikkat etmektir. Yüzünüze hayat dolu bir gülümseme koyduğunuzda sevimlilik faktörünüz hemen on kat artacaktır. Kişi olarak onlara değer verdiğinizi görmeleri için onlara sorular sorun. Kompliman yapın ve övün. Sahip oldukları başarıların farkında olun. Kararlı, adil ve neşeli bir öğretmen olarak tanınmaya ve anılmaya çalışın. Öğrenciler sizin onlara değer verdiğinizi bildiklerinde kendi davranışlarını kontrol etmeye başlarlar.

Unutmayınız; insanların başarılı veya başarısız olmalarını belirleyen temel özellik GÖRDÜKLERİ İLGİ BİÇİMİDİR.

Dört Ayrı İlgî Biçimi Vardır:

- 1- Olumlu ilgi,
- 2- Olumsuz ilgi,
- 3- İlgî göstermemek
- 4- Kartpostal ilgi (İlgî gösteriyor gibi görünmek).

Olumlu ilginin sihirli gücünden yararlanmak istiyorsanız, insanları bir banka şubesine benzetin. Bu bankanın şubelerinde

BIRAKIN İŞİĞİNİZ YAYILSIN

Uzarlarda küçük bir kasabada genç bir adam kendi işini kurdu bu, iki caddenin köşesinde bir perakendeciidi Adam dürüst ve dost canlısıydı, insanlar onu seviyorlardı. Ondan alış veriş yapıyorlar ve arkadaşlarına tavsiye ediyorlardı. Adam bir yıl içinde bir dükkândan Amerikanın bir ucundan diğetine uzanan bir zincir yarattı. Bir gün hastalanıp hastaneye kaldırıldı. Doktorlar az zamanı kalmış olabileceğinden endişe ediyorlardı..

Üç yetişkin çocuğunu yanına çağırdı ve onlara bir görev verdi: içinizden biri yıllar boyu uğraşarak kurduğum şirketimin başına geçecek. Hanginizin bunu hak ettiğine karar vermek için, herbirinize birer dolar vereceğim Şimdi gidip bu birer dolarla ne alabiliyorsanız alacaksınız, ama bu akşam geri döndüğünüzde paranızla aldığınız şey hastahane odamı bir uçtan bir uca doldurmalı.; Çocuklar bu başarılı şirketi yönetme fırsatı karşısında heyecana kapıldılar. Üçü de şehre gidip parasını harcadı.

Akşam geri döndüklerinde babaları sordu: "Birinci çocuğum, bir dolarla ne yaptın?" Çocuk cevap verdi "Arkadaşımın çiftliğine gittim, bir dolarımı verdim ve iki balya saman aldım. Sonra odadan dışarı çıktı, saman balyalarını getirdi, açtı ve havaya savurmaya başladı. Oda bir anda samanlarla dolmuştu. Ama biraz sonra samanların tamamı yere indi ancak babanın söylediği gibi odayı bir uçtan öbür uca dolduramadı. Adam sordu: "Peki ikinci çocuğum, sen paranla ne yaptın?" "Yorgancıya gittim. İki tane yastık aldım" Bunu söyleyen çocuk, yastıkları içeri getirdi, açtı ve tüyleri bütün odaya dağıttı. Zaman içinde bütün tüyler yere düştü, böylece oda yine dolmamıştı. "Sen üçüncü çocuğum, sen paranı ne yaptın?" Diye sordu adam.

Dolarımı cebime koyup senin yıllar önceki dükkânın gibi bir dükkana gittim. Dükkânın sahibine parayı verdim ve bozmasını istedim. Dolarımın 50 centini çok değerli birşeye verdim. 20 centini şehrimizdeki iki yardım kurumuna bağışladım. 20 centte kiliseye verdim. Böylece bir onluğum kaldı. Bununla iki şey aldım."Çocuk elini cebine atıp bir kibrit kutusu ve bir mum çıkardı. Işığı kapatıp mumu yakınca oda mumun yaydığı ışıkla dolmuştu. Oda samanla veya tüyle değil, bir uçtan öbür uca ışıkla dolmuştu. Baba memnundu "Çok iyi oğlum. Bu şirketin başına sen geçeceksin, çünkü yaşam hakkında çok önemli bir şeyi, ışığını yaymayı biliyorsun...

birer hesap açın. Bu hesaba “*Duygusal Kredi Hesabı*” adını verin. Bankada bir hesap açar ve bu hesaba sürekli olarak yatırım yapar, para yatırırırsanız, sıkıntılı zamanlarınızda çeker, kullanırsınız.

Tıpkı bunun gibi; sevdiğiniz ve/veya beraber çalışmak durumunda olduğunuz insanlar için kafaların içinde bir DUYGUSAL KREDİ HESABI açın ve bu hesaba zaman zaman yatırım yapın. Bu hesaba yatırım yapmak veya mevcut yatırımı güçlendirmek için;

- Verici olunuz; vermeden alamazsınız.
- Karşınızdaki kişiye zaman ayırınız.
- Ortada bir sorun varsa, sorunda kimin payı büyük diye düşünmeyiniz; onun yerine sorunun çözümü kimin yararına diye düşününüz.
- Yanlış yaptığınızda özür dilemesini biliniz. Özür dilemeyi bir etik olarak görmeyiniz.
- Karşınızdaki insan doğru yaptığında “teşekkür” ifade eden sözcükleri kullanınız.
- Empati gösteriniz.
- Etkili dinlemenin kurallarını biliniz ve karşınızdakini bu şekilde dinleyiniz
- Etkin dinlemenin on önemli kuralı:
- Mesajı tekrar et.
- Sözel olmayan işaretleri kullan.
- Göz teması kur ve sürdür,
- Kişiye yönel
- Baş ile onayla
- Duyguyu Kabul Et:
- Yargılama
- Duyguyu geri bildir
- Savunmaya geçme
- “Anlıyorum” de.

▼ 22. Yeterince Dokunmadaki Başarısızlık

Birçok mantıklı nedenden dolayı çoğu öğretmenin çekindiği konulardan biri de dokunmaktır. Dokunmak kötü olabilir fakat ilgiyi belirten bir dokunmadan elde edilecek sayısız kazanımlardan uzak durursanız, işte o zaman bu bir hata olur. Bir dokunuş saniyenin onda biri gibi bir sürede ilgilendiğinizi gösterir. En iyi dokunuşlardan biri nazik birkaç kelime eşliğinde basit bir tokalaşmadır. Tokalaşma gülümsemeyi ve önem duygusunu ortaya çıkaran basit bir dokunuştur. Yirmi yıla yaklaşan meslek hayatım boyunca karşılaştığım öğrencilerimin %80'inin nasıl tokalaşacağını bilmediğini gördüm. Bazı öğrencilerin elini sıkıştırmamda, yumuşak bir bulaşık bezi hissi yaratmıştır. Hemen gözleri yere inmiştir. Özgüvenleriyle ilgili kesin bir gösterge. Başka bir işim yoksa, birincil amaçlarımdan biri öğrencilerime normal insanlar gibi el sıkışmayı öğretmektir. Nasıl tokalaşılacağını ve nasıl ilgi gösterileceğini öğretin. Dokunduğunuzda ve ilginizi gösterdiğinizde gözler ışıldar. Diğer etkili bir dokunuş da öğrencinin omzunda elinizi hafifçe koymaktır. Bu tip bir dokunuş kendinizi öğrenciye yıllarca sevdirecektir.

Ne yapmalıyım...?

Sınıfı inceleyin ve hem zihinsel hem de fiziksel dokunuşa ihtiyacı olan en az beş öğrenci belirleyin. Onlara söyleyecek birkaç özel şey bulun ve yanlarına giderek ilginizi gösterecek şekilde ellerini sıkın. Kendiniz için, yüzlerdeki ifadeye dikkat edin. Şaşırtma ve takdir göreceksiniz. Cesaretinizi toplayın ve ona yardım etmek için nazikçe öğrencinin omzuna dokunun. Bu tutus ani ve etkilidir.

*Bütün dokunuşlar
sevecendir ve başka
birine olan ilginizi*

*göstermenin en etkili
yoludur. İnsan olmanın
kilit noktası, ilgilendiğinizi
göstermektir ve dokunma
bu ilgiyi bildiğim herhangi
bir yoldan daha iyi
ifade etmektedir.*

Ben Kimim? “Hangisi Ben?”

<i>diirüst...</i>	<i>yeterli...</i>
<i>övülen...</i>	<i>zeki...</i>
<i>saygılı...</i>	<i>dinlemesini bilen...</i>
<i>heyecanlı...</i>	<i>espirili...</i>
<i>olumlu...</i>	<i>alçak gönüllü...</i>
<i>arkadaş canlısı...</i>	<i>düşünür...</i>
<i>hedefe yönelmiş...</i>	<i>hazır cevap...</i>
<i>yaratıcı...</i>	<i>neşeli...</i>
<i>sorumlu...</i>	<i>ilgili...</i>
<i>gerçekçi...</i>	<i>iyi huylu...</i>
<i>adil...</i>	<i>sağlıklı...</i>
<i>motivasyonu yüksek...</i>	<i>önemli...</i>
<i>kararlı...</i>	<i>şen...</i>
<i>kendini işine adanmış...</i>	<i>kibar...</i>
<i>samimi...</i>	<i>iletişimde becerili...</i>
<i>saygı gören...</i>	<i>sevilen...</i>
<i>ince düşünceli...</i>	<i>popüler...</i>
<i>anlayışlı...</i>	<i>minnettar...</i>
<i>plânlı...</i>	<i>yapıcı...</i>
<i>istekli...</i>	<i>cömert...</i>
<i>bilgili...</i>	<i>olumlu...</i>
<i>hassas...</i>	<i>sakin...</i>
	<i>yaratıcı...</i>

▼ 23. Sabırlı Olmayı Unutmak

Sabır birçok şekilde tanımlanabilir. Öğretmenlere uyan en iyi tanım şudur: “*Bir sonuç beklerken tolerans ve sükunete sahip olmak*”. Ölümünden yıllar sonra bile, saçma sapan konuştuğum saatler boyunca beni sabırla dinlerken büyükannemin tatlı yüzünü görebiliyorum. Öğretmenlik hayatımda bazen öğrencilerime göstermem gereken sabır davranışından bunaldığımı hissettikçe büyükannemin beni sabırla dinlemesini hatırlarım. Büyükannemin bu sabırlı dinleyişinin anlamını bugün daha iyi anlıyorum: O benimle ilgilendiğini ispatlıyordu ve onun bu davranışı, yeteneklerimi harekete geçirmek ve daha fazla risk almak için güvenimi artırarak kendimi önemli hissetmemi sağlıyordu. Onun gösterdiği sabır kendimi dünyadaki en önemli insan gibi hissetmemi sağlıyordu. Sizin öğrencilerinizin de aynı duygulara ihtiyacı yok mu? İşte bu, sabır göstermenin sonucudur. Sabır aşktır. Sabır, öğrencilerinizin aynı güven ve önem duygusunu yaşamaları için sahip olmanız gereken temel bir beceridir. Hayatta gerekli becerileri geliştirmek için de sabır gereklidir. Meş-

Dokunmak;

muhabbet, olumlu ilgi ve merhamet içerir...

- Sağlıklıdır,
- Yararlıdır,
- Yardım edicidir,
- Tedavi edicidir,
- Sermaye gerektirmez,
- Çoğu fırsatta uygulanabilir.

NASIL?

Nazik kelimeler ile karıştırın,
içine samimiyet katın.
Gülücükler damlatın,
İltifat ile biçimlendirin,
hafifçe sıkarak çeşnilendirin,
sırtta hafifçe vurun...

güliyetinize ara verip, sabırlı olarak ilgilendiğinizi gösterdiğinizde, öğrencileriniz sizi hayatlarındaki iyi şeylere katkıda bulunan bir arkadaş gibi görürler. Öğrettiğiniz becerilerin pratiğini yapmak ve bilgiyi işlemek için öğrencilere gerekli zamanı verin.

Ne yapmalıyım...?

Olumlu özellikleri arasında “sabırlılık” bulunan ve sizin hayatınızda özel bir yeri bulunan birini düşünün. Sabırlı olma özelliği de bulunan bu özel kişi, anneniz, babanız, büyükanne ya da büyükbabanız, bir arkadaşınız ya da yıllar önce tanıdığınız bir öğretmeniniz olabilir. Aynı seviyeye ulaşmak için, bu özel kişiyi nasıl örnek alacağınızı düşünün. “Sabır” lezzetli bir yemek ise, en birincil malzemesi ne olacaktır biliyor musunuz? O güzel yemeği güzel yapan en önemli malzemesi “dinleme” dir. Bir öğrenci sizinle konuşurken, bu özel anda onun söyledikleri yeryüzündeki en önemli şeydir. Bunu aklınızdan çıkarmayın ve durun ve yavaşlayın. Kulaklarınızla, kalbinizle ve büyük bir ilgiyle dinleyin. Gülümsemenizi kullanın. Ayıracak zamanınız olmadığını düşünseniz bile kısa bir süre ayırın ve böylece o kişinin hayatının çok özel bir insanı olun.

▼ 24. I.B.E. Yok

Birçok öğretmen dersini bir parça tatlandırmayı unuttur ve bu bir hatadır. Etkili bir ders I.B.E. olarak bilinen üç parçadan oluşmaktadır. İlk parça “İkna Etmek” dir. Etkili bir öğretmen olmak ve dersi anlamlı kılmak için, öğrencilerinizi dersin önemi ve bilginin onların ihtiyaçlarını nasıl karşılayacağı konusunda ikna etmelisiniz. İkinci parça “Bilgilendirmek” dir. Bu parça dersin en büyük parçasıdır ve öğrenilecek ve uygulanacak bilgileri içerir. Üçüncü ve en önemli parça “Eğlence” dir. Küçük bir eğlen-

ceyle dersinizi canlandırın. Bir derste bu üç parça bulunduğu zaman, ders öğrenilir.

Ne yapmalıyım...?

İlk parça “*ikna*” dersin başlığından hemen sonra verilmelidir. Bir dersin uygulanabilirliği ve önemi konusunda öğrencileri ikna etmenin en iyi yolu bir hikâye anlatmaktır. İkinci parça “*Bilgilendirme*”dir. Bir dersi bilgilendirici hale getirmenin sırrı o dersti anlaşılır ve dizisel yapmaktır. Net ve makul terimlerle öğrencilerden ne beklediğinizi onlara söyleyin ve daha sonra nereye gideceklerini gösteren bir harita verin. Öğrenilecek şeyi ve bunun nasıl öğrenileceğini anlatın. Dersin diğer iki parçasını bir arada tutan nihai parça “*Eğlence*”dir. Komik örnekler, şakalar ve öğrenme deneyimini eğlenceli hale getirecek diğer araçlarla dersinizi canlandırın.

▼ 25. Hiçbir sorun yok... Her şey yolunda Efendim...!

Müdürünüzün veya müfettişinizin varlığını hissettiğinizde bu sizde bir korku yaratıyor mu? Müdürünüz veya müfettişiniz sizin sınıfınızda iken dersinizi daha önceden olduğu gibi mi anlatırsınız yoksa kendinizi frenler misiniz? Okulda ya da sınıfta sizi aşan bir problem gözleseniz dahi bunu yöneticiler ile paylaşmamayı mı tercih edersiniz? “*Her şey yolunda*” demek daha fazla tercih ettiğiniz bir yol mudur? Eğer bir şeylerin yolunda gitmediğini söylerseniz suçlanacağınızdan ya da size yeni sorumluluklar yükleneyeceğinden korkar mısınız ? Eğer bu ve benzeri sorulara “evet” diyorsanız, bir şekilde öğrencileriniz ve siz zarar göreceksiniz. Doğru bildiğini ifade etmemek veya edememek, gözlediği bir sorunu dile getirmemek veya aksini söylemek, bir şeyler yolunda gitmediği halde her şeyin “iyi” olduğunu yöneticilere veya müfettişlere ifade etmek, kısaca, yeri ve za-

manı geldiğinde “kral çıplak” diyememek bir hatadır. Bildiklerinizi, düşündüklerinizi ve söylenmesi gerekenleri söylenmesi gereken makamdaki kişiye iletmek kusursuz bir zamanlama kadar cesaret, taktik ve beceri de ister. Doğru şeyi, doğru zaman ve doğru şekilde söylemek bireysel, kurumsal ve toplumsal bir gelişmenin ve ilerlemenin ilk adımıdır. Böyle bir davranış sizin kendinize olan güveninizi de artıracaktır. Söyleyeceğiniz şeylerin, okulda geçirdiğiniz günün ve okulun kalitesinde bir fark yaratacağını unutmayınız. Unutmayınız, başlangıçta hoşlarına gitmediği izlenimini verseler dahi bazı insanların bazı şeyleri duymaya ihtiyaçları vardır. Eğer mevcudu korumaktan ve statükoculuktan vazgeçerek, iyiye ve güzele doğru gelişimi gerçekleştirmek istiyorsak, bunun cesaret ve kendine güven özelliklerine sahip öğretmenlerin atacakları ilk adımla başlayacağını unutmamalıyız. Şimdi tam zamanı...

Ne yapmalıyım...?

Düşüncelerinizi, iletmek istediğiniz sorunu veya önerilerinizi söylenmenin en iyi yolu, karşınızdaki kişiye açık bir soru sormaktır. Zamanı, mekanı ve üslubu iyi düşünülmüş böyle bir soru kendi düşüncelerinizi ve iletmek istediklerinizi ortaya koymak için iyi bir zemin oluşturacaktır.

“-Okulun önündeki caddenin trafik akışının öğrencilerin güvenliği açısından yeniden düzenlenmesi ile ilgili bir düşünceniz var mı?”

“-Okul kütüphanesindeki kitapların ve diğer yayınların güncellenmesi konusunda bir çalışmaya başlatma fikrine nasıl bakarsınız ?”

“-Öğrenci velilerinin, çocuklarının eğitiminden daha fazla sorumlu olmalarını sağlamak amacıyla bir şeyler yapılabilir mi?”

Fikir ve düşüncelerinizi iletmeye başlamadan önce yönelteceğiniz sorunun bir saldırı ya da eleştiri niteliği taşımasına ve karşımızdaki yöneticiyi yetersiz ya da küçük düşürücü bir nitelik içermemesine özellikle dikkat etmemiz gerekir. Bunun için gerekirse konuşmamız ile ilgili pratik yapmak gerekebilir. Görüşme gerçekleşmeden önce yapılacak iyi bir hazırlık ve bazı noktaların bir kağıda yazılarak yanımızda bulunması ve birkaç küçük egzersiz bu görüşmeyi mükemmel hale getirecek ve size güç ve kontrol kazandıracaktır. Konuşma öncesi pratik yapmanıza iki araç yardımcı olacaktır. Bu iki araçtan biri yüz ifadenize bakacağınız bir aynadır. Bütün vücudunuzu ve onunla gönderdiğiniz mesajları görmek için bir boy aynası en iyisidir. İkinci araç bir kayıt cihazıdır. Bu cihaz sesinizi kaydedecek ve sesinizin vurgusu üzerine çalışmanıza yardımcı olacaktır. Mesela, eğer konuşurken sızlanırsanız, bu mesajınızın gücünü hafifletir.

Söylenmesi gereken şeyleri, bunları duymaya ihtiyacı olan kişiye söyleyin ve böylece öğrencileriniz ve kendi hayatınızda pozitif bir fark yaratın. Olduğu gibi anlatın! Kendinizi frenleme-

Uzaya fırlatılan bir
füze, atmosferi
geçinceye kadar
enerjisinin büyük bir
kısımını tüketir.
Atmosferi geçtikten
sonra ise az bir
enerjiyle uzun
mesafeler kateder.

yin. Bugün okulda pozitif bir fark yaratmak için söylenmesi gereken bir şey varsa, onu söyleyin!

▼ 26. Misyonu Kaçırarak

Okulda hergün ne yaptığınızı bir düşünün. Hergün okuldan ayrılırken nasıl bir tatmin duygusu hissediyorsunuz? İtici gücünüzün canlı olmadığını ve ışıltınızı kaybettiğinizi düşünüyorsa- nız, kendinize şu soruyu sorun: “Benim misyonum nedir?” Bu basit soru büyük bir öneme sahiptir. Hayatınızı güzelleştirecek şey, her gün görüştüğünüz meslektaşlarınız ve öğrencilerinizin hayatlarında bir fark yaratmaktır. Misyonunuzu bildiğiniz zaman, hergün yaptığımız şeyin bir anlamı ve amacı olur ve siz de büyük bir tatmin duygusunu hissedersiniz. Çoğu öğretmen bu basit, önemli soruyu cevaplayamamaktadır: Benim misyonum nedir? Misyon kaybedilmişse (kaçırılmışsa), hata buradadır. Misyonunuzu önemli kılmak için, size doyum sağlayan yaptığınız işleri ve başkalarına hizmet etmenin zevkini düşünmelisiniz.

25 yıl önce Fransa’ya yerleşmiş bir yakınım, çocukları ve eşi ile birlikte tatilini geçirmek için Türkiye’ye geldiği sırada bize misafir olmuştu. Yanlarında bir başka Fransız arkadaşları da vardı. Ben yeni tanıştığım bu Fransızın kim olduğunu ve ne iş yaptığını bilmiyordum. Akşam saat 8’de yemek masasında toplandık. Adının Paul olduğunu öğrendiğim Fransız arkadaş, tam 4 saat boyunca Fransada yaptığı işten ve mesleğinden bahsetti. Onu dinleyen herkes kesinlikle şu kanıya sahip oluyordu: “Fransayı bu adam kurtarıyor; Fransa bugün bu düzeydeyse kesinlikle bu adamın sayesinde. Bu adam olmasa Fransa batır...” Evet, adamın ne iş yaptığını bilmeseniz ve sadece işi ile ilgili anlattıklarını dinleseniz, kesinlikle böyle düşünürsünüz. Paul bir gümrük görevlisi. Kuleden talimat aldığı anda, yolu kapalı

tan demir engeli yukarı kaldırıyor, insanlar ya da araçlar geçtikten sonra tekrar yerine indiriyor. Tebessüm ettiğinizi görür gibiyim. Ama Paul gülmüyor, aksine son derece ciddi. “-Ben” diyor, *“Eğer görevimi dikkatli yapmasam ve işimin önemini gözden kaçırsam Fransaya uyuşturucu da silah da girebilir. 100 gram bir uyuşturucunun kaç genci bağımlı yapacağını, bağımlı olan bu gençlerin daha kaç arkadaşını etkileyebileceğini düşünün... Ben orada çok önemli bir iş yapıyorum...”* Paul böyle düşünüyor, benim tanıdığım pek çok yabancı da işleri ile ilgili olarak benzer şekilde düşünüyor.

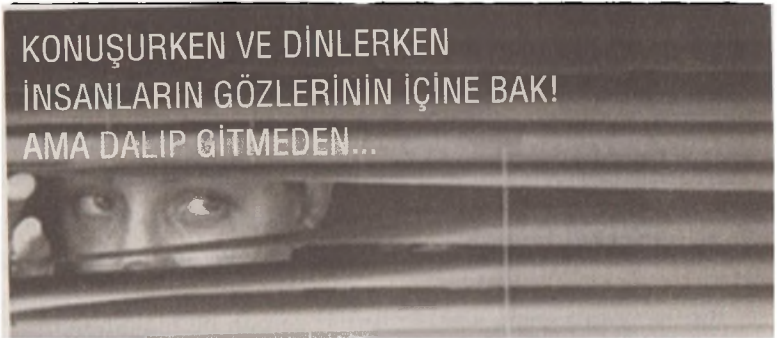
Siz ister inanın ister inanmayın, gerçekten önemli bir misyona sahipsizsiniz. Kendiniz, öğrencileriniz, yakın çevreniz ve tüm ülkeniz için. Bu büyük misyonu içinde hissederseniz hem kişisel mutluluğunuz artar hem de çevrenizdeki insanların mutluluğuna ve üretkenliğine katkı sağlamış olursunuz. Bu büyük misyonu unutursanız önce kendi hayatınıza sonra öğrencilerinizin hayatlarına zarar vermiş olursunuz.

Ne yapmalıyım...?

Karanlığa küfretmeyi, suçlu aramayı, sistemi, diğer meslektaşları, toplumu, siyasetçileri vb suçlamayı bırakın. Kendi kendinize hayatınızın en büyük idealinin ne olduğunu sorun. Ben kimim ? Ben neyim ? Nelere sahibim ? Neler yapabilirim ? sorularına somut cevaplar bulmaya çalışın ve cevaplarınızı bir kağıda yazın. Yarına kalmak, hatırlanmak için ne yapmalıyım sorusu da oldukça yerinde bir soru olacaktır. Çünkü Sevgili Üstün Dökmen Hocanın da belirttiği gibi bir insanın bu evrendeki en büyük misyonu “yarına kalmak”tır. İnanın belki de “yarına kalma” şansı ve fırsatı en fazla olan insanlar öğretmenlerdir. Sizi yarınlara taşıyacak işler yapmak zorundasınız. Bu fırsata sahipsizsiniz. Ancak önce yaptığınız işin önemine ve büyüklüğüne siz inanmamız gerekir.

▼ 27. Bakmamak

Gözleriniz müthiştir. Göz temasını kullandığınızda etkili bir iletişim kurma gücünüz inanılmaz ölçüde artar. Öğretmenin bir numaralı iletişim yeteneğinin göz teması olduğunu birçok araştırmacı belirtmektedir. Bu sadece bakmak anlamına gelmez, aynı zamanda bu söylediğiniz şeyin ve dolayısıyla de önemli olduğunu öğrenciye söyleyen bir göz temasıdır. Öğrencilere tepeden bakarsanız ya da size okulda yapıldığı gibi onların burnuna veya alnına bakarsanız, bu bir hata olur. Öğrencilerinizin gözüne bir bakış atarak elde edeceğiniz pozitif etkiyi asla yaşayamayan öğretmenlere hep acımışım. Göz teması 2-5 saniye sürmelidir (Kritik bir zaman faktörü). Göz temasının ana amacı öğrenciye şunu söylemektir. *"Ben seninle konuşuyorum!"*. Göz teması iki saniyeden az sürerse, birebir iletişim asla gerçekleşmez. Neden birçok öğretmen ve öğrenci göz temasından kaçınmaktadır? Çünkü kalbine dokunmadan başka bir insanın gözlerinin içine bakmak zordur. Bu kavramı açıklamak zordur, fakat kısa

İnsanlar; gözlerinin içine bakarak konuşulmasını samimi, doğru ve tutarlı olduğunun bir kanıtı olarak değerlendirirler.

bir an için bile birinin gözlerinin içine bakma duygusunu yaşamışsınızdır. Bir öğretmen olarak etkinliğinizi sürdürmek için nazik ve sevecen bir göz teması gereklidir. Göz temasınızı artırarak ders anlatımını neşeli hale getirin.

Ne yapmalıyım...?

Herhangi bir beceri gibi göz temasının da gelişmesi için zaman ve pratiğe ihtiyacı vardır. Pratiğe başlamanın en iyi yolu cansız bir nesneye bakmaktır, çünkü cansız nesne geri size bakamaz. Kilit nokta ne kadar tuhaf hissettiğinize aldırmandan bir müddet o nesneye bakmaktır. Beş saniyeyle başlayın, tercihen küçük olan bir nesne alın. Buna bakın ve beşe kadar sayın. Başka bir yere bakma isteği duyarsanız bu normaldir. Tekrar deneyin. Daha sonra eşinizle veya çocuğunuzla aynı pratiği yapın. Bunun ardından sevdiğiniz biriyle yapacağınız bir görüşme esnasında, nazik ve sevimli bir göz teması kurmaya yoğunlaşın. Muhtemelen, durup size sorunun ne olduğunu soracaktır. Göz göze bir temas kurduğunuzda, ayaklarınızın ucuyla bir göz teması kurmak için sizi zorlayan bir duygu hissedeceksiniz. Bu normaldir. Küçük bir çaba ve pratikle bunun üstesinden gelebilirsiniz. Bu becerinin güzelliğine ve etkisine, ona sahip olduğunuz zaman inanacaksınız. Bu beceri etkileyici bir öğretmen ve iletişimci olmanıza yardımcı olur. Rahatsız olma duygusunun üstesinden gelin, göz teması becerisi sizin olacaktır.

▼ 28. Eleştirel Olmak

Biri karşınıza geçip sizi eleştirdiği zaman ne hissedersiniz ? Geçmişte herhangi bir yaşta azar işitmenize neden olan davranışı ve nasıl azarlandığınızı düşündünüz mü? Muhtemelen azarlandıktan sonra, başınızı derde sokan davranışı düzeltmediniz, doğru mu? Bazı insanlar hatırlarım, tenkitte son derece

cömert, takdirde ise bir o kadar pinti. Bu tutumun karşımızdaki kişilerin davranışları üzerinde hiçbir düzeltici ve geliştirici etkisi bulunmamaktadır.

Öğretmen olarak, sürekli geliştirici ve düzeltici rolünüz olmak zorunda. Ana hedefiniz öğrencilerin istenmeyen davranışını düzeltmek ve doğru davranmalarını sağlamaktır! Eğer öğrencileriniz, kendi kabul edilemez davranışlarından ziyade, sizin onlara nasıl davrandığınız üzerinde düşünüyorlarsa yaklaşımınızın yanlış olduğunu bilmelisiniz. Değiştirici ve geliştirici etkisi olan tutuma sahipseniz öğrencilerinizi “yaptıkları davranış üzerine” yoğunlaştırınız.

Nasıl Olacak...

‘Başka birinin davranışı konusunda eleştirel olmanın birincil amacı, istenmeyen veya negatif davranışları düzeltmek ya da tamamen ortadan kaldırmak olmalıdır. Bu amacı gerçekleştirmek öğrencinin zihninde, yaptığı davranış ile ilgili “bir resim” oluşturmayı gerektirir. Mesela, yıllar önce çocuklarımdan biri kendi kıyafetleriyle zemini süsleme alışkanlığı edinmişti. Bu davranışını düzeltmek için karşısına geçip, parmağımın yeri göstererek şöyle dedim; “Sabri, sürekli kıyafetlerini yere atıyorsun. Yaptığın işe bir bak. Sen yaptığımı beğeniyor musun. Üstelik kıyafetlerini toplayan insanlara da haksızlık ediyorsun...” Onun kafasında oluşturduğum resmi bir düşünün. İstediğim şeyden ziyade istemediğim şeyi ona söyledim. Uzun nutuklar attım. Farkında olmadan, problemi düzeltmekten ziyade problemin sürmesinde ona katkıda bulunuyordum. Daha sonra mucize yaratan iki kelime öğrendim. Bu kelimeler “GELECEK SEFER”dir. Basit fakat güçlü. Yeni öğrendiğim becerinin pratiğini yapma şansını yakalamam uzun sürmedi. Çünkü, Sabri kıyafetlerini yerlere atma sanatında mükemmelleşmişti. Kaçınılmaz olan şey gerçekleştiğinde, sakın bir sesle şöyle söyledim; “Sabri, GELECEK SEFER

kıyafetlerini toplayıp, yatağın üzerine koymanı istiyorum". Mucizevi şekilde, birkaç defadan sonra, kıyafetler katlanıp yatağın üzerine konmaya başlandı. İstemediğiniz şeyden ziyade istediğiniz şeyi söyleyerek öğrencilerinizin kafasında yeni bir resim oluşturun. GELECEK SEFER ifadesini yalın bir şekilde kullanın. Yeni davranış hemen olmayacaktır. Sabırlı olun. Eleştirel olmayın, çünkü bu incitir ve pek yardımcı olmaz. Unutmayın, yapıcı disiplinde, öğrenciyi veya çocuğumuzu "yaptığı davranışa odaklamak ve onun üzerinde düşünmesini sağlamak" önemlidir. Ve unutmayın fiziksel ve psikolojik hiçbir ceza bir insana yaptığı davranışın yanlışlığını düşündürmez. Olsa olsa "Yaptım, bedelini ödedim" düşüncesine götürür ki, bu düşüncenin bilinç altındaki devamı "Aynı bedeli bir daha göze alırsam yine yaparım" dır.

▼ 29. Dinlememek

Kendinizi önemli hissetmeyi seviyor musunuz? Bahse girelim evet. Neredeyse tanıdığım herkes kendini önemli hissetmeyi sever. Birçok insan "kendini önemli hissetme" duygusundan hoşlanır ve bu duygu insanın inanılmaz başarılarla yönelmesinde çok güçlü bir motivasyon kaynağıdır. Mesleği öğretmen olan bir insan için, birlikte olduğu insanların kendilerini önemli hissetmelerini sağlayacak eylemlerde bulunmak adeta kaçınılmaz ve hiç üşenilmemesi gereken bir sorumluluktur. Böyle bir davranış sadece karşımızdaki insanın mutluluğu için değil, kendi mutluluğumuz için de önemlidir. Her akşam başınızı yastığa koyduğunuzda kendinize şu soruyu sorunuz: "-Bugün kimin kendini iyi hissetmesini sağlayacak bir şey yaptım...? Bir tebesüm, bir mesaj, bir telefon ya da mektup, bir güzel söz..." Eğer cevabınız "-Hayır, yok!" ise o gün sizin için de güzel geçmemiştir. Öğretmenler bu yönden sayısız fırsatlara sahiptirler. Bir in-

sanın kendisini önemli hissetmesini sağlamanın pek çok yolu vardır. Ancak bunlar arasında en etkilisi, durup dinlemektir. Dinlemek, ama dinlemenin kurallarına uyarak etkin dinlemek, her şeyden önce karşımızdaki kişiye "Sen varsın, senin farkındayım, sen önemli ve özelsin, sana değer veriyorum" mesajını iletir. Bu mesaj kendi başına bile "güçlendirici", "özgüveni artırıcı", kendine saygıyı destekleyici" bir işleve sahiptir.

Fakültedeki öğrencilerimden bazıları bana gelirler ve "Bir arkadaşımız var. Çok ciddi sorunlar yaşıyor..." diye söze başlarlar ve çok sevdikleri bu arkadaşına nasıl yardım edebileceklerini sorarlar. Ben onları dinledikten sonra ne yapabileceklerini bir kelime ile anlatırım: "Dinleyin". Bunu duyan iyi niyetli öğrencilerimden pek çoğu yüzüme anlamsız anlamsız bakar. Adeta "Hepsi bu mu?" der. Evet hepsi bu; "Dinleyin". Size dinlemenin psikolojik etkilerini uzun uzun anlatmayacağım. Yukarıda satır arasında belirttiğim o çok önemli faydaların yanında, kişinin sorununu daha iyi görebilme ve üzerinde düşünme gibi özel faydaları da vardır. Ancak "Lütfen dinliyor görünmeyin". Gerçekten dinleyin. Hiç dinlememenin karşımızdaki kişide meydana

BİRKAÇ ÖZEL SÖZ

"İnsanlar her zaman kahraman olamazlar ama her zaman insan olabilirler."

BENJAMIN FRANKLIN

"Kuşlar gibi uçmayı, balıklar gibi yüzmeyi öğrendik, fakat bu arada çok basit bir sanatı unuttuk. İnsan gibi yaşamak..."

MARTIN LUTHER KING

"Kusurumuz ne kadar çoksa o kadar kusur ararız."

CENAP ŞEHABETTİN

"Bülbüller ötmeye başlayınca kargalar susar."

MEVLANA

getirdiği anlam; "Hiç önemim yok" tur. Dinliyor görünmenin karşımızdaki kişide meydana getirdiği anlam ise "Çok fazla önemli olmamalıyım" dır. Niyet kötü olmasa bile, zarar aynı olur ve bu bir hatadır.

Nasıl Olacak?..

Doğru bir şekilde dinlemek için, ilk önce kalbinizle dinlemelisiniz. Kalbinizle nasıl dinlersiniz? Kalpten dinlemek, karşımızdaki kişinin hissettiklerini içimizde duymaktır.

Eğer gerçekten o an dinleyemeyecek durumdaysanız, dürüst olunuz. "Şu anda, yapmam gereken başka bir işim var. Seni dinlemek için yeterli zamanım olsun istiyorum. Ne zaman bir araya gelebiliriz?" Bu ilk bakışta hoşla gitmeyen bir etki yaratabilir, fakat dü-

İşte onların söylediği şeyler:

- Lütfen bana gülümseyin,
- Lütfen beni ilk isimle çağırın,
- Lütfen konuşurken beni dinleyin,
- Lütfen ben yokken neler kaçırdığımı bana söyleyin,
- Notlarımda ortaya çıkmasa bile lütfen yeteneklerimin farkına varın,
- Lütfen beni övecek fırsatlar bulun,
- Yaptığım bir şeyden hoşlanmasanız bile beni hâlâ bir insan olarak takdir ettiğinizi anlamama yardımcı olun,
- Gelecek için önümde birçok seçenek olduğunu ve kendi amaçlarımı belirleyebileceğimi bana gösterin,
- Yüksek beklentilere sahip olmam için beni cesaretlendirin.

Öğrenciler neyin kendilerini başarılı ve iyi hissetmelerini sağladığının bilincindedirler ...

HER GÜN EN AZ BİR KERE ÖĞRENCİLERE ÖNERİ OLUŞKULARINI HİSSETTİRİDEKİ BİR ŞEY YAPINIZ

rüst bir davranıştır.

Aşağıda dinleme davranışı ile ilgili bazı ayrıntılar verilmiştir. Bunlara dikkat ederek dinlediğimizde, karşımızdaki insanın problemlerinin çözümüne inanılmaz katkılar sağladığımız gibi onun kişisel gelişimini ve yaşam doyumunu da önemli ölçüde desteklemiş oluruz.

- *Dinlemek için zaman yarattığınızda hazır cevaplarla dinlemeye dikkat edin.*
- *Öğrenciniz düşüncesini anlattıktan sonra, beş saniye bekleyin. Beklediğiniz zaman, söylenenleri dikkate aldığınızı gösteren mesajı gönderirsiniz ve böylece cevabınızı da vermiş olursunuz.*
- *Duyguyu kabul et,*
- *Yargılama,*
- *Ayıplama,*
- *Savunmaya geçme.*
- *Zaman zaman öğrencinin konuşmalarındaki mesajı aynen tekrar et,*
- *Sözel olmayan işaretler kullan*
- *Göz teması kur ve sürdür,*
- *Kişiyi doğru yönel,*
- *Baş ile onayla*
- *Dinlemenize sevecen bir gülüş ekleyin.*
- *Unutmayın, dinlemek sevmektir*

Öğrencilerle sağlıklı ilişki kurabilmemizin en iyi yolu, önce onları duymak, dinlemek ve söylediklerini anlamaya çalışmaktır.

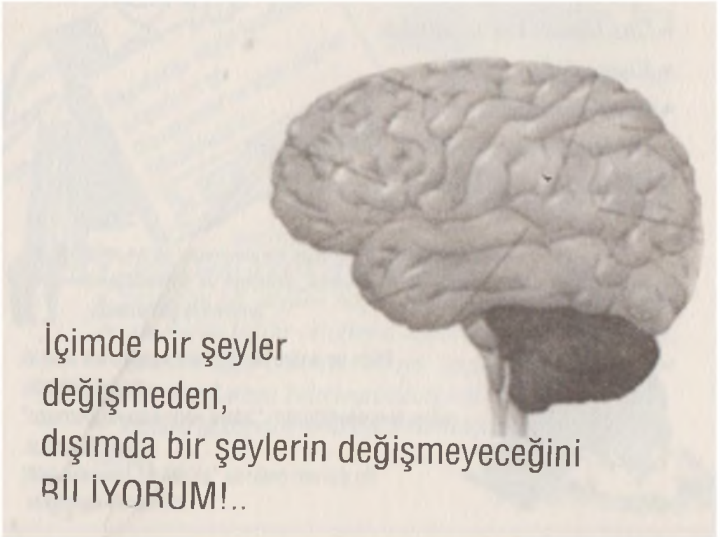

Etkin ve doğru dinlemenin kurallarına uyarak dinlediğimizde, onları önemsemediğimizi, "adam yerine koyduğumuzu" hissettiriyoruz.

Bu durum onlarda "ait olma" (mensubiyet) ihtiyacını karşılıyor

▼ 30. Yeni ve Farklı Şeyleri Denememek

Herkes, eski mekanik hesap makinelerinin ve daktiloların harika makineler olduğunu ve bunları geliştirmek için yapacak bir şey olmadığını düşünseydi ne olurdu? İnsan olarak yeni ve farklı şeyleri denemeye isteksiz olursanız, kısa süre içinde yaşamdan zevk almayan, rutinliğin yarattığı bunalımlarla yaşayan bir insan olursunuz. Hergün aynı şeyleri yapan, buna karşılık hayatlarının değişmesini bekleyen insanları hiç anlamıyorum. Eğer aynı konuda aynı şeyleri yapmaya devam ederseniz, hiçbir zaman farklı sonuçlar elde edemezsiniz. Öğretmen olarak da durum farklı değildir. Örneğin bir konunun yeterince anlaşılmadığını gören bazı meslektaşlarım, aynı konuyu aynı şekilde birkaç kez daha tekrarlıyorlar ve durumun değişmesini bekliyorlar. Yeni ve farklı şeyleri denemeye isteksiz olmak hem kendi yaşam kalitemiz hem de mesleki yeterliliğimiz için ciddi bir hatadır. Değişim başlangıçta doğası gereği her insana rahatsızlık verir. Ancak hayatımızın her kesitinde “değişikliğin za

manı geldiğini” sezgilerimizle anlayabiliriz. Bu noktada bir tercih kullanmamız gerekecektir. Ya yaptığımız şeyleri önceden olduğu gibi yapmaya devam edeceğiz. Bu durumda daha önce elde ettiklerimizden farklı sonuçlar hiçbir zaman gelmeyecektir. Ya da değişimi seçeceğiz. Değişimin verdiği ilk rahatsızlıklar atlatıldığında yaşam kalitemizde meydana gelen iyileşme bizim için ciddi bir ödül olacaktır. Bu ödülün tadını bir kez aldığımızda ise yeni değişimler için güç kazanmış oluruz.

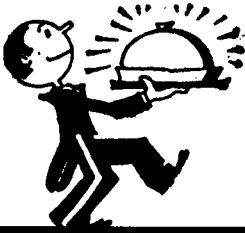
Gelişmek ve öğrenmek için, hali hazırda yaptığınız şeyi yeni yollar deneyerek yapmalısınız. Büyük değişikliklerin ancak küçük değişikliklerden sonra meydana geldiğini unutmayınız. Bir derse farklı bir tarzda girmek ve bir dersi alışageldiğimiz yöntemden farklı bir yöntemle işlemek, önemli değişiklikler için başlangıç olabilir. Öğrencilerden bir derste öğrendiklerini çizimlerle ifade etmelerini istemek, dersin ana fikri ile ilgili posterler hazırlatmak, çeşitli drama etkinlikleri organize etmek, öğrencilerin görsel, işitsel ve duyuşsal algılamalarını geliştirecek oyunlar hazırlamak...

Dünya şaşırtıcı bir şekilde değişmektedir. Öğretmen olarak, eğitim ve iletişimin yeni ve farklı yollarını öğrenmeyi denemelisiniz.

Ne yapmalıyım...

Denenmemişi denemek ve eğitim için yeni ve heyecan verici yollar hayal etmek cesaret, güven ve kendini adama ister. Günde sadece 10 dakikanızı ayırarak, ertesi günkü dersleriniz için ne gibi farklı şeyler yapabileceğinizi düşünmek ve aklınıza gelenleri bir yere not etmekle başlayabilirsiniz. Eğer zihninize sınır koymazsanız, hayal gücünüze güvenir, beyninizin sağ yarım küresinin çalışmasına izin vererseniz, bir çok insanın düşüneyemeyeceği pek çok yeni yöntem ve uygulama bulursunuz. Bu konuda alışlagelmiş kitapların dışında yeni yayınları takip et-

meniz ve fırsatını bulduğunuzda mesleki ve kişisel gelişimle ilgili seminerleri kaçırmamanızı da tavsiye edebilirim. Unutmayınız, öğrenmenin yaşı yoktur; nihayet öğrenmek ve gelişmek en büyük zenginliktir. Çevrenizde bir fark yarattığınız zaman göreceksiniz; kendi yaşam doyumunuz da inanılmaz derecede artacaktır.

1. Atmak istediğiniz tekdüzeliklerinizin bir listesini yapınız.
2. Gelişiminizi engelleyen tekdüze davranış, düşünce ya da alışkanlıkları atmak için kısa bir eylem planı geliştiriniz.

**Terk Etmek İstedığınız
Tekdüzelikleriniz:**

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Tekdüzeliklerinizden Kurtulmak için Yapacaklarınız:

[illegible]

II. BÖLÜM

ÖĞRETMENLER İÇİN KİŞİSEL GELİŞİM YÖNTEMLERİ

▼ Doğru Adımla Başlamak

Sizin ve öğrencilerinizin bulunmak isteyeceği bir sınıf ortamı yaratmak bir kahramanlık işidir ve korkunç bir kelime olan DEĞİŞİM'i gerektirmektedir. Öğrencilerin kendilerinden ve yaşadıkları dünyadan gurur duyacakları bir sınıf yaratmak aynı zamanda hayranlıkla karışık saygı uyandıran bir iştir. Bu kitabın kendiniz ve öğrencilerinizdeki yaşamı kuvvetlendirici değişiklikleri başlatmak için içinizdeki fitili ateşleyeceğini umuyorum.

Risk almak, değişiklik için en önemli malzemedir. Kendiniz ve öğrencilerinizin yaşamlarını güzelleştirmek ve geliştirmek için değişiklikleri başlatma konusunda ciddi ve cesaretlendirici riskler almaya özendirmek bu bölümün asıl konusudur. Bu bölümde sizlerle paylaşacaklarımın ana fikri şudur: "Hali hazırda yaptığınız işi aynı şekilde yapmaya devam ederseniz, sahip olduğunuz şeye sahip olmaya devam edersiniz". Kitabın bu bölümü; farklı olmaya, fark yaratmaya dönük düşüncelerimi içermektedir. Yarattığınız farkı öğrencilerin davranışlarında görmek hayatınıza muhteşem bir neşe katacaktır.

Kitabın bu bölümünde size öğretmenlik becerisi ile ilgili 60 yol sunulmaktadır. Her okuduğunuz bölümden sonra, söylenen şeylerin size neler hissettirdiğini durup düşünmenizi istiyorum. Aynı zamanda aktarılan bilgiyi ve düşüncüyü hayatınıza nasıl aktarabileceğinizi, işinize yarar hale nasıl getirebileceğinizi dü-

şünün. Bunu yaparken hayal gücünüzü özellikle ve sonuna kadar kullanın. Size aktarılan durumu hayatınıza eklediğinizde meydana gelebilecek sonuçları görsel olarak hayal edin. Duyacaklarınızı işitmeye çalışın. Ve neler hissedeceğinizi düşünün. Kısaca, farklı bir bakış açısından kendi öğretmenlik dünyanızı gözden geçirin.

Bu bölüm ile ilgili son olarak şunu belirtmek istiyorum. Okuduğunuz her başlığa ilişkin hemen bir uygulama gerçekleştirin. Değişimi başlatmanın zamanı “şimdiki zamandır”, yani hemen dir. Bir fırsatını bulun ve hemen yapın. UNUTMAYIN; *“Uygulamadan yoksun bilgi, atladığımızda açılmayan paraşüt kadar değersizdir.”* “Önemli olan ne bildiğimiz değil, bildiklerimizi yapmamızdır.”

▼ 1. Gülücükle Başlayın

Sınıfınızdaki beklenti ve korku seviyesini azaltmak için yüzünüze yaşamı sevdiren bir gülümseme takının. Eşsiz bir gülümseme, katılım ve ilgiyi artıracaktır. Sıcak bir gülümseme, öğrencilerinizin daha fazla risk almasını ve öğrenme sürecine daha istekli katılmalarını sağlayacaktır. Eşsiz bir gülümseme onlarla ilgilendiğiniz duygusu yaratır ve onlar da bunu hesaba katar. Bu hoş bir kombinasyondur. Güldüğünüzü düşündüğünüz sürenin %40'ında aslında gülmüyorsunuz! Yüzünüzden ne okunduğunu görmek için sık sık aynaya bakın. O asık suratı tersine çevirmeyi unutmayın... Bu size değer katar.

Bu kitabın başında “önce insan sonra öğretmen” olmaktan bahsettik. Bununla ilgili sizlerle paylaştığım düşüncelerime yeniden göz atın. Tebessüm “önce insan sonra öğretmen” olan bir öğretmenin en ayırdedici özelliğidir. Tebessüm, insan olarak karşınızdakilere verebileceğimiz, sermayesi sıfır olan, karşıdaki insan üzerinde en olumlu etkiyi meydana getirebilecek, sihir-

li bir ilaçtır. Size hiçbir yük getirmez. Yüzünüzdeki 10-12 kası çalıştırmak yeterlidir. Şimdi lütfen surat asın. Şu an muhtemelen sizi kimse görmüyordur. Bu denemeyi rahatlıkla yapabilirsiniz. Evet, şimdi lütfen surat asın ve bu durumunuzu 30 saniye sürdürün. Bu durumun sizi yorduğundan ve kendinizi kötü hissedeceğinizden eminim. Çünkü suratımızı asmak için 103 kası çalıştırmamız gerekiyor. İşin bir diğer boyutu, isteksiz ve en sıkıntılı zamanınızda bile gülümserseniz, beynimizde "mutluluk hormonu" adı verilen salgı ortaya çıkacaktır. Bu da sizin kendinizi daha iyi hissetmenize yol açacaktır. Biz bir öğretmeniz. Bizim de öğretmenlerimiz oldu. Sizi bilmiyorum ama ben sınıfa "suratı sirke satar gibi" gelen öğretmenlerimi hiç sevemedim. Çünkü bu surat bende "kendime küfür edildiği" izlenimini veriyordu. Gerçekten de asık suratın anlamının "karşımızdakine küfür etmek" olduğunu daha sonraları öğrendim. Bu konuda çok bilinen küçük bir hikayeyi de sizlerle paylaşmak istiyorum. Büyük bir olasılıkla duymuş ya da okumuşsunuzdur. Ama güzel şeyleri tekrar tekrar paylaşmanın hiçbir zararı yok:

Gülümsemek için sadece 12 kas'a
ihtiyacımız var;
oysa kaşlarımızı çatmak için 103 kas'ı çalıştırmamız
gerekiyor.

Küçük kız, hüznünlü bir yabancıya gülümsedi.

Bu gülümseme adamın kendisini daha iyi hissetmesine sebep oldu. Bu hava içinde yakın geçmişte kendisine yarıdım eden bir dosta teşekkür etmediğini hatırladı. Hemen bir not yazdı, yolladı.

Arkadaşı bu teşekkürden o kadar keyiflendi ki, her öğlen yemek yediği lokantada garson kıza yüklü bir bahşış bıraktı.

Garson kız, ilk defa böyle bir bahşış alıyordu. Akşam eve giderken, kazandığı paranın bir parçasını her zaman köşe başında oturan fakir adamın şapkasına bıraktı.

Adam öyle ama öyle minnettar oldu ki... İki gündür boğazından aşağı lokma geçmemişti. Karnını iki günden beri ilk defa doyurduktan sonra, bir apartman bodrumundaki odasının yolunu ısıklık çalarak tuttu. Öyle neşeliydi ki, bir saçak altında titreyen köpek yavrusunu görürünce, kucağına alıverdi.

Küçük köpek gecenin soğuğundan kurtulduğu için mutluydu. Sıcak odada sabaha kadar koşuşturdu. Gece yarısından sonra apartmanı dumanlar sardı. Bir yangın başlıyordu. Dumanı koklayan köpek öyle bir havlamaya başladı ki, önce fakir adam uyandı, sonra bütün apartman halkı.

Anneler, babalar dumandan boğulmak üzere olan yavrularını kucaklayıp, ölümden kurtardılar.

Bütün bunların hepsi, bir TEBESSÜM'ün sonucuydu.....

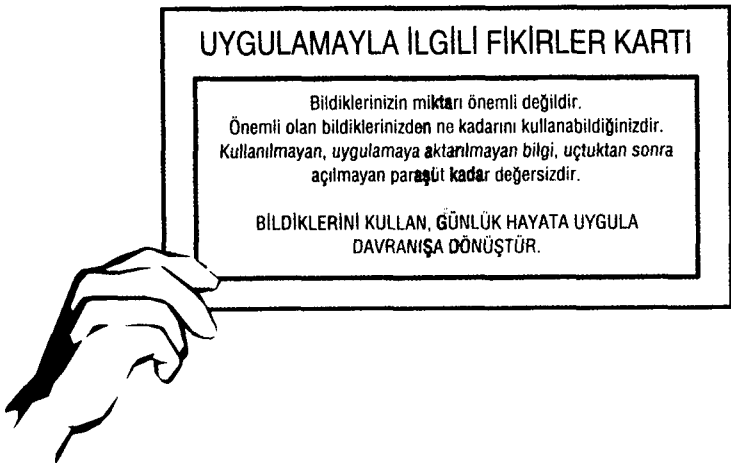
Sınıfın arkasına GÜLÜMSE yazan büyük bir tabela asın. Yüzünüze yaşamı sevdirci bir gülümseme takınarak, öğrencilerinizin gününe birazcık olsun ışık katmanızı hatırlatacak bir uyarıcı görevi görecektir. Bir öğrencinizden, GÜLÜMSE'menizi hatırlatacak bir monitör vazifesi görmesini rica edin. Kendinizi da-

ha iyi hissedeceksiniz. Öğrencileriniz de! Buna ek olarak gözle-
rinizle de gülün. İster dudaklarınızdan, ister gözlerinizden gel-
sin, samimi bir gülüş ilk önce içten olmalıdır. Bir insan sizinle
eşsiz bir gülücüğü paylaştığında kendinizi ne kadar iyi hissetti-
ğinizi bir dakika durun ve düşünün. Öğrencilerinizin size ve si-
zin gülümsemenize ihtiyaçları vardır. Bugün bir gülücüğü pay-
laşarak hayatı daha parlak hale getirin.

▼ 2. Dersi Anlatmak, Ama Nasıl ?

Kendimizce büyük çabalar harcadığımızı düşündüğümüz,
konusu basit, materyali yeterli bir dersin bile öğrenciler tarafın-
dan yeterince öğrenilmediğini anladığımızda neler hissederiz?
Sanıyorum hoş duygular değil. Eksik parçayı arar ama çoğu za-
man bulamayız. Dersin konusu bize göre çok önemlidir. Süre
yeterlidir. Konu öğrencilerin düzeyine uygundur. Ortam elve-
rişlidir. Nedir o zaman eksik olan ?

Arkadaşlar, bir dersin başında ve devamında, öğrencilerin
kafasında “-Ben bu dersi neden öğreniyorum ? Ne işime yara-

yacak bu öğrendiklerim ? Hangi sorunumun çözümü için bu bilgileri kullanabilirim ?” gibi sorular varlığını sürdürdüğü sürece, ne yaparsak yapalım o dersten istenilen verimi elde edemiyoruz.

Öğrencileriniz, bir bilginin bugün ve yakın gelecekte ihtiyaçlarını nasıl karşılayacağını her dersin başında öğrenmek isterler. Bu kritik soruya cevap vermek derse tam ve samimi bir katılımı sağlayacaktır. Her dersin başında, o dersin öğrencilerin gelişiminde nasıl işe yarayacağını açık ve makul ifadelerle anlatın. Bir öğrenci dersin konusu ve amaçları ile kendi özel amaçları ve yaşantısı arasında bir ilişki keşfettiğinde, öğrenmemesi hemen hemen imkansızdır. Öğrenciler bu ilişkiyi kendi başlarına bulmakta zorlanabilirler. “Öğrencinin öğretmeni” olan bir meslektaşım

DERSİN KONUSUYLA İLGİLİ ÖNEMLİ KAVRAMLAR, İLKELER, TANIMLAR (Uyarıcı Kelimeler) 	Dersin Adı: Dersin Amacı: Dersin Konusu: Dersin Tarihi:
	UYGULAMA İLE İLGİLİ Fikir 1 # : Fikir 2 # : Fikir 3 # : Fikir 4 # :

önce “neden öğrenmesi gerektiğini, öğrendiği zaman hangi işi-
ne yarayacağını, bu bilgileri nerelerde kullanabileceğini” öğren-
cisine göstermek zorundadır. Bunu yapmak çoğu zaman görül-
düğü kadar kolay olmayabilir. Eğer öğrencilerinizin gelişim
özelliklerini, içinde bulundukları gelişim çağıının ihtiyaç ve so-
runlarını bilmiyorsanız, dersinizin konusu ve amaçları ile öğ-
rencilerin ihtiyaçları ve yaşadıkları dünya arasındaki bağı gös-
teremeyeceksinizdir.

Her dersin amaçlarını benimsetmek için mutlaka çok senar-
yo bulabiliriz. Kendinize, düşüncelerinize, hayal gücünüze gü-
venin. Aşağıda sunduğum formlardan çantanızda bulundurun
ve hangi ortamda olursa olsun, kafanızın içinde uçuşan düşün-
celeri bu forma kaydedin.

Bir dersi hazırlarken ilk önce kendinize sormanız gereken en
temel soru şudur: Bu dersi öğretmek neden önemlidir? Eğer bu
sorunun cevabını kendinize veremezseniz, bu derste kazandır-
mayı hedeflediğiniz hiçbir şeyi gerçek anlamda kazandıramaz-
sınız. Dersi planlarken kendinize anahtar sorular sorun: Öğren-
cilerin ihtiyaç duyduğu şeyler bu dersle karşılanabilir mi? Der-
sin NİÇİN’ini hayata geçirmek için hangi örnekleri verebilirim?
Öğrenciler öğrendiklerini ne zaman ve nerede uygulayabilirler?
Öğrencilerin bugün içinde yaşadıkları sorunlarının çözümünde
bu ders nasıl yardımcı olacaktır?

Bu konuda hayal gücünüze güvenin ve düşüncelerinizi öz-
gür bırakın yeter.

▼ 3. Asla Sıkıcı Olmayın

Öğretmenlerin en büyük günahı “sıkıcı” olmaktır. Öğretmenin sıkıcı olduğu bir sınıfta, zaman geçmek bilmez. Öğrenciler, ilgisiz hale gelir ve en sonunda disiplinle ilgili sorunlar patlak verir. Öğrenciyken en çok korktuğunuz dersi bir düşünün. Öğretmenin tam bir heyecan eksikliğinden şikayetçi olduğu bir sınıf değil miydi? Animasyon ve heyecandan yoksun monoton bir sesle mi konuşurdu? Ruhsuz ve hareketsiz bir şekilde kürsünün arkasında mı dururdu? Büyük bir olasılıkla, derse gitmekten nefret ediyordunuz çünkü ders inanılmaz derecede sıkıcıydı. Öğrencilerinizi sıkıntıdan kurtaracak bir sorumluluk geliştirin.

Bu sıkıcılığın arkasında çoğu zaman “öğretmenlik heyecanımızı” yitirmemiz yatar. Bu heyecanın yitirilmesinde rol oynayan en önemli etken ise hayatımızdaki “tekdüzelik”lerdir. Bu tekdüzelik bir süre sonra “Yaptıklarım hiçbir işe yaramıyor” düşüncesini ortaya çıkarır. İşte o an biz, hem kendimize hem de öğrencilerimize sıkıcı gelmeye başlarız. Birçok durumda olduğu gibi, bu durumda da “çözüm” “sorunun” içindedir: Önce düşüncelerimizi değiştirmek. Hayatımızdaki bu tekdüzelikten kurtulduğumuz zaman elde edeceğimiz kazanımları düşünmek, görmek, hissetmek. Sonra bir adım atmak. Sadece bir adım. Tekdüzeliğin aksine, değişim ile ilgili bir adım. Sonra attığımız bu adımın sonuçlarına dönüp bakmak.

Örneğin işe, “Asla sıkıcı olmayın” cümlesinin baş harflerini yazdığınız büyük bir poster sınıfın arkasına yapıştırarak başlayabilirsiniz. Hareketlerinize ve sesinize can katarak derse canlılık kazandırmanız gerektiği konusunda bu poster sizin için uyarıcı olacaktır. Heyecan bulaşıcıdır. Sizin derse ilişkin heyecanınız kısa sürede öğrencilerinize de sirayet eder. Zaman zaman beklenmedik şeyler yapmanız, bu heyecanı uyandıracaktır. Ör-

neğin, sınıfta öğrencileri ayağa kaldırın ve tekrar oturtun. Masanızdan uzaklaşın çünkü o sadece etkili iletişime engelden başka bir şey değildir. Öğrencilerin ilgisini ve heyecanını yitirdiklerini anladığınız an, bir değişiklik yapın. Bu değişiklik konuda, yöntemde, oturma düzeninde olabilir. İşe yarayacaktır. Unutmayın, sıkıcılıktan kurtulma konusunda anahtar sözcük "değişim" dir.

BENCE

Kendinizi nasıl görüyorsanız, öylesiniz...

Bence;

1. Sorumluluk
2. Yaşam
3. Özgürlük
4. Dünya biraz daha iyi olacak; eğer
5. Gelecekte insanlar beni hatırlayacaklar; çünkü
6. Bugüne kadarki en büyük başarıım,
7. En büyük korkum
8. Benim en büyük servetim
9. Başka insanlar beni.....gibi görür.
10. İlerletmek ve geliştirmek istediğim özelliğim.....

▼ 4. 5N, 1K, 1H ve 1E'yi Kullanın

"Dikkat", "düşünmek", "katılmak"... Bu üç sözcüğün çok derin anlamlarının bulunduğunu biliyoruz. Bu üç sözcük aynı zamanda öğretmenlerin en büyük sıkıntılarını da anlatır. Aşağıdaki cümlelere ve benzerlerine hiç yabancı değilsinizdir:

"-Ne kadar dikkati dağınık öğrencilersiniz..."

"-Öğrencilerin dikkatlerini bir türlü toplayamıyorum..."

"-Düşünmüyorsunuz, düşünmeden cevap veriyorsunuz..."

"-Düşünmeyi bilmiyorlar..."

"-Bu sınıfın üzerine ölü toprağı serpilmiş..."

"-Derse katılmak konusunda bu kadar isteksiz bir sınıf daha olamaz..."

Araştırmalar göstermektedir ki, bir öğrenci bir konuda dikkatini çok kısa süre sürdürebilmektedir. Dikkat son derece akışkan bir özellik taşır. Düşünmek ise öğrenilmiş bir davranıştır. Bize nasıl düşüneceğimiz, başka bir ifade ile düşünmenin süreci kazandırılmamış, aksine ne düşüneceğimiz öğretilmiş ise düşünmeyiz, daha doğrusu düşünemeyiz. Bu durumda düşünmek zor ve zahmetli bir iş olarak görünür. Hazır "hap" çözümler bulmak ve kullanmak daha çok işimize gelir. Böyle bir insan da, düşünmeyi seçmek yerine kendisine hazır bilgilerin verilmesini ister. Adeta *"-Siz benim yerime düşünüyorsunuz ya, hadi sonucu söyleyin ben de öğreneyim"* der. Maalesef ben gerek ailede gerekse okullarımızda çocuklarımıza *"düşünme becerisini"* kazandırmadığımız inancındayım. Bu beceriyi kazandırmak bir yana, çocuklardaki düşünme potansiyelini ortadan kaldırdığımızı ve bu potansiyelin önüne ciddi engeller koyduğumuzu düşünüyorum. Yetişkinlerdeki bu yaklaşım sonunda da *"düşünmeyen, karışmayan, konuşmayan, risk alamayan, sorumlu-*

luk üstlenemeyen" çocuklarımız oluyor. Birgün geliyor ve çocuklarımızda kendimizin meydana getirdiği bu özellikleri gözlediğimizde de yakınıyoruz. "Katılım" kavramı için de durum pek farklı değil. Zaten bu üç davranış (dikkat, düşünmek, katılmak) birbirleri ile ilişkili davranışlardır. İnsanlar hangi yaşta olurlarsa olsunlar, kendilerini güven içinde hissetmedikleri sürece katılım davranışı sergilemezler. Bu durum öğrencilerimiz için de aynıdır. İçinde yaşadığı sosyal, psikolojik ve fiziksel ortamı güven verici bulmayan bir öğrenci derse katılmaz. Düşüncelerinden ve eylemlerinden dolayı yargılanacağını, ayıplanacağını, kınanacağını düşünen bir öğrenci katılım için en küçük bir isteklilik duymaz ve çaba harcamaz.

Sınıf ortamında dikkati sağlamak, düşünceyi harekete geçirmek ve katılımı ortaya çıkarmak için her şeyden önce öğrenciye güven veren bir sosyal ve psikolojik atmosferin yaratılması gerekir. Bu atmosferi oluşturan değişkenlerin başında da öğretmenin tutumu gelmektedir. Bu gerçek bize şunu hatırlatmalıdır:

BİR ÖYKÜ

Günlerden bir gün, zengin bir baba ailesini, özellikle de oğlunu köye götürdü. Bu yolculuğun tek amacı vardı, insanların ne kadar fakir olabileceklerini oğluna göstermek. Çok fakir bir ailenin çiftliğinde birkaç gün geçirdiler. Yolculuktan döndüklerinde baba oğluna sordu, "İnsanların ne kadar fakir olabildiklerini gördün mü?"

- "Evet!"

- "Ne öğrendin peki?"

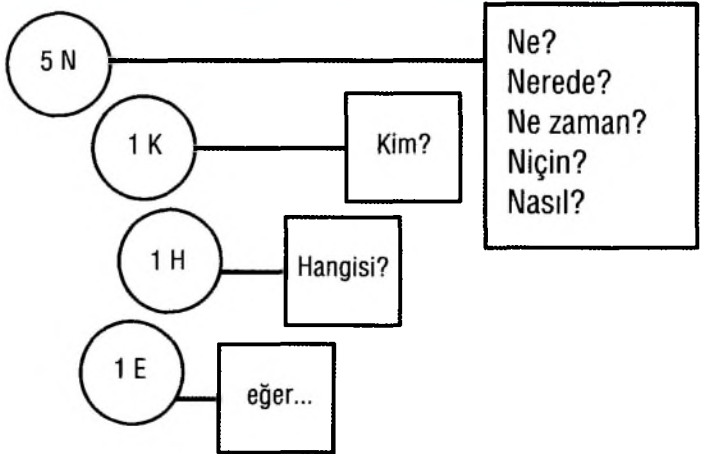
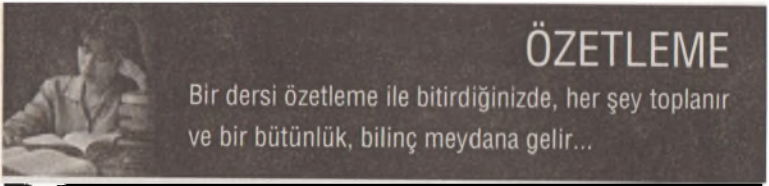
Oğlu yanıt verdi,

- "Şunu gördüm: bizim evde bir köpeğimiz var, onlarınsa dört. Bizim bahçenin ortasına kadar uzanan bir havuzumuz var, onlarınsa sonu olmayan bir dereleri. Bizim bahçemizde ithal lambalar var, onlarınsa yıldızları. Bizim görüş alanımız ön avluya kadar, onlarsa bütün bir ufku görüyorlar." Oğlu sözünü bitirdiğinde babası söyleyecek bir şey bulamadı. Oğlu ekledi,

- "Teşekkürler, baba, ne kadar fakir olduğumuzu gösterdiğin için!"

Eğer sınıfımızda öğrencilerimizin düşünme, dikkat ve katılma ile ilgili sorunları varsa, önce dürüst ve objektif davranarak cesur bir adım atmalıyız ve “-Ben ne yapıyorum, nasıl yapıyorum, ne kadar yapıyorum, ne zaman yapıyorum, neyi eksik bırakıyorum...” sorularını kendimize sormalıyız. Bu sorgulama davranışı, hayatımızın bütün boyutlarındaki (iş, evlilik, arkadaş...) başarı ve mutluluğumuz için değişmez bir ilkedir.

Sınıfımızda güven veren atmosferi oluşturmak, öğrencilerimizin dikkat, düşünme ve katılma davranışlarını ortaya çıkarmaları için çoğu zaman yeterli gelmeyecektir. Bu sosyal ve psikolojik güven ortamı, dikkat, düşünme ve katılım için sadece bir ön koşuldur. Bunun yanında “fitili ateşleme” görevimiz de vardır. Karşımızdaki bombalar ne kadar barutla dolu olurlarsa olsunlar, fitillerinin ateşlenmesi gerekir. İşte bu noktada size 5N, 1K, 1H ve 1E formülünü öneriyorum.

Bunun anlamı şudur; [*Nerede, Ne zaman, Niçin, Ne, Nasıl, Kim, Hangisi, Eğer*] ile başlayan sorular sorarak öğrencileri öğrenme sürecine dahil etmek zorundasınız. Bu sorular önce dikkati uyandırır sonra düşünmeye ve katılmaya sevk eder. Asla konferans verir gibi ders anlatmayın! Çünkü bu hiç kimsenin katılımının olmadığı tek yönlü bir konuşma, monolog'dur. Birçoğumuzun çok iyi bildiği gibi, konuşmak ve anlatmak öğretmek anlamına gelmez. Öğrenmeyi sağlamak için, düşünceyi canlandırıcı sorular sorarak öğrencilerle aranızda bir diyalog yaratın. Öğrenmenin öğrencinin sorumluluğunda olduğunu, öğrencinin ancak istediği ve aktif rol üstlendiği zaman öğrenebileceğini unutmayın. Siz rehbersiniz, öğrenmeyi gerçekleştirecek olan kişi değil... Böyle bir yaklaşım size de doyum ve mesleki şevk verecektir. Daha az yorulacaksınız ve daha çok etkili olacaksınız. Seçim sizin.

Kendinizin ve öğrencilerinizin yararını ve sağlığını düşünüyorsanız, sınıfın katılımı olmadan iki dakikadan fazla konuşmayın. Süreniz dolduğunda sizi uyarması için bir öğrenci seçin. İki dakika veya bundan daha az bir süre geçtikten sonra, öğrencilerle birlikte çalışın. Cesaretlendirici sorular sorarak öğrencilerin derse katılımını sağlayın. Çok fazla konuşma alışkanlığını kırmak küçük bir pratik ve öğrencilerden gelen nazik uyarılarla sağlanabilir. Düşünme işlemini canlandıran sorularla öğrencileri harekete geçirir ve derse katılımını sağlar. Bu katılım ise size ve öğrencilerinize sayısız kazançlar sunar. Unutmayın formülümüz şu: **5N, 1K, 1H ve 1E**.

▼ 5. En Önemli İletişim Becerisi

İletişim becerisinin önemi üzerine çok şey okumuşsunuzdur. Burada iletişim becerisi üzerine uzun şeyler yazmayacağım. Sadece birkaç noktayı vurguladıktan sonra bana göre en önemli iletişim becerisinin ne olduğunu sizlerle paylaşmak istiyorum. İletişim becerileri ile ilgili olarak üzerinde düşünmenizi istediğim noktalar şunlar:

- *İnsanlar arası iletişim; kişilerin birbirlerine bilinçli veya bilinçsiz olarak iletmek istedikleri duygu ve düşüncelerinin, karşınızdaki kişide meydana getirdiği anlamı keşfedebilme sürecidir.*
- *İlettiğiniz bir mesajdan sonra, karşınızdaki insanın nasıl düşündüğünü ve neler hissettiğini anlayabilirsiniz, mükemmel bir iletişim sağlıyorsunuz demektir.*
- *Bir insanın kişisel mutluluğunu çevresi ile kurduğu iletişimin kalitesi belirler.*
- *Başarılı bir iletişimin temel koşulu, karşınızdaki kişilere saygı duymak; onların varlığını kabul etmek, önemli ve değerli olduklarını hissettirmek, olduğu gibi benimsemektir.*
- *Başarılı bir iletişimin ikinci temel koşulu, gerçekçi ve doğal davranmak; abartıdan uzak, olduğu gibi davranmaktır.*
- *İletişimin belki de en önemli ögesi empatidir. Empati kavramını, dış dünyayı karşınızdakinin penceresinden görmeye çalışmak olarak tanımlayabiliriz. Kurulan bu duygu ortaklığı, iletişimin gücünü artırır ve karşılıklı anlaşılma mesajlarının aktarılmasına olanak sağlar.*
- *İletişim sadece konuşma değildir. İletişim aynı zamanda;*
Ne söyleyeceğimizi bilmek,
Bunu ne zaman söylemenin daha uygun olacağına,

*Nerede söylemenin doğru olduğuna karar vermek,
En iyi nasıl söyleneceğini düşünmek,
Olayları basitçe anlatabilmek; akıcı bir dille ve karşımız-
daki kişiyle göz kontağı kurarak konuşabilmek,
Dikkati yoğunlaştırmak ve verdiğiniz mesajların alınıp
alınmadığını farkedebilmektir.*

Eğitim süreci ile iletişim kavramının ilişkisini açıklamayı, aynı mesleği paylaşan biri olarak son derece gereksiz görüyorum. Eğitim ve iletişim kavramları neredeyse eş anlamlı sayılabilecek kavramlar olduğunu biliyoruz.

Burada düşünmenizi istediğim nokta şu: Bir öğretmen için bir numaralı iletişim becerisi nedir ? Sesini iyi kullanmak mı ? Doğru kelimeleri seçmek mi? Tavrı ve davranışları ile (beden dili ile) ilettiği mesajların farkında olmak mı ?

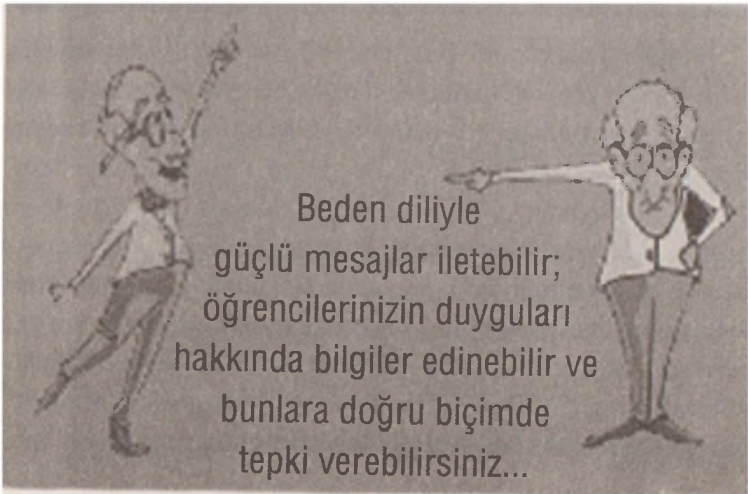
Konunun uzmanları, iletişimde kullandığımız sözcükler kadar, hatta onlardan daha fazla, onları söyleyiş tarzımız ve bu ikisinden de fazla, yaptığımız vücut hareketlerinin önemli olduğunu söylemektedir. Bunların yüzde olarak dağılımı yaklaşık olarak şöyledir:

Sözcükler % 10 ; Konuşma Tarzı % 30 ve Vücut Dili % 60

Buradan yola çıkarak ben şuna inanıyorum: Bir öğretmenin sahip olması gereken en önemli iletişim becerisi, öğrenciyle sağlanan 2-5 saniyelik bir göz temasıdır. Burada kastettiğim uzayıp giden bakışlar değil elbette. Bunun rahatsız edici etkisinin hepimiz farkındayızdır. Göz temasını kullanmak, her öğrenciye önemli olduğunu hissettirerek etkinliğinizi artırır. Göz teması öğrenciye; “-Seninle ilgiliyim, senin farkındayım, senin öğretmenim olmaktan mutluyum” mesajlarını iletir. Bu mesajların öğrenci için değerini tartışmaya sanıyorum hiç gerek yok. Göz temasının bu güçlü etkisi sadece öğrencilerimiz ile olan iletişimi-
miz için söz konusu da değildir. İletişime girdiğimiz kim olursa

olsun aynı etki meydana gelecektir. Bu yüzden de, bir insanın sahip olduğu olumlu iletişim becerilerinin ilk sırasında “göz temasının” geldiğini düşünüyorum.

Bir öğretmen olarak 2-5 saniye öğrenciyle göz temasını sürdürerek, etkinliğinizi artırmaya yönelik çaba sarf edin. Bu etkili iletişim tekniğini geliştirmenin en iyi yolu cansız bir nesneye bakarak ve yavaşça beşe kadar sayarak pratik yapmaktır. Kendinizi tuhaf hissedebilirsiniz, fakat cansız bir nesne bunu hatırlamaz, kendinizi rahat hissedin. Cansız bir nesneyle çalışmak pratik yapmanızı daha hoş hale getirir. Çünkü başka bir insanın gözlerinin içine bakmak uygunsuz gelebilir ve muhtemelen korkutucudur. Bu yüzden, göz teması alışkanlığını kazanana kadar cansız nesneyle çalışın. Etkili bir temasın 2-5 saniye sürmesi gerektiğini unutmayın. İki saniyeden az olursa etkisini yitirir ve bir “bakış fırlatma” halini alır. Beş saniyeden uzun sürerse “uzun uzun bakma” haline gelir.

KENDİMDE ÖVGÜYE DEĞER BULDUĞUM ÖZELLİKLER

Aktif	Samimi	Hassas
Dikkatli	Arkadaş canlısı	Sosyal
Uyumlu	Cömert	Cesur
Maceracı	Sağlıklı	Dengeli
Şefkatli	Dürüst	Düzenli
Tedbirli	Esprili	Sempatik
Hırslı	İdealist	Anlayışlı
Sanatçı Ruhlu	Hayalperest	Öğrenmeye açık
Çekici	Çalışkan	Hoşgörülü
Gözüpek	Akıllı	Yapmacıksız
Açık görüşlü	Yaratıcı	Soğukkanlı
Ticarete yatkın	Kibar	Konuşkan
Sakin	Telaşsız	Çok yönlü
Becerikli	Açık yürekli	Candan
Dikkatli	Mantıklı	Olumlu
Cana yakın	Sadık	Hazır cevap
Neşeli	Olgun	Duygusal
Açık düşünceli	Metodlu	Enerjik
Zeki	Titiz	Adil
Eli işe yatkın	İlmli	İleri görüşlü
Rekabetçi	Ölçülü	Esnek
Kendine güvenen	Alçakgönüllü	Etkili
Dürüst	Doğal	Gerçekçi
Tasarrufu seven	Açık fikirli	Düşünceli
Saygılı	İyimser	Rahat
Yardıms sever	Başkalarıyla	Güvenilir
Cesur	kaynaşan	Becerikli
Meraklı	Barışçı	Sorumluluk sahibi
Güzel konuşan	Azımkar	Kaygısız
İradeli	Hoş	Verimli
Sabırlı	Temkinli	Amaçlı
Ağır başlı	Nazik	Çevik
Sırdaş	Pratik	Sağduyulu
Lider	İlerici	İstekli

▼ 6. Ana Güdüleyici

  renme sürecinde güdülenmenin önemi hepimiz tarafından bilinir. Kısaca ifade etmek gerekirse, öğrencilerin ana g d leyicisi, ortaya koydukları sonuçlarla ilgili geribildirimdir. Her   renci yaptığı bir davranışın sonuçlarını bilmek ister. Yaptığı bir işin sonuçlarına ilişkin mesajlar çoğu zaman kişinin kendi içinden gelebilir. Ancak   rencilerimiz için çoğu zaman bu yeterli olmaz ve onlar sonuçlar hakkındaki bilgileri dış kaynaklardan almak isterler. Ne kadar  nemsemiyorlarmış izlenimi verseler de, öğrencilerimiz için bizim düşüncelerimiz çok önemlidir. Bu yüzden geribildirim olmadan öğrenciler ilgisiz hale gelir ve en sonunda disiplinle ilgili sorunlar ortaya çıkar. Kendinizi şu durumda bir düşünün. Diyelim ki size ücretsiz içecek ve ayakkabıların verildiği ücretsiz bir bowling oyunu teklif edildi. Tek yapacağınız, oyunun bütün bölümlerini tamamlamaktır. Topu ve ayakkabıları seçiyorum. Topun atılacağı yola doğru yürüyorum ve bu yolun (kanalın) sonuna beyaz bir çarşaf geriyorum böylece siz çivileri göremiyorsunuz. Topu yuvarladığınızda, büyük bir gürültüyle gözden kayboluyor ve siz bana dönüp “ arşafın altını görmeden nasıl atış yapabilirim?” diye soruyorsunuz. Ben de “Hiçbir fikrim yok, fakat tekrar dene” diyorum. Bu senaryo gerçek olsaydı, bowling çekiciliğini anında kaybederdi.

kendimde güçlü olan  zelliklerimi
araştırdı ım zaman, onları buluyorum.

Biraz  v n n

Kendimde övgüye değer bulduğum  zellikler

Sıkılırdınız ve ilgisiz kalırdınız. Aslında, oyun ücretsiz olmasına rağmen muhtemelen vazgeçerdiniz. Niçin? Çünkü ilginizi canlı tutacak gerekli geribildirim alamadınız. Çabalarınızın sonuçlarını göremediniz. Bir an için düşünün. Sınıfınızda ve okulda ilgisini yitirmiş öğrencileriniz var mı? Çünkü çabalarının sonucunu almıyorlar.

Hergün öğrencilerinize geribildirim sağlamanın yollarını gösteren bir liste yapın. Bu listeyi net, olumlu ve doğrudan yapın. Bir gülümseme bile geribildirimdir. “Aferin” de geribildirimdir. Yorum ve düzeltmelerle notlandırılmış bir test de geribildirimdir. Bütün öğrenciler başarı duygusunu tatmak ve bir işi nasıl yaptıklarını bilmek isterler. Öğrencilere bu temel güdüleyiciyi verin.

▼ 7. Öğrenciyi Kağıt Üzerinde Övün

Her insan takdir edilmek ister ve bundan mutluluk duyar. Özellikle bizim için önemli gördüğümüz ve duygusal yatırımımız olan insanlardan takdir görmek enerjimizi ve istekliliğimizi artırır. Kendimizi çok daha iyi görmemize yol açar. Her cuma en azından bir öğrenciyi kağıt üzerinde övdüğünüzde, sürekli bir başarıya sebep olacaksınız. Mümkünse daha fazla yapın bu işi. Öğrenciyi başarı, güven ve gurur duygularıyla canlandıracak olan şey bir veya iki cümledir. Öğrencilerinizin geleceğine yapacağınız bu iki üç dakikalık yatırım onların işlerini doğru yapmalarına yol açtığı gibi bundan daha derin ve uzun süreli faydalar da sağlayacaktır. Böyle bir hareketiniz öğrencinin kendine gü-

K.Ü.M.

Kağıt Üzerinde Methetmek

ven duygusunu güçlendirecek ve bilinçaltına “kendisine ait bir başarının kanıtı” olarak işlenecektir. Yıllar yıllar sonra bile bu kayıt onların çok ama çok işlerine yarayacaktır. Kağıt üzerinde övme işi el yazısıyla yapılmalı ve özellikle öğrencinin pozitif övgünüzü hak eden davranışlarını anlatarak başlamalıdır. Bir örnek:

Selçuk; matematik dersinde, büyük bir güven ve beceriyle kendini geliştirdiğini görüyorum. Beni en çok memnun eden şey; çok daha zor problemleri çözme konusunda başkalarına gösterdiği yardım etme isteğidir. Başarılarıyla övün.

*Öğretmenin ve Arkadaşın
Hasan Yılmaz*

Hafta boyunca, farklı öğrenciler tarafından gerçekleştirilen başarıları not edin. Daha sonra, cuma ya da size uygun başka bir gün kaleminizi çıkarın ve bir yaşamı değiştirmeye hazırlanın. Kağıt üzerinde bir övgü yaratın ve bu ses bütün dünyada duyulsun. Siz ve diğerleri için eğlence yaratmak amacıyla bunu haftalık alışkanlıklarınızdan biri haline getirin. İyiliklerden oluşmuş bir dağ yaratmak çok fazla zamanınızı almayacaktır.

*Bende bir yumurta var. Sende bir yumurta var.
Eğer,
Sen bana bir yumurta verirsen, ben sana bir yumurta verirsem,
Yine sende bir yumurta, bende bir yumurta olur.
Şayet,
Sende bir bilgi var. Bende bir bilgi var.
Ben sana bir bilgi verirsem, sen bana bir bilgi verirsen,
Sende iki bilgi, bende de iki bilgi olur.*

Konfüçyüs

▼ 8. İki Adım Atın

Sınıfa girdikleri an ile dersin sona erdiği dakika arasında geçen süreyi, öğretmen kürsüsünün arkasında koltuklarına yapışmış bir durumda geçiren meslektaşlarımı hiç anlamıyorum. Bir de aynı meslektaşlarımdan zaman zaman öğrencilerin ilgisizliği ve canlı olmayışlarına ilişkin yakınmalar duyduğum zaman kendimi daha da kötü hissediyorum. Bu durumda ne bekliyorsunuz ki? Bırakın öğretmenliği bir yana, iki kişinin yüz yüze iletişimde bile aralarında sehpa, bank, masa, çanta gibi eşyaların olması o iletişimin kalitesine zarar verir. Hiç bir genel müdürün odasına girdiniz mi? Oturduğu masanın enine dikkat edin. Ve onun oturduğu masanın eni ile evrak işlerinde çalışan bir memurun oturduğu masanın enini kıyaslayın. Genel müdürün masasının eni çok daha büyüktür. Bu iki masanın en uzunluklarının bile bir mesaj değeri vardır. Sayın genel müdür, masasının eni aracılığıyla, size “Bana 1,5 metreden daha yakın olamazsın” demektedir. Biz öğretmeniz. Öğrencilerimiz ve biz aynı amacı gerçekleştirmek için bir arada bulunması gereken insanlarız. Öğrencilerimizle iletişimimize zarar verecek her uyarıcı hakkında dikkatli davranmak zorundayız. İletişimdeki bu engelleri bilen bir öğretmen, sıklıkla sınıf içinde dolaşarak öğrencileri canlandırır. Kürsünüzün arkasında oturduğunuz zaman, bir dersi canlandırmak için gerekli olan enerji boşa gider. Hareket heyecanı gösterir ve size ve dersinize yönelik bir ilgi yaratır. Hareket manyetiktir ve hem zihinsel hem de fiziksel olarak öğrencinin derse katılımını artırır. İKİ ADIM atın. Öğrenci bu enerjiyi hissedecektir. Hareket güç ve hakimiyet sağlar. Hareket edin. Sıranızın önüne geçin ve iki adım atarak doğal hareketlerle bir taraftan diğer tarafa yürüyün. Sağa doğru iki adım atın. Daha sonra bir an için durun ve sınıfla iletişim kurun. Sonra da, iki adım atarak sola yürüyün. Ardından ileri geri doğru yürü-

yün. Cesaretinizi artırın ve ders anlatırken sınıfın arkasına doğru adeta dans ederek gidin. Öğrenciler derste bu ekstra enerjiyi hissedeceklerdir.

▼ 9. Dokunma Zamanı

Öğrencilerinizin güvenini geliştirmenin en etkili araçlarından biri ilgilendiğinizi göstermektedir. Öğrencilerin çoğu birey olarak değerli olduklarını bilmek isterler. Kabul edilebilir bir şekilde dokunmak ilgilendiğinizi göstermenin etkili bir yoludur. Uygun bir dokunma nedir? Bunu değerlendirirken göz önüne alacağınız bir çok faktör vardır. Okulunuz ve yaşadığınız çevre için en uygun olanını seçecek kişi sizsiniz. Standart, kabul edilebilir dokunuşlar basitçe tokalaşmak veya omuza hafifçe dokunmaktır. Bay ve bayan öğretmenler için bugünlerde uygun olanı tokalaşmaktır, fakat öğrencilerin çoğu nasıl tokalaşılacağını bilmemektedir. Onlara bunu öğretmek zorunda kalabilirsiniz. Tokalaşmayı bir iletişim haline getirmenin iki püf noktası vardır: Birincisi onu kararlı bir şekilde yapmak, ikincisi de tokalaşma esnasında göz temasını sürdürmektir. Tehdit edici olmayan omuza dokunmanın da büyük bir etkisi vardır. Sınıfta dolaşırken, kısa bir süre için basit ve nazik bir şekilde birkaç öğrencinin omzuna dokunun. Sırayla dokunmayın aksi takdirde dokunma aşamalı bir iş gibi görünür ve etkinliğini kaybeder.

Ders esnasında, dokunma alışkanlığını geliştirin. Hergün kapıda, içten bir tokalaşmayla birkaç öğrenciyi karşılayın ve cesaret verici bir dokunuş için ders esnasında zaman ayırın. Dokunmanıza en çok ihtiyacı olanları not edin. Unutmayın, siz elinizle öğrencilerin omuzlarına değil, bir kalbe dokunuyorsunuz.

▼ 10. Korkuyla Savaşın

Öğrenmenin en büyük engelleyicilerinden biri korkudur. Aptal görünme, sıkıntı ve aşağılanma korkusu gelişme ve öğrenme konusunda öğrencilerin risk almasını engeller. Risk alması engellenen çocuk zamanla “risk almama” alışkanlığını geliştirir. Günümüzün dünyasında, başarının riskleri göze almayı gerektirdiği gerçeğini düşünürseniz, bu öğrencilerimizin gelecekte yaşayacakları zorlukları ve mahrumiyetleri tahmin edebilirsiniz.

Öğrencilerimizin risk alma davranışlarını kazanmaları için yapabileceğimiz pek çok şey var. Ancak öncelikle unutmamamız gereken ilkeler de var. Risk alan ve bir davranışı sergileyen, örneğin tahtaya kalkan ya da bir soruya cevap veren bir öğrencinin sergilediği performans ne olursa olsun, ayıplamamak ve kınamamak bu ilkelerin en önemlisidir. Öğrencilerden beklediğiniz ya da istediğiniz bir davranış ya da görev olduğunda, bunun ortaya çıkaracağı riskleri ve kazanımları açıklayın. Risk almanın, gelişme ve öğrenme sürecinin doğal bir parçası olduğunu sınıfa anlatın. Bir hatırlatma olarak şunları kullanın:

1. Başarısız olursanız üzülebilirsiniz, fakat denemezseniz hiçbir şey yapamazsınız.
2. Her teşebbüs bir zaferdir.
3. Gerçekte başarısızlık diye bir şey yoktur, sonuçlar vardır.
4. Sonuç ne olursa olsun, bu sonuçların verdiği ipuçları iyi değerlendirildiğinde başarı için gerekli malzemeleri sağlar.

Sınıfta risk almayı teşvik edin. İlk önce, beklediğiniz tam sonucu açıklayın. Sonra, çok düşük seviyeden son derece yüksek bir seviyeye kadar bütün risk seviyesini açıklayın. En sonunda da, risk almanın kazanımlarını açıklayın. Riskin ardından ödü-

lün geldiğini öğrencilere gösterin. En büyük ödülün de “başarının yarattığı o güzel haz duygusu” olduğunu vurgulayın. Risk almanın yaşama ve öğrenmenin doğal bir parçası olduğunu sıklıkla anlatın. Risk alma ile ilgili yaşanmış örnekler anlatın. Bula-
bileceğiniz binlerce yaşanmış örnek var:

*Thomas Edison, 9999 kere denedikten sonra hala kusursuz ampulü keşfedemeyince, biri sorar;
-“Onbininci başarısızlığı da göze alacak mısın?”
O da cevap verir;
-“Ben başarısız olmadım. Ampulü keşfedemeyen bir yol daha keşfettim.”*

Hepsinden öte, zaman zaman riskler aldığınızı görmelerine izin verin. Unutmayın, öğrencilerimiz bizim ne söylediğimizden çok ne yaptığınıza dikkat ederler. Bizde risk alma davranışını gözlediklerinde bu onlar için kopyalanacak model davranış oluşturur.

▼ 11. Bir Mizah Panosu Yapın

Mizah gücünün ve alışkanlığının hayatı kolaylaştıran, kişisel mutluluğu artıran, problem çözme becerisi ile ilişkili bir özellik olduğu bilinmektedir. Zor şartlar altında bile mizah gücünü

BİR ÖYKÜ

*Filozof Sokrates ve eşi bir türlü iyi geçinemezlermiş. Birgün eşi Sokrates’e verip veritirmiş, ağzına geleni söylemiş. Bakmış kocası hiçbir tepki göstermiyor, bir kova suyu alıp başından aşağı boşaltmış. Sokrates:
“Bu kadar gökgürültüsünden sonra bir sağanak zaten bekliyordum” demiş.*

Onu Bir Başkasına Verin !

Ve ben onları başkalarına da veriyorum.

SİZ,
eşsiz ve
özelsiniz...

Yanımda olduğunun
için
Teşekkürler !

Teşekkür ederim !

Eğer konuşmaya
ihtiyacın varsa, ben
dinlemek için bura-
dayım.

SİZ, benim kendimi
iyi hissetmemi
sağlıyorsunuz.

Yapabileceğini
düşünüyorsan,
haklısın; yapabilirsin !

GÜLÜMSE !
Gülümseme yüzünün
değerini artırır.

Hayatımda
iyi şeyler var.

kullanabilen insanlar, istenmeyen durumlarla daha kolay başedebilmektedirler. Hayatınızda sinirlerin gerildiği, öfkelerin kabadığı bir toplantıda hiç bulundunuz mu? Tam bu anda yerli yerinde sergilenen bir mizah davranışı çok işe yaramıştır. Ya hiç “mizah duygusundan ve becerisinden” yoksun bir arkadaşınız oldu mu? O arkadaşınızın hayatını gözünüzün önüne getirin. Zor, renksiz, kuru ve mutsuz bir hayat olduğuna iddiaya girelim. Öğrencilerdeki mizah gücünü ortaya çıkarmak, bu gücün yerinde kullanılmasına ilişkin alışkanlıklar kazandırmak, onlara yapılabilecek en büyük yardımlardan biridir. İnanın bu çok zor değil. Her şeyden önce, “gülünmesi gereken yerde rahatlıkla gülebilen ve sınıfla birlikte güldüğünde kontrolü kaybetme korkusu taşımayan” bir öğretmenlik anlayışına ihtiyacımız var. Öğrencilerimiz için “bizim ne yaptığımızın ve nasıl davrandığımızın” ne kadar önemli olduğunu defalarca vurguladım. Bu ilkeyi öğrencilerimizin mizah becerilerini ortaya çıkarmak için de kullanabiliriz. Nasıl mı? Onlarla birlikte olduğumuz ortamlarda kendimiz mizah sergileyerek.

Elbette bunun başka yolları da var. Ben sınıfta hazırlanacak bir mizah panosunun çok işe yarayacağını düşünüyorum. İnanın iyi düzenlenmiş bir mizah panosu öğrencilerinizin ilgi odaklarından biri olacaktır. Üstelik öğrencilerinize vermek istediğiniz pek çok olumlu mesajları onlara en etkili şekilde ulaştıracaktır. Böyle bir pano düzenlemeyi ve bu panonun size getireceği eleştirileri hiç düşünmeyin. Öğrencilerinizi iyi motive edip,

pano için sorumluluklar almalarını sağladığınızda ve sorumlulukları paylaşırıp tanımladığınızda size denetlemek ve yol göstermekten daha fazla iş kalmayacaktır. Yöneticilerinizden ve meslektaşlarınızdan alacağınız olumsuz eleştirilerin de fazla üzerinde durmayın. Bu eleştirilerin pekçoğu “-İyi düşünülmüş, etkili ve yararlı bir iş için sizi kutluyorum” diyebilme konusunda güçlük çeken, “takdirde cimri, tenkitte zengin” insanlardan gelecektir. Elbette meslektaşlarınızdan gelen bu konudaki olumlu, yapıcı ve geliştirici önerilere açık olmak her zaman işe yarar.

Öğrenmeyi eğlenceli ve kolay hale getirecek komik ifadeler, karikatürler ve küçük şakalar ekleyerek bu panonun eğlendirici bir atmosfer yaratmasını sağlayabilirsiniz. Panonun üst kısmına “*Gülmek Önem Taşır*”, “*Tebessüm Bulaşıcıdır.*”, “*Gül ve Düşün*” gibi yazılar da yazdırın. Öğrenme ortamına mizah eklemesine yardımcı olan şeyler için mizah panosu bir depo görevi görecek- tir. Kendilerini güldüren şeyleri paylaşımları için öğrencileri cesaretlendirin. Öğrenciler gülmeyi ve eğlenmeyi sever. Böyle bir uygulama öğrencilerinizin daha arkadaş canlısı olmalarına da katkı sağlar.

Mizah panosunda bulunmasını istediğiniz şeylerin ana hatlarını belirleyin. Öğrencilerinizden tavsiyelerde bulunmalarını isteyin. Böyle bir istek onlara “kendilerini önemli hissetme” duygusunu yaşatacaktır. Ayrıca “işe sahip çıkma” arzularını da güçlendirecektir. Toplanan mizah materyallerini denetleyin. Mizah materyallerinin panoya yerleştirilme biçimi de önemlidir. Materyalleri belli aralıklarla güncelleştirmek ilgiyi canlı tutmak için önemlidir. Bu uygulama ile istenilen amaca ulaşmak ve ulaşılan amacı geliştirmek ve sürdürmek için sınıfın sorumluluklarının bilincinde olduğundan emin olun. Şaka yazma yarışması düzenleyerek ve ilk üçe girenleri bu panoya yazarak öğrencilerinizin mizah anlayışlarını geliştirin.

▼ 12. Girişiminizi Canlı Tutun!

Sağlığınız ve mutluluğunuzu sürdürmek için öğretme hevesinizi canlı tutmak çok önemlidir. Günlük öğretim aktivitelerinizdeki heyecana giden yol “Gelişme ve Vermek”ten geçmektedir. Gelişme, eğitimle ilgili yeni teknikleri, ipuçlarını ve taktikleri öğrenmeye devam etmek anlamına gelir. Bir fark yaratmak ve bu dünyaya katkıda bulunmak, öğretmen olarak hepimizin sorumluluklarının ayrılmaz bir parçasıdır. Gelişme ve öğrenmeye devam ettikçe, derin bir başarı, mutluluk ve huzur hissine kapılırsınız. İkinci nokta vermek’tir. “Vermek” mutluluktur, insanı bunun kadar zenginleştiren başka hiçbir şey yoktur. Meslekler arasında bu mutluluğu en fazla yakalama şansı olanlar bizleriz. Gelişme ve öğrenme süreci boyunca elde ettiğiniz bilgi ve becerileri hergün başkalarına verebilirsiniz. Yukarıda bahsedilen iki püf noktasını uygulayarak girişiminizi canlı tutun.

Girişiminizi canlı tutabildiğiniz kadar mutlu olacaksınız ve yaşam kaliteniz artacaktır. Tükenmişlik duygusu yaşayan bir insanı gözünüzde canlandırın. O insanın neler söyleyebileceğini düşünün. Ve o insanın neler hissedebileceğini... Bir insan için “-İşe yaramıyorum, ne kendime ne de başkalarına bir faydam oluyor...” şeklinde düşünmesinin ve inanmasının, o insana ne kadar ağır bir yük getireceğini düşünün. Benzer duygularla birlikte yaşamının ne kadar zor olacağını tahmin edebilirsiniz. Bu duygudan kurtulmak elinizde. Hayatımızı güzelleştirme sorumluluğu kendimize aittir. Küçük bir adım atın. Örneğin bir

*Bilmeyen ve bilmediğini bilmeyen bir aptaldır. Ondan sakının.
Bilmeyen ve bilmediğini bilen bir öğrencidir. Ona öğretin.
Bilen ve bildiğini bilmeyen uykudadır. Onu uyandırın.
Bilen ve bildiğini bilen akıllıdır. Onu izleyin.*

Asya Atasözü

kitapçıya gidin ve raflar arasında dolaşın. Gazete ve dergilerin kitap tanıtımı ile ilgili eklerine bir göz atın. Bir kitap seçin ve okuyun. Zenginleşeceksiniz. Sonra paylaşın. Daha da zenginleşeceksiniz. Kendinizi yaşamaya mahkum ettiğiniz akvaryumdan çıkarın ve dünyaya bakın. Bedensel, duygusal ve zihinsel boyutlardan oluşan yaşam enerjinizi “-Ne olacak bu Fenerbahçe’nin hali...” sohbetlerine harcamak sizi sadece tüketecektir ve güçsüz bırakacaktır. Her gün saat 17.00’yi beklemek ve Amerika Birleşik Devletleri’nde Eğitilebilir Zihinsel Engelli çocukların ders aracı olarak ortaya çıkmış, aynı renklerdeki ardışık sayıları yan yana getirmek, farklı renklerdeki aynı sayıları yan yana dizmekten ibaret olan oyunlarla sürekli vakit geçirmek sizi tüketecektir. Bunlara hiç zaman ayrılmamalı gibi katı bir düşünce içinde değilim. Bu etkinliklerin yaşamımızdaki olumlu etkilerini de tümüyle yadsımıyorum. Ama, bu saydığım etkinlikleri hayatlarının en işgal edici faaliyetleri haline getiren meslektaşlarım için de üzülüyorum.

“Nereden başlamalıyım?” diye düşünüyorsanız size birkaç küçük ipucu verebilirim. Bir kağıt kalem alarak işe başlayın. Sakin bir köşeye çekilin ve şu soruları kağıda yazın:

Nasıl bir hayatım var?

Nasıl bir hayatım olsun isterdim?

Hayatımda değiştirmem gereken neler var?

Kendime karşı ne tür sorumluluklara sahibim?

Hayattaki en önemli amacım nedir?

Orta ve kısa dönem için amaçlarım var mı?

Amaçlarıma ulaşmak için hangi adımları atmalıyım?

İlk yapmam gereken şey nedir ?

Hangi kaynaklara (zenginliklere) sahibim?

Amaçlarıma ulaşmamda engellerim nelerdir?

Ben hangi olumlu özelliklere sahibim?

Bende ne tür olumsuz özellikler var ?

Bu sorgulamanın kolay olmayacağını ve beynimizin sol yarım küresinden kaynaklanacak "kaçamak-işe yaramayan ve sebep üretmeye" dönük mesajların tehdidi altında olacağımızı biliyorum. Ama bu sorgulamaya ihtiyacımız var. Bu sorgulamayı yazılı olarak yapmaya ihtiyacımız var. Başlangıçta "komik-saçma..." gelebilir. Böyle geliyorsa bilin ki bu beynimizin bir bölümünün ürettiği bir direnme tepkisidir. Bunu yıkmanız gerekir.

Sıklıkla kendinizi "olmak istediğiniz" gibi hayal edin. Değişmesi gereken davranışlarınızı değiştirdiğinizde, amacınızı elde ettiğinizde nasıl bir insan olacağınızı gözünüzün önüne getirin. Bu duruma geldiğinizde duyacağınız sesleri ve yaşayacağınız duyguları şimdi hissedin. Bunu gözünüz kapalıyken ve kendinizi rahat hissettiğiniz bir ortamda yaparsanız kesinlikle işe yarayacaktır.

Şimdi daha cesur bir adım atın ve aynanın karşısına geçin. Kendinize bakarak yüksek sesle şunları söyleyin:

- Sen yapabilirsin.
- Geçmişte pek çok başarılarla sahıpsin.
- Değişebilirim ve hayatımı güzelleştirebilirim.
- Kendimdeki potansiyeli görüyorum.

BİR ÖYKÜ

Massachusetts Institute of Technology'de okuyan bir öğrencinin tanık olduğu bu öykü, bir tez çalışmasının nelere yol açacağını göstermesi açısından ilginç bir örnek oluşturuyor: Bir lisansüstü öğrencisi bir yaz mevsimi süresince her gün üzerine siyah-beyaz çizgili bir tişört giyerek Harvard futbol sahasına gider. 15 dakika boyunca sahayı bir baştan diğer uca yürüyerek yerlere kuş yemi serper. Bu arada cebinden bir hakem düdüğü çıkartıp öttürür. Yağmur, çamur demeden hergün aynı saatte aynı hareketleri törensel bir ciddiyetle yapar. Derken sonbahar gelir, futbol mevsimi başlar. Harvard futbol takımının ilk maçı oynanacaktır. Siyah-beyaz tişörtlü hakem başlama düdüğüünü çalar ve o anda olanlar olur. Yüzlerce kuş sahaya hücum eder ve doğal olarak maç ertelenir. Bu arada öğrenci tezini vermiş ve mezun olmuştur.

-Kendimi seviyorum.

-Ben yaşamasaydım bu dünyanın ciddi bir eksiği olurdu, iyiki varım ve yaşıyorum.

-Hayatımdan sorumluyum.

-Ben öğretmenim.

Yukarıda verdiğim küçük değişim stratejilerini kullanma yükükliliğine sahipseniz uygulayın. Unutmayın, sahip olduğumuz alışkanlıklarımızı sürdürdüğümüz sürece, hayatımızda hiçbir değişme meydana gelmeyecektir. Aynı şeyleri yaptığı halde değişik sonuçlar beklemek aptallıktır. Hayatımızda bir fark yaratmak bizim elimizde ve bunu sadece biz yapabiliriz. Ne spor loto ne de piyango biletleri yapabilir bunu.

Yukarıda özetlemeye çalıştığım değişim stratejilerini öğrencilerinize de öğretiniz. Unutmayınız, cennet de cehennem de kendi içimizde. Sorun kendimizi hangisine layık gördüğümüz. Ve biz kendimizi hangisine layık görüyorsak orada yaşarız.

Artık daha fazla “kurban” rolü oynamayı bırakmanın ve bir değişimi başlatmanın zamanı geldi. Bu zaman “yarın” değil, şimdi, hemen’dir.

▼ 13. Beklentileri Genişletmek

Öğrencilerinizdeki potansiyeli harekete geçirmek için, önlerine benimseyecekleri pozitif beklentiler koymak zorundasınız. Pozitif beklentiler öğrencilerinizin ufkunun genişlemesine, büyümelerine ve gelişmelerine neden olur. Beklentileri genişletmek öğrencilerin pozitif bir geleceğe ulaşmalarına yardımcı olur. Onların hayal güçlerini küçümsemeyin, aksine daha geniş bir hayal gücüne ulaşmaları için destekleyin. Zaman içinde her öğrencinin kendi beklentilerini oluşturmalarını sağlamak için çaba harcayın. Unutmayın, hayatta beklentilerimiz bulunduğu ve beklentilerimizi gerçekleştirmek için savaştığımız sürece

genciz; beklentilerimiz tükendiği anda ihtiyarızdır. Yine hatırlayınız, büyük başarılar elde etmiş insanların beklentileri de büyüktür. Başka bir ifade ile büyük beklentiler onları büyük başarılarla götürmüştür.

Bir öğretmen olarak, bu beklentileri sadece kelimeler aracılığıyla değil daha nazik bir şekilde ifade edin. Ses tonu, yüz ve vücut ifadesi beklenti oluşturmaya kolaylaştırır ve cesaretlendirir. Öğrencilerinizi tek tek ve olabildiğince bütün yönleriyle tanıyabilmek, onların beklenti oluşturmalarına yardım edebilmenin ön koşuludur. Bu tanımanın asıl amacı, öğrencimizin kendisini tanımasına yardımcı olmaktır. Kendini doğru tanıyan bir insan kendisi için daha uygun beklentiler oluşturabilir.

Hayatın değişmez kurallarından biri de; *“Daha fazlasını beklediğiniz zaman, daha fazlasını elde edersiniz”* kuralıdır.

▼ 14. Beklediğiniz Şeyleri Kontrol Edin

Üzerinde çeşitli tartışmalar halen devam ediyor olsa da, öğrenmenin kalıcılığı ve transferi açısından öğrencilere verilen ödevlerin, öğrenme sürecindeki önemi yadsınamaz. Elbette ödev ya da sorumluluk vermenin önemli ilkeleri vardır. Öğrencinin yaşına, öğrenme hızına, ilgi alanlarına uygunluğu önemli ölçütler olduğu gibi, verilen ödevlerin bilgiyi transfer edebilme amacına hizmet eder nitelikte olması da çok önemlidir. Belki de bizim ülkemizde ödev ya da ev ödevi dendiğinde daha çok “iktibas ve kopyalama” niteliğindeki ödevler anlaşıldığı için bu konudaki tartışma halen sürmektedir. Amacım bu tartışmaya girmek ve bu konudaki düşüncelerimi aktarmak değil. Kitabın başından beri öğrencilerin yetişmesinde öğretim boyutundan çok eğitim boyutuna vurgu yapmaya çalışıyorum. Ödevler ile ilgili olarak da işin öğretim boyutuna girmeyeceğim. Benim derdim bu ülkede, kendine güvenen, risk alabilen, sorumluluk üstlene-

bilen, kendini ifade edebilen, başkalarını anlayabilen, kendine ve dünyaya karşı sorumluluklarının farkında olan, yaşama sevinci ile dopdolu insanların yetişmesi. İnsan yetiştirmenin öğretim boyutunu küçümsüyor değilim. Ancak örneklerini verdiğim nitelikler çoğu zaman öğretim süreci ile ortaya çıkmamaktadır. Hatta bazen ortadan kalkmaktadır. İşte bu düşünce yapısı ile ev ve sınıf içi ödev konusuna yaklaştığımızda bana göre en önemli kriter şu olmalıdır: “Denetleyemeyeceğiniz, kontrol edemeyeceğiniz ve sonuçlar hakkında öğrenciye geribildirim veremeyeceğiniz ödev ve görevleri öğrencilerinize yüklemeyiniz”. Eğer kontrol edemeyecek ve sonuçların bilgisini öğrenciye veremeyecekseniz, bu durumda hiç ödev vermemek daha doğrudur. Zira öğrencilerinize verdiğiniz ancak kontrol etmediğiniz ödevler sonunda onların sorumluluk duygularına ciddi zararlar verecektir.

Ödevler konusunda ikinci önemsedğim nokta da şudur: Bir insanın “Yapabiliyorum, ben bunun üstesinden geldim, oldu bu iş...” gibi sesleri kendi içinden duyması çok ama çok önemlidir. Bu sesleri içimizde duymak “özgüven” ile sonuçlanır ki belki de hayatta en çok ihtiyacımız olan güç budur. İşte ödevler bu amaca da hizmet etmelidir diye düşünüyorum. Zor, ağır ve büyük ölçüde sonuçları yeterli olmayacağı önceden tahmin edilen ödevler ise öğrencilerimizdeki bu önemli gücün gelişmesine ve yerleşmesine engel olur, var olanı da ortadan kaldırır.

Ödevler ile ilgili paylaşmak istediğim üçüncü nokta ise; bir öğretmenın ödevleri kontrol ve değerlendirme sürecinde takdir ve beğeni sunmakta cömert olması gerektiğidir. Öğrencilerimiz ve bütün çocuklar, hatta bütün insanlar “etiketlenmeye” açıktır. Çocuklar daha da fazla etiketlenmeye açık durumdadırlar. Çevrelerinden ve özellikle önem verdiğı insanlardan gelen mesajları olduğu gibi içselleştirme eğilimi taşırlar. Ortaya çıkardıkları ürüne de dönük olsa, aldıkları herhangi olumsuz bir eleştiri on-

ların bütün hayatlarına etki eder ve bu etki ömür boyu sürer. Bu özelliklerinden dolayı “beğenide cömert olmak” ve “takdir ifade eden sözcükleri daha sık kullanmak” bir anne babanın ve öğretmenin en fazla özen göstermesi gereken davranıştır. Bunun anlamı yetersiz olan tarafları dile getirmemek değildir. Kural çok basit: Ödevin ya da ürünün veya sergilenen davranışın olumlu ve üstün özelliklerini dile getirerek söze başlamak, böyle bir sonucu elde ettiği ve böyle bir ödev için çaba harcadığı için takdir etmek, sonra “daha iyi olmasını neler sağlayabilirdi, neler eklenseydi daha mükemmel olacaktı” yı açıklamak ve tekrar olumlu ifadeler ve takdir hislerini belirtmek. Hepsi bu. Bu kuralı bir sandviçe benzetebilirsiniz. İki lezzetli ekmek diliminin arasına birazcık acı sos sürmek gibi...

Gerek ödev ve sorumlulukların kontrolü sırasında gerekse herhangi bir konudaki eleştiri ve görüşlerimizi iletirken, söylediğimiz her şey öğrencimizin kişiliğine değil ortaya koyduğu ürüne ya da davranışa dönük olmalıdır. Hoş bir kelime olmasına rağmen diyelim ki “beceriksiz” kelimesini içinde taşıyan bir cümle ile eleştirinizi yapacaksınız. Hiç değilse “-Çok beceriksiz bir öğrencisin!” demek yerine “-Bu yaptığın beceriksizce...” demek çok daha iyidir. Bu tür mesajların ayrıntılarına burada girmeyeceğim. Ancak dilinize dolamanızı arzuladığım şu cümleyi sık sık tekrarlayın lütfen: “-Ben öğretmenim, ben önce insan sonra öğretmenim.”

Yukarıda paylaştığım düşüncelerle verilen ev ve sınıf içi ödevler öğrenme sürecinde öğrencilere yardımcı olur. Öğrenme sürecine getireceği katkı bir yana, öğrencilerimizde sorumluluk duygusunun ve kendine güvenin gelişmesine de hizmet eder. Ancak en önemli kuralı unutmamak koşuluyla. Bu kural, “beklediğiniz şeyleri kontrol etmek”tir. Unutmayınız, beklediğiniz şeyleri kontrol ederek geribildirim sunmak zorundasınız.

▼ 15. Beklemeyi Bilmek...!

Öğrenciliğim süresince ve meslek hayatım boyunca öyle öğretmenler tanıdım ki; onlar, bilgiyi incelemek, saklamak ve hatırlamak konusunda en iyi olan öğrenciler için bile bunu zorlaştırarak ve çok kısa zamanda çok fazla bilgi vererek öğrencilerini eziyorlar.

Çok konuştukları zaman, çok şeyi birbiri ardına sıraladıkları zaman “iyi öğretmen olduğunu” zanneden meslektaşlarımın öğrencileri için üzüldüğüm. İşin ilginç tarafı, bu anlayıştaki öğretmenlerden bazı anne-babalar da çok memnundur. Bu anlayıştaki bir öğretmenimin bilmediği ya da göz ardı ettiği gerçek, “insanın öğrenme sürecine ilişkin” bilgilerdir. “İnsan nasıl öğrenir?” sorusunun bilimsel cevabını gözden kaçırarak bir öğretmen sıklıkla yukarıda işaret ettiğim hataya düşer.

Halbuki bu konudaki kural çok basittir: Beklemek ve düşünmeye zaman tanımak. Belli aralıklarla, öğrencilere aktardıklarınızı düşünmeleri için en az 30 saniye konuşmamak. Daha fazlasını anlatmadan önce, bu bekleme, bilgiyi incelemeleri için onlara zaman kazandıracaktır. Zihinsel olarak bilgiyi düzenlemek ve dosyalamak için onlara zaman tanıdığınızda, yüzlerindeki rahatlamayı göreceksiniz.

Ders esnasında, anlattığınız her 10 dakikalık ders için en az 30 sn. bekleyin. Konu oldukça karmaşık ise, daha sık ve daha uzun bir süre için bekleyin.

▼ 16. Bir Yıldız Hâline Gelin

Şimdi sıkı durun. İlk bakışta pek çoğunuza garip gelecek, bir kısım meslektaşımın ise önyargıyla karşılayacağı pek de alışkın olmadığımız bir önerim var size. Bence birden karşı çıkmak yerine, öneriyi okuduktan bir süre sonra düşünün. İşin eğlence ve

farklı olma boyutlarını da hesaba katın. "Göz kendini görmez." derler. Gerçekten de kendi gözümüzle kendimizi doğrudan doğruya gözleyemeyiz. Oysa öğrencilerimiz ve bütün insanlar gibi bizim de davranışlarımıza ilişkin geribildirimler almaya ihtiyacımız var. Bu geribildirimleri ilişkiye girdiğimiz insanların bize ulaştırdıkları mesajlardan alabiliriz. Ancak benim istediğim daha doğrudan ve çok daha objektif geribildirimler elde etmek. Üstelik bunu kendi kendimize yapmak ve aynı zamanda işe eğlence de katarak yapmak. Önereceğim aktivite her şeyden önce yürek istiyor. Cesaret istiyor ve farklı yaşantılara açık olmayı gerektiriyor. Yani önce bir karar vermeniz gerekiyor: ne kadar yürekliisiniz, cesursunuz ve farklı yaşantılara açıksınız. Bu aktiviteden kazancım ne olacak diye düşünüyorsanız, size bütün samimiyetimle şunu söylüyorum: Mesleki kıdeminiz ve öğretmenlik kaliteniz ne olursa olsun, bu egzersizden sonra çok daha iyi ve etkili bir öğretmen olacaksınız. Ben varım diyorsanız işte size önerim: Ne kadar zahmetli olacağına aldırmadan her yıl en az iki-üç dersinizi videoya kaydedin. Bu yaptığınızdan hem kendiniz hem de öğrencileriniz memnun kalacaktır. Kendinizi videoya kaydetmek geribildirim sağlamanın bilinen en iyi yoludur. Gülümsemeniz, duruşunuz ve teknikleriniz ile ilgili ipuçlarını bulmaya çalışın. Kendinizi izlemek son derece büyük bir cesaret ister. Bu cesareti gösterdiğinizde, düzeltmek ya da ortadan kaldırmak için gerekli şeyler kadar, sevdiğiniz ve beğendiğiniz şeyleri de görebileceksiniz.

BİR ÖYKÜ

Fransa hükümet ricalinden biri Napolyon'un bir muharebede tentide kalkışıp parmağını harita üzerinde gezdirerek
- "Önce şurasını almalıydınız, sonra buradan geçerek ötesini zaptetmeliydiniz" gibi fikirler belirtmeye başlayınca, Napolyon:
- "Evet. Onlar parmakla alınabilseydi dediğin gibi yapardım."

En iyi sınıflarınızdan biriyle yaptığınız en iyi derslerden birini videoya kaydedin. Amacınızın ne olduğunu ve onlardan nasıl bir yardım beklediğinizi sınıfa anlatın. En az iki farklı sınıfı kaydedin. Kaseti eve götürün. Bütün kapıları kapatıp videoyu çalıştırın. Sevdiğiniz ve geliştirmek istediğiniz şeyleri yazmak için elinize bir kağıt alın. Cesursanız, ailenizi de davet edin ve önerilerde bulunmalarını isteyin. Daha da iyisi, birkaç kayıttan sonra, meslektaşlarınızdan birinden dersi eleştirmesini isteyin.

Mazeret üretmeyin. İnaniyor ve istiyorsanız yaparsınız. Ödünç de olsa yılda birkaç defa ve birkaç saatliğine kamera bulmak zor olmamalı. Başta söyledim; bu iş yüreklilik, cesaret ve yeniliklere açık olmayı gerektiriyor. Bunlar sizde yoksa benim de bu konuda söyleyecek başka bir şeyim yok. İşin eğlenceli tarafından mahrum kalmak da sizin ayrı bir kaybınız.

▼ 17. 10/5 Gözden Geçirme (Tekrar)

Tekrar yapmanın öğrenme üzerindeki etkisini hepimiz biliriz. Öğrenilenlerin kalıcılığının sağlanmasında tekrar en etkili yöntemdir. Tekrarın, yeni öğrenilen bir konunun başlangıcında daha etkili ve gerekli olduğunu da biliyoruz. Ayrıca kavram ve beceri öğrenirken tekrar yapmanın değeri bir kat daha artar. Tabii tekrarın, öğrenmede gelişmeyi sağladığı sürece yararlı olduğunu da biliyoruz. Çoğu meslektaşım tekrarın önemi konusunda yeterli fikre sahip olmasına rağmen, bu işin sınıf dışında ve öğrencinin sorumluluğunda olduğunu düşünür. Elbette sınıf dışında öğrencilerimizin tekrar çalışmaları yapmaları önemlidir. Ancak benim sizlere başka bir önerim var. Bu önerime benzer uygulamaları pek çok arkadaşımın yaptığına eminim. Ben 10/5 tekrar yöntemini kullanın diyorum. Yani her 10 dakikalık ders için, beş dakikalık bir öğrenci merkezli tekrar yapın. Öğrenci-merkezli tekrar, öğrencilerin kendi kelime ve sorularıyla yaptık-

ları basit bir tekrardır. Bu teknik önemlidir. Çünkü öğrencilerin algılamalarını görüyor ve ölçüyorsunuz. Sadece ders ortamı için değil, her ortamda, bizim hangi mesajları verdiğimiz önemli değildir. Bizim verdiğimiz mesajların karşımızdaki insan tarafından nasıl anlaşıldığı ve algılandığı önemlidir. İşte 10/5 öğrenci merkezli tekrar bize bunu sağlayacaktır. Doğruları pekiştirmek ve yanlışları düzeltmek, eksikleri tamamlamak için “tam zamanında” bize fırsatlar sunacaktır. Kendilerinin merkez alındığını gördükleri ve kendi öğrendiklerini özgürce ifade etme fırsatını yakaladıklarını gördükleri zaman, öğrencilerinizin daha yakın bir ilgi gösterme eğilimine girdiklerini göreceksiniz. Zaten biz ne kadar doğrudan göremesek de, bütün öğrencilerde ders boyunca “Acaba doğru mu anladım?” sorusu her zaman kafalarında vardır.

Ne dersiniz; ders boyunca her 10 dakikada bir durup, öğrencilerin tekrar yapmalarına izin verelim mi? Burada kilit nokta, öğrencilerin tekrara öncülük etmesidir. Bir yanlış yorumlama meydana gelirse, öğrencilerden bunu netleştirmelerini isteyin. Şu önermeyi unutmayın: “Çalışmayı yapan kişi öğrenmeyi de başarır”. Ve “öğrenme öğrencinin sorumluluğundadır”. Bizim işimiz sadece rehberlik etmek.

▼ 18. Zamanın Sadece %30'u

Size göre “anlatmak mı yoksa dinlemek mi daha zordur?” Araştırmalar, dinlemenin, özellikle “pasif dinlemenin” anlatmaktan daha yorucu olduğunu söylemektedir. “Anlatan” her şeye rağmen aktiftir. Aktif olmak “yorulmayı”, oturup dinlemek ise “rahatlığı” çağırıştırıyorsa da, durum bunun tersidir. İşlevsiz hale gelmek her zaman daha usandırıcı ve yorucudur. Üstelik bir insanın bir şeyler öğrenmesi için “aktif” olması da bir gerekliliktir. Bazı araştırmalar, bir ders boyunca, öğrencilerin sadece

her 10 saniyenin sadece üç saniyesinde dinlediklerini ortaya koymuştur. Diğer bir deyişle, sürenin %70'inde dikkat dağılmaktadır. Bu açıktır, çünkü öğrencilerin çoğu konferans şeklinde anlatılan bilginin büyük bir kısmını almazlar. Dikkatli bir gözlemciyseniz, öğrencilerinizin göz hareketlerine bakarak bunu anlayabilirsiniz. Sonu gelmez konferans niteliğindeki derslerde öğrencilerin çok az şey öğrendiği, sınıfta kaynağı çok net olmayan uğultu ortamının olduğu hepimiz tarafından bilinmektedir. Kimi zaman da öğrencilerin kendi eğlencelerini yaratıkları bir gerçektir. Sonuçta bütün bunlar öğretmeni kızdırır ve bir disiplin problemine dönüşür.

Dersi canlı hale getirmek ve öğrencilerin dinleme eksikliğini azaltmak için, öğrencilerin katılımını ve etkileşimini artırmak zorundasınız. Öğrencilerden herhangi bir katılım olmadan asla iki dakikadan fazla konuşmayın. Onlardan gelen sözsüz sinyallerin farkına vararak çok fazla konuşan öğretmen olma alışkanlığınızdan vazgeçin. Dersin ne zaman sıkıcı ve etkisiz hale geldiğini onlar size gösterecektir. Sadece işaretleri bulmaya çalışın. "Onlara" birşeyler anlatılmaktan ziyade "onlarla" bir şeyler konuşulduğu zaman, dinleme ve öğrenme seviyesinin arttığını göreceksiniz.

▼ 19. Lütfen Bana Önemli Olduğumu Hissettirin...

Sınıfa bakarsanız, öğrencilerin alınlarında yazılı önemli bir mesaj görürsünüz. Bu mesaj şudur: "*Lütfen bana önemli olduğumu hissettirin*". Hep şunu söylerler: "*Lütfen bana bakın, ben önemliyim!*" ve "*Takdir Edilmek İstiyorum*". Öğrencilerin değerli ve önemli olduklarını hissetmelerine yardımcı olmak bir öğretmen için bir görev değil, haz duygusu yaratan harika bir iştir.

Yoksa siz her bir öğrencinizin "*özel olduğuma*" inanmıyor musunuz? Onların her birinden bu dünyada sadece bir tane var. Ve

Kaç Kırlangıç Kovaladınız?

Kırlangıcın biri, bir adama aşık olmuş. Penceresini önüne konmuş, bütün cesaretini toplamış, röleli tüylerini kabartmış, güzel durduğuna ikna olduktan sonra küçük sevinli gagasıyla cama vurmuş. Tık... Tık...Tık... Adam cama bakmış. Ama içeride kendi işleriyle uğraşıyormuş. Biraz meşgulmuş! Kimmiş onu işinden alıkoyan? Minik bir kırlangıç! Heyecanlı kırlangıç, telaşını bastırmaya çalışarak, deriın bir nefes almış, şirin gagasını açmış,sözcükler dökülmeye başlamış. “-Hey adam! Ben seni seviyorum. Nedenini, niçinini sorma. Uzun zamandır seni izliyorum. Bugün cesaret buldum konuşmaya. Lütfen pencereyi aç ve beni içeri al. Birlikte yaşayalım”. Adam birden parlamış. “-Yok daha neler? Durduk yerde sen de nerden çıktın şimdi? Olmaz, alamam” demiş. Gerekçesi de pek sersemceymiş. “Sen bir kuşsun! Hiç kuş, insana aşık olur mu?” Kırlangıç mahcup olmuş. Başını önüne eğmiş. Ama pes etmemiş, bir süre sonra tekrar pencereye gelmiş, gülümseyerek bir kez daha şansını denemiş: “Adam, adam! Hadi aç artık şu pencereni. Al beni içeri! Ben sana dost olurum. Hiç canını sıkmam”. Adam kararlı, adam ısrarlı: “Yok, yok ben seni içeri alamam” demiş. Biraz da kabalasmış ve lafı kısa kesmiş. “İşim gücüm var, git başından”. Aradan bir zaman geçmiş, kırlangıç son kez adamın penceresine gelmiş: “-Bak soğuklar da başladı, üşüyorum dışarıda. Aç şu pencereyi al beni içeri. Yoksa, sıcak yerlere göç etmek zorunda kalırım. Çünkü ben ancak sıcakta yaşarım. Pişman olmazsın, seni eğlendiririm. Birlikte yemek yeriz, bak hem de sen de yalnızsın yalnızlığımı paylaşırım” demiş. Bazıları, gerçekleri duymayı sevmemiş. Adam bu yalnızlık meselesine içerlemiş. Pek bir sinirlenmiş. “-Ben yalnızlığımdan memnunum.” demiş. Kuştan onu rahat bırakmasını istemiş. Düpedüz koymuş. Kırlangıç , son denemesinden de başarısızlıkla çıkınca,başını önü eğmiş, çekip gitmiş. Aradan zaman geçmiş. Adam, önce düşünmüş, sonra kendi kendine itiraf etmiş: “-Hay benim akılsız başım.” demiş. “-Ne kadar aptallık ettim! Beklenmedik bir anda karşıma çıkan bir dostluk fırsatını tepтім. Niye onun teklifini kabul etmedim ki? Şimdi böyle kös kös oturacağıma keyifli bir vakit geçirirdik birlikte.” Pişman olmuş olmasına ama iş isten geçmiş. Yine de kendi kendini rahatlatmayı ihmal etmemiş: “Sıcaklar başlayınca, kırlangıcın nasıl olsa yine gelir. Bende onu içeri alır, mutlu bir hayat sürerim” diye düşünmüş ve çok uzunca bir süre, sıcakların gelme-

sini beklemiş. Gözü yollardaymış. Yaz gelmiş, başka kırlangıçlar gelmiş.Ama... Onunki hiç görünmemiş. Yazın sonuna kadar penceresi açık beklemiş ama boşuna. Kırlangıç yokmuş! Gelen başka kırlangıçlara sormuş ama gören olmamış. Sonunda danışmak ve bilgi almak için bir bilge kişiye gitmiş. Olanları anlatmış. Bilge kişi gözlerini adama dikmiş ve demiş ki; "Kırlangıçların ömrü 6 aydır..."

Hayatta bazı fırsatlar vardır, sadece bir kez elinize geçer ve değerlendirmezseniz uçup gider. Hayatta bazı insanlar vardır, sadece bir kez karşınıza çıkar ve değerini bilmezseniz kaçıp giderler.

Ve asla geri gelmezler. Dikkatli olun.... Farkında olun... Ve bir düşünün bakalım Acaba siz bugüne kadar pencerenziden kaç kırlangıç kovaladınız?

bir insan evrenin tümü kadar değere sahip. Keşke şu an yüz yüze olabilsek ve ben size her insanın özel ve önemli olduğunu konuşma diliyle anlatabilsem. Bir gün beni okulunuza davet ederseniz, bu konuyu hatırlatın, konuşalım. Bu konuda burada sizlerle sadece güzel bir şiiri paylaşmak istiyorum.

ÇOCUKLARIM *

Sizi ben yoklama defterlerinden öğrenmedim

Haylaz çocuklarım

Sınıfın en devamsızını

Bir sinema dönüşü tanıdım

Koltuğunda satılmamış gazeteler

Dumanlı bir salonda

Kendine göre karşılarken akşamı,

Nane şekeri uzattı en tembeliniz

Götürmek istedi kütüphanesinde

Elimdeki ispanak demetini

En dalgını sınıfın

* Rıfat Ilgaz

Çoğunuz semtine uğramaz oldu okulun
Palto ayakkabı yüzünden
Kiminiz limon satar Balıkpazarı'nda
Kiminiz Talitakale'de çaycılık eder
Biz inceleyeduralım aç tavuk hesabı,
Kalorisini taze yumurtanın
Karşılıklı neler öğrenmedik sınıfta
Çevresini ölçtük dünyanın,
Hesapladık yıldızların uzaklığını,
Orta Asya'dan konuştuk
Laf kıtlığında.
Birlikte neler düşünmedik
Burnumuzun dibindekini görmeden
Bulutlara mı karışmadık.
Güz rüzgarlarında dökülmüş
Hasta yapraklara mı üzülmelik.
Serçelere mi acımadık, kış günlerinde
Kendimizi unutarak.

Şimdi düşünmenizi istiyorum: Bir insanın özel olduğunu hissetmesine yardımcı olmak için, en son ne zaman içten bir kompliman yaptınız. Cevabınız “-biraz önce” ise siz harika bir insansınız. Bunun sizin kendinizi harika hissetmenizi sağladığının da farkındasınızdır. Öğrencilere de önemli olduklarını hissettirerek bu duyguyu paylaşın.

L.B.Ö.O.H.

Lütfen bana önemli olduğumu hissettirin

Hergün, önemli ve özel olduğunu hissetmeye ihtiyaç duyan en az beş öğrencinin adlarından oluşan bir liste hazırlayın. Onlara önemli olduklarını hissettirerek bu ışığı paylaşın. Öğrencilerinizi takdir etmenin yollarını bulmaya çalışın. Öğrencilerin doğum günlerini bir kenara yazın, böylece o özel gün geldiğinde, öğrencinin ismini ve “Mutlu Yıllar” cümlesini tahtaya yazın. Öğrencileri ilk isimleriyle çağırın. Giyim tarzlarına iltifat edin. Onları övmenin yollarını bulun. Gülümsemenin gücünü unutmayın. Bir öğretmen olarak, öğrencilerinizin hayatında ne kadar önemli bir yer tuttuğunuzu da unutmayın. İlgilendiğinizi gösterin, küçük bir sevgiyi, nezaketi ve saygıyı paylaşın. İnanın yaşadığımız dünya çok daha güzel bir yer olacaktır. Ve inanın “salt sizin çabanızla bile” çok, ama çok şey değişecektir.

▼ 20. Bir Dahaki Sefer

“Bir Dahaki Sefer” kelimelerini kullanmak tam bir sihirdir. Bu kelimeler, pozitif deyimlerle istemediğiniz şeylerden ziyade istediğiniz şeyleri öğrencilere anlatmanızı sağlar. Mesela; “Sabri, başka arkadaşlarının düşünmeye bile fırsatı olmadan, daima soruları sen cevaplıyorsun” demek yerine... “Sabri, bir dahaki sefer bir soru sorduğun zaman, dörde kadar sayıp, daha sonra el kaldırmanı istiyorum” deyin. “Bir Dahaki Sefer...”; sihrini kullanın, mucizeyi göreceksiniz.

İsteddiğiniz şeylerin yerine, istemediğiniz şeyleri öğrencilerinize söylediğiniz zamanları hatırlayın. Cümleyi yeniden kurun ve bu sihirli kelimeleri ekleyin. “Bir Dahaki Sefer”... Bu kelimeler öğrencinin zihninde doğru resmi yaratacak ve istediğiniz davranışları ortaya çıkaracaktır. Deneyin...seveceksiniz... “Bir Dahaki Sefer”.

▼ 21. Beklemenin Gücü

Bir derse canlılık katmak ve öğrencilerinizin dikkatini artırmak için, cümlelerin tam ortasında bir nefes alın. Ben, bu basit ama güçlü tekniği “*Beklemenin Gücü*” diye adlandırıyorum. Kilit nokta, öğrencilerin dikkatini çekmek ve bunu elde tutmak için yeteri kadar uzun beklemektir. Bu bekleme 4-5 saniye uzunlukta olmalıdır. Yeri ve zamanı iyi tespit edilmiş bir bekleme sayesinde öğrencilerinizin dikkatini çekecek ve bunu elde tutacaksınız. 4-5 saniye hiç bitmeyecekmiş gibi görünecektir. Çoğu öğretmene göre sessizlik korkutucudur. Fakat sessizliği kullanarak öğrencilerin dağınık olan dikkatlerini kontrol etme imkanıımız vardır. Öğrencilerin zihinlerini canlı tutmak ve doğru yöne yöneltmek için yeri iyi belirlenmiş birkaç beklemeyi kullanın.

Cümlelerin ortasında durup beklemek, görüldüğü kadar kolay olmayan, öğrenmesi ve uygulanması zor bir beceridir. Beklemeyle ilgili özellikle evde elde ettiğiniz her fırsatı değerlendirin. Ailenizi çılgına çevirebilirsiniz, fakat cümleleriniz nazık bir beklemeyle şekillendiğinde dikkat çekeceksiniz. Beklemeyle ilgili ilave bir avantaj da, beynimize mini bir dinlenme sunmasıdır. Doğal, yardımcı bir alışkanlık haline gelene kadar bu beklemelerin pratiğini yapın. Sınıfta veya okul dışında, her yerde, yeri iyi belirlenmiş bir beklemenin tadını çıkarın.

▼ 22. Kanca Atmak

Bir dersin son 2-3 dakikası, bir sonraki dersiniz için öğrencilerin dikkatini çektiğiniz, canlandırdığınız, büyülediğiniz, kısaca “kancayı attığınız” bir zaman dilimidir. Bir dersin başarısı bir önceki dersin bitişi ile yakından ilişkilidir. Bunun için her dersin son birkaç dakikası büyük önem taşır. Bu süre, bir sonraki ders için öğrencilerin ilgisini yakaladığınız yerdir. Dersin bu kısmı

“Kanca”dır. Onlara sunacağınız bilginin ihtiyaçlarını karşılayacağı konusunda onları ikna etmek ve bir sonraki ders için ilgilerini yakalamak için bu 2-3 dakikalık zaman yeterlidir.

Her dersin sonunda, bir sonraki dersinizin canlı geçmesi için bir kanca oluşturmaya birkaç dakikanızı ayırın. Bunu yapmak çok kolay. İşte size üç tane etkili yöntem:

Bir sonraki dersinizin amaçlarına uygun, o dersin konusu ile ilintili ama aynı zamanda ilgi çekici, öğrencilerin dikkatini çeken ve onları büyüleyen bir hikaye anlatın.

İkinci olarak, dersinizi ilginç, eğlenceli, düşündürücü bir soru ile bitirin. Örneğin *“Bugüne kadar yaptığımız en zekice şey nedir?”* gibi bir soru sorun ve cevaplarını önümüzdeki dersin başında istediğinizi söyleyin.

Üçüncü olarak, dersinizin sonunda, düşündürücü ve ilginç bir söz söyleyin. Bu bir atasözü veya deyim olabileceği gibi, kim tarafından söylendiği sizin tarafınızdan bilinen, ünlü birine ait bir söz de olabilir. *“Ne istediğini bilmek, istediğinizi almanın ilk adımıdır!”* ya da *“Çevre ve şans faktörü, güçsüz insanların en önemli mazeretidir”* veya *“Bir insan bir işi başarabiliyorsa, aynı bedeli ödemek koşuluyla, bunu herkes öğrenebilir. O herkes sizsiniz”* gibi etkili bir cümle kurun. Bunun üzerinde gelecek derse kadar düşüncelerini isteyin. Bu yöntem aynı zamanda eğlenceli ve ilginçtir. Bunlardan birini yaptığınızda “kanca” atılmıştır. Artık bir sonraki dersin başlangıcı için çok iyi bir avantaja sahipsiniz.

▼ 23. Topluluk İçerisinde Övmek

Öğrencilerin öğrenmesini sağlamak için gerekli en büyük güdüleyicilerden biri samimi ve hak edilmiş bir övgü vermektir. Bireysel olarak bir övgü yapıldığında, etkisi büyük olur, fakat bu kalabalık içerisinde yapıldığında etki daha da büyük olur. Bu tür övgülerin sonuçlarını çok çabuk alırsınız. Topluluk içinde

K.İ.M.

Kalabalık İçinde Methetmek

övmek, istenmeyen davranışlarının sayısı çok fazla olan ve günlük hayatta “yaramaz”, “haylaz”, “tembel” diye nitelenen öğrencilerin bu davranışlarını değiştirmek için de etkili bir yöntemdir. Her insanın övgüye değer bir yönü mutlaka vardır. Her insan, övgüye değer bir davranış mutlaka sergiler. Öğretmen dikkatli bir gözlemci olduğunda bu fırsatları yakalayabilir. Böyle bir fırsat elde ettiğiniz an, o öğrenciyi topluluk içinde övün. Böylece “grup dinamiğinin” avantajlarını da yakalamış olursunuz. Göreceksiniz, övdüğünüz öğrencide kısa sürede kendini kontrol etme ve davranışlarını denetleme mekanizmaları harekete geçecektir. Diğer öğrencileriniz günlük olarak övülmek için sırada bekleyeceklerdir. Onlara bunu verin.

Yarın için, kelimelerle ve sıcak, samimi ifadelerle kucaklanmaya ihtiyacı olan beş öğrenci seçin. Gün boyunca, övgü yağdırmanın fırsatlarını kollayın ve her öğrenciye çift doz övgü verin. Övme işini kalabalık içinde yapmaya dikkat edin. Övgüyü dağıtırken açık, dolaysız ve hepsinden önemlisi samimi olun. Kalabalık içerisinde överek bir yaşamı canlandırdığınızı göreceksiniz.

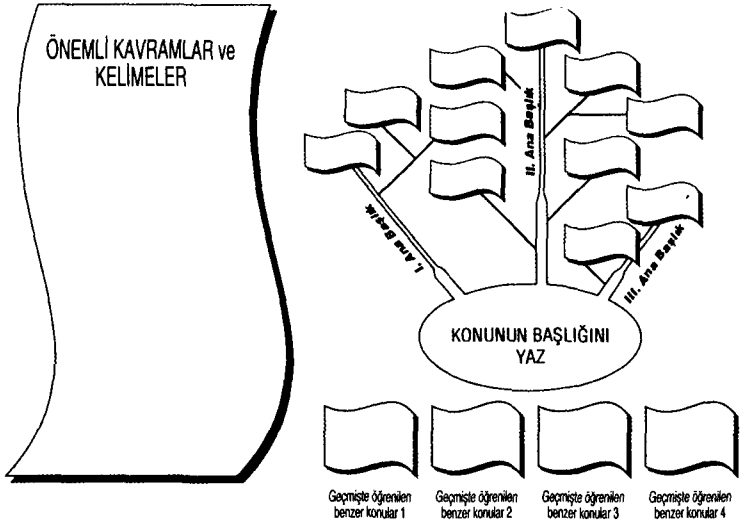
▼ 24. Not Tutmak

Bir öğrenciye kazandırılacak en güzel becerilerden bir tanesi “nasıl öğreneceğini öğretmek”tir. Kendi kendine öğrenme becerileri sihirli bir anahtara benzer. Bilgiye nasıl ulaşacağını, ulaştığı bilgiyi nasıl öğreneceğini, öğrendiklerini nasıl kalıcı ha-

le getirebileceğini ve öğrendiklerini nasıl transfer edip kullanabileceğini öğrenmiş bir öğrenci için başarı kaçınılmazdır, hayat daha güzeldir. Eğitim bilimciler bu beceriye kısaca “problem çözme becerisi” adını vermişlerdir. Öğrenme becerilerini oluşturan pek çok davranış vardır. Bunlar arasında “not tutma alışkanlığı” önemli bir yere sahiptir. Not tutma, kısa, net ve işlevsel olduğunda, söylenen şeylere öğrencilerin konsantre olma becerisini de artırır. Kişisel gözlemlerim, not tutma alışkanlığına sahip pek çok öğrencinin ve yetişkinin, bu yöntemden yeterince yararlanamadıklarını gösterdi. Tutulan notların çalışma zamanı geldiğinde okumasının zor olduğunu, sistematik olmadığını, bilgilerin birbiriyle ilişkilendirilmediği için etkili hatırlamaya imkan vermediğini gördüm.

Aşağıda size farklı, farklı olduğu kadar eğlenceli bir not tutma yöntemi öneriyorum. Bu beceriyi öğrencilerinize kazandırdığınızda, onlara ve kendinize büyük iyilik etmiş olacaksınız.

Bu yöntem eğlenmek kadar basittir. İlk önce, bir defter sayfasının ortasına, sayfanın dörtte biri büyüklüğünde bir daire çiz-

dirin. Sonra, dairenin içine dersin konusunu yazdırın. Dairenin dışından diagonal çizgiler çizin. Ders anlatılırken, öğrenciler tek bir kelimeyle, ilk diagonal çizginin üzerine birincil kavramı yazsınlar. Bu kavrama, destekleyici materyaller eklendikçe (bu kavramla ilgili alt kavramlar ortaya çıktıkça) , ilk çizgiden diagonal çizgiler çıkarsınlar ve bunların üzerine tek kelimelik destekleyici bilgiyi yazsınlar. Birincil derecede önemli kavramlar ortaya çıktığında ise, daireden yeni bir ana diyagonal çizgi çıkarsınlar ve bu işlemi tekrarlasınlar. Böylece, bütün dersin içeriğini oluşturan temel ve alt kavramlar bir bakışta görülebilir ve bu kağıtlar arasında boğulmaktan iyidir. İlave düşünce ve bilgiler sunuldukça, ana kavram veya destekleyici kavram olarak kolaylıkla eklenebilir. Bu bir haritaya benzer. Not haritası öğrencinin zaten bildiği konuyu tekrar tekrar okumasını azaltarak ders çalışmayı da kolaylaştırabilir. Mesela; öğrenci not haritasını çalışırken, öğrenilen her kavramı daire içerisine alacaktır. Daha sonra, sadece daire içine alınmayan maddeler üzerine yoğunlaşabilecektir.

Bir alışkanlık haline gelene kadar, öğrencilerinizden not haritası yöntemini kullanarak not tutmalarını isteyin. Herhangi başka bir değişiklik gibi, not haritası da ilk başta kullanışsızdır ve öğrencilerinizin çoğu onu kullanma konusunda isteksiz olacaktır. Tek bir kelime kullanarak not tutma, ders çalışma süresini %80 oranında azaltır. Bu yöntemden elde edilecek kazanımları öğrencilerinize hatırlatın. Alışkanlık haline dönüşmesi için, en az bir ay boyunca, öğrencilerin not haritası çıkarma işini yerine getirmeleri gerekmektedir. Göreceksiniz asla eski yönteme dönmeyeceklerdir.

Kısa bir süre önce, benden bir fizik sınavı puanlamasında hakemlik yapmamı isteyen meslektaşımın çağrısı geldi. Meslektaşım fizik sınavındaki bir soruya verdiği yanıt nedeniyle öğrencilerinden birine "sıfır" puan takdir etmişti. Öğrenci de "eğer puan yöntemi adil olsaydı, en yüksek puanı alacağını" iddia etmekteydi. Meslektaşım ve öğrencisi sonunda verilen yanıtı, tarafsız bir hakeme puanlatmak için anlaşmaya varmışlardı. Hakem olarak da beni seçmişlerdi. Arkadaşımdan çağrıyı alır almaz, kendisine uğradım ve sınavda sorulan soruyu okudum:

"Barometre yardımıyla yüksek bir binanın yüksekliğinin ne şekilde saptanacağını gösterin."

Öğrencinin yanıtı da şöyleydi:

"Barometreyi binanın en üst katına çıkarırız. Barometrenin ucuna bir ip bağlar ve yukarıdan caddeye sarkıtırız. Tekrar ipi yukarı çeker ve ipin uzunluğunu ölçeriz. İpin uzunluğu bize binanın yüksekliğini verir."

Yanıt çok ilginçti, fakat öğrenciye bunun için puan verilebilir miydi? Öğrencinin, soruyu tam ve doğru biçimde yanıtladığından, bu sorudan tam puan almak için güçlü bir nedene sahip olduğunu anladım. Diğer taraftan öğrenciye tam puan verilecek olursa, öğrenci fizik dersinden yüksek bir notla geçecekti. Yüksek bir not ise öğrencinin fizik dersiyile ilgili davranışları kazandığının göstergesiydi, fakat sorunun yanıtı onun fizik bildiğini ortaya koymuyordu. Bunun üzerine öğrenciye aynı soruyu bir daha yanıtlamasını önerdim. Anlaşmaya vardıktan sonra, öğrenciye soruyu yanıtlaması için 6 dakikalık bir süre tanıdım ve yanıtın içinde onun fizik dersinde kazandığı davranışları ortaya koyması gerektiğini söyledim. Beş dakika geçmesine karşın, öğrenci hiçbir şey yazmamıştı. Başka bir sınıfta dersinin başlamak üzere olduğunu söyleyerek yanıt vermekten vazgeçip geçmediğini sordum; fakat öğrencinin cevabı:

"Hayır vazgeçmedim" şeklindeydi.

"Bu soruya verilebilecek pek çok yanıt olduğunu, bunlardan en iyisini seçmeye çalıştığımı" belirtti. Karıştığım için öziir dileyip, soruyu çözmeye devam etmesini söyledim. Bir dakika sonra öğrenci yanıtını verdi:

"Barometreyi binanın en üstüne çıkarırım ve çatı katından aşağı eğilerek barometreyi bırakırım. Bırakır bırakmaz kronometreyle zaman tutmaya başlarım. Barometre yere çarpar çarpmaz kronometreyi durdurur ve $S = \frac{1}{2} at^2$ formülü ile binanın yüksekliğini hesaplarım."

Bu yanıt karşısında, meslektaşına devam etmek isteyip istemediğini sor-

dum. Meslektaşım öğrenciye hak ettiği puanı vereceğini söyledi. Tam yanlarından ayrılırken öğrencinin "pek çok yanıtı bulunduğunu" söylediğini hatırlayarak, diğer yanıtların neler olduğunu sordum.

"Evet, barometre yardımıyla bir binanın yüksekliğini bulmanın pek çok yolu vardır" dedi.

"Örneğin, güneşli bir günde dışarı çıkar, hem barometrenin gölgesini hem de barometrenin boyunu, daha sonra da binanın gölgesini ölçerek, basit bir oranlamayla yüksekliğini bulabiliriz."

"Çok güzel, diğer yöntemlerin nedir?" diye sordum.

"Çok basit bir yöntem daha var ki onu siz de beğeneceksiniz. Bu yöntemde, barometreyi elimize alır ve binanın merdivenlerinden en üst kata doğru tırmanmaya başlarız. Merdivenleri tırmanırken barometrenin boyu kadar duvar boyunca işaretleyerek ilerleriz. Daha sonra işaretleri sayarız ve işaretlerin sayısı bize barometrenin birimi cinsinden binanın yüksekliğini verir. Bu yöntem doğrudan ölçmeye örnektir."

Daha karmaşık bir yöntem isterseniz, bunun için barometreyi bir ipin ucuna bağlar ve sarkaç gibi sallamaya başlarız. Böylece en alt katta ve binanın en üstünde "g" değerini saptayabilirsiniz. Bu iki g değerinin farkından ilke olarak binanın yüksekliğini bulabilirsiniz."

Sonunda öğrenci sözlerini şu şekilde tamamladı:

"Eğer çözüm için, fizikle bir sınırlama getirmezseniz daha pek çok yanıt bulunabilir. Örneğin, barometreyi alıp alt kattaki kapıcının odasına gidersiniz. Kapıcıya eğer binanın yüksekliğini size söyleyecek olursa barometreyi ona vereceğinizi bildirir ve binanın yüksekliğini öğrenebilirsiniz."

▼ 25. Örnek Alma

Bir insan bir işi başarabiliyorsa, yeteneği ölçüsünde ve onun ödediği faturayı ödemek koşuluyla, bunu başkaları da yapabilir. İnsanların çoğu, büyük başarıları yakalamış kişileri, ulaşmaz olarak görür. "O yapar ama ben yapamam." diye düşünür. Oysa hayat, "O yaparsa ben de yaparım!" diyebilen ve asla vazgeçmeyen insanların başarılarıyla doludur. Birçok başarısızlık

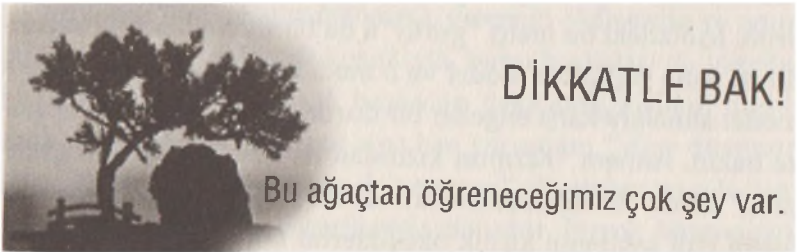
ve yetersizliklerimizin altında, kendimize, kendi ellerimizle çizdiğimiz ve değişmez gibi gördüğümüz sınırlar yatmaktadır. Bir alandaki başarısı açık seçik ortada olan bir insanın ne yaptığını, hangi özelliklere sahip olduğunu, nasıl yaptığını izlemeye ve onun davranışlarını ödünc almaya “modelleme” (örnek alma) adı verilmektedir. Bu yöntemin ayrıntılarına burada yer verilmeyecektir. Ancak şu kadarını da belirtmek gerekir: Bu yöntem “körü körüne bir taklit” değildir. Bu yöntem, bizi biz yapan özelliklerimizden vazgeçip birinin kopyası olmaya çalışmak da değildir. Her başarı arkasında iz bırakır. Bu yöntem başarının arkasında bıraktığı izlerden yararlanmaktır.

Yeni bir öğretim tekniği veya stratejisi öğrenirken zaman ve enerjiden tasarruf sağlamanın en iyi yollarından biri başka bir öğretmeni örnek almaktır. Sizinle aynı dersi anlatan bir öğretmeni ya da öğrencilerinizle anlamlı bağlar kurmanıza yardım edebilecek, farklı bir alandan bir öğretmeni ziyaret edin. İzin alın ve dikkatli bir biçimde gözleyin. Gözlemlerinizi not edin. Size farklı ve çarpıcı gelen davranışlarına dikkatinizi yoğunlaştırın. Göreceksiniz çok kısa bir zaman içerisinde öğretmen olarak etkinliğinizi artırmak için kullanabileceğiniz kestirme modeli yakalamış olacaksınız.

Bu yöntemi kullanmamızın önündeki en büyük engel, birçok durumda bizi pek çok güzel şeyden mahrum bırakan, “içimizdeki gurur”dur. “Bunu benden daha iyi kim bilebilir ki?” şeklinde bir düşünceye sahip bir insan asla “modelleme” yöntemini kullanamaz. Böyle düşünüyorsanız size sadece şunu söyleyebilirim: İçinizdeki bu inatçı “gurur”u da bir modelleme ile kazandınız. Ama seçtiğiniz model ve o modelin davranışı sizi, başka model almalara karşı engeller bir duruma getirdi. Atasözlerimize bakın. Annem “Kızımın kızından ekmek yapmasını öğrendim.” derdi. “El elden üstündür.” sözünü ise hepimiz biliriz. Biz üstün elin sahibinin kişilik özelliklerini kopyalamıyoruz. O eli

üstün yapan incelikleri modelliyoruz. Dantel benzeri el işi yapmayı seven bayanları düşününüz. Birinde yeni bir örnek gördüğünde dayanamaz ve isterler. Birkaç dakika içinde de o dantelden bir örnek alırlar. Varsayalım ki siz bu tür işlerden hoşlanan birisiniz. Bir başka bayanın elinde çok hoşunuza giden bir dantel gördünüz. Ama o bayan sakız çiğnemeyi seviyor ve siz sakız çiğnemekten nefret ediyorsunuz. Şöyle mi düşünürsünüz: “-Sakız çiğneyen bir kadının dantelinden örnek almak benim için onur kırıcıdır, hayır almamalıyım”. Gördünüz mü ? Ne kadar anlamsız. Siz dantelini modelleyeceksiniz, sakız çiğneme davranışını değil.

Şimdi; başka bir öğretmeni en son ne zaman ziyaret ettiğinizi düşününüz. Sonra incelemek istediğiniz belirli öğretim becerilerine sahip bir öğretmen bulunuz. Derslerinden birini izlemek için izin isteyiniz. İlk kazanımınızı o öğretmeni nasıl mutlu ettiğinizi gördüğünüzde yakalayacaksınız. Kısa sürede bu kadar çok şeyi öğrendiğinizi gördüğünüz zaman da ikinci önemli kazanımınız ortaya çıkacak. Örnek almak istediğiniz belirli becerileri dürüstçe o öğretmene söyleyin. Aynı zamanda, sormak istediğiniz soruları da yanınıza alın. Ziyareti planlamak ve gerçekleştirmek zaman alacaktır. Fakat kazançlar bu çabaya değer. Kısa bir not: Öğrencilerinize de “modelleme yöntemini” öğretin. Unutmayın “Başarı arkasında iz bırakır”. Ve bir insan bir işi yapabiliyorsa, bunu başkası da yapabilir. Elbette yetenekleri ölçüsünde ve elbette aynı çaba ve zamanı harcayarak.

▼ 26. Hikaye Zamanı

Hikaye anlatımının o sihirli gücünü kullanmak öğrencilere ders anlatmanın ve onları eğlendirmenin harika bir yoludur. Hikaye anlatmak kavramları somut hale getirerek derse canlılık katar. Bir hikaye kişisel bir deneyim ve bir başkasının tecrübelerinden oluşabilir. Bir hikayeyi anlatırken, öğrencilerin zihninde resimler yaratacak kelimeler seçin. Büyüleyici bir hikayeyle derse başlayarak ve sahneyi pozitif öğrenmeye ayarlayarak heyecan, coşku ve hareket yaratın. Hikaye zamanını ve konusunu iyi seçin. Bunun için öğrencilerinizin yüzüne bakmak ve yüzlerindeki anlamı yakalamak yeterlidir. Dersin herhangi bir noktasında, öğrencilerinizin yüzlerinde sadece boş ifadeler görürseniz, beyinleri bir yerlerde dolaşıp duruyordur. İşte tam zamanı, hikaye mükemmel bir panzehir olacaktır. Bir hikaye sihir gibi iş görür. Herhangi birine herhangi bir şeyi anlatmanın en kolay yolu hikayedir.

En sevdiğiniz derslerinizden birini alın ve bunu baharatlamak için bir hikaye düşünün. Hikayeyi anlatırken, hareketlerle gerçekten abartılı bir şekilde anlatın. Bu işle eğlenin böylece öğrencileriniz de eğlenecektir. Cansız bir dersi canlandırmanın en iyi yolu hikayedir. Dersin heyecanının gittiğini düşündüğünüz an, durun ve bir hikaye anlatın. Durup, hikayeye başladığınızda başların kalktığını ve gözlerin açıldığını göreceksiniz. Bazen de anlattığınız hikayenin bir yerinde susun ve öğrencilere bakın: “-Ne olmuş olabilir?” gibi bir soru sorun ve 30 saniye bekleyin. Düşünceyi harekete geçirmede harika işe yarar. Bunu hikayenin son bölümüne yakın yerlerde yapın.

Arkadaşlar, hikaye anlatmanın gücünü kullanın.

▼ 27. Kavram-Örnek-Kavram

Öğrencilerinizin dikkatini bir derse veya zor bir kavrama çekmede zorlandığınız zaman, **K. Ö. K.**'yi (Kavram-Örnek-Kavram) kullanın.

Sınıfa aktarılması zor olan kavramların bulunduğu bir ders belirleyin. Kavramın anlamını düşünün ve bunu zihninizde aydınlığa kavuşturun. Açık ve net terimlerle anlamı yazın. Daha sonra, kavramın anlamını ispatlamak için örnekler toplayın.

Ders içinde bu kavramı öğrencilere kavratmanız gerektiği zaman önce anlamı açık seçik ortaya koyun. Daha sonra, illüstrasyon, hikaye ya da veri şeklinde anlamla ilgili somut örnekler verin. Bu örnekler anlamın gücünü, açıklığını ve inandırıcılığını sağlayacaktır. Sonra tekrar kavrama dönün ve kavramdan farklı terimlerle tekrar bahsedin. Öğrenmenin gerçekleştiğinden emin olmak için, sınıftan bu kavramı kendi kelimeleriyle tekrar ifade etmelerini ve kavramı desteklemek ve açıklığa kavuşturmak için kendi örneklerini vermelerini isteyin.

Bir kavramı öğrencilere benimsetmek ve dersi canlandırmak için küçük bir **K. Ö. K.** yöntemi çok işe yarayacaktır.

▼ 28. Yaptıklarından Emin Olun

Bir öğretmen olarak birincil hedeflerinizden biri öğrencilerinizin güvenini kazanmaktır. Güven, zor kazanılan ancak çok kolay kaybedilen bir özelliktir. Yaşam alanımız içinde güvendiğimiz bir insanın varlığını hissetmek bize her zaman güç verir. Siz de öğrencilerin yaşam alanları içinde önemli bir konuma sahipsiniz ve onların güven kaynağı olmak durumundasınız. Güven veren özelliğinizi onlara göstermek için sayısız fırsatlarınız var. Bunlardan bir tanesi şudur: Her dersi tasarlayınız ve özellikle gerekli zihinsel hazırlıklarınızı kağıt üzerine aktararak sını-

fa geliniz. Sonra, onların her şeyi tam olarak öğrenmesini veya bir işi tam olarak yapmalarını beklemeden, “neredeyse” tam olarak yaptıklarından emin olduğunuz noktada övgünüzü ifade ediniz. “-Hele bir tamamla, bitir, ondan sonra bakalım...!” anlayışını terk ediniz. “*Neredeyse olacak!*” noktasında gelen bir övme, açıklığa kavuşturma ve yönlendirmeye birlikte, mükemmel sonuçlar ortaya çıkarır. Öğrenciler övgüyü şiddetle arzularlar. Bunu onlara verin! Henüz tam olarak doğru olmasa bile!

Küçük bir başarı için büyük bir çaba sarfetmesine rağmen uğraşıp duran bir öğrenciyi ele alın. Bu öğrencinin işini “neredeyse” doğru yaptığından emin olun ve fazlaca övgü yağdırın. Öğrenmeyle ilgili büyük bir enerji, heyecan ve sorumluluk dalgası göreceksiniz. Şu inancı yerleştirin; “Her teşebbüs bir zaferdir (Başarıdır).”

▼ 29. *Bir Dahaki Sefere... Daha İyi*

Her ders büyük bir başarı ortaya çıkarmayabilir. Öğrencilerimizden bazıları başarılı olur, bazıları olmaz. Daha az mükemmel olan bir dersi, daha mükemmel bir ders haline getirmenin yolu çok kolaydır. Bunun için üç şeyi yazıya dökmek yeterlidir. Böylece dersinizi mükemmelleştirmek için çok kıymetli bir malzemeye sahip olacaksınız.

Önereceğim yöntem için sadece boş bir kağıda ve bir kaleme ihtiyacınız var. Kağıdı yatay olarak kullanın ve üç sütundan oluşan basit bir tablo çizin. Bu üç sütundan ilkinin başına “*Ne Yapıldı?*”, ikinci sütunun başına “*Ne Yapılmadı?*” ve üçüncü sütunun başına da “*Bir Dahaki Sefer*” başlıklarını yazın. İlk iki sütun kendini açıklamaktadır. “*Bir Dahaki Sefer*” sütunu dersinizdeki eksiklikleri düzeltmek için gerekli sorumluluğu yazıya dökmek amacıyla kullanılmaktadır. Yazın, okuyun, farkı göreceksiniz.

▼ 30. Yeteri Kadar İlgilenin

Bir insanın başarılı veya başarısız olmasını belirleyen temel değişken gördükleri ilgi biçimidir. Bu kural bütün insanlar için geçerli olduğu gibi, çocuklarımız ve öğrencilerimiz için de geçerlidir. Şimdi düşünmenizi istiyorum: Sizin hayatınızda yeri olan bir insana nasıl ve ne şekilde ilgi gösteriyorsunuz?

Arkadaşlar, 4 tür ilgi biçimi vardır. Bunlar; (1) Olumlu ilgi, (2) olumsuz ilgi, (3) ilgi göstermemek (bu da bir ilgi biçimidir) ve (4) Biçimsel ilgi (ben buna kartpostal ilgi diyorum). Şimdi bu ilgi biçimlerini basit bir örnekle açıklayalım. Diyelim ki arkadaşınız yeni bir kravat almış ve takmış. Birinci ilgi biçiminde, *"Kravatın çok yakışmış, sana apayrı bir hava vermiş."* diyorsunuz. İkinci ilgi biçiminde, *"Bundan başka alacak kravat bulamadın mı?"* şeklinde bir tepki veriyorsunuz. Üçüncü ilgi biçiminde hiç farkında olmuyorsunuz ya da farkında değilmiş gibi davranıyorsunuz veya *"Öğretmen değil mi, elbette kravat takacak, bu onun yapması gereken bir davranış zaten..."* şeklinde düşünüyorsunuz. Son ilgi biçiminde ise, göstermelik, lütfen ilgi gösteriyorsunuz ki bu yüzünüzden okunuyor.

Önce insan sonra öğretmen olan bizlerin, birinci tür ilgiyi çevremizdeki bütün insanlara göstermek gibi bir erdemimiz var. Bunun o insanlar üzerindeki olumlu etkilerini gördüğünüz zaman kendinizle gurur duyacaksınız. Olumlu ilgi gören insanların sadece başarıları değil, yaşam doyumları da değişecektir. Üstelik gördükleri bu ilgi davranışını modelleyecekler ve çevremiz daha mutlu, daha verimli ve nazik insanlarla dolacaktır. İnsanlardan olumlu ilgiyi esirgediğimizde ise bir süre sonra "ilgi görmemek" onların "normalleri" olacak ve birgün bir yerde gördükleri bir ilginin sonunda "ilgi şoku" yaşayacaklardır. 1999 yılında Adana'da seminerini izleme şansını bulduğum bir meslektaşımın anlattığı bir olayı nakletmek istiyorum:

KÜÇÜK İSTAVRİT

Küçük istavrit yiyecek bir şey sanıp
Hızla atıldı çapariye
Önce müthiş bir acı duydu dudağında
Gümbür gümbür oldu yüreği
Sonra hızla çekildi yukarıya
Aslında hep merak etmişti
Denizlerin üstünü
Neye benzerdi acep gökyüzü
Bir yanda büyük bir merak
Bir yanda ölüm korkusu
Dudağı yarıklar denir, şanslıdır onlar
Hani görüp de gökyüzünü, insanı
Oltadan son anda kurtulanlar.
Ne çare balıkçının parmakları hoyratça
Kavradı onu Küçük istavrit anladı, yolun sonu.
Koca denizlere sığmazda yüreği
Oysa şimdi yüzerken
Küçüçük yeşil leğende
İnbanlar gelip geçtiler önünden
Bir kedi yalanarak baktı gökyüzünün içine
Yavaşça karardı dünya
Başı da dönüyordu
Son bir kez düşündü derin maviyi
Beyaz mercanı bir de yeşil yosunu
İşte tam o anda eğilip aldım onu
Yürüdüm deniz kenarına
Bir öpücükle kondurdum başına
İki damla gözyaşından ibaret
Sade bir törenle saldım denizin sularına
Bir an öyle bakakaldı
Sonra sevinçle dibe daldı
Gitti, tüm kederimi sökiip atarak
Teşekkürü de ihmal etmedi
Birkaç pulunu elime bırakarak
Balıkça ve kedi şaşkın baktılar yüziime
Sorar gibiydiler neden yaptın bunu diye.
Bir gün dedim bulursam kendimi
Yeşil leğende küçük istavrit kadar çaresiz
SON ANA KADAR HEP BİR UMUDUM OLSUN, diye.

Bir terapi sırasında Mehmet Beye sordum:

-“En son ne zaman karına ‘Seni seviyorum’ dedin?” Mehmet bey şöyle bir düşündü ve “- 7, 8 sene önce” cevabının verdi. “-Neden dün değil” dediğinde ise “-Ne yani zırt pırt seni seviyorum mu diyeceğim!” cevabını verdi. Aradan birkaç gün geçtikten sonra Mehmet bey düşünmüştü ve “-Yahu acaba adamı haklı mıydı, dur bakalım bir deneyelim” demiş. Ve çiçekçiden bir çiçek alarak eve gitmiş. Elindeki çiçeği karısına uzatarak, “-hanım seni seviyorum”deyince, eşi ellerini beline koymuş ve “-Herif ne oluyoruz, dur bakalım, sen bir halt mı yedin yoksa...” cevabını vermiş.

Arkadaşlar, kadının yaşadığı bu durumun adına “ilgi şoku” diyoruz. İlgi görmemek o kadar normal olmuş ki, gördüğü bir ilgiyi alamıyor ve farklı yorumluyor. Beyin haritasında böyle bir kalıp yok. Karşıdan bu tür bir davranış gözlediğinde de, haritasında uygun bölge bulamadığı için, yukarıda örneğini verdiğim gibi bir durum yaşanıyor.

Sanıyorum ilgi davranışı ile ilgili konuyu biraz uzattım ve dağıttım. Ama lütfen unutmayın, çevremizdeki insanların, öğrencilerimizin, arkadaşlarımızın, eşimizin, çocuklarımızın, hatta bunlarla birlikte yaşam alanımıza giren bütün insanların, hizmetlimizin, bakkalımızın, sokakta oturan ve önünden geçtiğimiz Ahmet Amca’nın bizden ilgi davranışı görmeye hakları var. Bu davranışı sadece onların başarısı ve mutluluğu için de yapmıyoruz. Deneyin göreceksiniz; bir olumlu ilgi davranışı sergiledikten sonra kendinize yönelin ve içindeki duyguları düşünün. Çok olumlu duygular yaşayacaksınız. Unutmayın, akşam yatağa yattıktan sonra “-Bugün kimin kendisini iyi hissetmesini sağlamak için bir şey yaptım? Bir tebessüm, bir selam, bir mek-

tup, bir dokunuş...” sorusuna verecek bir cevabınız yoksa, o gün sizin için de kötü geçmiş bir gündür.

Şimdi işimize dönelim. Öğrencilere ilgilendiğinizi göstermenin birçok yolu olmasına rağmen, olumlu ilginin en iyi yollarından biri basitçe durmak ve dinlemektir. Öğrencilerinizin ihtiyaçlarını, isteklerini ve sorunlarını dinleyin. Durup dinlemek için hergün birkaç dakikanızı ayırın. Başka birini dinlemek için bu zaman ve çabayı ayırdığınızda, ilgi gösteren biri olarak hatırlanacaksınız. Geçmişte, durup sizi dinleyen bir öğretmeniniz olmuşsa şu anda hatırlayacağınıza bahse girerim.

Yargılayıcı değil, samimi bir dinleme için değerli birkaç dakikanıza ihtiyacı olan öğrencilerin listesini yapın. Gününüzün belirli bir kısmını bir-iki öğrenciyi dinlemeye ayırın. Bu öğrencileri konuşturmanın yolu, onlara ilgi alanlarıyla (spor, aile, filmler, müzik, gelecekle ilgili planlar, v.s.) ilgili net sorular sormaktan geçer. İlginizi göstermek için birkaç tane kişisel soru hazırlayın. Her zaman sizinle konuşan birine ilginizi gösterme şansınız vardır. Dinleme hediyelerin en büyüğüdür, çünkü bu onlara değer verdiğiniz anlamına gelir. Yeterli ilgiyi gösterin! Dinleyin.

▼ 31. Komik Kartlar

Gülme öğrenmeyi ateşler ve hayat çok fazla gülücüğe ihtiyaç duyar. Komedi ve gülme yükü hafifletir. Herhangi birinin takılabileceği en iyi yüz ifadesinin ne olduğunu sınıfla tartışın. Bulabileceğiniz yegane cevap “bir gülümseme” olacaktır. Mizahı öğrencilerin günlük yaşantılarının bir parçası haline getirmenin ilginç bir yolu çatık kaşları tersine çevirecek bir “Komik Kart” sunmaktadır. Çatık kaş engelini ortadan kaldırmak ve hayat dolu gülücükler yaratmak için, bu kart öğrencilerin yaratıcılığını cesaretlendirecektir. Bu kartı mini bir mizah gazetesi olarak düşünün. Bu kartta öğrencilerin yazdığı şakalar, komik bilmeceler,

el çizimi karikatürler ve öğrencilerin başından geçen hikayeler bulunsun. Bunun sınırlarını öğrencilerle birlikte belirleyin. Bu çalışmayı öğrencileri gruplara ayırarak da yapabilirsiniz. Sınıfı 4-5 grup haline getirin. Her gruptan bir hafta içinde bir “Komik Kart” hazırlamasını isteyin. Bunu yaparken öğrencileri cesaretlendirin ve yararlanabilecekleri kaynaklara örnekler verin. Hazırlayacakları kartların özgün, orijinal ve kendi ürünleri ile dolu olmasını teşvik edin. Sonra onlara güvenin.

▼ 32. Aklınızda Uçuşup Duran Cevaplarla Dinlemek

Yine mi “dinleme” diyeceksiniz. Evet yine dinleme. Aynı konuyu kitabın birkaç yerinde işlememden sıkılmış olabilirsiniz. İçinizde böyle bir sıkıntı hissediyorsanız, “Yaşasın, demek ki amacıma ulaştım...”

Arkadaşlar, öğrencilerinize sunacağınız hediyelerin en büyüğü dinlemektir. O kadar kolay olduğunu düşünmeyin. Hepimizin kafası her an öylesine doludur ki. Bir sürü soru, sorun ve düşünce her an kafanızın içinde dolaşıp durur. Zihnimizin bu yoğunluğu ve özellikle “kelime kalabalıklığı” dinlemeyi zorlaştırır. Sonuç olarak, kafanızda dolaşıp duran cevapla dinlersiniz. Bu şekilde dinlediğimizde, diğer insan bunu bilir çünkü bu saklanamayan bir özelliktir. Çoğunlukla, diğer insan sustuktan sonra saniyenin onda biri gibi bir süre içerisinde ya konuşmaya başlarız yada karşınızdakinin sözünü keseriz. İnsanların, onları samimiyetle dinlediğinizi anlamalarını sağlamak için, göz teması kurun ve kulaklarınızdan ziyade kalbinizle ve beyninizle dinleyin. Baş sallama ve içten bir gülümsemeyle geribildirim sunun. Öğrencinizin söylediğini tekrarlayın ve hayranlıkla gözlerine bakın.

Hemen şimdi not defterinize bakın ve dinlenmeye ihtiyacı olan iki öğrenci bulun. Bu öğrenciler, dinlemekten hoşlanmaya-

bileceğiniz öğrenciler olmalı fakat en çok size ihtiyaçları olanlar da onlardır. Ve yarın bir fırsat yaratın ve onları dinleyin. Yargılamayın ve öğüt vermeyin. Kafanızda hazırladığınız bir cevapla değil, sevgiyle dinleyin. Ne kadar çok şeyin değiştiğini gördükçe mesleki hazzınız o kadar artacaktır. Kendinizi bu hazdan mahrum bırakmayın.

▼ 33. “S₂G” Formülünü Uygulayın

Bir derste kullandığınız kelimeler mesajın tamamının son derece küçük bir kısmını ifade eder. Aslında kelimeleriniz mesajınızın % 10’undan daha azına denk düşmektedir. Bugün kesin olarak emin olduğumuz bu bilgi, bizim etkili iletişim sürecinde S₂G formülünü kullanmamızı gerektirir. Bu formül “söz”, “ses” ve “görsel” kelimelerini ifade etmektedir. Açık, net ve başarılı bir iletişim için, iletmek istediğimiz mesajı bu üç öge yardımıyla iletiriz. Başka bir ifadeyle iletişimde kullanılan kelimelerin (sözün) bir değeri vardır, sesimizi kullanma biçimimizin (ton, frekans, tizlik...) bir değeri vardır. Ve nihayet bu ikisinin yanında bütün bedenimizin sergilediği görselliğimizin bir değeri vardır. İlginç olan söz, ses ve görselliğin mesajın karşı tarafta bıraktığı etkideki paylarının birbirinden çok farklı olmasıdır.

Öğrencilerimize aktardığımız şeylerin Söz % 10’unu ; ses % 30’unu ve görsellik % 60’ını iletebilmektedir. Sadece “söz” en az etkili iletişim aracıdır; bunun yanı sıra en fazla kullanılanıdır.

S₂G = Sözlü Sesli Görsel

“Açık, net bir iletişim için başarı temeldir.”

Neden birçok öğrencinin öğrenme zorluğu çektiğini belki bu açıklar.

Mesajınızın ses özelliklerini değiştirerek bir sonraki derste denemesini yapın ve öğrencilerin tepkisini alın. Sunumunuza daha fazla animasyon ve hareket katarak kendinizi dikkat çekici şekilde farklı kılın. Küçük bir değişikliğin yaratabileceği farkı görmek ve duymak için S₂G ile çalışın.

▼ 34. Bir İyiliği Paylaşın ve Sevimliliğinizi artırın

Sevgili dostum Mustafa Özodaşık'ın geçtiğimiz günlerde bir kitabı yayınlandı. *“Modern İnsanın Yalnızlığı”* adını taşıyan bu kitabı bir günde okudum. Yalnızlık ve mutsuzluk konuları son yıllarda en ilgi çeken konuların başında geliyor. Bu iki duyguyu insan olmanın bir sonucu olarak zaman zaman yaşasam da, bu konuda yazılmış karamsar görüşlere çok fazla katılmıyorum. Hatta psikoloji okulları arasında *“varoluşsal yaklaşımları”* kendime yakın bulmama rağmen, bu yaklaşımın *“insanın bu dünyada gerçekten mutlu olması imkansızdır...”* gibi görüşlerine de katılmıyorum. Gerçi Varoluşçu yaklaşımların son yorumcuları bu kötümserlikten kısmen uzaklaşmış görünmektedirler. Sırası gelmişken size manevi ağabeyim olarak gördüğüm Sevgili Prof. Dr. Üstün Dökmen hocamın *“Yarına Kim Kalacak? Evrenle Uyumlaşma Sürecinde VAROLMAK GELİŞMEK UZLAŞMAK”* isimli eserini özellikle okumanızı öneriyorum. Dünyaya, kendinize ve ilişkilerinize farklı bir gözle bakıp, yaşamınızda farklılıklar yaratmak istiyorsanız, okuyacağınız kitaplar listesinde ilk sıraya koymanız gereken bir başyapıt olduğunu söyleyebilirim. Biliyor musunuz, konferans ve seminerlerimde, program başlamadan önce bir arkadaşımı *“sözii çok uzatmaya başladığım anda beni uyarması”* için görevlendiririm. Genellikle sadece ikimizin anlayacağı bir işaretle bana mesajı gönderir ve ben de kendimi ayarlarım. Ma-

alesef bu kitabı yazarken bu konuda bana yardımcı olacak bir arkadaşım yanımda olmadığı ve sevgili bilgisayarım da bu görevi yerine getiremediği için sözü uzatıyorum. Ama bakın farkına vardım ve hemen konumuza dönüyorum.

Arkadaşlar şu soruların sizin tarafınızdan, bir içsel konuşma şeklinde cevaplanmasını istiyorum: Size göre mutluluk nedir ? Zenginlik nedir ? Yalnızlık duygusunun verdiği acıdan nasıl kurtulabiliriz?

BİR ÖYKÜ

Babasının işi nedeniyle çocuğunu orta öğretimi kesintilere uğratmıştı. Orta ikideyken, büyüdüğü zaman ne olmak ve yapmak istediği konusunda bir kompozisyon yazmasını istedi hocası..

Çocuk bütün gece oturup günün birinde at çiftliğine sahip olmayı hedeflediğini anlatan 7 sayfalık bir kompozisyon yazdı. Hayalini en ince ayrıntılarıyla anlattı. Hatta hayalindeki 200 dönümlük çiftliğin krokisini de çizdi. Binaların, ahırların ve koşu yollarının yerlerini gösterdi. Krokiye, 200 dönümlük arazinin üzerine oturacak 1000 metrekairelik evin ayrıntılı planını da ekledi. Ertesi gün hocasına sunduğu 7 sayfalık ödev, tam kalbinin sesiydi..

İki gün sonra ödevi geri aldı. Kağıdın üzerinde kırmızı kalemle yazılmış kocaman bir "0" ve "Dersten sonra beni gör", uyarısı vardı.

- "Neden "0" aldım?" diye merakla sordu hocasına, çocuk..

- "Bu senin yaşında bir çocuk için gerçekçi olmayan bir hayal" dedi hocası..

- "Paran yok. Gezginci bir aileden geliyorsun. Kaynağımız yok. At çiftliği kurmak büyük para gerektirir. Önce araziyi satın alman lazım. Damızlık hayvanlar da alman gerekiyor. Bunu başarman imkansız. Eğer ödevini gerçekçi hedeflerle belirledikten sonra yeniden yazarsan, o zaman notunu yeniden gözden geçiririm."

Çocuk evine döndü ve uzun uzun düşündü. Babasına danıştı.

- "Oğlum" dedi babası; "Bu konuda kararını kendin vermelisin. Bu senin hayatın için oldukça önemli bir seçim!."

Çocuk bir hafta kadar düşündükten sonra ödevini hiçbir değişiklik yapmadan geri götürdü hocasına..

- "Siz verdiğiniz notu değiştirmeyin... Ben de hayallerimi.."

Bir çok insan çok parası olmasını, evinin, lüks bir arabasının, yazlığının bulunmasını zenginlik olarak görür. Mutluluğun da ancak bu zenginlikten sonra yakalanan bir duygu olduğunu zanneder. Bu olanakların içinde yaşayan birinin de asla yalnızlık çekmeyeceğini düşünür. Bu tür bir zenginliğe sahip olmadığım için, bir savunma mekanizmasının etkisi altında söylemiyorum; ben bunlara inanmıyorum. Bu sayılan zenginliklerin içinde yaşayan ama gerçek anlamda mutsuz o kadar çok insan gördüm ve tanıdım ki... Parayı ve maddi zenginlikleri küçümsemiyorum. İtiraf edeyim ARAÇ OLARAK BANA VE SEVDİKLERİME HİZMET ETTİĞİ SÜRECE parayı da çok seviyorum. Ama asıl iç huzurunu, o coşkulu mutluluğu sağlayan birincil koşulların da bunlar olmadığına inanıyorum. Sayılan bu tür bir zenginliğin de, insanı içten içe kemiren yalnızlık duygusundan kurtarmadığını düşünüyorum. Peki nedir o zaman mutluluğun, iç huzurunun ve coşkulu yaşamın belirleyicileri? İlişkilerimiz arkadaşlar, tek kelimeyle ilişkilerimiz. Daha doğrusu ilişkilerimizin kalitesi. Hem kendimizle hem de çevremizle olan ilişkilerimizin niteliği... Buradaki çevre kavramını, *"bir insana etki eden canlı ve cansız, kendisi de dahil her şey"* anlamında kullanıyorum. İnsanlara, eşyaya, evrene ve kendimize bakış açımızda kullandığımız zihinsel haritalarımızın niteliği bizim yaşama sevincimizi, mutluluğumuzu, coşkumuzu ve başarıımızı belirliyor. Şimdi konuya daha spesifik bir açıdan yaklaşalım. Amacım size uzun bir mutluluk reçetesi sunmak değil.

En son ne zaman herhangi bir insan, hayvan, ağaç, ülke, dünya, atmosfer ya da evren için, hiçbir kişisel çıkar hesabı yapmadan, büyük ya da küçük, maddi ya da manevi bir iyilik yaptınız? Kendinize ya da çevrenize (çevre kavramını yukarıda tanımladığım içerik içinde düşünün) son kattığınız "artı değer" neydi? Ne veriyoruz ? İşte bu ve benzeri sorulara verdiğimiz cevapların bileşkesidir bizim kişisel mutluluğumuzun belirleyici-

leri. Ve ben bir öğretmen için bu mutluluğu yakalama fırsatlarının sayısız olduğunu düşünüyorum.

Şimdi daha da özele inelim. Bir iyiliği paylaşarak, insanın kendini iyi hissetmesine katkıda bulunabilirsiniz. İyilik pozitif bir davranıştır ve iyilik insanın kendini iyi hissetmesine yaran bir şeydir. Çok büyük olmasına ya da anıtsal olmasına gerek yoktur, sadece hatırlanabilir olması yeterlidir. Bir doğumgünü dileği daima takdir edilir. Tanıyalım ya da tanımayalım bir insana gösterilen bir tebessüm bir iyiliktir. Sabah işinize giderken aynı kaldırımda yürüyen ve birbirini hiç tanımayan iki insandan birinin diğerine selam vermesi bir iyiliktir. İnanın o gün hem sizin hem de selam verdiğiniz insanın günü çok daha güzel geçecektir. Kimin otomobilinin lastiğine zarar vereceğini düşünmeden, bir cam kırığının yoldan alınıp çöp kutusuna atılması bir iyiliktir. Ozon tabakasına zarar verdiği kanıtlanmış bir maddeyi kişisel olarak kullanmamak konusundaki davranışımız bir iyiliktir. Sabah çalışma masamızda yediğimiz simitten artan susamları, kuşların yemesi amacıyla penceremizin dış pervazına koymamız bir iyiliktir. Bir iyilik bulmak için bütün yapmanız gereken bakınmaktır. Ve bu verilen örneklerdeki davranışların hiçbirinin maddi bir bedeli yoktur. Yani hiçbir sermaye gerektirmez. Tabi “insan olmak” sermayesinin dışında. Bunlar için harcayacağımız zaman ve emek de çok fazla değildir. Hemen şimdi bir fırsat bulun ve bir iyilik yapın. Sonra içinize yönelin ve duygularınızı hissedin. Kesinlikle kendinizi çok daha iyi hissedeceksiniz.

Bu davranışlarla ilgili en büyük “yanlış düşüncemiz”; “Bir benim çabamla ne değişir ki..” gibi saçma bir düşüncenin aklımıza gelmesidir. Hemen o düşünceye yüksek sesle “Defol!” deyin. Bir benim çabamla çok şey değişir. Hele ben bir öğretmensem. Çünkü insan düşüncesi ve davranışı geometrik dizi şeklinde çoğalır. 1 iken 2, 2 iken 4, 4 iken 8 ve 8 iken 16...

Çok bilinen bir hikayedir ve muhtemelen okumuşsunuzdur. Güzel şeylerin tekrar tekrar paylaşımında hiçbir sakınca yoktur diyerek ve beni bağışlayacağınızı umarak o güzel hikayeyi paylaşmak istiyorum:

Bir zamanlar yazılarını yazmak üzere okyanus sahiline giden bir bilge kişi varmış. Çalışmaya başlamadan önce sabahları kumsalda yürüyüş yaparmış. Bir gün ileride, uzaklarda, dans eder gibi hareketler yaparak kendisine doğru gelen bir insan silüeti fark etmiş. Başlayan günü dans ederek karşılayan biri olabileceğini düşünmüş. Ancak yaklaştıkça silüetin bir genç adam olduğunu görmüş. Genç adam, birkaç adımda bir, yerden bir şeyler alıyor ve okyanusa fırlatıyormuş. Sormuş ona bilge kişi: "Günaydın delikanlı. Hayrola, ne yapıyorsun böyle?" "Genç adam cevap vermiş: "Okyanusa deniz yıldızı atıyorum." "Sanırım şöyle sormalıydım" demiş bilge kişi; "Neden okyanusa deniz yıldızı atıyorsun?" "Görmüyor musunuz, güneş yükseliyor ve sular çekiliyor. Onları suya atmazsam ölecekler." "Ama delikanlı, baksana, kilometrelerce kumsal var ve bastan aşağı deniz yıldızıyla dolu. Sen bir kaç tane atmışsın ne fark eder ki?" Genç adam kibarca dinledikten sonra eğilerek bir deniz yıldızı daha almış, dalgalanan okyanusa doğru fırlatmış ve; "Bakın" demiş bilge kişiye, "Bunun için çok şey fark etti." Bilge kişi genç adamın cevabından pek bir şey anlamamış. Yazısının başına geçmek üzere kulübesine dönmüş. Gün boyunca bir şeyler yazmaya çalışırken genç adamın yaptığı bir türlü gözüünün önünden gitmemiş. Koca bilim adamı, o yazar, o büyük şair, o bilge kişi, gencin davranışının özünü kavrayamamış. Geceyi de sıkıntılı, yarı uyanık, aynı şeyleri düşünerek geçirmiş. Gözüne uyku girmeyeceğini anlayıp sabaha karşı daha gün

ağarmadan kalktığında gencin yaptığını bir anda kavrayıvermiş ve bunu anlamakta geciktiğinden dolayı da malicubiyet hissetmiş. Güneş görünmeye başlar başlamaz sahile inmiş ve genci bularak bütün sabahı onunla okyanusa deniz yıldızı atarak geçirmiş.

Evrende bir seyirci olmayı ve olup biteni izlemeyi değil, bir oyuncu olmayı ve fark yaratmayı seçmek ve bunun için küçük de olsa, tüm sorunları halletmese de aktif olarak bir şeyler yapmak! Bir insanın ve önce insan sonra öğretmen olan birinin yani bizim de hayat felsefemiz bu olsun.

İnanın sizdeki bu güzellik kısa bir süre içinde bütün öğrencileriniz tarafından da fark edecektir. Şimdi: Beş öğrencideki iyi yanları bulmak için hergün birkaç dakikanızı ayırın. İyiyi bulmak ne kadar zor olursa, bunu paylaştığınızda yarattığınız etki o kadar büyük olur. Öğrencilerinizle ilgili iyi şeyleri bulmak için gözlerinizi ve kulaklarınızı dört açın. Sonra SERGİLEYİN ARTIK ŞU GÜZEL DAVRANIŞI...

▼ 35. Beş Harfli En Kötü Kelime

Evet bilin bakalım öğrencilerimiz için beş harfli en kötü kelime hangisidir? Sizin aklınıza gelmiyorsa öğrencilerinize sorun. Düşünceleri için yeterli süreyi verin eminim bulacaklardır. Bil-mecenin cevabı "SINAV" kelimesidir. 17 yıldır öğretmen yetiştiren kurumlarda çalışıyorum. Bazı istisnalar dışında öğretmen adayı öğrencilerimin eğitim bilimleri kapsamındaki dersler arasında en çekindikleri dersin "Ölçme ve Değerlendirme" dersi olduğunu gözledim. Bana göre bu derse ilişkin korku ve endişe, dersin içeriğinden gelmiyor. Öğretmen adayı öğrencimin bilinç altında yer etmiş ve geçmiş eski öğrencilik yıllarına dayanan, "ölçme ve değerlendirme" kavramlarının çağrıştırdığı "sınav" kelimesinden geliyor.

Arkadaşlar, bu konuda o kadar doluyum ki, bu bölümü yazarken sık sık ara verip odamda dakikalarca dolaştığımı söylemeliyim. Kaç bardak kahve tükettim, kaç Vivaldi parçası dinledim ben de bilmiyorum. Umarım bu konu ile ilgili duygu ve düşüncelerimi yeterince ve doğru aktarabilirim.

Şimdi arkanıza yaslanın, gözlerinizi kapatın, kendinizi olabildiğince rahat ve gevşemiş hissedin ve gözünüzün önüne bir sınıf getirin. Öğrenciler parmaklarını kaldırmışlar ve sırayla size sitemde bulunuyorlar: “Öğretmenim, hani bu gün sınav olacaktık” diyor bir tanesi. Diğeri “Ama öğretmenim biz ne kadar öğrendiğimizi anlamak istiyoruz”; bir diğeri “Öğretmenim lütfen, ben yanlışlarımı görmek istiyorum”; bir başkası “Ama öğretmenim eksikliğimin nerelerde olduğunu başka türlü nasıl anlayabilirim ki, lütfen sınav olalım”; bir diğeri “Sınav olmazsak ben bundan sonraki çalışmalarına nasıl yön verebilirim ki, hadi öğretmenim”...

İnanamıyorsunuz değil mi? “Hadi oradan , böyle bir sınıf olur mu?” dediğinizi duyar gibiyim. Haklısınız, elbette olmaz. Sahip olduğumuz anlayış ve tutumlar sürdükçe hiç olmayacak.

Kabahat “sınav” kelimesinde değil. Bir kelimenin ifade ettiği anlam bizim kafamızın içinde o kelimeye yüklediğimiz anlamdır. Yukarıda hayal etmenizi istediğim sınıfta, bu kelimeye yüklenen anlam nedir biliyor musunuz? Bence o hayali sınıftaki öğrencilerin kafalarındaki anlam şunlardır ve doğru anlamlardır:

- *Sınav bir korkutma veya disiplin aracı değildir,*
- *Sınav bir geribildirim aracıdır: Ne öğrenildi, ne kadar öğrenildi, ne eksik kaldı, ne yanlış öğrenildi; işte bunların bilgisini bize ve öğrenciye verebilen bir geribildirim aracı,*

- Sınav, daha sonraki derslerin planlanmasında bize ipuçları sağlayan bir araçtır,
- Sınav eğitim sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır,
- Sınav öğretmenin, kendi öğretim performansı hakkında da kendisini değerlendirebilmesi aracıdır,
- Sınav öğrencilerin kendi kendilerini motive edebilmelerini ve yeni başarıları özleyebilmelerini sağlayan bir araçtır,
- Sınav, öğrencide kendi kendini ve davranışlarının değerlendirebilme fırsatları sunan bir araçtır.

Dikkat ettiniz mi, bütün cümlelerde ortak olan kelime ARAÇ kelimesidir. Gerçekten sınavlarla ilgili temel yanlışıımız buradadır. Sınavları ARAÇ olarak görmeyip, AMAÇ haline getirdiğimizde, bugün okullarımızda gözlediğimiz durumlar ortaya çıkıyor. Sınavları AMAÇ olarak algılayan bir öğretmen için yapılması gereken işler bellidir. Soruları hazırla, kopya çekirme, cevapları puanla, puanları öğrencilere duyur, notları okul idaresine teslim et. Hepsi bu. Notlarını zamanında okul yönetimine teslim eden bir öğretmen, görevini tamamlamış bir insanın gönül rahatlığını duyabilir. Çünkü bu iş bitmiştir. Sınavları ARAÇ olarak gören bir öğretmen için ise iş bu noktada başlıyordur. Öğrenme eksikliklerini, yanlışlarını tespit etmek. Daha sonraki öğrenme yaşantıları ile ilgili planlamalarda, sınav sonuçlarından nasıl yararlanılabileceğini saptamak, sınav sonuçlarının öğrencilerin motivasyonlarını artırmada nasıl kullanılabileceğini düşünmek, her öğrenciye tek tek sınav sonuçları ile ilgili ayrıntılı ve ayırdedici geribildirimler sunmak...

Tereciye tere satar duruma düşmek istemiyorum. Pek çok meslektaşına haksızlık etmekten de korkuyorum. Ama arkadaşlar, kitabın başında ifade ettim. Bu kitap birinci planda bilgi paylaşımını ya da bilgilendirmeyi amaçlayan bir bakış açısıyla

yazılmadı. Düşünce ve daha da önemlisi duyguları paylaşmak benim başta gelen amacım. Ve temel felsefem, bir mesleği de bir insanı da geliştiren şey, objektif ve yapıcı amaçlarla yapılan öz eleştiridir. Öğretmenler gününde veya fırsat buldukça kendimize “mersiyeler” düzmek bizi kalkındırmaz, kalitemizi artırmaz.

Öyle öğretmenler tanıyorum ki, sınavları öğrencileri için bir “ölüm-kalım” sorunu haline getirmiş... Öyle arkadaşlar tanıyorum ki düşük notlar vermek ve sınıfın başarısızlığını görmek onlara garip bir zevk veriyor... Öyle arkadaşlar tanıyorum ki, geçerli, güvenilir, ayırdedici, açık ve anlaşılır soru sormak yerine “zor soru ! ” sormayı kendi öğretmenlik kalitesinin göstergesi zanneden. Öyle öğretmenler tanıyorum ki, yıllar sonra sadece ve sadece yaptıkları sınavlarla hatırlanacak ve onları hatırlatacak başka hiçbir özellik sergileyemeyen. Öyle öğretmenler tanıyorum ki sanki puanları kuyumcunun hassas terazisinde ölçtüğünü düşünen ve “dünyada hangi özelliği, hangi araçla ölçerseniz ölçün, sonucun içinde mutlaka bir miktar hata bulunur” gerçeğini bilmeyen. Öyle öğretmenler tanıyorum ki, “başarısızlığın bir insan için yeni başarısızlıkları hazırlayan; başarının ise insanı yeni başarılar için tetikleyen bir faktör” olduğunu göz ardı eden...

Kusuruma bakmayın biraz daha devam edeceğim:

Öyle öğretmenlerle karşılaştım ki; her sorunun bir amacının olması gerektiğini ve dersin hedef davranışları ile sorular arasında tam bir ilişkinin bulunması gerektiğini bilmeyen ya da unutan,

Öyle öğretmenlerle karşılaştım ki; sorularının, öğrettiği bütün konuları kapsaması gerektiğini bir yana bırakıp, birkaç soru ile kocaman bir içeriği yoklayabileceğini düşünen,

Öyle öğretmenlerle karşılaştım ki; bileni, daha iyi bileni, orta düzeyde bileni, az bileni ve çok az bileni ayırt etmek için sorularının güçlük derecelerinin çok kolaydan çok zora kadar ge-

niş bir dağılım içinde olması gerektiğini düşünmeden soru hazırlayan,

Öyle öğretmenlerle karşılaştım ki; soru kağıdının biçimsel özelliklerine hiç dikkat etmeden, iç içe girmiş, okunaksız, puntosu uygun olmayan harflerle yazılmış, kenar boşluklarına, ekonomikliğine hiç dikkat etmeden öğrencinin önüne konmuş kağıtlarla sınav yapan,

Öyle öğretmenlerle karşılaştım ki; küçücük bir zahmete katlanıp sorularını çoğaltmadan sınıfa gelen ve “-Yazın bakalım soru bir...” diyerek sınav yapma alışkanlığını sürdüren,

Öyle öğretmenlerle karşılaştım ki; soru kağıdının başına, soru sayısını, süreyi, puanların dağılımını ve benzeri bilgilileri içeren küçücük bir açıklama yazma gereği duymayan...,

Evet artık susmalıyım, size katılıyorum. Ama bir şey istiyorum sizden: Lütfen şimdi, yukarıda sizlerle paylaştığım sınavlarla ilgili bütün hususları, sınavların olması gereken felsefesi ile ilgili aktardıklarımı düşünerek, o sınıfı yeniden hayal edin. O öğrencilerin söylediklerini yeniden düşünün. Böyle bir sınıfı oluşturmak hala imkansız geliyor mu?

Yıllar önce yapılan bir araştırmadan bahsetmek istiyorum. Kesintisiz 8 yıllık eğitime geçmediğimiz ve sınıf tekrarlamamanın yönetmeliklerimizde bulunduğu yıllarda yapılan ilginç bir araştırma.

İlköğretim 3. sınıfın sonunda kesinlikle “başarısız” olan ve objektif ölçütlere göre yapılan değerlendirme sonuçlarına göre “şeksiz ve şiiphesiz” sınıf tekrarlamaları gereken 20 öğrenci seçiliyor. Unutmayınız, bu 20 öğrenci de sınıfta kalmaları gerekecek kadar başarısız. Gerekli izinler alınarak bu 20 öğrencinin 10 tanesi bir üst sınıfa, yani 4. sınıfa geçiriliyor; diğer 10 öğrenci ise 3. sınıfta bı-

rakılıyor. Ertesi öğretim yılında, bütün yıl boyunca bu 20 öğrenci dikkatli bir şekilde gözleniyor. Derslerdeki başarıları, arkadaşları ile uyumunu, ödev yapma davranışları... ayrı ayrı ve gözlem kayıtları tutularak izleniyor. Sonuç o kadar ilginç ki; kesinlikle sınıfta kalmaları gereken ancak karnelerine geçer notlar verilerek bir üst sınıfa geçirilen öğrencilerden 6 tanesi, kısa bir süre içinde 4. sınıftaki arkadaşlarının düzeyine erişiyorlar, 2 tanesi bu düzeyin üstünde başarı gösteriyor, sadece diğer iki öğrenci başarısız oluyor. Şimdi bir de diğerlerine bakalım. Hani aynı başarısızlık düzeyinde bulunmalarına rağmen karnelerine “Kaldı” yazdıklarımıza. Bu 10 öğrenciden 7 tanesi bulundukları, bırakıldıkları sınıfın düzeyinin altına düşüyorlar, sadece 3 tanesi bırakıldıkları 3 sınıfta başarılı oluyor.

Arkadaşlar, bu araştırmanın sonuçlarından çıkarılması gereken ders sanıyorum şu olmalı: Bir öğrenciye “başarılısın” demek, onun yeni başarıları özlemesi ve arzulaması ile sonuçlanıyor. Kısaca güdülenmesini sağlıyor. Bir öğrenciye “Başarısız-sın!” demek ise, onun o başarısızlık çemberinde dönüp durmasına ve adeta başarısızlığı “kaderi” gibi görmesine yol açıyor. Bu durumu, altında işleyen mekanizması yönüyle, kekemelerin durumuna benzetiyorum. Biliyorsunuz kekemeler koroda şarkı söyleyebilir, karanlıkta genellikle takılmadan konuşabilir. Keke-meliği ortaya çıkaran şey, düşüncelerde başlar. “Yine konuşamayacağım, yine başlayamayacağım, takılacağım, geri dönüşler yapacağım...” düşüncesi KAYGI’yı artırır. Artan kaygı PERFORMANSI (konuşmayı) bozar ve kekeleme başlar. Bu durumu, konuşmanın bozulduğunu FARK ETME izler. Bunu fark eden kişi, “ZATEN BİLİYORDUM KONUŞAMAYACAĞIMI, BAK İŞTE YİNE OLMADI” şeklinde düşünür ve o ilk baştaki yapamayacağına ilişkin düşünce bir kat daha artar. Bunu bir çembere ben-

zetin. Eskilerin “fasit daire” dedikleri kısır döngü işlemeye başlamıştır. Bir süre bu döngünün içinde gidip geldikten sonra ise, “MADEM Kİ YAPAMAYACAĞIM, O HALDE NEDEN DENEYİYİM, DENEMEYİYİM BARI” noktasına gelinir ki, işte bu nokta başarısızlığın “kader olarak algılandığı” son noktadır. Bu durumu ben tıpkı okullarımızdaki kimi öğrencilerimizin içine düştükleri duruma benzetiyorum. Sonunda öyle bir noktaya ulaşıyorlar ki, “nasıl olsa olmayacak, madem ki olmayacak neden çaba göstereyim ki...” diye düşünmeye başlamışlar.

Halbuki bu öğrencilerimizin küçücük bir yardıma ihtiyaçları var. Nedir o yardım biliyor musunuz; KENDİ BAŞARILARINI GÖREBİLECEKLERİ BİR YAŞANTI SAĞLAMAK. Kafalarının içinde “Oldu bu iş, olacak galiba, aman Allah’ım oluyor yaşasın...” sesini kendilerinin duyabileceği fırsatlar yaratmak.

Biz öğretmen değil miyiz? Biz, önce insan sonra öğretmen olma felsefesini benimseyen öğretmenler değil miyiz? Biz sadece dersinin öğretmeni ya da önce dersinin öğretmeni olan DEĞİL, önce öğrencisinin öğretmeni olan öğretmenler değil miyiz? Biz, rehber kafalı öğretmenler değil miyiz? Lütfen bu öğretmen ta-

BİR ÖYKÜ

William Holman Hunt 19. yüzyılın büyük İngiliz ressamlarından. Bir bahçeyi tasvir eden bir tablosu Londra Kraliyet Akademisi’nde sergileniyordu. Hunt’ın “Kainatın Işığı” adını verdiği bu tabloda geceleyin elinde duran fenerle bahçede duran filozof kılıklı bir adam görülmüyordu. Adam, serbest kalan eliyle bir kapıyı vuruyor ve içeriden bir cevap bekler gibi görünüyordu. Tabloyu tetkik eden bir sanat eleştirmeni Hunt’a dönerek:

-“Güzel bir tablo doğrusu, ama manasını bir türlü kavrayamadım. Adamın vurduğu kapı hiç açılmayacak mı? Ona tokmak takmasını unutmusunuz da....”

Hunt gülümsedi:

-“Adam alelade bir kapıya vurmuyor ki.... Bu kapı, insan kalbini temsil ediyor. Ancak içeriden açılabilirdi için dışında tokmağa ihtiyaç yoktur?”

nımlarını kendinize sıklıkla söyleyin olur mu? Ben önce insan sonra öğretmenim. Ben öğrencimin öğretmeniym. Ben rehber kafalı bir öğretmenim. Hatta aynanın karşısına geçip söyleyin. Size komik gelebilir, isteksiz de olsa söyleyin, sonucu görün.

Yukarıda son aktardığım birkaç paragraftan, “başarısızlığa ve tembelliğe pirim verelim” sonucu çıkarılmamalı. Burada kastedilen bu değil. Elbette “başarısızlığı ödüllendirmekten” söz etmiyorum. Benim söz ettiğim, bir öğretmenin görevinin “kaybetmek” değil “kazanmak” olduğudur. “Ne yapalım bu da böyle, bütün öğrenciler başarılı olacak değil ya” dememesidir. Her insanın bir DEĞER olduğuna tüm içtenliği ile inanması ve her insanın başarılı olabileceğine inancını sürdürebilmesidir. Buna inanır ve gerçekten öğrencilerimizi tanırsak, sepetimiz elmalarla, kayısılarla, kirazlarla... dolacaktır. Ancak elma ağacından, erik; erik ağacından kiraz; kiraz ağacından, kayısı... elde etmek için çaba harcarsak hem öğrencilere, hem kendimize, hem annelere, hem ülkemize ve hem de dünyaya büyük haksızlık etmiş oluruz. Elma ağacından daha kaliteli elmalar, erik ağacından daha nitelikli erikler elde etmek için çaba harcadığımızda, göreceksiniz sonuç mükemmel olacaktır. Bu anlayışa ve bu çabanın adına “başarısızlığa pirim vermek” diyemezsiniz. Ben o “başarısızlığa prim veren” anlayışı çok iyi biliyorum. Bu anlayışın acı sonuçlarını da kendi hayatımda yaşıyorum:

Üç çocuğumdan en küçüğünün ilkokula başladığı yıl, Manisa'nın Demirci ilçesinde, Eğitim Yüksek Okulu'nda çalışıyordum. Hani bir söz vardır, “Küçük yerde büyük yaşanır” diye. Yirmi bin nüfusa sahip Demircide de ben büyük adamdım. Henüz daha öğretim üyesi olmamama rağmen “profesör” muamelesi görüyordum. Yani sizin anlayacağınız “mühim” şahsiyettim. Yedi ta-

ne ilkokulu olan ilçedeki hemen bütün öğretmenler de beni tanırlardı. Oğlum ilkokula başladı. “-Bu kimin oğlu ?” diye soranlara “-Aaa, tanımıyor musun, Hasan Yılmaz’ın oğlu” derler, bunu duyan öğretmenler de bilgici bir eda ile “-Öyle mi, o zaman ‘ulemayı kiramdan’ dır. Beşik ulemasıdır bu, müthiş bir çocuk olmalı...” şeklinde düşünürlerdi. Maalesef oğlumun öğretmeni de böyle düşünenlerden biriydi. Selçuk içinde “Ankara” geçen bir cümlede, Ankara’nın “A” sun küçük yazar ama öğretmen bunu düzeltmezdi. Basit bir toplama işlemini yanlış yaptığında dahi “-Aferin Selçuk, müthişsin...” şeklinde tepki verirdi. Birçok defa “-Yapmayın Hoca hanım, bu doğru değil...” şeklinde müdahale ettiğimizde ise bize “-Merak etmeyin hocam, o çok zeki bir çocuk, biliyor, siz endişelenmeyin, her şey iyi olacak” gibi bir cevap veriyordu. Sonunda Selçuk’un “çalışma, başarı, yapma,” gibi kavramlar konusunda beyin haritası oluşmaya başladı. Nasıl mı, şöyle: “-Ne yaparsam yapayın mükemmel yapıyorum, ister çalışayım ister çalışmayın nasıl olsa beğeniliyor, o zaman neden dikkat edeyim ve neden daha çok çalışayım ki, gerek yok...” şeklinde. Ve bugün 17 yaşında olan gözbebeğim ile başımız gerçekten dertte.

Kısacası arkadaşlar, şu meşhur beş harfli kelime ile ilgili felsefenizi, bilgi ve becerinizi yeniden gözden geçiriniz. Her fırsatta önerdiğim gibi, küçük bir değişiklik ile işe başlayınız. Örneğin, “sınav” kelimesinin ifade ettiği geleneksel anlamı sizin ve öğrencilerinizin beyin haritasında değiştirerek işe başlayabilirsiniz. Bunun için “sınav” kelimesi yerine, örneğin, “Kendimizi Kontrol Envanteri” ifadesini kullanın. Bir kelimenin bile değiştirilmesi çok şeyi değiştirecek ve çok şeyin değişmesi için bir lokomotif olacaktır. her şeyden önce bu değişiklik, başarısızlık ve

korkudan ziyade mizahın baskın olduğu bir atmosfer yaratır. Soruları yazdığınız kağıdın üstüne de bu ifadeyi yazın. Unutmayın, binlerce kilometrelik yol bile bir adımla başlar, öyle değil mi? Hayatımızda küçük bir değişiklik bile büyük bir fark yaratabilir.

▼ 36. Kuralları Koyun... İlk Önce!

Sınıf disiplini günümüzde öğretmenlerin başta gelen sorunudur. Kendi sınıfınızda, azaltmak ve kazanımı maksimuma çıkarmak için uygulanması kolay basit bir disiplin planı geliştirin. Öğrenciler dürüst bir şekilde kendilerinden ne beklendiğini ve kuralları çiğnemenin muhtemel sonuçlarını bildikleri zaman, bu onların davranışlarında pozitif bir farklılık yaratacaktır. Disiplin sorunlarının çoğu üç sebepten kaynaklanmaktadır: (1) Açık ve konuyla doğrudan ilgili bir ders tasarımının eksikliği, (2) Son derece sıkıcı bir öğretmen ve (3) Bulanık, açık olmayan sınıf içi kurallar. İlk iki sebebin bizim için söz konusu olmadığını düşündüğümüzde, bütün yapmanız gereken açık ve net sınıf içi kurallar koymak ve işe yarayan bir disiplin planı geliştirmektir.

BİR ÖYKÜ

Genç bir insanken, dünyayı değiştirmek istemiştim.

Ne var ki, dünyayı değiştirmenin çok zor olduğunu gördüm, bu yüzden ulusumu değiştirmeye çalıştım. Ulusumu değiştiremeyeceğimi anladığımda, yaşadığım kente diktim gözlerimi. Ne var ki, yaşlı bir adam olarak kentimi değiştiremedim, o zaman ailemi değiştirmeye karar verdim... Şimdi, yaşlı bir insan olarak, tek değiştirebileceğim şeyin kendim olduğunun farkına vardım ve birden anladım ki, eğer uzun süre önce kendimi değiştirseydim, ailemi etkileyebilirdim. Ben ve ailem kenti etkilerdik... Kentin etkisi ulusu değiştirirdi ve ben dünyayı değiştirebilirdim, gerçekten de...

Bir Keşiş

Sınıf içi kurallar koymanın ve disiplin planları geliştirmenin sırrı öğrencilerin bu kuralları benimsemesini sağlamaktır. Her sınıfın ilkeleri belirlemesi ve bunların yaptırımlarının ne olacağı kararını vermesi için öğrencilerinize fırsat verin. Siz burada bir rehber görevi göreceksiniz. Kuralları ve yaptırımları onlar oluşturacaklar. Kuralları ve disiplin planını oluşturduktan sonra, bunları herkesin görebileceği bir yere asın. Daha sonra öğrencilerin defterlerine yapıştırmak için kopyalarını çıkarın. Öğrenci merkezli kurallar koymak, sınıfınızdaki huzur ve düzeni artırdıkça, size bunun zevkini yaşamak kalacaktır. Üstelik bu yöntem, öğrencilerinize “kendi davranışları üzerinde kontrol sağlama” becerisini de kazandıracaktır. Dahası, birbirlerinin davranışlarına karşı duyarlı olma becerisini kazandıracak ve bugün en fazla yakındığımız “Bana ne!” anlayışını ortadan kaldıracaktır. Kuralların belirlenmesinde birinci derecede söz sahibi oldukları için de, en büyük kazanım ortaya çıkacaktır. Bu kazanım, “insan olduklarını, görüşlerinin önemli olduğunu, kendi kurallarını kendilerinin koyabileceğini, insanın mutlaka güdülmesi gereken bir varlık olmadığını” onlara hatırlatacak ve yerleştirecektir. Kuralları kendileri belirlediği için, kesinlikle kuralara uyma oranı da artacaktır. Bu kadar bir çaba ile bile, ülkemizde yaygın insan profili olan “yönetilen insan kimliği”nden “yöneten” insan kimliğine geçişe katkı sağlamış olacaksınız.

▼ 37. *Kötü İnançları Yok Edin*

Bir çok öğrenci öldürücü fakat tedavi edilebilir olan “kötü inançlar”dan acı çekmektedir. Bu kötü inançların en önemlisi “yapamam”lardır. Okulda ve evdeki eski başarısızlıklardan kaynaklanan bu “yapamam’lar” öğrencilerin yapabildikleri veya yapamadıkları şeyler hakkındaki kötü ve inatçı inançları ortaya çıkarmakta ve devam ettirmektedir.

Üzüntü ve başarısızlığı ortadan kaldırmak, kötü inançları yok etmekle mümkündür. Bu bizim görevimizdir ve biz bunu başarabilecek imkanlara ve fırsatlara sahibiz. Önce yaygın olarak karşımıza çıkan bazı “kötü inançlar”dan örnekler verelim:

*Bugün güntümde değilim !
Moral bozucu bir Pazartesi daha.
Sınavı düşündüğümde hasta oluyorum,
İşe yaramaz biriyim,
Hiç şansım yok,
Neye elimi atsam bir aksilik çıkıyor,
Keşke hiç doğmasaydım,
Her şey kötü gidiyor,
Bazen kendimden nefret ediyorum,
Neden çalışayım ki, nasıl olsa işe yaramayacak,
Hiçbir şey zamanında olmuyor,
Keşke daha fazla zamanım olsaydı,
Bu dersi çalışmaktan nefret ediyorum.*

Sanıyorum benim gibi sizlerin de yaygın olarak karşılaştığı örneklerdir bunlar. Birçok okul ve diğer eğitim kurumları, öğrencilerinin “Etkili Öğrenme Yöntemleri”ni kazanmaları için beni seminer vermek amacıyla davet eder. Bu seminerlerde ağırlığı ve önceliği öğrencilerdeki bu “kötü inançların” ortadan kalkmasına verdiğimde ise şaşırırlar. Başlangıçta onların beklentileri “Nasıl ders çalışılır, çalışma ortamı, tekrar yöntemleri, not tutma, dikkati sağlama ve sürdürme...” gibi konuları ele alacağım şeklindedir. Halbuki, bir öğrencinin kafasının içinde yukarıda örneklerini verdiğimiz inançlar sapasağlam dururken, siz dünyanın en etkili öğrenme yöntemini de kazandırmaya çalışsanız, bu boşuna bir çaba olacaktır.

Öğrencilerin sahip olduğu kötü inançları ortadan kaldırma da kullanılabilecek çok sayıda yöntem ve uygulama var. Bunlardan çok sayıda örneği yakın zamanda sizlere ulaştırmak için ça-

lıştığım, içinde 100 civarında sınıf içi aktivitenin yer aldığı ve amacı öğrencilerimizin özgüvenlerini, yaşam becerilerini, iletişim yeterliliklerini geliştirmek olan, ama henüz tamamlanmamış bir kitabımda bulabileceksiniz. Burada iki yöntemi kısaca paylaşmak istiyorum.

ALİŞTIRMA:

KENDİMLE YAPTIĞIM SÖZLEŞME: Ben Sorumluyum

Amaç

Birçok öğrenci kararları ve uygulamalarıyla ilgili sorumlulukları kabul etmeyi reddederek, kafalarının içindeki kötü düşüncelerin esiri olarak, hayatlarını kontrol etmekten vazgeçmektedir. Bu alıştırma, hemen hemen hayatlarının her anından sorumlu olduklarını onlara sürekli olarak hatırlatan bir uyarıcı gibi çalışacaktır. Onlarla bir kontrat imzalamak sorumluluk ve uyanıklığı geliştirme konusunda öğrencilerimize yardım edecektir.

Süreç

1. Sorumluluğu tanımlayıp tanımlayamadıklarını görmek için öğrencilerinize sorular yöneltin.
2. Kişinin kendisine, davranışlarına ve çevresine sorumluluk geliştirmesinin önemini tartışın.
3. Her cümleyi okuyup tartışın.
4. Aşağıda örneği verilen “sözleşme metninin” slaytını gösterin.
5. Sözleşmede yer alan her cümleyi okutun ve öğrencilerinizden bunların önemiyle ilgili yorumlarını yapmalarını isteyin.

6. Sözleşmede yer alan hangi ifadenin onlar için daha öncelikli ve önemli olduğunu tartışın, sebeplerini bulmalarını isteyin.

7. Anlamalarını daha iyi kavrayabilmek için cümleleri bir kez daha sınıfa okutun.

8. Bu sözleşmeyi her öğrenci için birer nüsha çoğaltın ve daha sonra "Ben Sorumluluk Sahibiyim" sözleşmesini imzalamalarını söyleyin.

Öğrenci Merkezli Tekrar:

Sözleşmelerin imzalanması işi bittikten sonra öğrencilerinizi tebrik edin ve onların kendi hayatları ile ilgili çok olumlu bir iş yaptıklarını, önemli bir adım attıklarını söyleyin. Daha sonra da aşağıdaki sorular üzerinde sınıf içi bir tartışma yürütün.

-Bir insanın kendi düşünce, duygu ve davranışlarından sorumlu olması neden bu kadar önemlidir?

-Bu sorumluluğu yerine getirmediğimiz zaman ne olur?

-Kendi davranış ve düşüncelerine karşı sorumluluk duyan insan neleri yapar?

-Bir insanın bu sorumluluktan vazgeçtiğini gösteren belirtiler nelerdir?

Uygulama:

-Üzerinde "Ben Sorumluluk Sahibiyim Sözleşmesi" yazan büyük bir poster hazırlayın ve bunu okulun ana koridoruna asın. Sözleşmenin üzerinde bir yere, büyük ve çarpıcı harflerle şunu yazın: "Sizden kim sorumlu?".

-Üzerinde "Siz Sorumluluk Sahibisiniz" cümlesi yazılı 3 x 5 ebadında bir kart hazırlayın ve sorumluluktan vazgeçmiş kişileri gördükçe bunu onlara verin.

SÖZLEŞME

Benim adım:

Aşağıda yazılan maddeleri inceledim. Bütün hepsini kabul ediyorum ve bunlara uyacağıma söz veriyorum. Ben verdiğim sözü tutan bir insanım ve bu sözü kendime veriyorum.
...../...../200.....

1-Günlük düşüncelerimden tamamen sorumlu olduğumu kabul ediyorum. Düşüncelerimin gerçek dünyamı ve bu gerçekliğin de hayatımı oluşturduğunun bilincindeyim. Kendi dünyamı yarattığımın ve bunu kontrol ettiğimin farkındayım, çünkü sadece düşüncelerimi kontrol etme yeteneğim var.

2-Kararlarımdan tamamen sorumlu olduğumu kabul ediyorum. Yaşam kalitemi kararlarımın kalitesiyle belirlendiğinin farkındayım ve bu kararları kendim veriyorum.

3-Amaçlarımı oluşturmak ve bunları gerçekleştirmekten ben sorumluyum. Amaçların hayata yön ve anlam verdiğinin farkındayım. Biliyorumki amaçlarım hayatımı anlamlı kılmaktadır.

4-Sahip olduğum en değerli şey olan kendi öz-güvenimi güçlendirmekten tamamen sorumlu olduğumu kabul ediyorum. Mutlulukla dolu bir hayat sürdürmek için kendimi sevip saymam gerektiğini biliyorum.

5-Hayatımdaki erdemlerden tamamen sorumlu olduğumu kabul ediyorum. Başkalarında da erdem ararsam kesinlikle bulacağımı biliyorum. İnsan görmek istediği şeyi görür.

6-Öğrenme işinden tamamen kendim sorumluyum. Eğer bir şey öğreneceksem, bunun bana bağlı olduğunu biliyorum. Her yaşanan gün bir öğrenme deneyimidir ve ben bunun farkında olmalıyım.

7-İnançlarımdan tamamen kendimin sorumlu olduğunu kabul ediyorum. Hayatımdaki ahengi yaratan davranışlarımı inançlarımın şekillendirdiğinin bilincindeyim. İnançlar başarıya hizmet eden " hizmetkârlar" haline getirilebilir.

8-Dünyada gördüğüm güzelliklerden tamamen ben sorumluyum. Güzellikleri görmeyi ve gördüğüm güzelliklerin kıymetini bilmeyi biliyorum.

9-Kendi yaşantımdaki sevgiden ben sorumluyum. Kendime ve başkalarına verdiğim sevgiden doğrudan etkilenip seveleceğimi biliyorum.

10- Kafamın huzurlu olmasından tamamen kendimin sorumlu olduğunu kabul ediyorum. Huzurlu olabilmem için kötü düşünceleri ortadan kaldırmam gerektiğinin bilincindeyim. Korku, kızgınlık ve şüpheden arınmış bir hayat sürdürüyorum.

YAŞAMAM İÇİN BANA VERİLEN HAYATTAN TAMAMEN SORUMLU OLDUĞUMU KABUL EDİYORUM. BU HAYATI UMUT VE MUTLULUKLA DOLDURACAĞIMA SÖZ VERİYORUM.

İmza

Arkadaşlar “kötü düşüncelerle” baş etmekte yararlanabileceğiniz size önereceğim ikinci alıştırmaya “*Pozitif İmaj Takvimi*” adını taşımaktadır.

POZİTİF İMAJ TAKVİMİ

Amaç

Bu alıştırma, size ve öğrencilerinize günlük bir güneş ışığı sağlamak üzere tasarlanmıştır. Pozitif imaj takvimi, pozitif bir imaj yaratmak için pozitif ifadelerin bulunduğu 30 günlük bir takvimdir.

Açıklama

Her insan sürekli olarak bir “içsel konuşma” içindedir. Her gün kendimize yüzlerce şey söyleriz. Kendimiz ile olan bu içsel konuşmanın içeriği o günkü verimimizi ve mutluluğumuzu da doğrudan etkiler. Araştırmalar kendimizle yaptığımız bu içsel konuşmanın içeriğinin olumludan çok olumsuz duygularımızın etkisi altında gerçekleştiğini ve bizim kendi kendimize sınırlar koymamızla sonuçlandığını söylemektedir. İçsel konuşmamızı olumluya çevirmek ve dolayısıyla başarı ve mutluluğumuzu arttırmak mümkündür. Küçük bir pozitif uyarıcı bile bu konuda çok işe yarayabilir. Pozitif imaj takvimi, kendi kendimize söylediğimiz negatif ifadeleri ortadan kaldırıp, umut, mutluluk ve başarı dolu bir yaşama yöneltecek pozitif ifadelerle dolu 30 günlük bir takvimdir.

Süreç

1. Sabah kalktıklarında veya sabah aynaya ilk baktıklarında kendilerine ne söylediklerini sınıfa sorun. Söyledikleri şeyler olumlu mu olumsuz mu? Aynaya bakarken kendilerine iyi şeyler mi, söylüyorlar yoksa kötü mü?
2. Bu sabah kendilerine söyledikleri ifadelerin bir kısmını tartışın.
3. Tahtanın bir tarafına olumlu cümlelerin, diğer tarafına olumsuz olanların listesini yapın.
4. Olumlu ve olumsuz cümlelerin onlara ne hissettirdiğini ve bu duyguların gün boyunca davranışlarını nasıl etkileyebileceğini tartışın.
5. Sınıfı beş kişilik gruplara ayırın ve her gruptan olumsuz cümleleri olumlularıyla değiştirmelerini isteyin.
6. Günün ilk dakikalarında öğrencilerin kendilerine ne söylediklerinin farkında olmanın yollarını tartışın.
7. Her öğrenciye aşağıda örneği verilen takvimin bir nüshasını verin.
8. Takvimdeki her ifadeyi ve bu ifadelerin "günlük olarak" söylenmesi durumunda nasıl bir etki yarattığını tartışın.
9. Önem sırasına göre, takvimdeki bütün ifadelerin listesini yaptırın.
10. Pozitif imaj takviminin boş bir kopyasını öğrencilere dağıtın ve güne doğru başlamalarını sağlayan, örnekte bulunanlardan farklı yeni ifadelerle doldurmalarını isteyin.
11. Takvimde yazanlardan esinlenebileceklerini ancak daha çok yeni ifadeler de bulmalarını isteyin.
12. Pozitif ifadeleri yazarken o günün tarihini dikkate almaları gerektiğini belirtin. Örneğin Pazartesi'de sıkıntının önemini ve okul veya işteki disiplinin gereğinin vurgulanması gerekebilir. Diğer bir deyişle, ayın ve belirli bir günün beklenen duygusal ihtiyaçlarını karşılayacak ifadelerin siparişini verin.
13. Alıştırmayı EĞLENCELİ bir hale getirin...!
14. Öğrencilerden kendi ifadelerini diğer arkadaşlarınınkiyle paylaşmalarını isteyin.

Öğrenci Merkezli Tekrar:

Bir veya iki öğrenciyi tahtaya çıkartın ve bu takvimin önemini incelettirin. Düşünmeye ve diğer öğrencilerle etkileşime yardımcı olacak soruları bu öğrencilere sordurtun. Kendi ifadeleri ve diğer arkadaşlarının ifadeleri konusunda farkındalık geliştirin.

TAKVİM

ANKARA	5.30
İzmir	7.00
Güneş	11.56
Akşam	14.25
Yarın	15.40
Yeni	18.00

OLUMLU DÜŞÜNME TAKVİMİ

1 Uygulamaya aktarılmayan bilgi değersizdir	6 Hayatımdan sorumluyum.	11 Başarı yapabildiklerimizde gizlidir. Yapamadıklarımızda değil...
2 Her deneyimi severim, çünkü hepsi içinde eşsiz bir fırsat barındırır.	7 Kendi geleceğimi şekillendirebilirim	12 Başkalarını sevmeye açığım.
3 "Bunun üstesinden gelebilirim" diyerek korkunun yıkıcı etkilerini ortadan kaldırıyorum	8 Görevim yeni ve farklı şekilde dünyaya bakmaktır.	13 Değişimi seviyorum
4 Kendi dünyamda kendimi güvende hissediyorum	9 Amaçlarımı gerçekleştirmemde işe yarayacak kaynakları arıyorum	14 Kötü düşünceler sağlığınıza zararlıdır.
5 Paylaşmak, ilgilenmek ve sevmek için hayat bir fırsattır.	10 Hep dün de yaşayarak yarın yakalanmaz.	15 Hayatımın ipleri kendi elimde.

16 "Şu an" bir arma- ğandır.	21 Hedeflerimi ve rüya- larımı gerçekleştiri- mek için mükemmel yaşayım.	26 Beynimi "kuruntu üretim fabrikası" gibi çalıştırmıyorum.
17 Güç, umut ve mutlul- luğun olduğu bir dünya yaratmak için kendi yarattığım korku ve sınırlama- larımın ötesine geçi- yorum	22 Yaşadığım her an kıymetli ve ben bu- nun farkındayım.	27 olduğum "artı"ların farkındayım.
18 Kendi dünyamda her ihtiyacımın ve iste- ğimin cevabı var. Sahip olduklarımın farkındayım	23 Risk alabilirim. Ken- dime güveniyorum.	28 Yaşadığım dünya- dan sorumluyum.
19 her şeyde, her yerde, herkeste "iyi"yi gö- rüyor ve onu hisse- diyorum.	24 Hayattan ne istediği- mi biliyorum. İstek- lerimi gerçekleştiri- mek için sorumlu- luklarımı yerine ge- tiriyorum	29 Bugün arkamda "bi- tirilememiş işler" bı- rakarak yarın "keş- ke"lerle yaşamak is- temiyorum.
20 Gördüğüm güzellik- lerle her gün kendi dünyamı zenginleş- tiriyorum. Ben güzeli- lim...	25 Ne istediğimi ve ne- ye ihtiyacım olduğu- nu sorguluyorum.	30 Kendim olmak beni mutlu ediyor. Kendi- mi seviyorum.

Şunlar üzerinde durun:

-Pozitif bir içsel konuşma ile güne başlamak o günümüzü nasıl etkiler ?

-Neden pozitif ifadeler bulmak, olumsuz ifadeler bulmaktan daha zor geliyor?

-Olumsuz ifadeler duygu ve davranışlarımızı nasıl etkiliyor?

-Olumsuz bir içsel konuşma içinde olduğumuzu fark ettiğimizde neler yapabiliriz?

Öğrencilerinize, kendimizle olumsuz içsel konuşma içine girdiğimiz zaman, beynimizin bir bölümünün, bu olumsuz ifadeleri kanıtlayan yaşantı örnekleri geliştirdiğini açıklayın. İçsel konuşmamızın olumlu olduğu zaman ise bunun tersi kanıtları ortaya çıkardığını söyleyin.

Uygulama:

Öğrencilerden kendi takvimlerini alıp herkesin görmesi için çalışma masalarına asmalarını isteyin. Bunu okuyan herkes gün boyunca kendini daha iyi hissedecektir.

O günün olumlu ifadesini sınıfın tahtasına, üst kısma, rahatlıkla okunabilir büyüklükte yazın. Bu yazı günün sonuna kadar tahtada kalsın.

Gün içinde herhangi bir zamanda, kendisiyle olumsuz bir içsel konuşma içine girdiğini sezinlediğiniz öğrencinize, tahtada yazılı ifadeyi yüksek sesle okutun. Dikkatli bir gözlemciyseniz ve öğrencilerin göz hareketlerine dikkat ederseniz, onların içsel konuşma içine girdiklerini anlayabilirsiniz. (*Küçüçük bir ipucu içsel konuşma içine giren bir insanın gözleri sol alt kısma bakar.*) Aynen şöyle :

▼ 38. Yaralayıcı Kelimeleri Ortadan Kaldırın

Birkaç yıl önce emekli bir müdüre başarısının sırrını sordum. Şöyle dedi: "Ağzımdan çıkanlara ve ağzıma koyduklarıma daima dikkat ederim." O anda 93 yaşında ve halen sağlıklı olduğundan, biliyorum ki felsefenin her iki yanı da doğrudur.

Arkadaşlar, günlük yaşamın psikolojisi içinde hergün kendimizi iyi hissetmemiz elbette olanaksızdır. Hepimizin kötü günleri hatta haftaları olmuştur. Zaman zaman kendini kötü hisset-

mek oldukça doğaldır. Bu gibi zamanlarda çevremizdeki insanlarla iletişimimize, özellikle ağzımızdan çıkan kelimelere çok dikkat etmemiz gerektiğini düşünüyorum. Çoğu zaman bu gibi günlerde özellikle öğrencilerimize karşı kullandığımız yaralayıcı kelimelerin etkisi bazen hiç ortadan kalkmamaktadır.

Bu gibi günlerde yaralayıcı ifadeler olarak isimlendirilen kelimelerin hedefi neden özellikle öğrencilerimiz olmaktadır, hiç düşündünüz mü? Örneğin yöneticimiz ile aramızda geçen tatsız bir konuşmadan sonra sınıfa girdiğimizde, örneğin, herhangi birinden sözgelişi müfettişten hak etmediğimiz bir muamele gördüğümüzde kurban olarak öğrencilerimizi seçeriz. Elbette bu seçim çok da bilinçli olmaz. Ama sonuçta yaralayıcı ifadeleri kullandığımız kişiler üzerinde kalıcı olumsuz etkiler bırakır.

Duygularını kontrol edebilmek, öfkesiyle uygun yöntemler kullanarak başedebilmek ve duygularını gerçek muhataba uygun tarzda ifade edebilmek, kendini gerçekleştirmiş insanın en belirleyici özelliklerindendir. Çoğu zaman gerçek muhatabına “Bu davranışınız beni üzdü...” diyebilmek bile, duygusal yoğunluğumuzu azaltır. Kafamızın içindeki “bitirilmemiş işlere” bir yenisin eklenmesini önler. Böylece, gerçek muhatabı olmadığı halde ağzınızdan çıkan yaralayıcı kelimelerle öğrencilerimizin kaza kurşunlarına hedef olma riskini azaltmış; kendi ruh sağlığımız için de olumlu bir iş yapmış oluruz.

Ağzından çıkacakları tartıp, incitebilecek sözleri kullanmama konusunda uyanık olun. Bunların öğrencilere telafi edilemez zarar verebileceğini unutmayın. Sıklıkla, kelimelerinizin öğrenciler için ne kadar önemli olduğunu kendinize hatırlatın. Hatırlamanıza yardımcı olması için, incitici kelimelere sarfettiğinizde sizi uyarması için bir öğrenciye başvurun. Öğrencinin sizi uyarması için gizli bir sinyal bulun. Uyanıklık (farkına varma) değişikliğe giden ilk adımdır. Hatırlanması gereken diğer bir tavsiye de şudur; kötü bir gün geçirdiğiniz zaman, hissetti-

ğinizden farklı bir şekilde davranmaya kendinizi zorlayın.

Her şeye rağmen yaralayıcı ifadelerden birini kullanmışsak da, gecikmemek koşuluyla yapabileceğimiz bir şey var. Öncelikle böyle bir ifade kullandığınızın farkına varın. Ve daha sonra da özür dileyin. Sözlüklerde bulunan iki özel cümle bir çok durumda çok büyük işlere yarar. Bu iki özel cümlelerin bir tanesi “Teşekkür ederim.”, diğeri “Özür dilerim.” dir. Bu iki cümle yerinde ve zamanında kullanıldığında pek çok çatışmayı çözer, yanlış anlamaları düzeltir ve insanların kendilerini çok daha iyi hissetmelerine yardımcı olur. Bu ifadelerden “teşekkür ederim”i kullanmak, diğerini kullanmaya göre daha kolaydır. “Özür Dilerim” ifadesini kullanma konusunda ise pek çok insanın sıkıntı yaşadığı bilinir. Gerçekte bu özel ifadeyi kullanabilmek bir erdemliliğin göstergesidir. Yaş, mevki gibi değişkenler açısından kendimizden daha yüksekteki ya da en azından kendimizle eşit durumdaki insanlara karşı “özür dilerim”i kullanmak daha kolayken, çocuklarımıza, öğrencilerimize karşı bu ifadeyi kullanmamız gerektiği zaman zorlanırız. Ancak kullandığımız yaralayıcı ifadelerin hem karşımızdaki insanda meydana getirdiği incinimleri tedavi edecek hem de bu ifadeleri kullanmamızdan dolayı bizim kendi içimizde hissedeceğimiz olumsuz duyguları ortadan kaldıracak başka pansuman malzemesi de yok.

Sık ve çok gülmek; zeki insanların saygısını ve çocukların sevgisini/şefkatini kazanmak; dürüst eleştirilerin takdirine layık olmak ve yanlış arkadaşların ihanetlerine tahammül edebilmek; güzelliği takdir edebilmek, başkalarındaki “en iyiyi bulabilmek”; sağlıklı bir çocuk, bahçelik bir arazi ya da daha iyi hale getirilmiş bir sosyal durum yoluyla bu dünyayı olduğundan biraz daha iyi bırakarak terk etmek; bir tek hayatın bile sırf siz yaşadınız diye daha rahat nefes almış olduğunu bilmek. İşte “başarmış olmak” budur.

Ralph Waldo Emerson

▼ 39. Bir Gdleyiciye İhtiyaç Deyun

Günümüzde yaşıadığımız dünyaya, yakın çevremize, kendimize uyum sağlamak ya da Dökmen Hocanın ifadesiyle, "uyumlaşmak" için sürekli değişmek ve gelişmek zorundayız. Özellikle bizim mesleğimizde, değişme ve gelişme işi daha da önemlidir. Çünkü bizim dışımızdaki her şey sürekli değişmektedir ve öğrencilerimiz bu değişmelerin içinden, onlardan etkilennmiş ve hatta o değişmelerin bir kısmını özümsemiş olarak karşımıza gelmektedir.

Mesleki kıdemi bir hayli ilerlemiş olmasına rağmen, hala mezun olduğu ğretmen yetiştiren kurumda aldığı kültür, bilgi ve beceriyle mesleğini sürdüren öğretmenlerin öğrencileri gerçekten talihsizdir. Birçok defa, ğrencilerinin gerisinde kalmış öğretmenlerimizle karşılaştım. Bu durum beni hep üzmüştür. Bu öğretmenlerimizi daha yakından incelediğinizde ise, "otokratik, kendisine ulaşılması zor, mesafeli" bir insan olduğunu görürsünüz. Ancak bu tutum ve yaklaşımlarla kendisini koruyabilmektedir. Aslında kendisi de mutsuzdur. rettiği savunmaların sayesinde "günü kurtarmakta"dır.

Değişimi başlatmanın ve sürdürmenin zor olduğunu biliyorum. Ama kaçınılmaz olduğunu da. her şeyden önce kendi kişi sel mutluluğumuz ve başarımız için bir küçük adım atmak, zaten içimizde var olan değişim potansiyelimizi tetikleyecektir.

Bu adımı atmak için, değişim sonunda elde edeceğimiz kazanımları, önceden görmeye, hissetmeye ihtiyacımız var. şimdi yapmanızı istediğim bir şey var:

1-Yaşam kalitenizi artırmak için başlatmak istediğiniz bir tane değişikliğin ne olduğunu bir kağıda yazın. Yazdıklarınız;

1.1. Kesin olsun, belirsiz, platonik ve çok biyk şeyler olmasın,

- 1.2. Sizin tarafınızdan şiddetle istenen değişiklikler olsun,
- 1.3. Sizin için fayda sağlayacak olumlu nitelikte değişimler olsun.
- 2- Yazdığımız değişimleri gerçekleştirmek için ne tür engelleriniz var, bunları da listeleyin.
- 3- Değişimi gerçekleştirmek için ne tür kaynaklara sahipsiniz, bunları da yazın.
- 4- Değişimi gerçekleştirmek için atmanız gereken ilk adımın, ikinci ve üçüncü adımın neler olması gerektiğini yazın.
- 5- Her adım için zaman tespiti yapın. Hangi adım ne zaman atılacak?
- 6- Benzer değişimi gerçekleştirmiş tanıdığımız kişiler var mı? Bunu düşünün ve varsa onların bunu nasıl gerçekleştirdiklerini inceleyin.
- 7- Hedeflediğiniz değişimi gerçekleştirdiğinizde elde edeceğiniz kazanımları düşünün. Amacınıza ulaştığınız anı hayal edin. Sesleri duyun. O an yaşayacağınız duyguyu şimdi hissedin.
- 8- Kendinize bir monitör bulun. Bu ne demek biliyor musunuz? Güvendiğiniz ve sevdiğiniz bir insana gidin ve "Ben şu değişimi kendime amaç edindim. Bunun için şunları yapacağım. Atacağım her adımın zamanlaması şu şekilde. Şimdi senin yardımına ihtiyacım var. Bu değişim sürecinde bana "geribildirimler" vermeni istiyorum. Bana "ayna" ol ve amacıma ne kadar ulaştığımı, aksamalarımı yansıtsın. İfade et". Kendinize bir monitör bulun dememdeki kasıt budur. Ve böyle bir monitör bize sağladığı geribildirimlerle bizi motive edecektir.

Birçok insanın başlattığı bir değişimi gerçekleştirmede başarısız olmanın birincil nedeni, geribildirim eksikliğidir. Değişim süreci içinde geribildirimlerin motive edici bir etkisi vardır. Ala-

cağınız geribildirimler, ihtiyaç duyduğunuz ve olmak istediğiniz şeye doğru sizi motive eder, bazen ise iter. Bazen incitici olan ama araştırmacı sorular sorar. Gelişmek ve değişmek için farklı bir şekilde neyi yapmaya kendinizi adanmış ve nerede olduğunuzu gözden geçirmenizi sağlayacak sözler söyler.

Güdüleyiciniz olmasını istediğiniz arkadaşınıza görev ve sorumluluklarını açıklayın. Özellikle gerçekçi ve ısrarcı olmasını isteyin. Amaca ulaşmada attığınız her adımın sonuçlarını güdüleyicinizle paylaşın. Değişimleri birlikte değerlendireceğiniz tarihler belirleyin. Size başarılarınız konusunda geribildirim sunmak için güdüleyicinin programlanmış tarihleri de olması gerekir.

Unutmayın, gelişmek ve değişmek bir zenginliktir. ve bizim yaşam kalitemizi artırır.

▼ 40. Rahatlayın !

Kimin rahatlamaya zamanı var? demeyin. Rahatlayın! Bir günlük hayatınızın içindeki olaylar, görüntüler, sesler, sorumluluklar, zorunluluklar ve daha pek çok şey, zihinsel, duygusal ve bedensel yapımız üzerinde öyle baskılar ve basınçlar yaratır ki... Kendinize yardım etmek zorundasınız. Zihinsel, duygusal ve fiziksel dengeyi sağlamanız için, rahatlamayı öğrenmek ve gün boyu kendinizi rahatlatacak egzersizleri birkaç defa yapmak zorundasınız. Gün boyunca birkaç kez 15 saniyelik mini molalar vermek bile inanılmaz sonuçlar yaratabilir, tabi doğru teknikleri kullanırsanız. İnanın bazen bu vücut molaları ve beyin molaları hayat kurtarıcıdır.

İşte size bu molaları almanın yolları:

1. Vücut Molası derin bir nefes alma ve karnınızı balon gibi şişirmekten meydana gelmektedir. Akciğerlerinizi hava ile doldurduktan sonra beşe kadar sayma süresi içerisinde nefesinizi

dışarı verin. Günler geçtikçe bu egzersizi yaparken önce 7'ye sonra 10'a, 15'e ve 20'ye kadar sayarak nefesinizi vermeye çalışın. Gün boyunca bu egzersizi en az on defa tekrarlayın.

2. Rahat bir yere oturun. Ellerinizi göbeğinizin üzerine koyun. Gözlerinizi hafifçe kapatın. Kendinizi olabildiğince rahat bırakın. Akciğerlerinizi düşünün. İki bölümden meydana geldiğini hayal edin ve biiir ve ikiii diyerek, iki taksitte tüm ciğerinizi hava ile doldurun. Unutmayın, "biiir" de yarısını, "ikiii" de diğer yarısını dolduruyoruz. Kısa bir süre nefesinizi tutun ve aldığınız sürenin iki katı sürede "biiiiiir" ve "ikiiiiir" diyerek nefesinizi verin. Bu egzersizi üst üste iki kereden fazla yapmayın.

3. Rahat bir yere oturun, kendinizi rahat bırakın ve gözlerinizi kapatın. Derin bir nefes alın ve içinizden 20'ye kadar sayarak nefesinizi tutun. Sonra tüm nefesinizi yavaşça bırakın.

4. Bir Vücut Molası gerçekleştirmenin diğer bir yöntemi de gözlerinizi hafifçe kapayarak stres noktalarını belirleyecek, hızlı bir vücut taraması yapmaktır. Ayak parmaklarınızdan başlayarak, başınıza kadar tüm vücut bölümlerinizi hissedin. Çene-nizi ve omuzlarınızı sarkıtarak stresin dağılmasını sağlayın. Vücudunuzda dolaşan yatıştırıcı bir ılıkılığı ve ağırlığı hissedin. Bu işlem beş saniye gibi kısa bir zaman alacaktır, fakat etkileri mükemmel olur. Daha fazla enerjiye sahip olacaksınız ve daha tetikte olacaksınız.

5. Beyin Molası'na gelince. Bu molanın zihinsel sağlık üstündeki pozitif etkisini gözardı etmeyin. Beyin Molası zihninizdeki "acımasız gevezeyi" susturarak zihinsel bir odaklanma yaratmaktan oluşmaktadır. Hoş, yavaş ve ritmik bir tonda tekrar tekrar "Sakin ol ve kendine güven." cümlelerini söyleyerek düşüncelerinizi bir noktada yoğunlaştırın. Bu birkaç saniyelik yoğunlaştırılmış dikkat size daha fazla enerji, sakinlik hissi ve sessiz bir güç sağlar. Bunu kendinden memnun olma diye adlandırabilirsiniz.

Arkadaşlar, gerçekten stresi yoğun bir iş yapıyoruz ve sıkıntıları giderek artan bir çevrede yaşıyoruz. Hergün, hayatımızı kolaylaştıran pek çok teknolojik ürün günlük yaşamımıza giriyor ve gerçekten işimize yarıyor. Ancak bu teknolojilerin bir bedeli var ve bu bedel çok ağır. Bazı yazarlar bu bedelin “nevroz” olduğunu ileri sürüyor. Gerçek şu ki, günlük yaşamın sorunları ile başetme mücadelesi içinde, kendi kendimize yardımcı olmak zorundayız. Bunu yapabiliriz. Bir çoğunuzun bir müzik aleti çalabildiğini, bir kısım meslektaşlarımın resim yaptığını, bir bölümünün gösteri sanatları ile ilgilendiğini biliyorum. Onlar çok büyük bir avantaja sahipler. Onların elinde adeta bir “can simidi” var. Onlar yaşadığımız hayatın karmaşası içinde kolay kolay boğulmazlar. Çok sevdiğim Celil Vardar Hocamı, dostumu, ağabeyimi hatırlarım. 40 yaşından sonra ud çalmayı öğrenmiş ve yaşamında fark yaratmış bir insan. Ders aralarında bile odasında bir iki şarkıyı kendi başına mırıldandığına tanık olduğumda hayranlığım bir kat daha artmıştı.

Bir şeyler yapmak zorundayız. Dün yaşadığımız şekilde bugün de yaşamaya devam ettiğimiz sürece, hayatımızda hiçbir şey değişmeyecek. İşte, yukarıdaki basit ve detaylarına girilmeden aktarılan rahatlatma teknikleri, günlük hayatın içinde oluşan sıkıntılarla, iletişim kazalarından doğan gerginliklerle başetmede bize yardımcı olacaktır. Haydi, şimdi işlerinden birini seçin ve uygulayın.

▼ 41. Tekrar Dalgası

Zihinsel ve fiziksel olarak katılım, öğrenme sürecindeki bilginin saklanması ve kullanılabilmesine katkıda bulunur. Zihinsel katılım ve hareketi birleştirmenin etkili ve eğlenceli yolu “Tekrar Dalgası”nın kullanılmasıdır. Her 10 dakikada bir öğrenci merkezli tekrarlar yapıldığında, öğrencilerin bilgiyi muhafa-

40 gibi bir oranda arttığını göreceksiniz. Bir futbol veya basketbol maçı izlediyseniz, taraftarların ayağa kalkıp bir dalga yarattığını görmüşsünüzdür. Bir tekrar yaparken aynı tekniği uygulayın. Eğlenceli ve yararlı olduğunu göreceksiniz.

İlk adım “Tekrar Dalgası”nın kurallarını öğrencilere açıklamaktır. Bu kurallar şunlardır:

1. Her öğrenci dersi dikkatlice dinleyecek ve kısa, anlamlı, öz notlar tutacak.
2. On dakikalık bir dersten sonra öğretmen parmağı ile bir öğrenciyi işaret edecek.
3. İşaret edilen öğrenci ayağa kalkarak deste işlenen kelime ya da kavramı, kendi ifadeleri ile, anladığı biçimde tekrar edecek ve hemen oturacak.
4. Bu öğrenci oturur oturmaz, eş zamanlı olarak, yanındaki öğrenci ayağa kalkacak ve aynı bilgiyi, kendi ifadeleri ile tekrar edecek ve hızla yerine oturacak.
5. Yanındaki öğrenci ayağa kalkacak ve bu işlem son sıradaki öğrenciye kadar, olabildiğince hızlı sürecek.

Sınıfta önden arkaya, sağdan sola doğru bu dalgayı yaratabilirsiniz. Her 10-15 dakikalık ders sunumunun arasına yerleştireceğiniz “tekrar dalgası” hem dersi eğlenceli hale getirecektir, hem de öğrenilenlerin kalıcılığını artırmada çok işe yarayacaktır.

Bu yöntemi ilk uygulamaya başladığınız zaman ortaya çıkabilecek aksamalar veya düzensizlikler hiç canınızı sıkmasın. Zamanla ihtiyacınız olabilir. Ama bir defa öğrencilerinizi bu yöntemi kullanabilir duruma getirdiğiniz zaman, işte o zaman size iyi eğlenceler.

▼ 42. Çabalamayacaklar..... Niçin?

Zaman zaman sınıfın önünde durun ve öğrencilerinizin yüzüne bakın. Ne tür duygular yaşadıklarını ve içsel konuşmalarını tahmin etmeye çalışın. Merak etmeyin, yüzlerinden ve özellikle gözlerinden çok şey okuyacaksınız.

Fakültedeki öğrencilerim için bunu yaptığım zamanlar, bazen, öğrencilerimin çoğunda “boş bakışlar”la karşılaşırım. Bakışlarından ve yüzlerinden, açıkça “Ben burada değilim”, “İlgilenmiyorum” okunur. O an öğrenmek için hiçbir çaba içinde olmadıklarını anlarım. Ancak çoğu zaman neden çaba göstermediklerini anlayamam. En azından birçok öğrencimin, öğretilen konuyu, hatta daha fazlasını öğrenebilecek potansiyele sahip olduklarını biliyorum. Buna rağmen, bu “il-gi-len-mi-yo-rum”un sebebi nedir ?

Arkadaşlar, başarıyı engelleyen en önemli faktörlerden bir tanesi KORKU’dur. İnsanların, içlerindeki korku ile başetmekte geliştirdikleri bir mekanizma, “ilgilenmiyorum” davranışı olarak karşımıza çıkar. Birçok korku yaratan durum ya da düşünce karşısında kendimizi “ilgilenmiyorum” moduna sokarak koruruz. Öğrencilerim de bunu yapıyordu. Bilmedikleri ya da başarısızlıktan korktukları zaman, “ilgilenmiyorum” mesajı göndererek kendilerini koruyorlardı. Korkuları üzerinde kontrolleri yoktu.. Beden dilleriyle “ilgilenmiyorum” diyerek saygınlığını kurtarmaya çalışıyorlardı.

Öğrencilerinize, “Bu sınıfta başarı değil, teşebbüste bulunmak takdir edilir.” deyin. “Bu sınıf teşebbüs etmenin övgüyle karşılandığı bir cennettir.” ifadesinin yazılı olduğu bir poster hazırlayın ve sınıfa asın.

Sınıftan, bir öğrencinin çaba göstermemesinin nedenlerini ve hatta neden çaba göstermeleri gerektiğini ifade edecek sebepler ortaya koymalarını isteyin. Bunların her birini tartışın ve geli-

şim için risk almanın faydalarını açıklayın. Korkunun, risk alma konusundaki isteği nasıl etkilediğini gösteren kişisel hikayeler anlatın.

Duygularında yalnız olmadıklarını ifade edin. Bütün öğrenciler aynı korkuyu paylaşır. Risk alan ve gelişen öğrenciler, başarısızlığın ölümcül bir hastalık olmadığını kanıtlayan modeller olarak, sınıftaki diğer öğrencilere yardımcı olacaklardır.

▼ 43. Kilitlenmeler

Öğrencilerine yaşlanmanın psikolojik belirtilerini anlatan Dr. Paul Ruskin, onlara şu olayı okur:

"Hasta ne konuşuyor, ne de söylenenleri anlıyor. Bazen saatlerce anlaşılmaz şeyler geveliyor. Zaman, yer ya da kişi kavramı yok. Yalnız, nasıl oluyorsa, kendi adı söylendiğinde tepki veriyor. Son altı aydır onun yanında-yım, ne görünüşü için bir çaba sarf ediyor ne de bakım yapılırken yardımcı oluyor. Onu hep başkaları besliyor, yıkıyor ve giydiriyor. Dişleri yok, yiyeceklerin püre halinde verilmesi gerekiyor. Gönleği salyalarından dolayı sürekli leke içinde. Yürümüyor. Uykusu sürekli düzensiz. Gece yarısı uyanıp çılgınlıklarıyla herkesi uyandırıyor. Çoğu zaman mutlu ve sevecen, fakat bazen ortada bir sebep yokken sinirleniyor. Biri gelip onu yatıştırana kadar da feryat figan bağıırıyor."

Bu olayı okuduktan sonra, Ruskin öğrencilerine böyle birinin bakımını üstlenmek isteyip istemediklerini sorar. Öğrenciler bunu yapamayacaklarını söylerler. Ruskin, kendisinin bunu büyük bir zevkle yaptığını ve onların da yapması gerektiğini söyleyince öğrenciler şaşırırlar.

Daha sonra Ruskin hastanın fotoğrafını dolaştırmaya başlar. Fotoğraftaki doktorun altı aylık kızıdır..

Dr. Ruskin, Amerikan Tıp Birliği Dergisindeki makalesinde, bir yanlış "kilitlenmenin" insana nasıl tamamen farklı bir perspektif kazandıracağını anlatmaktadır.

Sınıftaki bütün öğrencilerinizi tek tek gözünüzün önüne getirin. En sevmediğiniz öğrenci hangisidir? Ve neden sevmiyorsunuz? Bir kağıt kalem alın ve dürüst olun. Sevmediğiniz öğrencinin iyi ve kötü bütün davranışlarını listeleyin.

Bazen baktığımız resimdeki bir noktaya, bir renge ya da motive kilitleniriz. Artık bütün resmi, kilitlendiğimiz noktanın bizde bıraktığı etkiye göre algılarız. Bazen okuduğumuz bir yazının bir yerine, kelimesine, ifadesine kilitleniriz. Farkında olmadan meydana gelen bu kilitlenme, yazının bütünü hakkındaki görüş ve düşüncelerimizde belirleyici olur.

Bazen bir öğrencimizin bir davranışına kilitleniriz. Artık o öğrencimizin her davranışına, kilitlendiğimiz davranışın etkisi altında bakar ve yorumlarız. Kilitlendiğimiz noktalar çoğu zaman olumsuz davranışlardır. Kilitlendiğimiz o olumsuz davranışından dolayı, o kişiyi büyük bir acı ve mutsuzluk yaratan biri olarak görürüz. Zihniniz o öğrencinin bütün negatif davranışlarına kilitlenir.

Muhtemelen aşağıdaki resmi görmüşsünüzdür.

Ne görüyorsunuz? Bir kadın? Kaç Yaşında? Çoğu insan, bu resme ilk defa bakıyorsa, burada çirkin bir kadın görürler. Bunu gördükten sonra, bu belirli imaj'a kilitlenirler. Bununla birlikte resimde iki kadın vardır: Genç ve güzel bir kadın ile yaşlı ve çirkin bir bayan.

İlk önce neye kilitlenirseniz kilitlenin, diğer bayanı görmekte zorlanarak diğerinin dışında kalırsınız.

Sınıfa girdiniz ve yoklama yaptınız. O gün sınıfa gelmediği için sevindiğiniz bir öğrenci düşünün. Hangi öğrenciniz sınıfa gelmese sevinirdiniz? Sonra o öğrenci için “neye kilitlendiğinizi” düşünün. Bu kişide ne görüyorsunuz? Kötü olana kilitlenirseniz, göreceğiniz şey kesinlikle kötü olacaktır. İyiye bakın, iyi bakın, iyiyi de göreceksiniz. Kilitlendiğiniz şeye dikkat edin çünkü o göreceğiniz şeydir.

Arkadaşlar, “görmeyi” başarabilirsek, her öğrencimizde görebileceğimiz yüzlerce güzel özellik bulabiliriz.

Şartlanmalar dünyaya bakış şeklimiz üzerinde çok önemli bir etkiye sahiptir. Daha önceki yaşantılarımızdan dolayı yaşadığınız dünyayı belirli bir yönden görmeye şartlanmışsınızdır. Bu şartlanmayla çelişen bir durum ortaya çıkarsa, bu duruma karşı “bir kör nokta” oluştururuz. Kendinizin ve öğrencilerinizin potansiyeline yönelik bir kör nokta oluşturmak öğrenme ve gelişme olanaklarını sınırlayabilir.

Kendinize bir “kör nokta detektörü” yapın ve kendiniz ve başka insanlarla ilgili körlüklerin olduğu durumları bulmaya çalışın. Her durumda kendinize şunu sorun; “Gerçek yol bu mu, yoksa kendimi dünyayı bu şekilde görmeye mi şartlandırıdım?” Farklı açılardan dünyayı incelemek için seçenekler bulmaya çalışın. “Ölü Ozanlar Derneği” filmini birçokunuz hatırlayacaktır. Öylesine mükemmel mesajların yer aldığı bir filmdir ki, ben belki 40 defa seyrettim ve her defasında, son sahnede ağlarım. O son sahneyi hatırlar mısınız? Hani teker teker öğrencilerin sıraların üzerine çıkarak öğretmenlerini uğurladıkları sahneyi. Sıranın üzerine çıkma olayının ilk defa gerçekleştiği sahneyi de hatırlayın. “Bizim Kaptan”ın öğrencileri teker teker kürsünün üzerine çıkarıp sınıfa baktırdığı ve “Oradan sınıf nasıl görünüyor?” diye sorduğu sahneyi. Bunu neden yapmıştı, bili-

yor musunuz? “Oturduğunuz yerden, sizin bulunduğunuz konumdan, sizin baktığınız açıdan öyle görünüyor. Peki başka bir konumdan, açıdan aynı yere bakarsak nasıl görürüz?”. İşte bunu anlamaları için tek tek öğrencileri kürsünün üzerine çıkarıp sınıfa bakmalarını istemişti.

Gerçekten her olaya yaklaşımımızda bu yöntemi uygulayabilsek, birbirimizi ve dünyayı algılamada, anlamada ve “uyumlaşma”da çok ama çok daha başarılı oluruz. Kör noktalarımız ortadan kalkar, kilitlenmeler kırılır.

Kör noktaların artması ve kilitlenmeler insanlarla sağlıklı ilişkiler kurmamızı da engeller, hatta ortadan kaldırır. Nasıl mı? Aşağı yukarı benim yaşımda olan çoğu meslektaşım 1980 öncesi ülkemizin içinde bulunduğu koşulları çok iyi hatırlar. Şimdi hazır olun. Doğru mesajı almanız dileğiyle sizinle çok özel bir hatıramı paylaşacağım:

Öğrencisi olmakla ömür boyu gurur duyacağım Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesine 1978 yılında kayıt oldum. O günün koşullarında, öğrencilerin hemen hepsi ayrı gruplara bölünmüştü. Teneffüse çıkıldığında koridorlar bile ayrılmıştı. İki grubun koridoru arasında polisler bulunurdu. Tuvaletler, kantin hatta yemekhane bile ayrı ayrıydı. Ben adını bile bilmediğim insanlara düşmandım. Onları ilk kez görmüştüm ama onlara düşmandım. Ne kadar düşmandım biliyor musunuz: Bu memleketin kurtuluşunun, ancak onlar gibi insanların imha edilmesiyle mümkün olduğuna inanacak kadar düşmandım. Kimdi bu insanlar, ne düşünürler, nasıl yaşarlar, amaçları nedir, umurunda bile değildi. Onlar benim, hatta bizim, hatta bütün memleketin, belki de bütün insanlığın düşmanıydılar. Bana böyle öğretilmişti ve ben buna inanıyordum.

Fakültede sıklıkla kavgalar çıkardı. Polis öncelikle kavgalara müdahale etmez, kavganın son bölümüne doğru da sınıflara girerek kavgaya karışan ya da karışmayan ama aynı ortamda bulunan öğrencileri toplar, büyük otobüslere doldurur ve Hipodromun yakınındaki Emniyet Genel Müdürlüğü'nün bodrum katındaki 16-20 metre karelik odalara koyardı. Bu ölçülerdeki bir odaya konan 8-10 öğrenciden yarısı sağ diğer yarısı sol görüşlü olurdu. Ülkede sıkıyönetim bulunduğundan göz altı süresi bir hayli uzundu.

27 Aralık 1979 günü ben de bu odalardan birinde buldum kendimi. İlk dakikalar şaşkınlık ve ortamın ısısına ve ışığına uyum sağlama çabaları ile geçti. İki-üç metre uzunluğunda, masayı andıran, tahtadan yapılmış oturacak yerler vardı ve 10 kişi aynı anda oturamıyorduk. Yan yana oturmanız ve birbirimize omuz vermemiz gerekiyordu. O büyük düşmanlarına ilk defa omzum değiyordu. Hayret, omuzlarının benim omuzlarıma benzediğini ilk kez fark ettim. Göz ucuyla yüzüne baktığımda, benim yüzüme benzediğini gördüm. Neden daha önce görememiştim ki? İlk kez kavgasız konuşma başladı. Ses tonlarımız yüksekti, ama konuşuyorduk, dövüşmüyorduk. İlk konuşmaların içeriği şöyleydi:

"-Ne vardı sınıfın kapısını tutup bilmem kimler için 3 dakika saygı duruşu, herkes ayağa demeye, hem onlar şehit mi?"

"-Siz sanki geçen hafta farklı bir şey mi yaptınız?"...

Daha sonra uzun günler gecelerde neler konuşulmadı ki... İlk aşklar, babamızdan yediğimiz dayak, ilkokuldaki öğretmenimiz, buluş çağına girdiğimizi anladığımız o müthiş gün... daha neler neler. Her bir konu konuşulduğunda ben "Aaa! O da benim gibi bir insan, o da üzül-miş, o da sevinmiş, aynı şeyleri yaşamışız" diyordum içimden. Onun da bunları düşündüğünden eminim.

Kör noktalarım yavaş yavaş ortadan kalkıyor, kilitlerim kırılıyordu.

Hele, o ilk gözaltı günümüzde yaşanan bir yemek hadisesi vardı ki, bugün bile hatırladığımda gözlerim doluyor. Açtık. Hem de çok aç. Hayatımda ilk defa açlığın bu kadar zor bir durum olduğunu anladım. Açlığın verdiği acıyla rahmetli büyükanne mi hatırlıyordum. Ağa karısı olmanın avantajını kullanarak hiç açlık yüzü görmemiş, insanların mısır kozasını öğütüp suda haşladıkları ve yedikleri 1935-1940'lı yıllarda buğday ekmeği bulabilmiş bir kadındı. Ben küçük bir çocukken, büyükanne mi sıklıkla “-Allah'ım açlıkla terbiye etme” diye dua ederken gördüğümde, bu duasına bir anlam veremezdim. Meğer ne önemli bir dua imiş. 1980 öncesi yıllarda kalıvelanelerde “ekmek arası ciğer” satılırdı. En ucuz ve en besleyici öğrenci yemeği buydu. O benim sevgili düşmanlarımın arkadaşlarından bazıları, arkadaşlarının göz altına alındığını öğrendikten sonra üç beş parça ekme k arası ciğer yaptırmışlar ve nöbetçi polislerden izin alarak kapıdan koğuşa bırakmışlardı. Sevgili düşmanım ilk büyük lokmasını ısırdı. Daha lokmasını ağzında tam çiğneyememişti ki, ekmeğin ucundan bir parça koparıp bana uzattı. Başı bana doğru dönük değildi, ama olsun bir parça ekme k uzatıyordu. Benim ilk tepkim ise asalet doluydu. “-Zıkkım olsun ye, almıyorum.” dedim. Bunu der demez pişman olmuşum. İçimden “İnşallah bir daha uzatır, bu sefer geri çevirmeyeceğim” diyordum. Tıpkı rahmetli Osman Amcayla yaşadıklarım gibi. Safranbolu'da bizim evimize en yakın komşumuzdu Osman Amca. Sıklıkla yemek vakitleri onların evinde olurdum. Yaşıtım olan iki oğlu vardı ve terzilik yapardı. Her öğle vakti iki ekme k ve yarım kilo kıyma alır, eşine köfte yaptırır ve yerdi. Bir parça ekme k arasında bir köfteyi bana uzatır ve “-Kokmuştur oğlum, al bir lokma” derdi. De-

*liler gibi istememe rağmen, “-Hayır Osman Amca, val-
la kokmadı, hem ben az önce yedim, annem aynısını yap-
tı” der, bunu der demez de pişman olur, kendi kendine
kızardım. Osman Amcam ısrar eder ve birkaç ısrardan
sonra bir lokma alır ve huzura kavuşurdum. Bu olayı
hatırladım. Sevgili düşmanım ikinci kez ızattı. Yine yü-
züme bakmıyordu, ama eliyle “-Al hadi, biliyorum aç ol-
duğunu” der gibi işaretler yapıyordu. O an müthiş bir
şeyi anladım. Belki de bugün sahip olduğum dünya gö-
rüşümü şekillendiren bir gerçeğin farkına vardım: Biz
insanız. Hepimiz insanız. Ve hangi felsefeyi, ideolojiyi
benimsemiş olursa olsun, insan olmak bambaşka bir şey.
İşte o ilk paylaşılan lokma başlattı konuşmayı. Önce
yüksek tonda olan, sonra yumuşayan solibeti.*

*Gözaltı süresi bitip, okul kimliklerimize birer delik açıla-
rak bırakıldığımız günden sonra hiçbirimiz siyasi görüş-
lerini ya da gruplarını değiştirmede. Ama hiçbirimiz di-
ğerine vurmadı da. Belki etrafımızdakilerden korktuğu-
muz için bir daha oturup konuşmadık. Ama yan yana
gelirken hep göz ucuyla selamlaştık.*

Yine sözü uzattım. Hatta bu defa bir hikaye denemesine kal-
kıştım galiba. Ama paylaşmak istedim. Sizi, mesleğimizi çok
önemsediğim ve sevdiğim için paylaşmak istedim. Bugün şuna

İnsanların çoğu kaybetmekten korktuğu için, sevmekten korkuyor.

Sevilmekten korkuyor, kendisini sevmeye layık görmediği için.

Düşünmekten korkuyor, sorumluluk getireceği için.

Konuşmaktan korkuyor, eleştirilmekten korktuğu için.

Duygularını ifade etmekten korkuyor, reddedilmekten korktuğu için.

Yaşlanmaktan korkuyor, gençliğinin kıymetini bilmediği için.

Unutulmaktan korkuyor, dünyaya iyi birşey vermediği için.

Ve ölmekten korkuyor aslında yaşamayı bilmediği için...

W.Shakespeare

inaniyorum: Bir toplumda insanları birbirleriyle kavga ettirmek istiyorsanız aralarına duvarlar örün. Görünmez duvarlar, kavramlar, ideolojiler kullanılarak örülmüş duvarlar. Bir toplumdaki insanları kavgasız bir arada yaşatmak istiyorsanız, duvarları yıkın. Neyle mi: Elbette iletişimle. Konuşma ve dinleme becerileri ile. 17 yıllık üniversite hocalığı hayatımda en mutlu ve keyifli olduğum zamanları size söyleyeyim mi: Dünya görüşlerinin farklı olduğunu bildiğim iki öğrencimi aynı masada çay içerken ve tatlı tatlı sohbet ederken gördüğüm anlar.

Sevgili öğretmenim, önce kendi kilitlerini aç. Önce kendi kör noktalarını ortadan kaldır.

Sonra bunu öğret.

Farklılığın zenginlik ve güzellik olduğunu öğret. Farklılığın bir ülkenin potansiyel gücü olduğunu öğret. Biz bunu başarabilecek insanlarız. Çünkü biz önce insanı sonra öğretmeniz. Çünkü biz öğrencimizin öğretmeniyiz. Çünkü biz rehber kafalı öğretmenleriz.

Sizleri seviyorum.

▼ 44. Alışkanlık Yardımcısı

Bazı alışkanlıkları kazanmak ve değiştirmek zor görünür. Bu durum yıllardan beri yerleşik hale gelmiş alışkanlıklarımızı değiştirmemiz gerektiğinde daha da zordur. Ancak imkansız değildir. Bir alışkanlık doğuştan getirilmediğine ve sonradan kazanıldığına göre değiştirilebilir de. Öncelikle bu gerçeği kabul etmemiz gerekiyor. İhtiyacımız olan şeyler, istemek, ısrar etmek ve egzersizdir. Bu konuda gerek size gerekse alışkanlıklarını değiştirmeyi düşündüğünüz öğrencilerinize yardımcı olabilecek çok basit bir teknik önermek istiyorum. Önerceğim tekniği küçümsemez ve kullanırsanız işe yaradığını göreceksiniz.

Alışkanlık Yardımcısı adını verdiğim bu teknik için ihtiyacınız olan araçlar basit bir kağıt parçasından ibarettir.

1. Hayatınızdan hangi alışkanlıkları çıkarıp hangilerini geliştireceğinize karar verin ve değiştirmeyi ya da kazanmayı düşündüğünüz üç alışkanlığın ne olduğunu tespit edin.

ALİŞKANLIK GELİŞTİRME FORMU

Adı	:.....										
Soyadı	:..... Başlama Tarihi:										
Geliştirilmesi Amaçlanan Alışkanlıklar	1. Gün	2. Gün	3. Gün	4. Gün	5. Gün	6. Gün	7. Gün	8. Gün			31. Gün
Eşime, her gün "seni seviyorum" demek											
Ayakkabılarımı her gün boyamak											
Sınıftan çıkmadan önce tahtayı temizlemek											

2. Aşağıda örneği gösterilen şekilde, elinizdeki kağıt üzerinde bir form hazırlayın. Bu form, 32 sütundan meydana gelmektedir ve ilk sütunun genişliği daha fazla, diğer sütunların genişliği ise dardır.

3. Geliştirmek ve ortadan kaldırmak istediğiniz alışkanlıkları formun sol tarafına yazın. Eğer mümkünse, bunları öncelik sırasına göre sıralayın.

4. Tablonuzu çalışma masanızın ya da lavabodaki aynanın karşısına asın.

5. Bir ay boyunca hergün, tabloda gösterdiğiniz davranışları yaptıkça, o güne ait gözeneğe bir işaret koyun. Örneğin bu bir çarpı işareti olabilir. Bu davranışları bir gün içinde kaç defa yapmışsanız o güne ait bölüme o sayıda işaret koyun. Bunlar sizin kredilerinizdir.

Bu konu üzerinde yapılan araştırmalar, bir alışkanlığı edinmek veya onu ortadan kaldırmak için yaklaşık 21 güne ihtiyacınız olduğunu söylemektedir.

ALİŞKANLIK GELİŞTİRME FORMU

Adı	:.....										
Soyadı	:..... Başlama Tarihi:										
Geliştirilmesi Amaçlanan Alışkanlıklar	1. Gün	2. Gün	3. Gün	4. Gün	5. Gün	6. Gün	7. Gün	8. Gün			31. Gün
Eşime, her gün "seni seviyorum" demek	X X	XX X	X	XX X	X X	X	X	X X			
Ayakkabılarımı her gün boyamak	X	X	X	X	X	X	X	X			
Sınıftan çıkmadan önce tahtayı temizlemek	XX	XX X	X	XX	X	X	XX	X			

6. Her hafta sonu tablodaki kredilerinizi (işaretlerin sayısını) değerlendirerek kendinizdeki ilerlemeyi ödüllendirin. Örneğin, kendinize bir yemek ısmarlayabilir veya aynada yüzünüze bakarak "Aferin Hasancığım, başaracağını biliyordum!" diyebilirsiniz.

Arkadaşlar, ciddi olmayı, ciddi görünmeyi ve "çocukluk yapmamayı" yaşam prensibi olarak gören pek çok meslektaşım bu yöntem saçma, anlamsız ve yararsız gelebilir. Onlara sadece şunu söylemek istiyorum:

Hayatımızın içine biraz mizah ve eğlence katmanın kime ne zararı var! Biz ne kadar görmemezlikten gelirsek gelelim, içimizde varlığını sürdüren ve o hiç büyümeyen çocuğa biraz hayat hakkı tanımak bize ne kaybettirir! Mizah, eğlence ve "içimizdeki çocuğu" yaşatmak bir şey kaybettirmek bir yana bizim yaşam coşkumuzu artırır.

Üstelik, yanlış ya da eksik olduğunu bildiğimiz bir alışkanlığı sürdürmek, bu çocuksu alıştırmadan daha mı insanca geli-

Bir bilge, bir göletin başında oturmaktadır. Susuzluktan kırılan bir köpeğin devamlı olarak gölete kadar gelip, tam su içecekken kaçması dikkatini çeker. Dikkatle izler olayı... Köpek susamıştır ama gölete geldiğinde sudaki yansımasını görüp korkmaktadır. Bu yüzden de suyu içmeden kaçmaktadır. Sonunda köpek susuzluğa dayanamayıp kendini gölete atar ve kendi yansımısını görmediği için suyu içer. O anda bilge düşünür,

"Benim bundan öğrendiğim şu oldu." der.

"Bir insanın istekleri ile arasındaki engel, çoğu zaman kendi içinde büyüüttüğü korkulardır. Kendi içinde büyüüttüğü engellerdir. İnsan bunu aşarsa, istediklerini elde edebilir."

Ama biraz daha düşününce aslında gerçek öğrendiği şeyin bundan farklı olduğunu görür. Asıl öğrendiği şey, insanın bir bilge bile olsa bir köpektен öğrenebileceği bilginin varlığıdır. Bu yüzden ne varsa paylaş, senden de öğrenilecek bir şeyler vardır diğer insanlar için...

Her insanın bir hikayesi ve söyleyecek bir sözü mutlaka vardır.

yor? Bunların hepsi bir yana, yukarıda önerilen ve inanarak, ısrar ederek yapıldığında gerçekten işe yarayan yöntemi kendimiz kullanmayacaksak bile öğrencilerimize öğretebilir ve onların uygulamalarını denetleyebiliriz.

Her öğrencimize değiştirmeyi ya da kazanmayı istedikleri üç alışkanlığı tespit etmelerini isteyerek işe başlayabiliriz. Sonra öğrenci sayımız kadar yukarıda örneği gösterilen formu çoğaltırız. Ve bu uygulamayı onlar üzerinde gerçekleştirebiliriz. Böyle bir alıştırma, öğrencilerimizin kendi davranışları üzerinde söz sahibi olma, davranışlarını denetleme ve kendi davranışlarından geribildirimler alma özelliklerini de geliştirecektir.

▼ 45. Suçlamayı Bırakmak

Yaşamları üzerinde kontrolü sağlamak, öğrencilerimizde geliştirmeye çalıştığımız en önemli niteliklerden birisidir. Kendisinden ve davranışlarından sorumluluk duyma becerisi bir insan için başarı ve mutluluğun anahtarı gibidir. Hayatımızın her kesitinde ve boyutunda, ulaşmak istediğimiz amaçlara yönelik çaba harcarken engellerle karşılaşmamız, zorlukların karşımıza çıkması son derece doğal ve kaçınılmaz bir durumdur. İşte bu gibi durumlarda insanlar iki yoldan birini seçmektedirler. Bir kısım insan; “Davranışlarımdan ben sorumluyum” diyerek, öncelikle “ne yaptığı”, “nasıl yaptığı”, “neyi eksik bıraktığı” gibi noktalar üzerinde yoğunlaşır ve ulaştığı sonuçlara göre yeni yöntem ve stratejiler geliştirir. Bir kısmı ise, “suçlu bulma” çabası içine girer ve mutlaka bulur. Çünkü zihnimiz hangi yöne yoğunlaşırsa, yoğunlaştığımız yöne ilişkin kanıtlar bulma konusunda mükemmeldir. İşte, bir insanın kendisi ve davranışları üzerinde kontrolü ortadan kaldıran durum bu “suçlu arama” yaklaşımıdır.

Fakültedeki pek çok öğrencimde bu özelliği yıllardan beri gözlerim. İster ders başarısı konusunda olsun, isterse örneğin karşı cinsten bir arkadaşı ile özel bir ilişki kurabilme gibi bir konuda olsun, amacına ulaşamadığını gördüğü an, ilk gösterdiği davranış “suçlu arama” davranışı olmaktadır. Böyle bir insan çoğu zaman kendi dışındaki kişi ve durumları suçlu olarak bulurken, bazen de kendi yeteneklerini, becerisini, diğer özelliklerini acımasızca ve gerçekdışı kanıtlarla suçlayabilmektedir. “Ben aptalın biriyim...” diyerek bana gelen o kadar çok öğrencim oldu ki...

Suçlu arama davranışını alışkanlık olarak her durumda kullanmaya başlamış bir insan için başarısızlık “kader” durumuna gelmiştir. O genellikle “kurban” rolünü oynamayı seçer ve bu rol ona “arabesk” bir yaşamı getirir. Kimi zaman “zafer kaybetmiş kahraman”dır. Hakkı yenmiştir, mağdur edilmiştir. Ama, güya, “yıkılmamış, ayaktadır !” Hayatımızın birkaç yıllık bölümünde (özellikle ilk ergenlik döneminde) buna benzer bir yaşam biçimi kısmen, o gelişim çağımızın bir özelliği olarak görülebilir. Ancak, bu yaşam biçimini ömür boyunca sürdüren insanlar tanırım. Buna karşılık bu yaşam biçimini sürdürüp başarılı ve mutlu olmuş hiç kimse tanımıyorum. Her şeyden önce, farkında olmadan da olsa, birini ya da bir şeyleri suçlamaya başladığımızda en çok sevdiğimiz ve istediğimiz şeylerden vazgeçeriz.

İşlerin planlandığı gibi gitmediği zamanları bir düşünün. O durumda ne hissettiniz? Kendinizi kontrol edebildiniz mi yoksa suçlamaya sığındığınız için kontrolden mi çıkmıştınız? Suçlu arama davranışı kazanılmış bir alışkanlıktır. Madem ki kazanılmıştır, o halde değiştirilebilir. Böyle bir anlayışı değiştirmekle elde edilecek kazanım, çok daha başarılı ve mutlu bir yaşamdır. Öğrencilerinizin ve kendinizin hayatındaki iyi şeyleri yoğun şekilde artırmak istiyorsanız, yapacağınız en önemli şey, kendini-

zi ve başkalarını suçlamayı bırakmaktır. Tam birilerini ya da bir şeyleri suçlama ile ilgili bir davranışı başlatmak üzereyken, bu durumun farkına varmak ve kendimize “Kimi veya neyi suçluyorum?” sorusunu sormak, arkasından “Vazgeç, hemen şimdi!” şeklinde seslenmek işe yarayacaktır. “Uyanıklık” (farkında olma) pozitif değişime giden ilk adımdır.

Öğrencilerinizin “suçlu arama” davranışını terk etmelerine yardımcı olacak küçük bir önerim var. Bu öneri, “farkında olma pozitif değişime giden ilk adımdır” ilkesine dayanmaktadır.

1. Küçük bir kutu index kartı satın alın.
2. Kartlardan bir kısmına kırmızı keçeli kalemle “SUÇLAMAYI BIRAK” ifadesini yazın. Bunu “hayalet avcısı” sembolü gibi bir resmin üzerine de yazabilirsiniz.
3. Kartlardan bir kısmının üzerine de mavi ya da yeşil keçeli kalemle “DAVRANIŞLARIMDAN SORUMLUYUM” ifadesini yazın.
4. Ne zaman bir öğrencinizin veya bir arkadaşınızın birini ya da bir şeyleri suçladığını görürseniz, bu kartlardan önce kırmızı ile yazılı olanı, sonra diğerini çıkartıp ona verin. Mümkün olduğu kadar fazla kart hazırlayın çünkü çok ihtiyacınız olacak.

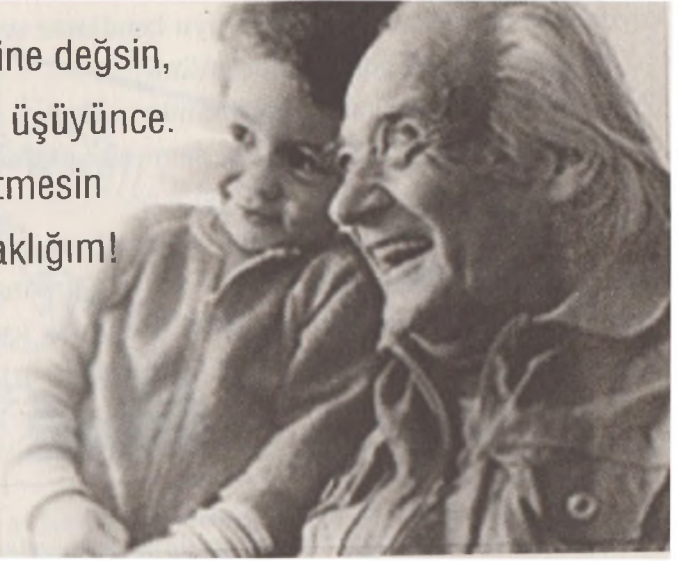
Her hatada suçlu aramak, hayatınızdaki iyi şeyleri de mahveder. Hayatınızı kontrol etmeyi becerin, suçlu avcısı rolünüzü terk edin ve aklınıza suçlu aramak düşüncesi geldiğinde kendinize “BEN SORUMLUYUM” deyin.

- Suçlamayı bırak...
- Ben sorumluyum.

Elim birine değsin,
Isıtayım üşüyünce.
Boşa gitmesin
son sıcaklığım!

RIFAT
ILGAZ

▼ 46. Gecelik Tekrar

Bugün neyi başardınız? Bir farklılık yarattınız mı? Telaşla dolu dünyamızda, çoğu kez bu önemli soruları cevaplamak için yeteri kadar süre ayırmayız. Ancak bu gibi soruları sormayı unuttuğunuz zaman, içinde bulunan iyilikleri görmeyi unuturuz. Bir öğretmen olarak, hergün dünyaya sunduğumuz iyi şeyler üzerine özellikle düşünmeye ihtiyacımız var. Bu sorgulama coşkumuzu ve sorumluluğumuzu yüksek tutar.

Aslında moralimizin, verimimizin ve mutluluğumuzun iki önemli formülü var: Bunlardan biri, "G & V" dir: Gelişmek ve vermek. Diğeri "Ö & P" dir: Öğrenmek ve paylaşmak. Bizim mesleğimiz, doğası gereği bu iki formülü de içinde barındırır. Belki bu yüzden, insanlar arasında en mutlu ve coşkulu olanlar öğretmenlerdir. Şimdi bu coşkumuzu ve mutluluğumuzu sürekli kılmanın ve artırmanın küçük bir yolunu önereceğim:

İyi yanlarınızı bir araya getirmek ve bir farklılık yaratabileceğinizi kendinize hatırlatmak için her gece başınızı yastığa

koyduktan hemen sonra şu üç soruyu kendinize sorun:

“-Bugün nasıl bir gelişme gösterdim?”

“-Bilgi ve becerilerimi öğrencilerimle paylaştım mı?”.

“-Bugün kimin kendisini iyi hissetmesini sağlamak için bir şey yaptım ?

Cevaplarınızı dikkatle dinleyin ve yaptığınız iyiliği sevgiyle saklayın. Bu alışkanlık kazanılmaya değer. Öğretmenlik kahramanların işidir. Kahramanı mutlu halde tutmak için, her gece, yaptıklarınızı “Gecelik Tekrar”larla kendinize hatırlatın.

▼ 47. Sadece Soru Sorun

Doğru zamanlanmış ve ifade edilmiş sorularla öğrencileri cesaretlendirmenin önemi oldukça büyüktür. Düşünmeye sevk edici sorular öğrencilerin öğrenme sürecine aktif olarak katılmalarını da sağlar. “Nasıl ?” ve “Eğer ?” kelimeleri en iyi düşündürücü sorulardır. Soru sorma tekniğinizi kusursuz hale getirerek öğrencilerinizi yüksek seviyede düşünmeye cesaretlendirebilirsiniz.

Daha önce de bahsedildiği gibi, yeri iyi belirlenmiş, doğru zamanlanmış ve açık, net sorularla öğrencileri öğrenme sürecine dahil etmeksizin asla iki dakikadan fazla konuşmayın.

Analiz ve sentez gerektiren daha yüksek kalitede sorular sorun. Soru sorarken maksimum etki için “S - B - Ç” tekniğini kullanın:

-Soruyu sorun,

-Öğrencinin cevabı düşünmesi için beş saniye bekleyin ve

-Bir öğrenciyi çağırın.

Ben 'TEK' im

Eski bilgisayarım yeterli belleği olmayan ilk modellerden biri idi. Hafızasındaki sınırlılığa rağmen bir tuşa basmakla büyük işler yapıyordu. 102 tuştan sadece biri bile ekranda büyük bir fark yaratabiliyordu.

Ya siz... Milyarlarca insan arasında tek olmanıza rağmen, hayattan ne istediğinizi bildiğiniz ve bunu elde etmek için ısrarcı olduğunuz zaman pozitif bir fark yaratabilirsiniz.

Zaman zaman öğrencilerimin eski bilgisayarım gibi olduğunu düşünüyorum. Yapamadıklarından değil, sadece yapamayacaklarını düşündüklerinden başarısız oluyorlar. Böyle olduğundan kendileri, aileleri, okulları ve toplumu acı çekiyor.

Bir dahaki sefere bir fark yaratamadığınızı düşünürseniz, benim eski bilgisayarımı aklınıza getirin. Daha sonra kendinize şunu söyleyin: "Ben özel bir insanım ve fark yaratabilirim."

Başkalarına örnek olacağınızı umutmayın. Bir fark yaratmaya ve hayatınıza değer vermeye başladığınızda onlar da aynı şeyi yapacaktır.;

▼ 48. Misyonunuz Önemlidir

Okuldaki zor bir günden sonra, hiç kendinize şu soruları sordunuz mu: "-Ne için,?"; "-Kimin umurunda?"; "-Neyi değiştirebilirim ki ?"... Eğer buna benzer sorular aklınıza gelmeye başlamışsa, öğretmenlik mesleğine niçin girdiğinizi düşünün. Karanlıkları aydınlatmak için bir mum yakmak, bunun için paylaşmak ve pozitif bir fark yaratmak bizim göreviniz değil mi? Sizce bunlar önemsiz şeyler mi?

Sevgili Dostum Ramazan Abacı “Yaşamın Kalitelendirilmesi” adını taşıyan kitabında, erozyon dede olarak bilinen Hayrettin Karaca’nın düştüğü temel yanlış anlatarak başlıyor kitabına. (Sevgili Karaca elbette yanlış yapmadı. Bu Abacı’nın bir noktaya vurgu yapmak için kullandığı çarpıcı bir yöntem olarak sunulan bir örnekti). Abacı, Erozyon Dede’nin “sonucu, sebep zannettiğini” belirterek, ülkemizdeki erozyonu önlemenin ağaç dikmekten önce insanların kafalarındaki erozyonu ortadan kaldırmakla mümkün olduğunu vurgulamaktadır. Bunu başaracak olan öğretmenler değil mi? İnsanların kafalarında erozyonu ortadan kaldırma misyonu önemsiz bir misyon mudur?

İtici gücünüzü canlı tutmanın anahtarı, azalmaya başlamadan önce iş şevkinizi yeniden tutuşturmak ve misyonunuzu yeniden düzenlemektir.

Bir kalem kağıt çıkarın ya da bilgisayarınızı açın ve mesleğinizde değer verdiğiniz en az on şeyi yazın. Bırakın kalem ya da klavye akıp gitsin. Sebeplerin parmaklarınızdan dökülmesine izin verin ve göreviniz (misyonunuz) tespit edildiğinde kendinizi daha iyi hissedeceksiniz.

▼ 49. En Önemli Özelliğiniz: Sakin Olmak

Öğretmenliğin stresi yoğun olan bir meslektir. Gün içinde bizi “çileden çıkaran” o kadar çok olay yaşarsınız ki, bazen gerçekten çileden çıktığımız da olur.

Bu gibi durumlarda sakin olmak için ne yapabiliriz? Kontrolü sürdürmenin sırrı kendimize söylediğiniz şeylerin bilincinde olmaktır. Kendimize söylediğiniz şeyler, herhangi bir duruma nasıl tepki verdiğinizi belirler. Kendimize söylediğimiz şeyler, hem negatif hem de pozitif olarak sonuçları ortaya çıkarır. Kafanızın içindeki ses bazen o kadar hızlı konuşur ki, çoğu zaman ne söylediğini bile anlamazsınız. Ama bu konuşma, ya kırgınlık ve

stresi veya huzur ve kontrolü getirir. Hangisinin gerçekleşeceği, kendimize “ne söylediğimiz” tarafından belirlendiğine göre, bu gibi durumlarda ilk yapmamız gereken, kendimize ne söyledikimizin farkına varmaktır.

Gerek okul ortamında, gerekse okul dışı yaşantımızda, “sakin olmanın”, daha doğrusu sakin olmayı başarabilmenin pek çok sorunu çözdüğüne tanık olmuşsunuzdur. Özellikle unutmamanızı istediğim bir nokta var: Sınıfta veya sınıf dışında bizi “çileden çıkaran” davranışların pek çoğunun amacı “bizi çileden çıkarmaktır”. Bu cümlelerin tekerlemeyi andırdığının farkındayım. Size bir davranış prensibi daha söyleyeyim: “Bütün insan davranışları bir amaca, bir ihtiyacı karşılamaya yöneliktir”. Şimdi bu iki cümlelerin ifade ettiği anlamı açıklayan bir örnek olay paylaşmak istiyorum:

Sabri 7 yaşında ilköğretim 2. sınıfta okuyan bir öğrencidir. Neriman Hanım tanıdığım iyi öğretmenlerden biriydi. Sabri’yi çok sevdiğinden de emindim. Sabri 45 dakikalık ders süresince, elindeki kurşun kalemi, oturduğu sıranın üzerinde bir uçtan yuvarlamaya başlar, kalemin yere düşmesini bekler, düşen kalemi yerden alır ve tekrar yuvarlardı. Sabri’nin bu davranışı ders boyunca aralıksız devam ederdi. Bir başka öğretmen olsa belki defalarca Sabri’yi ikaz edecek ve şu tür sözler kullanacaktı: “-Oğlum bırak o kalemi!”, “-Bak gelirsem oraya o kalemini kıracağım...”. Belki bir başka öğretmen Sabri’ye ders boyunca kalemi yasaklayacaktı. Neriman öğretmen sadece sustu ve sakinliğini korudu. Sanki Sabri sınıfta değilmiş ya da o hareketi hiç yapmıyormuş gibi davrandı. Bu sabrını ve sakinliğini yeterince sürdürdü ve Sabri’nin kalem yuvarlama oyunu sona erdi. Neriman öğretmen bu tutumunun yanında başka şeyler de yaptı.

*Kalem yıvırlamadığı zamanlarda Sabri'ye sorular sor-
du. Sorularını seçerken Sabri'nin kolaylıkla cevaplaya-
bileceklerinden seçti. Söylemeye gerek var mı bilmiyo-
rum, Sabri benim ortanca oğlum.*

Sizlerle paylaştığım bu olayı okuduktan sonra yukarıdaki cümlelere dönelim. Ne demiştik: "...bizi "çileden çıkaran" davranışların pek çoğunun amacı "bizi çileden çıkarmaktır" ve "bütün insan davranışları bir amaca, bir ihtiyacı karşılamaya yöneliktir." Bu ilkeler ışığında Sabri'nin davranışını tekrar yorumlayın.

Bazı durumlarda "çileden çıkarak" karşımızdaki insanın amacına hizmet etmiş oluruz. Başka bir ifadeyle, karşımızdaki insanın bizim için yazdığı senaryoyu oynamış oluruz. Hiç öfkeli bir insanın karşısında sakinliğinizi koruduğunuz zamanlar oldu mu? Sonucu bir düşünün. Her şeyden önce bizdeki bu sakin tavır, karşımızdaki insanın kendi davranışı üzerinde düşünmesi ile sonuçlanıyor. Bu sonucu sakın küçümsemeyin. Bir davranışı değiştirmenin ilk basamağı, davranışın farkına varmaktır. Öfkeli insan, karşısında gördüğü sakin tavırdan sonra bir iç konuşma yaşar. Muhtemelen bu içsel konuşmasında "-Aptal gibi davranıyorum..." benzeri bir ses duyar. Sakin olma erdemini göstererek siz kazandınız.

Bütün insan davranışları bir amaca ve bir ihtiyacı karşılamaya yöneliktir dedik. Sizce Sabri'nin davranışının yöneldiği amaç ne idi? Bir çoğunuzun doğru tahmin ettiğinden eminim. "-Hey öğretmenim, ben buradayım, bana baksana, benimle ilgilense-ne, hadi benim farkıma var, beni dikkate al..." Evet amaç büyük olasılıkla bu idi. Tıpkı, bir röportajın yapıldığı sırada, caddeden geçen bazı insanların kameraya karşı zıplayarak el sallamalarının altında yatan sebep gibi. Neriman öğretmen bu sebebi çok iyi yakalamıştı. Ve beden dili ile Sabri'ye "-Bu tür davranışlarla

benim ilgimi ve dikkatimi çekemezsin, ama benim ilgimi çekebilecek davranışlar da var” diyerek, ilgisinin yönelmesini sağlayacak davranışları sergilemesi için fırsatlar sunmuştu. O iyi bir öğretmendi, kulakları çınlasın.

Şimdi düşünmenizi istiyorum. Aşağıdaki durumların üzerinde düşününüz:

-Yaşlı bir anneniz var ve sürekli olarak hastalıklardan yakınıyor. Düzenli doktor kontrollerinde ciddi bir hastalık bulgusuna rastlanmıyor ama o yine her fırsatta çok hasta olduğundan ve bunu doktorların anlayamadığından söz ediyor.

-9 yaşında bir çocuğunuz var ve siz başkalarıyla konuşurken hep araya giriyor, çoğunlukla ilgisiz, saçma sapan laflar ediyor.

-Bir öğrenciniz var ve her fırsatta sınıfı birbirine katıyor, dersi katletmeye çalışıyor.

Örneklerde söylenen davranışları analiz etmek hiç zor olmamalı. İşte sevgili arkadaşlar bu ve benzeri durumların en etkili silahı “sakin olmak”tır. Sakin olmanın tek başına bütün sorunları çözeceğini düşünmüyorum. Ama çözüm için gerekli bir çok farklı seçeneği bize sağlayacağından eminim. Fakültedeki öğrencilik yıllarımda Sevgili Leyla Küçükahmet’in bu gibi durumlar için bize tavsiye ettiği o basit ama etkili yöntemi hiç unutmadım: “İçinizden 60’a kadar sayınız”. Altmış çok, ben o kadar dayanmam diyorsanız 30’a kadar sayınız. İnanın tepki vermeden önce bu kadar az bir süreyi bile kendinize tanımanız, göstereceğiniz tepkinin çok daha akıllıca ve işe yarar olmasını sağlayacaktır.

Sakin olmayı başarabilmenin yollarından birisi de, sizi “çileden çıkaran” bir olay meydana geldiğinde, kendi içinizde olu-

şan sese kulak vermek ve gerekiyorsa o sesi değiştirmektir. Bir durum ortaya çıktı ve içindeki ses kötü bir tonda şunları söylüyor: "Bir öğrencinin böylesine kaba ve saygısız bir dil kullanabileceğine inanamıyorum. Bu korkunç bir şey" Şimdi de şu değişikliği deneyin. Sesinizi Mickey Mouse veya Donald Duck'ın sesine benzetin. Çizgi film karakterlerinden birini kullanarak yukarıda tırnak içine alınmış cümleyi söyleyin. Bunu yaptığınızda, beyninizde farklı bir mesaj oluşacak ve bundan dolayı, farklı bir tepki vereceksiniz. Buradaki kilit nokta içsel konuşmayı farklı bir şekilde kullanarak vereceğimiz tepkinin değişmesini sağlamaktır.

Bir öğretmen ya da anne-baba olarak her şeyin farkına varıp, her davranışı yorumlamak zorunda da değilsiniz. Kendi çocukluğunuzu hatırlayın. Anne ya da babamız, bizim bir davranışımızdan yola çıkarak uzun nutuklar attıkları anları aklınıza getirin. O bitmek tükenmek bilmeyen ve genellikle konusu kısa süre içinde sapan nutukları dinlerken neler hissetmiştik. Dahası bu nutukların bizim üzerimizde ne kadar olumlu etkisi olmuştu.

Ne tür bir kışkırtma ile karşılaşıyorsanız karşılaştığınız, serinkanlılığınızı korumak, övgüye değer bir tutumdur.

Yüz yüze görüşmelerde öfke, hayal kırıklığı ve telaş gibi tepkilerden kaçınmak, yalnızca bir nezaket gereği değil, aynı zamanda basiretli ve profesyonel bir öğretmen olmanın gereğidir.

Fakiiltede bir öğrencim ders esnasında, sırasının üzerinde dergi okuyordu. Dikkatimi ondan uzak tutmaya çalışmama rağmen başarılı olamamıştım. Gözüm ona takılıyor ve bütün dikkatim dağılıyordu. İçindeki ses, “Git şunun dergisini al çöpe at” diyordu. İçindeki ses durmak bilmiyordu: “-20 yaşında biri, bir yıl sonra öğretmen olacak, yaptığına bak... Sınıftaki bir hocaya saygısı yok adamın... İnsan biraz utanır...” Daha neler neler?. İçindeki ses arttıkça dikkatim daha çok dağılıyor ve sinirlerim daha çok bozuluyordu. Birden sakın olmanı gerektiğini hatırladım. İçimden 60’a kadar saydım. Derin bir nefes aldım, nefesimi tuttum ve bıraktım. İçindeki sese müdahale ettim ve susturdum. Evet şimdi kendimi daha iyi hissediyordum. Öğrencimin yanına gittim. Samimi bir tebessüm ile elimi omzuna hafifçe koyarak, dostça ve suçlama ifade etmeyen bir ses tonu ile: “-Çok ilginç bir şey okuyor olmalısın. Benim anlattıklarımın daha ilginç olması. Gerçekten merak ettiğin için ve öğrenmek amaçlı soruyorum. Sanıyorum arkadaşların da merak ediyordur. Nedir okuduğun şeyin içeriği, ne anlatıyor.” dedim. Öğrencim cevap vermedi, sadece “öziir dilerim” dedi ve dergiyi sırasının gözüne koydu. Dersin sonra yanına geldi ve tekrar öziir diledi. Daha sonraki derslerde, dersimi dikkatle dinleyen bir öğrencim oldu. İşin ilginç yanı, bu olaydan hemen sonra, aynı sınıftan bir başka öğrencim odama gelerek kendisine 5-10 dakika zaman ayırmamı istedi. Bana teşekkür etmek istiyordu. Başka bir hocanın dersinde aynı durum kendisinin başına gelmişti ve güzel bir fırça yedikten sonra, bütün bir sınıf bir ders boyunca “ahlak ve erdem” konulu bir “konferans” dinlemek zorunda kaldığını anlattı. Aynı davranış ile ilgili iki farklı tutum gözlemişti. “-Eğer, sizin dergi okuyan arkadaşuma gösterdiğiniz tepkiyi gör-

memiş olsaydım, doğru davranışı öğrenemeyebilirdim, teşekkür ederim” dedi ve odamdan çıktı. Öğrenci odamdan çıktıktan sonra düşünmeye başladım. Aynı olayı yaşayan diğer meslektaşım benden daha az iyi bir öğretmen değil. Ya da farkımız bu değil. Aslında olayın başlangıcında muhtemelen aynı duyguları yaşamıştık. Aynı içsel konuşma içine girmiştik. Tek farkımız, o yarım dakika sakin olmayı başaramamıştık. Bunu yapabilseydi benim verdiğim tepkiyi vereceğinden eminim.

Bazen ve bazı durumlarda sakin olmanın zor olduğunu biliyorum. Ama sakin olmanın getirisi de gerçekten çok yüksek. Yapmanız gereken sakin olma zamanını iyi saptayıp kendinize “Sakin ol Hasancığım, sakin ol sen kazanacaksın.” demek. Ben çok denedim, işe yarıyor.

▼ 50. Lütfen Arayın

Bir hayatın gidişini değiştirmek, bir hayatı kısaltmak ister misiniz? Bir hayatın akışını olumlu yöne çevirmek ya da gerçekten bir hayat kısaltmak size hangi duyguları yaşatır? Bizler bu fırsata sahip insanlarız. Bize bu fırsatı mesleğimiz sunmaktadır. İhtiyacınız olan tek şey günde beş dakikanızı ayırmak.

Bir öğrenci, kendine verdiği değeri artırdığı oranda okul hayatında muazzam farklılıklar ortaya çıkarabilir. Kendilik değerinin artışı ile ilgili bu farkın etkisi ömür boyu devam eder. İşte “hayat kısaltmak” budur. Bunun için her gün beş dakika ayırmanız yeter. Bu zamanı ayırma, sizin açınızdan cesaret gerektirebilir fakat bu cesaretin ödülü bir hayat kısaltmaktır. İşte yöntem:

1. Performansından ve davranışlarından hiç memnun olmadığınız öğrencilerinizin olumlu özelliklerini tespit

edin ve not alın. Yok demeyin, bu imkansızdır, her öğrencinizin mutlaka olumlu özellikleri vardır. Hem de pek çok.

2. Her gün beş öğrenci belirleyin.

3. Akşam üstü veya uygun bir zamanda, çocuklarının okuldaki performanslarıyla ilgili “iyi şeyler” söylemek için velileri arayın.

Siz bir kişinin hayatını değil, birkaç kişinin hayatını değiştirdiniz. Şimdi oturduğunuz sandalyenize yaslanıp, telefon ettiğiniz evin o akşamki oturma odasını gözünüze önüne getirip keyiflenin. Bunu gerçekten hak ettiğiniz.

Aynı yöntemi başka türlü de uygulayın:

1. Öğrencilerinizi gerçekten ve çok yönlü tanıyın. Olumlu özelliklerinden oluşan bir liste hazırlayın.

2. Hergün (ya da iki-üç günde bir) beş öğrencinizin ismini belirleyin.

3. Öğrencilerinizin evlerinde çalışma masasına oturma saatlerini tahmin edin. Tahmininizin doğru olması ve o saatte öğrencinizin ders çalışıyor olması gerekmez.

4. Öğrencinizi telefonla arayın ve “Şu anda ders çalıştığını biliyorum. Ben sana başarılar dilemek ve kolay gelsin demek için aradım.” deyin. Ya da “Bugün okulda sergilediğin davranışların, derse katılımın için sana teşekkür etmek için aradım.” “-Bugün arkadaşına karşı gösterdiğin duyarlılık çok hoşuma gitti, bunun için seni kutluyorum.” Gözünüzü ve gönünüzü açarsanız her öğrencinizin tebrik edilmesi gereken ne kadar çok özelliğinin bulunduğunu anlarsınız.

Hepsi bu. Bazen meslektaşlarım bir ifadeyi çok sık kullandığım için beni eleştirirler. Onlara göre ben öğretmenlere “siz kahramansınız” ifadesini çok sık kullanıyormuşum. Eee haksız mıyım ama! Yukarıdaki davranışı gösteren bir öğretmene “kahra-

man" sıfatını uygun bulmayacaksınız da ne diyeceksiniz. Denizde boğulmak üzere olan bir insanı kurtaran kişiye kahraman diyoruz da, onlarca, yüzlerce, binlerce hayatı kurtaran insana bu sıfatı neden layık görmüyoruz. Ben haklıyım, kesinlikle haklıyım. Bu kitapta çizilmeye çalışılan öğretmen kimliğinin şiliğinin sahibi olan öğretmenler gerçekten kahraman. Hem de tam bir kahraman. Ve bu ülkenin daha çok sayıda kahramanlara ihtiyacı var.

Eğer öğrencilerimiz sizi;
kendilerine ve ihtiyaçlarına
gösterdiğiniz ilgi, rahat ve
saygılı davranışlarınızla
hatırlayacaksa,
siz, kendiniz ve
mesleğiniz için
bir "pozitif değer"
yaratmışsınızdır.

Mesleğimde
başarılı mıyım?

▼ 51. Müzik.... Bir Zorunluluk

Her dersin sonunda verilen teneffüsün amacı nedir? Dinlenmek ve yeni ders için enerji toplamak değil midir? Bir insanı dinlendiren pek çok şey olabilir. Ama bunlar arasında müziğin etkisi inkar edilemez. Günümüzde müziğin bitkilerin gelişimi üzerine pozitif bir etkisi olup olmadığı araştırılmaktadır. Bazı araştırmalar Balsam bitkisine belirli bir müzik dinletildiğinde, % 20 daha uzun ve % 72 daha fazla yapraklı olduğunu göstermiştir.

Peki bunun öğrencilerimizle ne ilgisi var? Benimki sadece bir

öneri. Tartışın ve faydası konusunda ortak bir görüş oluşursa uygulayın:

1. *Teneffüslerde, türünü ve parçaları iyi seçmek koşuluyla, öğrencilerin yaşlarını ve gelişim özelliklerini dikkate almak koşuluyla müzik dinletmenin faydalı olacağını düşünüyorum.*
2. *Resim-İş, İş Teknik, Beden Eğitimi gibi derslerde uygun müziklerin öğrenciler üzerinde olumlu etkiler yaratacağını düşünüyorum.*
3. *Diğer derslerde geri planda müzik kullanmanın, en azından müziği iyi seçmek koşuluyla, serbest çalışma amaçlı etkinliklerde yararlı olacağını ve öğrenmeyi destekleyeceğini düşünüyorum.*
4. *Müzikle ders yapma veya ders çalışma konusunda farklı görüşlerin ortak noktalarını göremediğim için, her ders çalışma ortamında müziğin bulunmasını tavsiye edemiyorum.*
5. *Teneffüslerde, Resim-İş, İş-Teknik ve Beden Eğitimi ya da atölye çalışmalarında dinletilecek müziğin türünün ne olması gerektiğini sorarsanız, bu soruya çok objektif cevaplar verebileceğimi sanıyorum. Ancak iki şey söyleyebilirim.*

-Kesinlikle “karamsarlık, çilecilik” içeren müziklerin olmaması gerekir.

-Bu konuda ülkemizde yapılmış bir araştırma bulamadım. (Belki var, ama ben ulaşamadım). Bu konuda yurtdışında yapılmış araştırmalar ise bir hayli fazla. Taraf olmadan ve bir tavsiye amaçlı değil, sadece bilgilendirme amaçlı söylüyorum; bu araştırmaların sonuçlarına göre, Barok müzik çalındığında, öğrencilerin davranışlarında ve performanslarında olumlu değişmeler

gözlemlenmektedir. Klasik müzik çalındığında sağ ve sol beyin arasındaki suynergy’de makul bir artış olduğu ileri sürülmektedir. Öğrencilere barok müzik dinletmenin yaratıcılığı ve öğrenmeyi artırmak için ideal bir atmosfer yaratığı ileri sürülmektedir.

Ülkemizde bu konu ile ilgili yapılmış araştırmalarla ilgili bilgi sahibi olan meslektaşlarım, bu bilgilerini benimle paylaşırlarsa mutlu olurum. Özellikle psikiyatri ve ruh sağlığı alanında müzikten yararlanıldığını kesin olarak biliyoruz. Hatta bu yararlanmanın bizim bilim tarihimizde çok eskilere dayandığını da biliyoruz. Müzik, sakinlik, rahatlamışlık ve bir uyanıklık durumu yaratıyor. Buradaki öneri, hangi durumlarda ve ortamlarda

olacağına sizin karar vermeniz koşuluyla, müziğin bu olumlu etkisinden eğitim ortamlarında da yararlanılması gerektiğidir.

Denemeye değer. En azından “fark yaratmak”tan hoşlanan kahramanlar için hiç de fena bir öneri değil.

Kendini Güçlü Hissetmenin Yöntemi:

Geçmiş ve gelecek arasında savrulmadan, şimdiki zamana ilişkin sorumlulukları yaşamak.

1. Büyük düşünmek.
2. Hedef belirlemek.
3. Yöntem belirlemek.
4. Coşkuyu güçlendirmek.
5. Bahanelerden kurtulmak.
6. Arzu geliştirmek.
7. Hemen yapmak.
8. Eseri tamamlamak.

▼ 52. $O + C = S$

Bizim duygularımız ve tepkilerimiz kimin kontrolünde ? Çok zor ve biraz da belirsiz bir soru sorduğumun farkındayım. Kendi hayatımda birçok problemle karşılaştığım zaman kendime hep bu soruyu sorarım. Amacım “sonucu” değiştirmek ise ne yapmalıyım? Aklıma Don Kişot hikayeleri gelir. Ne ilgisi var demeyin. Eminim biraz sonra beni daha iyi anlayacaksınız.

Şimdi aktaracağım durumu kafanızda canlandırmanızı istiyorum. Dışarıda yağmur yağıyor. Lütfen sesini duyun. Gök gürlüyor ve şimşekler çakıyor. Gökyüzü sanki boşalmış, akıyor.

Yağmurun yağması bir OLAY mıdır? Elbette. Yağmurun yağması bir olaydır.

Yağmurun altında yürüyorum ve iliklerime kadar ıslanmışım. Elbisemde kuru yer kalmamış ve sıksanız bir leğen su toplanır.

Benim yağmurda ıslanmam bir SONUÇ mudur. Evet yağmurun beni ıslatması bir sonuçtur. Şimdi aşağıdaki bir ögesi eksik bırakılmış formüle dikkat edin:

Yağmurun Yağması + ? = Benim ıslanmam.

Benim ıslanmam bir sonuç ise ve ben bu sonucu değiştirmek istiyorsam, bu sonuca katlanmak istemiyorsam, formüldeki eksik bırakılan boşluğa ne koymalıyım.

Arkadaşlar, bazı insanlar olayları değiştirmeye çalışarak sonucun değişeceğini düşünüyorlar. Ve çabalarını, enerjilerini ve zamanlarını olayları değiştirmek için harcıyorlar. Olayları değiştirerek sonuçların değişeceğini zanneden bu insanlar, bir süre sonra hiçbir şeyin değişmediğini gördüklerinde de ya karamsarlığı ya da suçlu aramayı seçmektedirler. Kısaca “karanlığa küfretmek” davranışını sergilemektedirler. Halbuki formül son derece basit ve yalındır: $O (olay) + C (Cevap/ Tepki) = Sonuç$

Bu formülün ifade ettiği anlam çok basittir:

CEVABI KONTROL EDEREK,
SONUCU KONTROL EDEBİLİRSİNİZ.

$$\text{OLAY} + \text{CEVAP} = \text{SONUÇ}$$
$$\text{O} + \text{C} = \text{S}$$

Yanınıza bir şemsiye aldığınızda ıslanmazsınız. Kendinize sığınacak bir yer bulduğunuzda da ıslanmazsınız. Yağmurda dışarıya çıkmayarak da ıslanmaktan kurtulabilirsiniz. Ama yağmurun yağmasını durduramazsınız. Yağmura kızmanız ya da küfür etmeniz sonucu değiştirmez. Islanmaya devam edersiniz. Şimdi yağmura yumruk sallamak ile Don Kişot'un benzerliğini anladınız mı?

Hayatta karşılaşılan olayların kurbanı olmamayı öğrencilere göstermek için bu formülü onlara öğretin. Çeşitli olaylar bulun, olayı canlandırın ve hem pozitif hem negatif muhtemel sonuçları tartışın. Olaylara verdiğimiz tepkilerin, sonucu nasıl belirlediğini tartışın. İyi veya kötü, yanıt (tepki) sonucu belirler.

Kitabımın taslağını okuttuğum ve önerilerini istediğim bazı meslektaşlarımdan şu eleştiriyi aldım: "Her şey iyi güzel de hiç sistemi eleştirmemişsin. İnsan eğitim sistemimiz için de birkaç şey yazar". Umarım siz böyle düşünmüyorsunuzdur. Çünkü bu eleştiriyi getiren arkadaşşıma ben kendimi, amacımı, kitabımın felsefesini anlatamamışım. O anlamamış demiyorum, ben anlatamamışım. Benim amacım "karanlığa küfretmek" değil ki, bir mum yakmak. Amacım bu eleştiriye savunma yazmak değil, lütfen böyle anlamayın. Ama ben tek tek insanımızı değiştirmeden sistemlerin değişeceğine inanmıyorum ki. Ormanları Koruma Kanunu çıkararak ormanların korunmasını sağlayamazsınız. Avrupa Birliğine Uyum Yasalarını çıkararak Avrupa Birliği-

nin standartlarını yakalayamazsınız. Tıpkı Öğretimin Birliği Yasasını yıllar önce çıkarıp ta hala öğretimimizin birliğini sağlayamadığımız gibi. Benden sisteme küfretmemi isteyenler kusura bakmasınlar. Benim amacım bu değil. Bu yola bir değişimin meydana geleceğine de inanmıyorum. Benim amacım “kahramanlarımın” gönüllerine, kalplerine ulaşmak. Bu kitap kaç adet baskı yapar, umurumda değil. Bir, sadece bir meslektaşımın ya da öğrencimin gönlünde, zihninde ve yine sadece bir kıvılcım oluştursa ve ben bu kıvılcımın oluştuğunu bilirim, öleceğim an geldiğinde yüzümde tebessüm olacaktır. Amacımı anlatabildim mi? Bu konuda başka bir şey yazmak istemiyorum.

▼ 53. Övmenin 60 Yolu

“Harika bir cevap, sana Teşekkürler!”. Okuldayken iyi bir iş yaptığınızda bolca övüldüğünüz zamanları hatırlayın. Bu büyük bir duygudur. Çünkü kendinize verdiğiniz değeri artırmanızı sağlamış ve daha fazla riske girmeniz için sizi cesaretlendirmiştir. Her ne kadar sıklıkla övgü yağdırdığınızı düşünürseniz düşünün; risk ve sorumluluk almak ve gelişmek konusunda bir istek göstermelerini sağlamak için öğrencilerinizin normalden iki kat daha fazla övgüye ihtiyaçları vardır. Şimdi lütfen düşünün: Cömert bir biçimde övme, sahip olduğunuz bir alışkanlık mı, yoksa geliştirmeniz gereken bir alışkanlık mıdır?

Öğrencilerinizi her fırsatta övün. Bunu farklı kelimelerle ve beden dilinizi kullanarak yapın. Günün, haftanın ayın ve dönemin öğrencilerini, sınıfla birlikte seçin ve fotoğraflarını ve övgüye değer davranışlarını listeleyerek, sınıf panosuna asın. Her öğrenciniz, bir şekilde bu panoya girsin. Bir kısmı ödevlerini yapmakta gösterdikleri titizlikten dolayı panoda yerini alırken; bazı öğrenciler çevrelerine gösterdikleri duyarlılıktan, bazıları yardımseverliklerinden, bazıları beslenme alışkanlıklarından...

“AFERİN” DEMENİN 60 YOLU

Aşırı dozda, samimi ve hak edilmiş bir övgüyü en son ne zaman aldığınızı hatırlayın. Tepeden tırnağa kendinizi iyi hissetmenizi sağlamıştı değil mi ? Samini bir övgü sizi harekete geçirip, yolunuza devam etmenizi sağlayan iyi bir zihinsel mesajdır. Ders anlatırken övme öğrenci katılımını artırır ve öğrencilerin kendilerine verdiği değeri güçlendirir. Aynı övgü kelimelerini defalarca duymak, bu kelimelerin pozitif etkisini azaltır. Yeni ve farklı övgü kelimeleri bulmanıza yardımcı olmak amacıyla aşağıdaki cümleler sizin için hazırlanmıştır. Birkaç tanesini okuyun, ne demek istediğimi anlayacaksınız.

- Sizin öğretmeniniz olduğum için çok şanslıyım... !
- Sizin öğretmeniniz olduğum için çok mutluyum... !
- Kendimi iyi hissetmemi sağlıyorsun... !
- Çalışmaların benim yüzümü güldürüyor... !
- Kesinlikle doğru... !
- Harika bir iş ... Devam edin... !
- Kelimenin tam anlamıyla “süper” ... !
- Her geçen gün kendini yeniliyorsun... !
- “A” (5) ikiye katlanıyor ... iki kez... !
- Her zaman çalışıyorsun ... Teşekkürler... !
- Her geçen gün kendini daha da geliştiriyorsun ... !
- Bütün sınıf bir “aferin”i hakediyor... !
- Çok özel birisin ... !
- Çalışmaların ilgilendiğini gösteriyor ... İlğine teşekkürler ... !
- Haklısın ... !
- Aferin Hasan ...!
- Ooooo ... harikasın... !
- Çok ... çok daha iyi ... !
- Sizinle gurur duyuyor muyum ? EVET... EVET... KESİNLİKLE EVET...!
- Doğru ... Doğru ... Doğru ... !
- Destegin için teşekkürler ... !
- Çok süper bir cevap... !
- Çok iyisin... !
- Hayatıma renk kattığınız için teşekkürler... !
- Bu çok süper ... !

- Her zaman en iyisi ... !
- Bu sınıf her zaman çok iyi ... !
- Böyle bir sınıfa ders anlatmak büyük bir zevk... !
- Gerçekten seçkin...!
- Kesinlikle harika ... !
- Bu doğru ve çok zekice...!
- Çok etkileyici... devam edin ... !
- Çok ilginç bir yaklaşım ... !
- Olaylara çok farklı bakıyorsun ... Bu da seni özel kılıyor ... !
- Teşekkürler... !
- Bu iyiden daha iyi... !
- Keskin gözlem yeteneğin var ... !
- Çok dikkatlisin ... !
- Bu çalışmayla zirveye çıkarsın ... !
- Güzelden daha güzel ... !
- Bundan daha iyisi olamazdı... !
- Çok iyi ... Gerçekten çok iyi ... !
- Paylaştığın için teşekkürler ... !
- Evet... ! Bak oldu işte... !
- Çok yaratıcı ... !
- Harika bir çalışma ... !
- Bununla kendini aştın ... !
- Kendinle gurur duymalısın ... !
- Her zaman gönüllü olman çok hoşuma gidiyor... !
- Devam et ... !
- Sendeki farkı görebiliyorum ... !
- Harika bir öğrencisin... !
- Seninle gurur duyuyorum ... Hasan... !
- Olumlu yaklaşımını takdir ediyorum ... !
- Bunu çabucak ve doğru çözdün ... Tebrikler ... !
- Bu cesaretini hep sürdür ... !
- Haklısın... Haklısın Kesinlikle haklısın ... !
- İyi bir dinleyicisin ... !
- Annen ve babanın, senin gibi bir çocukları olduğu için çok şanslı olduklarını düşünüyorum ... !
- Sen arkadaşların için bir örneksin ... !

dolayı panoda yer bulabilir. Unutmayın, dikkatli bir gözlemci olduğumuzda, her öğrencimizin övgüye değer onlarca özelliğini tespit edebiliriz.

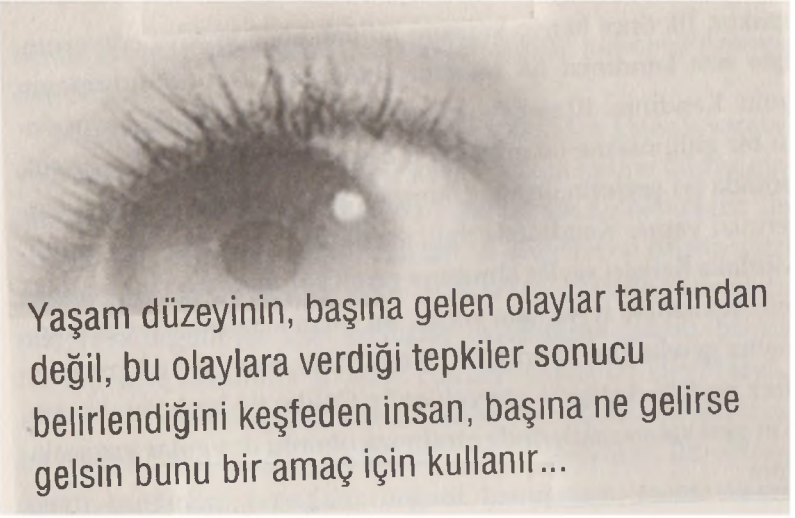
Bu arada sözel ödülü de bolca kullanın. Özellikle bir başka insanın yanında övülmek öğrencilerde daha olumlu etkiler bırakacaktır. Öğrenciler başkalarının yanında övgü aldıklarında, kendilerine övgü getiren davranışı alışkanlık haline dönüştürmektedirler. Övgü ifade eden cümleleri seçerken, öğrencinizin yaşını ve ihtiyaçlarını dikkate alınız. Her övgü ifadesi, her yaş grubunda beklenen olumlu etkiyi meydana getirmeyebilir. Hatta beklenen sonucun tam aksi bir sonuç da ortaya çıkarabilir.

Aşağıda, öğrencilerinizi övmekte kullanabileceğiniz bazı ifadeler verilmiştir. Kendi yaratıcılığınızı kullanarak, bu ifadelerin benzerlerini üretebilirsiniz.

▼ 54. *En İyisini Giyin*

İyi görüldüğünüz zaman, hem kendinizi iyi hissedersiniz hem de iyi öğretirsiniz. Kendinizi iyi hissetmeniz yanı sıra, nasıl ve ne giyindiğiniz öğrencileriniz üzerinde bir etki yaratır. En iyisini giyindiğinizde, kendinize ve mesleğinize verdiğiniz önemi ve değeri sergilersiniz. Kendinizi harika hissetmenin önemli bir yolu harika görünmektir.

Bu öneri öğretmenlerimizin sahip oldukları parasal olanaklar ile çelişiyor görünebilir. Belli bir oranda çelişebilir de. İyi görünmek için mutlaka pahalı ve çok sayıda elbisenizin olması gerekmiyor. Güzel giyinmek ayrı şeydir, çok elbisesi olmak ayrı. Kendine yakışanı giymek ayrı şeydir, pahalı giyinmek ayrı. Temiz, uyumlu ve ütülü bir elbise, bu özellikleri taşımayan pahalı bir elbiseden çok daha olumlu etki yaratır. Yılın 365 günü saç ve sakal tıraşına özen gösteren tanıdığım bazı öğretmenler var. Günlük bakımını ve makyajını evinde kalacağı gün bile ihmal

Yaşam düzeyinin, başına gelen olaylar tarafından değil, bu olaylara verdiği tepkiler sonucu belirlendiğini keşfeden insan, başına ne gelirse gelsin bunu bir amaç için kullanır...

etmeyen bayan öğretmenler tanıyorum. Bu bir yaşam biçimidir. Öğretmene yakışan bir yaşam biçimi. Bir öğretmen bu yaşam biçimini her şeyden önce kendisi ve kendine olan saygısının bir gereği olarak sürdürür. Çok az da olsa, kendinizi ödüllendirmeyi unutmayın.

▼ 55. Sihirli Ayna

Bu sabah aynaya baktığınızda, kendinize ne söylediniz? Umarım iyi bir şeyler aradınız ve onu buldunuz. Maalesef, çoğu insan çok fazla mükemmel olmamaya çalışır ve bunu başarır. Kötüyü bulmanız o kadar kötü değildir. Bundan daha kötüsü, kendinize söylediğiniz şeylerdir. Bu söylediklerinizin oluşturduğu negatif duygular günün geri kalan kısmında kendinize ve başkalarına davranış şeklinizi etkiler. Nazik kötüler bile güne başlayış şekliniz üzerinde bir etkiye sahiptir. İlk önce kendinizdeki iyi şeyleri bulmanız için işte size bir reçete:

Yarın sabah, yeryüzündeki en önemli insana iyi davranmaya karar verin. Tabi ki o kişi sizsiniz. Kendinizi iyi hissetme işine başlamanın etkili ve akıllı yolu banyo aynasında enerji toplama

maktır. İlk önce banyo kapısını kilitlemenizi tavsiye ediyorum. İşte size kendinizi iyi hissetme bölümünü sonuçlandırmanın yolu. Kendinizi 10 saniye aynada izleyin. Daha sonra hayat dolu bir gülümseme takının ve on beş saniye bekleyin. Bu büyük oranda iyi şeylerin ortaya çıkmasını sağlar. Sonra kendi envanterinizi yapın. Kendinizle ilgili sevdiğiniz en az beş şey bulun. Mutlaka fiziksel şeyler olmasına gerek yok, herhangi bir şey olabilir. İçinizdeki iyiye kafa yorun. Bu işlem kendinize iyi davranmanız gerektiğini hatırlatır. Çevrenizdeki insanlar ve öğrencileriniz sizdeki değişimi göreceklerdir. Çünkü iyi başlayan bir günün geri kalan saatlerinde etrafınıza olumlu duygular yayacaksınız.

“Herşey, bir sebep ve amaç içindir.”
Bu şekilde düşünen insanlar, başkalarının başarısızlık ya da şanssızlık diye nitelendirdiği bir çok şeyi, HAYATLARINDA FARK MEYDANA GETİREN BİR FIRSAT ve AVANTAJ haline çevirmeyi bilirler...

▼ 56. O işlemi Yarıda Kesin

Öyle demek istememenize rağmen, sözlü olarak kendinizi mahvettiğiniz zamanlar vardır ve bu acı verir. Acı verir çünkü kendinize söylediğiniz şey kendinize ve etrafınızdakilere davranış biçiminizi belirler. Mesela, hiç kendinizi başka biriyle kıyasladınız mı? Eğer kıyasladınızsa, çoğumuzun yaptığı gibi o kişinin en güçlü özelliğini seçip kendinizin en zayıf özelliğiyle kıyaslamışsınızdır. Daha sonra da acı veren duygular ortaya çıkar. Her kıyaslamada, farkında olalım ya da olmayalım bir içsel konuşma yaşarız. Önemli olan da kendimizle ne ve nasıl konuştuğumuzdur. İçinizden gelen olumsuz ses o kadar kurnaz ve alda-

tıcıdır ki onu duymasanız bile kendinizi kötü hissetmenize neden olur.

İstenirse ve üzerine ısrarla gidilirse içimizden gelen o yaralayıcı sesi kontrol edebiliriz. Bunun için, Yarıda kesme (araya girme) işlemi olarak adlandırılan bir basit teknik kullanılabilir. Bu teknik, hayatınızdaki neşeyi azaltan ve engelleyen düşünceleri yarıda keser. İçsel konuşmanızı yakaladığınız (farkına vardığınız) veya negatif bir içsel konuşma yaşadığınız zaman, büyük bir coşkuyla kendinize şu basit cümleyi söyleyin: Hey! Hey!... KENDİMİ SEVİYORUM. Yüksek sesle veya içinizden söyleyebilirsiniz. Çılgınlık gibi görünebilir, fakat işe yarar. İlk olarak, kendi kendinize yaptığınız negatif konuşmayı yarıda keser. İkinci olarak da, kendinizi iyi hissetme hesabınıza bir katma değer kazandırır. Aynı tekniği öğrencilerinize de öğretin. Bu öğrenme onlara hayatları boyunca kullanacakları önemli bir “yaşam becerisi” kazandırır ve bundan dolayı sizi hep güzel hatırlayacaklardır.

Evet, ilkini şimdi deneyebilirsiniz. Her şeyin bir “ilki” vardır ve ilkleri ertelediğiniz sürece hiç bir şey yapamazsınız. Hadi:

Hey! Hey!..

KENDİMİ SEVİYORUM.

Okulda “Hey! Hey!” günleri başlatın.

▼ 57. ...Önemle Duyurulur !

Sınıf ve koridorlarda gördüğünüz ilanların ne kadar soğuk ve kalpsiz olduğunu hiç fark ettiniz mi? Bunlar, olumlu davranışlara inandırmaya ve ikna etmeye mi; yoksa itaat etmeye, boyun eğmeye mi davet ediyor? Bugüne kadar benim gördüğüm ve okuduğum ilanlarda hep bir olumsuzluk, güvensizlik ve dahası bir tehdit algılarım. İletişim kuralları ve öğrencilerin bek-

lentileri için ilanlar önemli araçlardır. Gerek biçimlerinde, gerekse içeriklerinde küçük bir değişiklik yapıldığında bu ilanların iyi şeylere olan isteği ve onlara uymayı geliştiren birer araç haline geleceklerine inanıyorum.

Okuldaki her ilana sade bir şekilde üç tane kelime ekleyin. Bunlar “Lütfen ve Teşekkür Ederim”dir. Okuldaki bütün ilanlar lütfen ile başlamalı ve teşekkür ederim ile bitmelidir. Bunları okuyacak kişilerde pozitif eğilimler oluşturma konusunda bu basit kelimelerin muazzam gücü vardır. Çok basit bir değişiklik gibi gelebilir, fakat üç sihirli kelimeyi eklediğiniz zaman, bir eğilimi de değiştirirsiniz. Unutmayın, insanın yönü olumluya dönebilir. Kendisine olumlu yaklaşıldığını gören her insan eninde sonunda olumlu yanıt verecektir.

▼ 58. Ne Yapıyorum?

Ne yapıyorum? Öğrencilerinize bu soruyu cevaplama fırsatı verdiğinizde gelişirsiniz ama acı da çekersiniz. Öğrencilerinize, performansınızla ilgili altı haftalık bir rapor sunma şansını vermek çok büyük cesaret ve güven gerektirir. Alacağınız geribildirim incitebilir. Ancak, öğretiminizde, dersinizde ve kendinizde değişimi başlatmak için gerekli bilginin sağlanmasına da yardımcı olacaktır. Böyle bir kazanım için kısa süreli bir incinme göze alınmalıdır. Etkili bir öğretmen olmak için, bu işi nasıl yaptığınızı size anlatmaları konusunda gerekli fırsatları ve araçları öğrencilerinize sunmanız gerekmektedir. Böyle davranabilmek de bir kahramanlık gerektirir.

Her 6 haftada bir defa sınıfa kendiniz, dersiniz ve sınıfla ilgili belirli sorulardan oluşan bir liste sunun. Öğrenciler soruları isimsiz, imzasız ve bireysel olarak cevaplasınlar. Sorularınızı oluşturmak için, en sevdiğiniz öğretmeniniz tarafından sergile-

nen davranışları düşünün. Aynı davranışları gösterip göstermediğinizi belirleyecek sorular geliştirin:

- Benim dersimde öğrenmenize ne yardımcı oluyor?
- Dersi derste öğrenmekten sizi alıkoyan nedir?
- En çok ne hoşunuza gidiyor ve niçin?
- En az neden hoşlanıyorsunuz ve niçin?
- Öğrenmeyi daha eğlenceli hale getirmek için “bir dahaki sefer” ne

yapabilirim?

Kendinize ve sınıfınıza farklı bakış açıları sağlamak amacıyla bu sorular altı haftada bir değişmelidir. İlave sorular oluşturma'nın iyi bir yolu öğrencilerinizden tavsiyede bulunmalarını istemektir. Her öğrencinin fikrinin sizin için çok değerli olduğunu ve onların tavsiyelerini ne kadar çok istediğinizi anlatın.

Böyle bir kahramanlık sergileyebilerseniz, kendinizi geliştirme fırsatlarını yakalamanın yanında, bundan çok daha önemli bir kazanımınız olacaktır: Öğrencileriniz, önemsendiklerini, insan olduklarını, özel olduklarını hissedeceklerdir. Öğretmenlerinin böyle bir davranışı, onların hafızalarından ömür boyu silinmeyecektir. Onlar, her konuda kendi davranışları ile ilgili geribildirimler almanın önemini kavrayacaklar ve bu örnek davranışı modelleyeceklerdir. Bu özel davranışı, ailelerinde, iş hayatlarında kullanacaklardır.

▼ 59. İyi Dersler Sevgili Meslektaşım

Öğretmenler odasından, derslere girmek için ayrılırken genellikle birbirimize “İyi dersler” deriz. Bu iki kelime adeta bizim alışkanlığımız haline gelmiştir. En son size bir meslektaşınız ne zaman “İyi dersler” dedi? Bu iyi dileğini ne kadar samimi ve içten buldunuz? Bu sözler bana “sıradan” gelir ve “lütfen söylenmesi gereken” sözlerin bırakacağı zayıf etkiden başka hiçbir

olumlu etkisi de olmaz. Halbuki arkadaşlarımızdan samimi, inanarak, içten bir iyi dilek gözlediğimizde ne kadar mutlu oluruz. Bu mutluluğumuz sınıf içi performansımızı da artırır. Peki, bir meslektaşımıza içten, özel ve samimi “iyi dersler” dilemenin yolu nedir?

Arkadaşlar, bana göre bunun yolu, bizden sonra aynı sınıfa girecek öğretmene tertemiz bir tahta bırakmaktır. Sınıfa girdiğimde tahtayı temiz bulduğum zamanlar öğrencilerime “Benden önce hangi öğretmenin dersi olduğunu” soruyorum. Bu öğretmenin kim olduğunu öğrendikten sonra da, ilk fırsatta ona teşekkür ediyorum: “Bana gösterdiğiniz nezaketten ve benim yaptığım işe verdiğiniz değerden dolayı size teşekkür ederim.” diyorum. Bir önceki öğretmenin bıraktığı tahta yazı ve çizilerle dolu olduğunu gördüğümde ise moralim bozuluyor ve canım sıkılıyor.

Ne dersiniz, bu alışkanlığı okullarımıza yerleştirelim mi? Çok kolay. Siz temiz bir tahta bırakacaksınız ve temiz bir tahta bulduğunuzda da, ilgili öğretmene içten bir teşekkür sunacaksınız. Göreceksiniz çok kısa bir süre içinde okulumuzda bu davranış gelenekselleşecektir.

BİR ÖYKÜ

Eski zamanlarda bir kral, saraya gelen yolun üzerine kocaman bir kaya koydurmuş, kendisi de neler olacak diye pencereye oturmuştu. Ülkenin en zengin tüccarları, en güçlü kervancıları, saray görevlileri birer birer geldiler, sabahıtan öğlene kadar. Hepsi kayanın etrafından dolaşıp saraya girdiler. Pek çoğu kralı “halkından bu kadar vergi alıyor, ama yolları temiz tutamıyor” diye eleştirdi. Sonunda bir köylü çıkageldi. Saraya meyve ve sebze getiriyordu. Sırtındaki küfeyi yere indirdi, iki eli ile kayaya sarıldı ve ıkına sıkına itmeye başladı. Sonunda kan ter içinde kaldı ama, kayayı da yolun kenarına çekti. Tam küfesini yeniden sırtına almak üzereydi ki, kayanın eski yerinde bir kesenin durduğunu gördü. Açtı.. Kesse altın doluydu. Bir de kralın notu vardı içinde.. “Bu altınlar kayayı yoldan çeken kişiye aittir” diyordu kral.

İçsel Konuşmalara Kaynak Olabilecek Özdeyiş Listesi - 1

- Uygulamaya aktarılmayan, kullanılmayan bilgi, ilk atlayışta açılmayan paraşüt kadar yarar-sızdır.
- Yapabildiklerinizi ve yapamadıklarınızı düşünüyorsanız... doğru yoldasınız !
- Bugüne kadar yaptığınız şeyi yapmaya devam ederseniz... bugün sahip olduğunuz şeylere sahip olmaya devam edeceksiniz.
- Yaşam kalitem kendimle ve başkalarıyla kurduğum iletişimin kalitesiyle ve yaptığım seçimlerle belirlenir.
- Bilgi, beceri ve bilince nasıl sahip olacağımızı bildiğimizde, en iyisini başarırız. Öyleyse neden sürekli şikayet ederek hayattaki güzellikleri mahvediyoruz.
- Pozitif veya negatif olsun, günlük düşüncelerim yaşamımın aynasıdır. Bu düşüncelerimi kontrol ettiğimde yaşamımı da kontrol edebilirim.
- Dünyayı daha iyi bir yer haline getirmek için yeteneklerimi, kaynaklarımı ve becerilerimi kullanıyorum!
- Başarı yapabildiklerimizde gizlidir... Yapamadıklarımızda değil !
- İnsanın bir numaralı günahı hiçbir şey yapmadan yaşayıp gitmektir.
- Yapabileceğimi biliyorum... Evet biliyorum... Hissediyorum. İsteklerime, dileklerime ve hayallerime ulaşana kadar devam edeceğim. Bu benim alın yazım.
- Her zaman kendime yapılmasını istemediğim şeyleri başkalarına yapmıyorum.
- Ben tekim ve bunu seviyorum. Tek olmak beni özel kılıyor. Ben özelim.
- Ben yaratıcıyım ve yaratıcılığı-mı işimde ve oyunlarımda gösteriyorum.
- Gelecek için olumlu beklentilerim var. Hayatın bana mutluluk getireceğine ve yaşam tarzımı eğlenceli kılacağına inanıyorum.
- Hayatımın her anı özeldir. Her anı dolu dolu yaşıyorum.
- Hayatımı kontrol ettiğimi düşünüyorum. Nereye gittiğimi ve ne istediğimi biliyorum. Bu yolculuk eğlenceli olacak.
- Kendimde gördüğüm şeyleri seviyorum.
- Hayatı seviyor musun? Öyleyse zamanı çarçur etme; çünkü hayat ondan ibarettir. B. Franklin.
- Yeteneğinizi keşfedememekten daha kötü olan tek şey, onu bildiğiniz halde ziyan etmektir.
- Hayallerin yerini pişmanlık almadıkça insan gençtir.
- Hey ! Hey ! Kendimi seviyorum.
- Bir şeyi ezberlemek bilmek sayılmaz; anlamadığımız şeyler bizim olamaz. Goethe

İçsel Konuşmalara Kaynak Olabilecek Özdeyiş Listesi - 2

- Herkes insanlığı değiştirmeyi düşünür. Ama kimse önce kendini değiştirmeyi düşünmez. **L. Tolstoy**
- Hayatınız kötü yola girmişse, unutmayın, direksiyondaki sizsiniz. **M. Longsdon**
- Başarı, istediğini elde etmektir... Mutluluk ise elde ettiğini sevmektir.
- Başarı, cesaretin çocuğudur. **B. Disraeli**
- Ne kadar bilersen bil, bildiklerin karşındakinin anlayabildiği kadardır.
- Herkes aynı şeyi düşünüyorsa, hiç kimse fazla bir şey düşünmüyor demektir. **W. Lippmann**
- Dünyada kusursuz iki insan vardır. Biri ölmüştür, öteki ise doğmamıştır. **Çin Atasözü**
- Ya yolu bulacağız, ya da yenisini yapacağız. **Hannibal**
- Ne göreceğimiz, ne aradığımıza bağlıdır. **J. Lubbock**
- Güçlükler, başarının değerini artıran süslerdir. **Moliere**
- Bazı kimseler, merdivenin tepesine eriştikleri zaman, onu yanlış duvara dayadıklarını anlarlar. **C. Alta**
- Bir mum, diğer mumu tutuşturmakla ışıktan hiçbir şey kaybetmez. **Mevlana**
- Işık yaymanın iki yolu vardır. Ya mum olursun ya ayna...
- Ümidini kaybetmiş olan insanın başka kaybedeceği kalmaz. **Boise**
- Düşünmeden öğrenmek yitirilmiş bir emektir.
- Başarı için çok şey gereklidir. Ama bunların en önemlisi kendine güvendir.
- Öğrenmek, sadece bir konuda bilgi sahibi olmak değil, aynı zamanda bu bilgileri farklı durumlarda kullanabilme eylemidir.
- Bin kilometrelik yolculuğa bile bir adıyla başlanır.
- Hayat bir parça da sonunu bilmediğimiz için güzel; heyecanı ve sürpriziyle güzel. **C. Meriç**
- İnsanlar, güller arasında dikenler bulduğundan şikayet edeceklerine, dikenler arasında güller yaratıldığına şükretmelidir. **Mevlana**
- Zor iş, zamanında yapmamız gerekip de yapmadığımız kolay işlerin birikmesiyle meydana gelir. **J.J. Rousseau**
- Kararsızlık ve gecikme başarısızlığın anahtarıdır; hemen ve şimdi...
- Eğer hemen değilse ne zaman ? **Dasis**
- İnsanlar, köprü kırıncakları yerde duvar ördükleri için yalnız kalırlar. **J. Newton**
- Bilgi insanı kuşkudan, iyilik acı çekmekten, kararlı olmak da başarısızlıktan kurtarır. **Konfüçyüs**
- Bilimin "keşfetmek ve eğlenmek" olduğunu unutmayınız. **Einstein**

- Kışın soğuşunu çekmeyen, bahrın tadına varamaz.
- Gece yatağına uzandığın zaman, o gün ne yaptığını ve yarın ne yapacağını kendine sormadan uyuma. **A. F. Başgil**
- Hiçbir şey iyi ya da kötü değildir. Bu senin nasıl düşündüğüne bağlıdır. **Shakespeare**
- Taze bir günü, taze bir fikirle başlat. **Demokrit**
- Mesudum, çünkü muvaffak oldum. **Atatürk**
- Konuşulanlar kalpten çıkarsa kalbe kadar gider. Ama dilden çıkarsa kulağı aşamaz.
- İyi olacağınıza inandırmadığımız hiçbir konuda iyi olamazsınız.

KAZLARDAN ÖĞRENECEK ÇOK ŞEY VAR!

Göç eden yaban kaz'larının havada süzülürken "V" şeklinde bir formasyonla uçtuklarını görmüşsünüzdür... Bilim adamları kazların neden bu şekilde uçtuklarını araştırmışlar.

"V" şeklinde uçulduğunda, uçan her kuş, kanat çarptığında arkasındaki kuş için, onu kaldıran bir hava akımı yapıyormuş. Böylece "V" şeklinde bir formasyonda uçan kaz grubu, birbirlerinin kanat çırpışları sonucu ortaya çıkan hava akımını kullanarak uçuş menzillerini % 70 oranında uzatıyorlarmış. Yani tek başına gidebilecekleri maksimum yolu grup halinde neredeyse ikiye katlıyorlarmış.

Bir kaz, "V" grubundan çıktığı anda uçmakta güçlük çekiyor. Çünkü diğer kuşların yarattığı hava akımının dışında kalmış oluyor. Bunun sonucunda, genellikle gruba geri dönüyor ve yoluna bu şekilde devam ediyor.

"V" grubunun başında giden kaz hiçbir hava akımından yararlanmıyor. Bu yüzden diğerlerine oranla daha çabuk yoruluyor. Bu durumda en arkaya geçiyor ve bu defa hemen arkasındaki kaz lider konumuna geçiyor. Bu değişim sürekli yapılıyor; böylece her kaz grubun her noktasında yer almış oluyor.

Uçuş hızı yavaşladığında gerideki kuşlar, daha hızlı gitmek üzere öndekileri bağırarak uyarıyorlar.

Gruptaki bir kuş hastalanırsa ya da bir avcı tarafından vurulup uçamayacak duruma gelirse; diğer kuşa yardım etmek üzere gruptan iki kaz ayrılıyor ve korumak üzere hasta / yaralı kazın yanına gidiyor. Tekrar uçabilene (ya da eğer ölürse, ölümüne kadar) onunla beraber kalıyorlar; yaralı kuşu asla terketmiyorlar. Daha sonra kendilerine başka bir kaz grubu buluyorlar. Hiçbir kaz grubu, kendilerine bu şekilde katılmak isteyen kazları reddetmiyor...

Kendim Olduğum İçin mutluyum!

Kendinizi kabul etmeyi öğrenin. Dünyada hiç kimse mükemmel değildir; ama eşsizdir. Eşsiz olduğunuzu kabul edin...

Kendim olduğum için mutluyum !

ÇÜNKÜ;

- *Büyük bir yaşama hevesi ve neşesi var;*
- *Olumlu düşüncelerimle özgürüm;*
- *Başkalarıyla birlikte olmaktan mutluyum ve onlar da benimle olmaktan mutlu;*
- *Hayatın karşıma çıkaracağı şeylerle başedebilirim;*
- *Arkadaşlarımı beni seviyor, çünkü ben onlara değer veriyorum;*
- *Seçtiğim herşeyde başarılı olmak gibi bir yeteneğim var;*
- *Kolayca öğreniyorum ve yeni ve farklı konuları keşfetmek bana mutluluk veriyor;*
- *Her gün çalışıyorum ve daha sağlıklı ve daha güçlü oluyorum.*

-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

▼ 60. En Yaygın Niteleyici Kelime

Gerek anne-babalardan, gerekse öğretmenlerden, bir çocuğun olumsuz davranışlarını belirtmek için, o çocuk ile ilgili en yaygın biçimde kullandıkları kelime hangisidir? Ben bu kelimenin “yaramaz” kelimesi olduğunu düşünüyorum. Öylesine yaygın kullanıldığına tanık oldum ki, adeta dilimize yer etmiş bir kelime gibi geliyor. Siz hiç “yaramaz” sözcüğünün sözlük anlamına baktınız mı? Çocuklarda hangi davranışları gördüğümüzde bu sözcüğü kullandığımızı düşündünüz mü? Sahi, “yaramazlık” ne demek? Bu konuda sizlerle birkaç düşüncemi paylaşmak istiyorum.

Arkadaşlar, öncelikle bu sözcüğü hangi durumda kullanırsak kullanalım, çok önemli bir disiplin ilkesini ihlal etmiş oluyoruz. Bir çocuğa “yaramaz çocuk” dediğimiz zaman, onun kendisini, bütün özelliklerini, o çocuğun herşeyini hedef alıyoruz. En azından çocuklar bu mesajı böyle alıyorlar. Halbuki yapıcı disiplinin temel ilkelerinden en önemlisi, “çocuğu değil, yaptığı davranışı karşımıza almamız gerektiğidir”.

Bizim “yaramazlık” olarak nitelendirdiğimiz davranışların hepsinin altında bir amaç vardır. Başka bir ifadeyle, “yaramazlık”, bu yaramazlığı yapan çocuğun bir ihtiyacının giderilmesine dönük bir eylemdir. Usta bir anne baba ya da öğretmen, yaramazlığın görünen yüzü ile uğraşmak ve çocuğunu etiketlemek yerine, onun bu davranışının hangi amaca yönelik olduğu ve çocuğun hangi ihtiyacından kaynaklandığı üzerine yoğunlaşır. Unutmayınız, istenmeyen davranışların amaçlarını ve sebeplerini bulup, bu sebeplerle ilgilenmediğimiz sürece, davranışları değiştiremeyiz.

Bazı “yaramazlıklar” zeka ürünüdür. Başka bir ifadeyle, yaratıcılık gerektirir. Düşünülmüş, tasarlanmıştır. Yetişkinlerin bu tür “yaramazlıklara” karşı gösterecekleri sağlıklı ve olumsuz

tepkiler, çocukların yaratıcılığına da zarar verir. Aşağıdaki yaşanmış olayı okuyunuz:

Selçuk 4,5 yaşında, anaokuluna giden bir erkek öğrencidir. Bir gün anaokulu öğretmenini beni telefonla aradı. “-Hocam lütfen okulumuza kadar gelir misiniz? Bir problemimiz var”. O yıllarda küçük bir kasabada görev yaptığım için, 5-10 dakika içinde oğlumun okulundaydım. Öğretmen hanım son derece üzgün ve kızgın görünüyordu. Sorunun ne olduğunu sordum.

“-Yine yaramazlık, ben oğlunuzla nasıl baş edeceğim bilmiyorum, lütfen yardımcı olun” cevabını aldım. Ne yaptığımı sordum. Aldığım cevap karşısında gülmem gerekiyordu, tabi gülemedim. Selçuk, birkaç haftadır kirlardan çekirge toplayıp, onları bir kavanozda biriktiriyordu. Onlara isimler veriyor, beslemeye çalışıyor ve onlarla oynuyordu. İlk bakışta “tabiat ilgisinin bir gereği” olarak gördüğümüz bu “yatırımının” amacı şimdi anlaşılmıştı. Teneffüs saatinde, bütün arkadaşları bahçede oynarken o sessizce sınıfa giriyor ve bütün kız arkadaşlarının beslenme çantalarının içine birer, ikişer çekirge koyuyor. Bir ders saati sonra, beslenme zamanı geldiğinde ve beslenme çantaları açıldığında çekirgeler sıçramaya başlıyor ve ortalık çığlıklarla doluyor. Bağırانlar, ağlayanlar, sınıftan kaçانlar ve anne-babalarını telefonla arayıp şikayet edenler... Evet, “yaramazlık” bu.

Bu olayda gördüğümüz yaramazlığın üç özelliğini birlikte tespit edelim. (1) Ortada sınıf düzenini bozan, insanları korkutan istenmeyen bir davranış var, bunu görmemezlikten gelmeyelim. (2) Bu yaramaz davranış bir yaratıcılığın izlerini taşıyor düşünölmüş, tasarlanmış ve bir hayli orijinal. (3) Bu yaramazlı-

ğı hayata geçirmek (eyleme dönüştürmek) bir cesaret gerektiriyor. Risk almayı, cezalandırılmayı göze almayı gerektiren cesurca bir davranış.

Cezalandırılmalı mı? Kesinlikle evet. Yukarıdaki üç saptamadan ilkinin hatırlayalım. Ceza eğitimin ayrılmaz bir parçası. Elbette kurallarına uygun kullanıldığı zaman. Ayrıntıya girmeden cezanın eğitimde kullanılmasına ilişkin belli başlı kuralları hatırlayalım:

Cezanın anlamı çocuğu ödülünden mahrum bırakmaktır. Ceza gecikmemelidir. Ceza suçu aşınmamalıdır. Ceza çocukla birlikte kararlaştırılmalıdır. Ceza, çocukta, yaptığı davranışın yanlışlığını düşündürecek nitelikte olmalıdır. Ceza çocuğun girişkenliğini, özgüvenini ve yaratıcılığını örseleyecek nitelikte olmamalıdır. Çoğu zaman, ceza gerektiren istenmeyen davranışın sonuçlarını ortadan kaldıracak eylemler, o çocuğa ceza olarak verilebilir. Ceza çocuğun kişiliğine yönelik olmamalıdır. Sevgiden ve ilgiden mahrum bırakma şeklinde bir ceza yoktur. Hiçbir fiziksel ceza insanca olmadığı gibi istenmeyen davranışın ortadan kalkmasına hizmet etmez. Üstelik fiziksel cezalar, cezayı uygulayanın "acizliğinin-zavallılığını" ifadesidir. Çünkü fiziksel cezanın anlamı şudur: "Seni ikna etmek, yaptığın davranışın yanlışlığını sana göstermek ve düzeltmene yardımcı olmak için bir yol, yöntem vardır; ama ben bu yöntemi bilmiyorum. Onun için de seni döveceğim". Evet, fiziksel cezanın anlamı budur ve çocuğu sadece "Yaptım, bedelini ödedim; aynı bedeli bir daha göze alırsam yine yaparım." düşüncesine götürür. Kısaca, yaptığı davranışın yanlışlığı üzerinde düşündürmez. Fiziksel ceza çocuğun kişiliğine, öz saygısına, girişkenliğine zarar verdiği kadar, bazen de

alışkanlık yapar. Halk arasında “arsız” tabir edilen çocuklar “dayağa alışmış” çocuklardır. Bu duruma gelindiğinde çocuk dayağı talep etmeye başlar. Yani, dayağı getirecek davranışları özellikle yapar. Ceza bilinçsizce ve eğitsel ilkelere uyulmadan kullanıldığında, bazen de, “kötü modeller” (sahte kahramanlar) yaratır. Birçok öğrencinin özenebileceği model kişilikler ortaya çıkarır. Ceza eğitiminde, çok zorunlu kalınmadıkça kullanılmaması gereken bir yöntemdir. Ödiil, cezadan her zaman daha üstün ve olumlu etkilere sahiptir.

Selçuk nasıl cezalandırılmalı? Öğretmen hanım benden bir ceza listesi talep ediyordu. Bir anlamda “Kırk katır mı, kırk satır mı ?” sorusunun cevabını istiyordu? Halbuki yukarıda ifade ettiğimiz bir ilkeyi lütfen hiç aklınızdan çıkarmayınız: İnsanın her davranışı, olumlusu, olumsuz; faydalısı, zararlısı, bir amaca dönüktür ve bir ihtiyacı karşılamaya yöneliktir. İnsanların davranışlarını anlamaya çalışırken, bu davranışların hangi amaca dönük olduğuna bakmamız gerekir. Yukarıdaki örnek olayda bir ayrıntı dikkatinizi çekmiştir. Selçuk sadece kız arkadaşlarının beslenme çantalarına çekirge koymuştur. Selçuk 4,5 yaşındadır. Bu iki bilgi bile bize çok şey ifade etmelidir. Çocuk gelişimi konusunda bilgi sahibi olanlar, bu yaşlarda çocukların “cinsel kimliklerini” benimsemeleri yolundaki çabalarının bir parçası olarak, karşı cinsi zor durumda bırakma, kızdırma ve üzme gibi davranışların içine gireceklerini bilirler. Bir ceza kararlaştırılırken, çocuğun bulunduğu gelişim düzeyi, bu gelişim döneminin ihtiyaçları ve sorunları (krizleri) de mutlaka dikkate alınmalıdır. Ve ne ceza verirsiniz verin, çocuktaki yaratıcı düşüncüyü ve onun ürünlerini eyleme geçirme cesaretini ortadan kaldırmayacak bir ceza olmalıdır. Çünkü çekirgeci çocuk, büyüüp iş hayatına atıldığında, iş arkadaşlarının çantalarına çekirge koymayacaktır. Okuldayken arkadaşlarının çantalarına çekirge

koyma yaramazlığının arka planındaki yaratıcılığı ve cesareti iş hayatında yeni projeler üretme ve bunları savunma, hayata geçirme eylemi olarak kullanacaktır.

Şimdi bir çoğumuz Selçuk'a ne ceza verildiğini merak ediyorsunuzdur. Öğretmen hanımla uzun bir görüşmenin ardından, Selçuk'un da katılımı ile bir ceza kararlaştırdık: Bir hafta boyunca, beslenme saatinde, kız öğrencilerin içecek ve yemek servisi Selçuk tarafından yapılacak. Akşamları Selçuk'a, "kız arkadaşlarına yemek servisi yaparken neler hissettiğini ve düşündüğünü" sorduğum zaman şu cevabı aldım: "-Elif ile Semra'ya severek ve isteyerek servis yapıyorum, iyi arkadaş olduk. Ayşe ile Hüsna için yeni planlarım var. Diğerlerine öylesine işte..." cevabını alıyordum.

BİRKAÇ ÖZEL SÖZ

"Öyle hareket et ki senin hareketlerinin yasası, diğerlerinin hareketlerinin yasası olsun."

KANT

"Ne kadar bilersen bil; söylediklerin karşındakinin anladığı kadardır."

MEVLANA

"Okuyabilerseniz her insan bir kitaptır."

W. ELLERY CHANNING

"Bilirken susmak, bilmezken söylemek kadar kötüdür."

PLATON

"Bir problemin güç olduğunu söyleme; eğer o güç olmasaydı, zaten problem olmazdı."

F. FOCH

Affetmenin Dayanılmaz Hafifliği

Bir lise öğretmeni bir gün derste öğrencilerine bir teklifte bulunur:

“Bir hayat deneyimine katılmak ister misiniz?” Öğrenciler çok sevdikleri hocalarının bu teklifini tereddütsüz kabul ederler. “O zaman” der öğretmen. “Bundan sonra ne dersem yapacağınıza söz verin” Öğrenciler bunu da yaparlar. “Şimdi yarınki ödevinize hazır olun. Yarın hepiniz birer plastik torba ve beşer kilo patates getireceksiniz!” Öğrenciler, bu işten pek bir şey anlamamışlardır. Ama ertesi sabah hepsinin sıralarının üzerinde patatesler ve torbalar hazırdır.

Kendisine meraklı gözlerle bakan öğrencilerine şöyle der öğretmen:

“Şimdi, bugüne dek affetmeyi reddettiğiniz her kişi için bir patates alın, o kişinin adını o patatesin üzerine yazıp torbanın içine koyun.”

Bazı öğrenciler torbalarına içer-beşer tane patates koyarken, bazılarının torbası neredeyse ağzına kadar dolmuştur. Öğretmen, kendisine “Peki şimdi ne olacak?” der gibi bakan öğrencilerine ikinci açıklamasını yapar: “Bir hafta boyunca nereye giderseniz gidin, bu torbaları yanınızda taşıyacaksınız. Yattığımız yatakta, bindiğiniz otobüste, okuldayken sıranızın üstünde? hep yanınızda olacaklar.” Aradan bir hafta geçmiştir. Hocaları sınıfa girer girmez, denileni yapmış olan öğrenciler şikayete başlarlar:

“Hocam, bu kadar ağır torbayı her yere taşımak çok zor.”

“Hocam, patatesler kokmaya başladı. Vallahi, insanlar tuhaf bakıyorlar bana artık. Hem sıkıldık, hem yorulduk?”

Öğretmen gülümseyerek öğrencilerine şu dersi verir:

“Görüyorsunuz ki, affetmeyerek asıl kendimizi cezalandırıyoruz.

Kendimizi ruhumuzda ağır yükler taşımaya mahkum ediyoruz. Affetmeyi karşınızdaki kişiye bir ihsan olarak düşünmüyoruz, halbuki affetmek en başta kendimize yaptığımız bir iyiliktir.

**"Aynı dili konuşanlar değil,
aynı duyguları paylaşanlar
anlaşabilir."**

MEVLANA

ORTAK PAYDALARIMIZ

- Öğretmeye değil, ÖĞRENMEYE;
- Ezberciliğe değil, ANLAMAYA, UYGULAMAYA, ANALİZ VE SENTEZ YAPMAYA;
- Şekil ve kalıpcılığa değil, KİŞİLİK GELİŞTİRMEYE;
- Başarısızlığı ölçmeye değil, BAŞARIYI ÖLÇMEYE;
- Eleme ve sistemin dışına itmeye değil, İSTEĞE VE YETENEĞE GÖRE DEĞERLENDİRMEYE VE YÖNLENDİRMEYE;
- Programı merkez almaya değil, öğrenciyi MERKEZ ALMAYA;
- Tek kaynağa dayalı değil, KAYNAK ZENGİNLİĞİNE ;
- Verileni aynen kabul etme ve itaat anlayışına değil, ÖZGÜR VE BİLİMSEL DÜŞÜNMEYE VE MANTIĞA;
- Zorlamaya dayalı değil, İSTEKLENDİRMEYE;
- Korkuya ve Otoriteye dayalı değil, SEVGİYE, DEĞER VERMEYE VE DEMOKRATİKLİĞE DÖNÜK BİR EĞİTİM ANLAYIŞI UYGULAMASI

• SON SÖZ

Kitabı okudunuz. Doğrusunu isterseniz düşüncelerinizi merak ediyorum. Kitabın başında belirttim, bu kitap duygu ve düşüncelerin paylaşımını amaçlıyor. Duygu ve düşüncelerdeki farklılıklar ise bir zenginliktir ve insan olmamızın bir gereğidir. Sizlerle paylaştığım duygu ve düşüncelerden daha farklılarına sahip olabilirsiniz. Bu çok doğal. Ancak aynı mesleğin, aynı toplumun ve aynı dünyanın insanları olduğumuza göre, farklılıklarımıza rağmen ortak bir paydamızın olması gerektiğine inanıyorum. Bu ortak paydalar neler olabilir? Ortak paydalara ulaşmak amacıyla aşağıda bir karşılaştırma sunuyorum. Bu karşılaştırma sanıyorum bizim ortak paydalar yakalamamıza katkı sağlayacaktır.

Bu düşüncelerime katılıyorsanız, şuna da inanınız: Eğitim sistemimizdeki bu değişim önce ve mutlaka ÖĞRETMENLERİMİZİN KAFALARINDA başlamalıdır.

Lütfen yorumlamanızı bana yazın, teşekkürler! Her mektubunuza, telefonunuza, mesajınıza ve mailinize cevap vereceğim. Beni okulunuza da davet edebilirsiniz. İmkanlar elverdiği ölçüde velileriniz, öğrencileriniz ve sizlerle tanışmak ve konuşmak bana mutluluk verecektir.

Hayal kurma ve daha da önemlisi onu gerçekleştirmeye özen gösterin!

Öğretmen bir kahramandır. Tutku ve sevgiyle öğretin...

Hasan Yılmaz

Haberleşme:

S.Ü. Eğitim Fakültesi

Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi

Yeriyol-Meram / KONYA

hasanyilmaz@tr.net

KAYNAKÇA

- BALTAŞ, Acar, *Öğrenmede ve Sınavlarda Üstün Başarı*, 9. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul 1994.
- BLOOM, Benjamin, *İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme*, (Çev. Durmuş Ali Özçelik), Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1979.
- DORNBUSCH, S.; RITTER, P.; LEİDIRMAN, P; ROBERTS, D. and FRALEIGH, M. "The Relation of Parenting Style to Adolescent School Performance". *Child Development*, 58., P. 1244-1257, 1987.
- ENÇ, Mitat, *Eğitim Ruhbilimi*, İnkılap Aka Yayınları, İstanbul 1981.
- FİDAN, Nurettin. *Okulda Öğrenme ve Öğretme*, Kadioğlu Matbaası, Ankara: 1986.
- GİRAUDO, S., "The relationship Between Family Environment And School Performance Among 5-6-7 Grade Student", *Dissertation Abstracts International*, Vol 50, No 11, p. 3482, May 1990.
- GORDON, Thomas. *Etkili Öğretmenlik Eğitimi*. (Çev.: Emel Aksay ve Birsen Özkan), YA-PA Yayınları, İstanbul: 1993.
- KISAKÜREK, A. Mehmet. *Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başarısına Etkisi: Eğitim Fakülteleri Üzerine Bir Araştırma*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No:144, Ankara: 1985.
- KÜÇÜKAHMET, Leyla. *Öğrencilerin Çalışma Alışkanlıkları Ve Tutumları Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*, Ankara Üniversitesi Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 153, Ankara: 1987.
- RAZON, Norma. "Öğrenme Olgusu ve Okul Başarısını Etkileyen Faktörler", *Eğitim ve Bilim Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 63, Sayfa: 13-20, Şafak Matbaası, Ankara: 1987.
- SÖNMEZ, Veysel. *Program Geliştirme Öğretmen El Kitabı*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara: 1987.
- VASSAF, B. Halim. *Öğrenme Yetersizliği*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 2222, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi: 531, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul: 1993.
- BİLEN, Mürüvvet, DEMİREL, Özcan. *Plandan Uygulamaya Öğretim*. Ankara: 1990.
- Genel Öğretim Yöntemleri Ders Notları*. Ankara: USEM Yayınları, 1993.

- ÖZÇELİK, Durmuş Ali. *Eğitim Programları ve Öğretim*. ÖSYM Yayınları, Ankara: 1989.
- PROVUS, Malcolm. "The Discrepancy Evaluation Model". *Journal of Research and Development in Education*, 1971: p. 93.
- SAYLOR, Galen ve William M. Alexsander. *Curriculum Planning For Better Teaching and Learning*. New York: Rinehart and Winston, Inc, 1968.
- SEMENOĞLU, N. (1987). *Tam Öğrenme Modeli Yararları ve Sınırlılıkları*. Eğitim ve Bilim, Sayı: 66, S. 28-34. Ankara.
- KALUSIS, T. P., Questioning M. M. Gulette, *The art and Craft of Teaching*. (pp.38-48) Harvard Universtiy Press: Cambridge. Massachuselts 1984.
- ALBERT, Linda. *Cooperative Discipline*. Circle Pines, MN: American Guidance Service, 1990.
- ALBERT, Linda. *Coping With Kids and Scool*. New York: Ballantine, 1985.
- BEAN, Reynold. *The Four Conditions of Self-Esteem(Second Edition)*. Santa Cruz, CA:ETR Associates, 1992.
- BORBA, M. and Craig. *Self-Esteem: A Classroom Affair (101 Ways to Help Children Like Themselves)*. San Francisco: Harper, 1978.
- CORSINI,Raymond and Painter, Genevieve. *Effective Discipline in the Home and School*. Muncie, IN: Accelerated Development, 1990.
- GLEEN, H. Stephen and Nelsen, Jane. *Raising Self-Reliant Children in a Self-Indulgent World*. Rocklin, Ca: Prima Publishing, 1988.
- MYRICK, R. and Erney, T. *Youth Helping Youth*. Minneapolis, M.N: Educational Media Corporation, 1970.
- NELSEN, Jane; Lott, Lynn and Glenn, H. Stephen. *Positive Discipline in the Classroom*. Rocklin. CA: Prima Publishing and Communications, 1997.
- VERNON, Ann. *Thinking, Feeling, Behaving: An Emotional education Curriculum for Children Grades 1-6*. Champaign, IL: Research Prees,1989.
- ZEVIN, Dale. *Into Adolescence: Enhancing Self-Esteem. A Curriculum for Grades 5-6*. Santa Cruz: ETR Network Publications, 1990.

Öğretmenim, Lütfen Bu Kitabı Okuyun!..

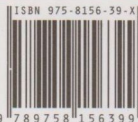
Lütfen, Önce Bunu Okuyunuz...

Bu kitap öncelikle bilgi bankanıza ilave yapmak için değil, duygu ve düşünce bankanızı zenginleştirmeniz için yazılmıştır. En başta gelen amacım öğretmen olarak seçeneklerinizi artırmak, gelişmek ve değişmek için size fırsatlar sunmaktır. Her sayfayı okudukça, önünüzdeki iki okul günü içerisinde bu fikirleri ve bilgiyi nasıl uygulayabileceğinizi düşünün. İvedi bir uygulama olmadıkça, yerine getirmek istediğiniz değişikliklerin gerçekleşmeyeceğini araştırmacılar bize söylemektedirler. Bu kitapta aktarılanları önemseyin, daba da önemlisi kullanın onları. Bir eğitim kabramanı olmak için kullanın. Görevini sadece matematik, tarih, coğrafya, fizik... öğretmek zanneden ve insan yetiştirmeyi unutan meslektaşlarınızla olan farkınızı görmek için kullanın. Kendi hayatınıza yüklediğiniz anlamı zenginleştirmek ve daba coşkulu bir hayata sahip olmak için kullanın. İnsan yetiştirme sorumluluğunun gerektirdiği işleri daba eğlenceli ve verimli kılmak için kullanın. Önce sizinle eğitim kabramanlığı konusundaki genel düşüncelerimi paylaşmak istiyorum: Üzerinde en çok konuşulan ve yazılan öğretmenlik mesleği dışında bir başka meslek tanıyor musunuz? Sanıyorum yok. Mesleği bu kadar önemli kılan özelliğin ne olduğunu hiç düşündünüz mü ? Sıradan sözler ile ifade edilirse şöyle söylenecektir: 'Hakimi de, mübendisi de, devlet adamını da öğretmenler yetiştirir.' Bu söylenen tabii ki doğru. Ancak öğretmenlik bu geleneksel değerlendirmenin dışında daba farklı ve fazla bir öneme sahip olmalı.

CIZGI

Çizgi Kitabevi : 30
Eğitimbilim : 1

Eğitim
www.cizgikitabevi.com

9 789758 156399